നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

മജ്ഝിമനികായോ

മൂലപണ്ണാസപാളി

൧. മൂലപരിയായവഗ്ഗോ

൧. മൂലപരിയായസുത്തം

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉക്കട്ഠായം വിഹരതി സുഭഗവനേ സാലരാജമൂലേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''സബ്ബധമ്മമൂലപരിയായം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൨. ''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ അരിയാനം അദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ അകോവിദോ അരിയധമ്മേ അവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം അദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ അകോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ അവിനീതോ - പഥവിം [പഠവിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പഥവിതോ സഞ്ജാനാതി; പഥവിം പഥവിതോ സഞ്ഞത്വാ പഥവിം മഞ്ഞതി, പഥവിയാ മഞ്ഞതി, പഥവിതോ മഞ്ഞതി, പഥവിം മേതി മഞ്ഞതി , പഥവിം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

''ആപം ആപതോ സഞ്ജാനാതി; ആപം ആപതോ സഞ്ഞത്വാ ആപം മഞ്ഞതി, ആപസ്മിം മഞ്ഞതി, ആപതോ മഞ്ഞതി, ആപം മേതി മഞ്ഞതി, ആപം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

''തേജം തേജതോ സഞ്ജാനാതി; തേജം തേജതോ സഞ്ഞത്വാ തേജം മഞ്ഞതി, തേജസ്മിം മഞ്ഞതി, തേജതോ മഞ്ഞതി, തേജം മേതി മഞ്ഞതി, തേജം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

''വായം വായതോ സഞ്ജാനാതി; വായം വായതോ സഞ്ഞത്വാ വായം മഞ്ഞതി, വായസ്മിം മഞ്ഞതി, വായതോ മഞ്ഞതി, വായം മേതി മഞ്ഞതി, വായം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

൩. ''ഭൂതേ ഭൂതതോ സഞ്ജാനാതി; ഭൂതേ ഭൂതതോ സഞ്ഞത്വാ ഭൂതേ മഞ്ഞതി, ഭൂതേസു മഞ്ഞതി, ഭൂതതോ മഞ്ഞതി, ഭൂതേ മേതി മഞ്ഞതി, ഭൂതേ അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

''ദേവേ ദേവതോ സഞ്ജാനാതി; ദേവേ ദേവതോ സഞ്ഞത്വാ ദേവേ മഞ്ഞതി, ദേവേസു മഞ്ഞതി, ദേവതോ മഞ്ഞതി, ദേവേ മേതി മഞ്ഞതി, ദേവേ അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

“പജാപതിം പജാപതിതോ സഞ്ജാനാതി; പജാപതിം പജാപതിതോ സഞ്ഞത്വാ പജാപതിം മഞ്ഞതി, പജാപതിസ്മിം മഞ്ഞതി, പജാപതിതോ മഞ്ഞതി, പജാപതിം മേതി മഞ്ഞതി, പജാപതിം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ‘അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ’തി വദാമി.

“ബ്രഹ്മം ബ്രഹ്മതോ സഞ്ജാനാതി; ബ്രഹ്മം ബ്രഹ്മതോ സഞ്ഞത്വാ ബ്രഹ്മം മഞ്ഞതി , ബ്രഹ്മസ്മിം മഞ്ഞതി, ബ്രഹ്മതോ മഞ്ഞതി, ബ്രഹ്മം മേതി മഞ്ഞതി, ബ്രഹ്മം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ‘അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ’തി വദാമി.

“ആഭസ്സരേ ആഭസ്സരതോ സഞ്ജാനാതി; ആഭസ്സരേ ആഭസ്സരതോ സഞ്ഞത്വാ ആഭസ്സരേ മഞ്ഞതി, ആഭസ്സരേസു മഞ്ഞതി, ആഭസ്സരതോ മഞ്ഞതി, ആഭസ്സരേ മേതി മഞ്ഞതി, ആഭസ്സരേ അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ‘അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ’തി വദാമി.

“സുഭകിണ്ഹേ സുഭകിണ്ഹതോ സഞ്ജാനാതി; സുഭകിണ്ഹേ സുഭകിണ്ഹതോ സഞ്ഞത്വാ സുഭകിണ്ഹേ മഞ്ഞതി, സുഭകിണ്ഹേസു മഞ്ഞതി, സുഭകിണ്ഹതോ മഞ്ഞതി, സുഭകിണ്ഹേ മേതി മഞ്ഞതി, സുഭകിണ്ഹേ അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ‘അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ’തി വദാമി.

“വേഹപ്ഫലേ വേഹപ്ഫലതോ സഞ്ജാനാതി; വേഹപ്ഫലേ വേഹപ്ഫലതോ സഞ്ഞത്വാ വേഹപ്ഫലേ മഞ്ഞതി, വേഹപ്ഫലേസു മഞ്ഞതി, വേഹപ്ഫലതോ മഞ്ഞതി, വേഹപ്ഫലേ മേതി മഞ്ഞതി, വേഹപ്ഫലേ അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ‘അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ’തി വദാമി.

“അഭിഭും അഭിഭൂതോ സഞ്ജാനാതി; അഭിഭും അഭിഭൂതോ സഞ്ഞത്വാ അഭിഭും മഞ്ഞതി, അഭിഭുസ്മിം മഞ്ഞതി, അഭിഭൂതോ മഞ്ഞതി, അഭിഭും മേതി മഞ്ഞതി, അഭിഭും അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ‘അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ’തി വദാമി.

ർ. “ആകാസാനഞ്ചായതനം ആകാസാനഞ്ചായതനതോ സഞ്ജാനാതി; ആകാസാനഞ്ചായതനം ആകാസാനഞ്ചായതനതോ സഞ്ഞത്വാ ആകാസാനഞ്ചായതനം മഞ്ഞതി, ആകാസാനഞ്ചായതനസ്മിം മഞ്ഞതി, ആകാസാനഞ്ചായതനതോ മഞ്ഞതി, ആകാസാനഞ്ചായതനം മേതി മഞ്ഞതി, ആകാസാനഞ്ചായതനം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ‘അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ’തി വദാമി.

“വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനതോ സഞ്ജാനാതി; വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനതോ സഞ്ഞത്വാ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനസ്മിം മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനതോ മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം മേതി മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ‘അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ’തി വദാമി.

“ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനതോ സഞ്ജാനാതി; ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനതോ സഞ്ഞത്വാ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം മഞ്ഞതി, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനസ്മിം മഞ്ഞതി, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനതോ മഞ്ഞതി,

ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം മേതി മഞ്ഞതി, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

"നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനതോ സഞ്ജാനാതി; നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനതോ സഞ്ഞത്വാ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം മഞ്ഞതി, നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനസ്മിം മഞ്ഞതി, നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനതോ മഞ്ഞതി, നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം മേതി മഞ്ഞതി, നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

൭. "ദിട്ഠം ദിട്ഠതോ സഞ്ജാനാതി; ദിട്ഠം ദിട്ഠതോ സഞ്ഞത്വാ ദിട്ഠം മഞ്ഞതി, ദിട്ഠസ്മിം മഞ്ഞതി, ദിട്ഠതോ മഞ്ഞതി, ദിട്ഠം മേതി മഞ്ഞതി, ദിട്ഠം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

"സുതം സുതതോ സഞ്ജാനാതി; സുതം സുതതോ സഞ്ഞത്വാ സുതം മഞ്ഞതി, സുതസ്മിം മഞ്ഞതി, സുതതോ മഞ്ഞതി, സുതം മേതി മഞ്ഞതി, സുതം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

"മുതം മുതതോ സഞ്ജാനാതി; മുതം മുതതോ സഞ്ഞത്വാ മുതം മഞ്ഞതി, മുതസ്മിം മഞ്ഞതി, മുതതോ മഞ്ഞതി, മുതം മേതി മഞ്ഞതി, മുതം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

"വിഞ്ഞാതം വിഞ്ഞാതതോ സഞ്ജാനാതി; വിഞ്ഞാതം വിഞ്ഞാതതോ സഞ്ഞത്വാ വിഞ്ഞാതം മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാതസ്മിം മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാതതോ മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാതം മേതി മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാതം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

൮. "ഏകത്തം ഏകത്തതോ സഞ്ജാനാതി; ഏകത്തം ഏകത്തതോ സഞ്ഞത്വാ ഏകത്തം മഞ്ഞതി, ഏകത്തസ്മിം മഞ്ഞതി, ഏകത്തതോ മഞ്ഞതി, ഏകത്തം മേതി മഞ്ഞതി, ഏകത്തം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

"നാനത്തം നാനത്തതോ സഞ്ജാനാതി; നാനത്തം നാനത്തതോ സഞ്ഞത്വാ നാനത്തം മഞ്ഞതി, നാനത്തസ്മിം മഞ്ഞതി, നാനത്തതോ മഞ്ഞതി, നാനത്തം മേതി മഞ്ഞതി, നാനത്തം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

"സബ്ബം സബ്ബതോ സഞ്ജാനാതി; സബ്ബം സബ്ബതോ സഞ്ഞത്വാ സബ്ബം മഞ്ഞതി, സബ്ബസ്മിം മഞ്ഞതി, സബ്ബതോ മഞ്ഞതി, സബ്ബം മേതി മഞ്ഞതി, സബ്ബം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

"നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ സഞ്ജാനാതി; നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ സഞ്ഞത്വാ നിബ്ബാനം മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനസ്മിം മഞ്ഞതി , നിബ്ബാനതോ മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം മേതി മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം അഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'അപരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

പുഥുജ്ജനവസേന പഠമനയഭൂമിപരിച്ഛേദോ നിട്ഠിതോ.

൭. ''യോപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേക്ഖോ [സേഖോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അപ്പത്തമാനസോ അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനോ വിഹരതി, സോപി പഥവിം പഥവിതോ അഭിജാനാതി; പഥവിം പഥവിതോ അഭിഞ്ഞായ [അഭിഞ്ഞത്വാ (ക॰)] പഥവിം മാ മഞ്ഞി [വാ മഞ്ഞതി], പഥവിയാ മാ മഞ്ഞി, പഥവിതോ മാ മഞ്ഞി, പഥവിം മേതി മാ മഞ്ഞി, പഥവിം മാഭിനന്ദി [വാ അഭിനന്ദതി (സീ॰) ടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ]. തം കിസ്സ ഹേതു? 'പരിഞ്ഞേയ്യം തസ്സാ'തി വദാമി.

''ആപം...പേ॰... തേജം... വായം... ഭൂതേ... ദേവേ... പജാപതിം... ബ്രഹ്മം... ആഭസ്സരേ... സുഭകിണ്ഹേ... വേഹപ്ഫലേ... അഭിഭും... ആകാസാനഞ്ചായതനം... വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം... ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം... നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം... ദിട്ഠം... സുതം... മുതം... വിഞ്ഞാതം... ഏകത്തം... നാനത്തം... സബ്ബം... നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിജാനാതി; നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിഞ്ഞായ നിബ്ബാനം മാ മഞ്ഞി, നിബ്ബാനസ്മിം മാ മഞ്ഞി, നിബ്ബാനതോ മാ മഞ്ഞി, നിബ്ബാനം മേതി മാ മഞ്ഞി, നിബ്ബാനം മാഭിനന്ദി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'പരിഞ്ഞേയ്യം തസ്സാ'തി വദാമി.

സേക്ഖവസേന [സത്ഥാരവസേന (സീ॰), സത്ഥുവസേന (സ്യാ॰ ക॰)] ദുതിയനയഭൂമിപരിച്ഛേദോ നിട്ഠിതോ.

൮. ''യോപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ, സോപി പഥവിം പഥവിതോ അഭിജാനാതി; പഥവിം പഥവിതോ അഭിഞ്ഞായ പഥവിം ന മഞ്ഞതി, പഥവിയാ ന മഞ്ഞതി, പഥവിതോ ന മഞ്ഞതി, പഥവിം മേതി ന മഞ്ഞതി, പഥവിം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'പരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

''ആപം...പേ॰... തേജം... വായം... ഭൂതേ... ദേവേ... പജാപതിം... ബ്രഹ്മം... ആഭസ്സരേ... സുഭകിണ്ഹേ... വേഹപ്ഫലേ... അഭിഭും... ആകാസാനഞ്ചായതനം... വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം... ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം... നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം... ദിട്ഠം... സുതം... മുതം... വിഞ്ഞാതം... ഏകത്തം... നാനത്തം... സബ്ബം... നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിജാനാതി; നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിഞ്ഞായ നിബ്ബാനം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനസ്മിം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനതോ ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം മേതി ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'പരിഞ്ഞാതം തസ്സാ'തി വദാമി.

ഖീണാസവവസേന തതിയനയഭൂമിപരിച്ഛേദോ നിട്ഠിതോ.

൯. ''യോപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ, സോപി പഥവിം പഥവിതോ അഭിജാനാതി; പഥവിം പഥവിതോ അഭിഞ്ഞായ പഥവിം ന മഞ്ഞതി, പഥവിയാ ന മഞ്ഞതി, പഥവിതോ ന മഞ്ഞതി, പഥവിം മേതി ന മഞ്ഞതി, പഥവിം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഖയാ രാഗസ്സ, വീതരാഗത്താ.

‘‘ആപം…പേ॰… തേജം… വായം… ഭൂതേ… ദേവേ… പജാപതിം… ബ്രഹ്മം… ആഭസ്സരേ… സുഭകിണ്ഹേ… വേഹപ്ഫലേ… അഭിഭും… ആകാസാനഞ്ചായതനം… വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം… ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം … നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം … ദിട്ഠം… സുതം… മുതം… വിഞ്ഞാതം… ഏകത്തം… നാനത്തം… സബ്ബം… നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിജാനാതി; നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിഞ്ഞായ നിബ്ബാനം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനസ്മിം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനതോ ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം മേതി ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഖയാ രാഗസ്സ, വീതരാഗത്താ.

ഖീണാസവവസേന ചതുത്ഥനയഭൂമിപരിച്ഛേദോ നിട്ഠിതോ.

൭. ‘‘യോപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ, സോപി പഥവിം പഥവിതോ അഭിജാനാതി; പഥവിം പഥവിതോ അഭിഞ്ഞായ പഥവിം ന മഞ്ഞതി, പഥവിയാ ന മഞ്ഞതി, പഥവിതോ ന മഞ്ഞതി, പഥവിം മേതി ന മഞ്ഞതി, പഥവിം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഖയാ ദോസസ്സ, വീതദോസത്താ.

‘‘ആപം…പേ॰… തേജം… വായം… ഭൂതേ… ദേവേ… പജാപതിം… ബ്രഹ്മം… ആഭസ്സരേ… സുഭകിണ്ഹേ… വേഹപ്ഫലേ… അഭിഭും… ആകാസാനഞ്ചായതനം… വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം… ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം… നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം… ദിട്ഠം… സുതം… മുതം… വിഞ്ഞാതം… ഏകത്തം… നാനത്തം… സബ്ബം… നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിജാനാതി; നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിഞ്ഞായ നിബ്ബാനം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനസ്മിം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനതോ ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം മേതി ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഖയാ ദോസസ്സ, വീതദോസത്താ.

ഖീണാസവവസേന പഞ്ചമനയഭൂമിപരിച്ഛേദോ നിട്ഠിതോ.

൮. ‘‘യോപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ, സോപി പഥവിം പഥവിതോ അഭിജാനാതി; പഥവിം പഥവിതോ അഭിഞ്ഞായ പഥവിം ന മഞ്ഞതി, പഥവിയാ ന മഞ്ഞതി, പഥവിതോ ന മഞ്ഞതി, പഥവിം മേതി ന മഞ്ഞതി, പഥവിം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഖയാ മോഹസ്സ, വീതമോഹത്താ.

‘‘ആപം…പേ॰… തേജം… വായം… ഭൂതേ… ദേവേ… പജാപതിം… ബ്രഹ്മം… ആഭസ്സരേ… സുഭകിണ്ഹേ… വേഹപ്ഫലേ… അഭിഭും… ആകാസാനഞ്ചായതനം… വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം… ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം … നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം… ദിട്ഠം… സുതം… മുതം… വിഞ്ഞാതം… ഏകത്തം… നാനത്തം… സബ്ബം… നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിജാനാതി; നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിഞ്ഞായ നിബ്ബാനം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനസ്മിം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനതോ ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം മേതി ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഖയാ മോഹസ്സ, വീതമോഹത്താ.

ഖീണാസവവസേന ഛട്ഠനയഭൂമിപരിച്ഛേദോ നിട്ഠിതോ.

൧൨. "തഥാഗതോപി, ഭിക്ഖവേ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ പഥവിം പഥവിതോ അഭിജാനാതി; പഥവിം പഥവിതോ അഭിഞ്ഞായ പഥവിം ന മഞ്ഞതി, പഥവിയാ ന മഞ്ഞതി, പഥവിതോ ന മഞ്ഞതി, പഥവിം മേതി ന മഞ്ഞതി, പഥവിം നാഭിനന്ദതി . തം കിസ്സ ഹേതു? 'പരിഞ്ഞാതന്തം തഥാഗതസ്സാ'തി വദാമി.

"ആപം...പേ॰... തേജം... വായം... ഭൂതേ... ദേവേ... പജാപതിം... ബ്രഹ്മം... ആഭസ്സരേ... സുഭകിണ്ഹേ... വേഹപ്ഫലേ... അഭിഭും... ആകാസാനഞ്ചായതനം... വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ... ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം... നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം... ദിട്ഠം... സുതം... മുതം... വിഞ്ഞാതം... ഏകത്തം... നാനത്തം... സബ്ബം... നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിജാനാതി; നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിഞ്ഞായ നിബ്ബാനം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനസ്മിം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനതോ ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം മേതി ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'പരിഞ്ഞാതന്തം തഥാഗതസ്സാ'തി വദാമി.

തഥാഗതവസേന സത്തമനയഭൂമിപരിച്ഛേദോ നിട്ഠിതോ.

൧൩. "തഥാഗതോപി , ഭിക്ഖവേ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ പഥവിം പഥവിതോ അഭിജാനാതി; പഥവിം പഥവിതോ അഭിഞ്ഞായ പഥവിം ന മഞ്ഞതി, പഥവിയാ ന മഞ്ഞതി, പഥവിതോ ന മഞ്ഞതി, പഥവിം മേതി ന മഞ്ഞതി, പഥവിം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'നന്ദീ [നന്ദി (സീ॰ സ്യാ॰)] ദുക്ഖസ്സ മൂല'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ 'ഭവാ ജാതി ഭൂതസ്സ ജരാമരണ'ന്തി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'തഥാഗതോ സബ്ബസോ തണ്ഹാനം ഖയാ വിരാഗാ നിരോധാ ചാഗാ പടിനിസ്സഗ്ഗാ അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി വദാമി.

"ആപം ...പേ॰... തേജം... വായം... ഭൂതേ... ദേവേ... പജാപതിം... ബ്രഹ്മം... ആഭസ്സരേ... സുഭകിണ്ഹേ... വേഹപ്ഫലേ... അഭിഭും... ആകാസാനഞ്ചായതനം... വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം... ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം... നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം... ദിട്ഠം... സുതം... മുതം... വിഞ്ഞാതം... ഏകത്തം... നാനത്തം... സബ്ബം... നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിജാനാതി; നിബ്ബാനം നിബ്ബാനതോ അഭിഞ്ഞായ നിബ്ബാനം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനസ്മിം ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനതോ ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം മേതി ന മഞ്ഞതി, നിബ്ബാനം നാഭിനന്ദതി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'നന്ദീ ദുക്ഖസ്സ മൂല'ന്തി - ഇതി വിദിത്വാ 'ഭവാ ജാതി ഭൂതസ്സ ജരാമരണ'ന്തി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'തഥാഗതോ സബ്ബസോ തണ്ഹാനം ഖയാ വിരാഗാ നിരോധാ ചാഗാ പടിനിസ്സഗ്ഗാ അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി വദാമീ"തി.

തഥാഗതവസേന അട്ഠമനയഭൂമിപരിച്ഛേദോ നിട്ഠിതോ.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ന തേ ഭിക്ഖൂ [ന അത്തമനാ തേഭിക്ഖൂ (സ്യാ॰), തേ ഭിക്ഖൂ (പീ॰ ക॰)] ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മൂലപരിയായസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. സബ്ബാസവസുത്തം

൧൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ഭിക്ഖവോ’’തി. ‘‘ഭദന്തേ’’തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ‘‘സബ്ബാസവസംവരപരിയായം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഥ , സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൧൫. ‘‘ജാനതോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, പസ്സതോ ആസവാനം ഖയം വദാമി, നോ അജാനതോ നോ അപസ്സതോ. കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ജാനതോ കിഞ്ച പസ്സതോ ആസവാനം ഖയം വദാമി? യോനിസോ ച മനസികാരം അയോനിസോ ച മനസികാരം. അയോനിസോ, ഭിക്ഖവേ, മനസികരോതോ അനുപ്പന്നാ ചേവ ആസവാ ഉപ്പജ്ജന്തി, ഉപ്പന്നാ ച ആസവാ പവഡ്ഢന്തി; യോനിസോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മനസികരോതോ അനുപ്പന്നാ ചേവ ആസവാ ന ഉപ്പജ്ജന്തി, ഉപ്പന്നാ ച ആസവാ പഹീയന്തി.

൧൬. ‘‘അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ ദസ്സനാ പഹാതബ്ബാ, അത്ഥി ആസവാ സംവരാ പഹാതബ്ബാ, അത്ഥി ആസവാ പടിസേവനാ പഹാതബ്ബാ, അത്ഥി ആസവാ അധിവാസനാ പഹാതബ്ബാ, അത്ഥി ആസവാ പരിവജ്ജനാ പഹാതബ്ബാ, അത്ഥി ആസവാ വിനോദനാ പഹാതബ്ബാ, അത്ഥി ആസവാ ഭാവനാ പഹാതബ്ബാ.

ദസ്സനാ പഹാതബ്ബാസവാ

൧൭. ‘‘കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ ദസ്സനാ പഹാതബ്ബാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ - അരിയാനം അദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ അകോവിദോ അരിയധമ്മേ അവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം അദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ അകോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ അവിനീതോ - മനസികരണീയേ ധമ്മേ നപ്പജാനാതി, അമനസികരണീയേ ധമ്മേ നപ്പജാനാതി. സോ മനസികരണീയേ ധമ്മേ അപ്പജാനന്തോ അമനസികരണീയേ ധമ്മേ അപ്പജാനന്തോ, യേ ധമ്മാ ന മനസികരണീയാ, തേ ധമ്മേ മനസി കരോതി, യേ ധമ്മാ മനസികരണീയാ തേ ധമ്മേ ന മനസി കരോതി.

‘‘കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ന മനസികരണീയാ യേ ധമ്മേ മനസി കരോതി? യസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ മനസികരോതോ അനുപ്പന്നോ വാ കാമാസവോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ കാമാസവോ പവഡ്ഢതി; അനുപ്പന്നോ വാ ഭവാസവോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ ഭവാസവോ പവഡ്ഢതി; അനുപ്പന്നോ വാ അവിജ്ജാസവോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ അവിജ്ജാസവോ പവഡ്ഢതി - ഇമേ ധമ്മാ ന മനസികരണീയാ യേ ധമ്മേ മനസി കരോതി.

‘‘കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ മനസികരണീയാ യേ ധമ്മേ ന മനസി കരോതി? യസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ മനസികരോതോ അനുപ്പന്നോ വാ കാമാസവോ ന ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ കാമാസവോ പഹീയതി; അനുപ്പന്നോ വാ ഭവാസവോ ന ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ ഭവാസവോ പഹീയതി; അനുപ്പന്നോ വാ അവിജ്ജാസവോ ന ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ അവിജ്ജാസവോ പഹീയതി - ഇമേ ധമ്മാ മനസികരണീയാ യേ ധമ്മേ ന മനസി കരോതി.

“തസ്സ അമനസികരണീയാനം ധമ്മാനം മനസികാരാ മനസികരണീയാനം ധമ്മാനം അമനസികാരാ അനുപ്പന്നാ ചേവ ആസവാ ഉപ്പജ്ജന്തി ഉപ്പന്നാ ച ആസവാ പവഡ്ഢന്തി.

൧൮. “സോ ഏവം അയോനിസോ മനസി കരോതി - ‘അഹോസിം നു ഖോ അഹം അതീതമദ്ധാനം? ന നു ഖോ അഹോസിം അതീതമദ്ധാനം? കിം നു ഖോ അഹോസിം അതീതമദ്ധാനം? കഥം നു ഖോ അഹോസിം അതീതമദ്ധാനം? കിം ഹുത്വാ കിം അഹോസിം നു ഖോ അഹം അതീതമദ്ധാനം? ഭവിസ്സാമി നു ഖോ അഹം അനാഗതമദ്ധാനം? ന നു ഖോ ഭവിസ്സാമി അനാഗതമദ്ധാനം? കിം നു ഖോ ഭവിസ്സാമി അനാഗതമദ്ധാനം? കഥം നു ഖോ ഭവിസ്സാമി അനാഗതമദ്ധാനം? കിം ഹുത്വാ കിം ഭവിസ്സാമി നു ഖോ അഹം അനാഗതമദ്ധാന’ന്തി? ഏതരഹി വാ പച്ചുപ്പന്നമദ്ധാനം [പച്ചുപ്പന്നമദ്ധാനം ആരബ്ഭ (സ്യാ॰)] അജ്ഝത്തം കഥംകഥീ ഹോതി - ‘അഹം നു ഖോസ്മി? നോ നു ഖോസ്മി? കിം നു ഖോസ്മി? കഥം നു ഖോസ്മി? അയം നു ഖോ സത്തോ കുതോ ആഗതോ? സോ കുഹിം ഗാമീ ഭവിസ്സതീ’തി?

൧൯. “തസ്സ ഏവം അയോനിസോ മനസികരോതോ ഛന്നം ദിട്ഠീനം അഞ്ഞതരാ ദിട്ഠി ഉപ്പജ്ജതി. ‘അത്ഥി മേ അത്താ’തി വാ അസ്സ [വാസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] സച്ചതോ ഥേതതോ ദിട്ഠി ഉപ്പജ്ജതി; ‘നത്ഥി മേ അത്താ’തി വാ അസ്സ സച്ചതോ ഥേതതോ ദിട്ഠി ഉപ്പജ്ജതി; ‘അത്തനാവ അത്താനം സഞ്ജാനാമീ’തി വാ അസ്സ സച്ചതോ ഥേതതോ ദിട്ഠി ഉപ്പജ്ജതി; ‘അത്തനാവ അനത്താനം സഞ്ജാനാമീ’തി വാ അസ്സ സച്ചതോ ഥേതതോ ദിട്ഠി ഉപ്പജ്ജതി; ‘അനത്തനാവ അത്താനം സഞ്ജാനാമീ’തി വാ അസ്സ സച്ചതോ ഥേതതോ ദിട്ഠി ഉപ്പജ്ജതി; അഥ വാ പനസ്സ ഏവം ദിട്ഠി ഹോതി - ‘യോ മേ അയം അത്താ വദോ വേദേയ്യോ തത്ര തത്ര കല്യാണപാപകാനം കമ്മാനം വിപാകം പടിസംവേദേതി സോ ഖോ പന മേ അയം അത്താ നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സതീ’തി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ , ദിട്ഠിഗതം ദിട്ഠിഗഹനം ദിട്ഠികന്താരം ദിട്ഠിവിസൂകം ദിട്ഠിവിപ്ഫന്ദിതം ദിട്ഠിസംയോജനം. ദിട്ഠിസംയോജനസംയുത്തോ, ഭിക്ഖവേ, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ന പരിമുച്ചതി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി; ‘ന പരിമുച്ചതി ദുക്ഖസ്മാ’തി വദാമി.

൨൦. “സുതവാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ - അരിയാനം ദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ കോവിദോ അരിയധമ്മേ സുവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം ദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ കോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ സുവിനീതോ - മനസികരണീയേ ധമ്മേ പജാനാതി അമനസികരണീയേ ധമ്മേ പജാനാതി. സോ മനസികരണീയേ ധമ്മേ പജാനന്തോ അമനസികരണീയേ ധമ്മേ പജാനന്തോ യേ ധമ്മാ ന മനസികരണീയാ തേ ധമ്മേ ന മനസി കരോതി, യേ ധമ്മാ മനസികരണീയാ തേ ധമ്മേ മനസി കരോതി.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ന മനസികരണീയാ യേ ധമ്മേ ന മനസി കരോതി? യസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ മനസികരോതോ അനുപ്പന്നോ വാ കാമാസവോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ കാമാസവോ പവഡ്ഢതി; അനുപ്പന്നോ വാ ഭവാസവോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ ഭവാസവോ പവഡ്ഢതി;

അനുപ്പന്നോ വാ അവിജ്ജാസവോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ അവിജ്ജാസവോ പവഡ്ഢതി - ഇമേ ധമ്മാ ന മനസികരണീയാ, യേ ധമ്മേ ന മനസി കരോതി.

"കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മോ മനസികരണീയാ യേ ധമ്മേ മനസി കരോതി? യസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ മനസികരോതോ അനുപ്പന്നോ വാ കാമാസവോ ന ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ കാമാസവോ പഹീയതി; അനുപ്പന്നോ വാ ഭവാസവോ ന ഉപ്പജ്ജതി , ഉപ്പന്നോ വാ ഭവാസവോ പഹീയതി; അനുപ്പന്നോ വാ അവിജ്ജാസവോ ന ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ അവിജ്ജാസവോ പഹീയതി - ഇമേ ധമ്മാ മനസികരണീയാ യേ ധമ്മേ മനസി കരോതി.

"തസ്സ അമനസികരണീയാനം ധമ്മാനം അമനസികാരാ മനസികരണീയാനം ധമ്മാനം മനസികാരാ അനുപ്പന്നാ ചേവ ആസവാ ന ഉപ്പജ്ജന്തി, ഉപ്പന്നാ ച ആസവാ പഹീയന്തി.

൨൧. "സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോനിസോ മനസി കരോതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യോനിസോ മനസി കരോതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യോനിസോ മനസി കരോതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോനിസോ മനസി കരോതി. തസ്സ ഏവം യോനിസോ മനസികരോതോ തീണി സംയോജനാനി പഹീയന്തി - സക്കായദിട്ഠി, വിചികിച്ഛാ, സീലബ്ബതപരാമാസോ. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ ദസ്സനാ പഹാതബ്ബാ.

സംവരാ പഹാതബ്ബാസവാ

൨൨. "കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ സംവരാ പഹാതബ്ബാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ചക്ഖുന്ദ്രിയസംവരസംവുതോ വിഹരതി. യഞ്ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുന്ദ്രിയസംവരം അസംവുതസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, ചക്ഖുന്ദ്രിയസംവരം സംവുതസ്സ വിഹരതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. പടിസങ്ഖാ യോനിസോ സോതിന്ദ്രിയസംവരസംവുതോ വിഹരതി... പേ॰... ഘാനിന്ദ്രിയസംവരസംവുതോ വിഹരതി...പേ॰... ജിവ്ഹിന്ദ്രിയസംവരസംവുതോ വിഹരതി...പേ॰... കായിന്ദ്രിയസംവരസംവുതോ വിഹരതി...പേ॰... മനിന്ദ്രിയസംവരസംവുതോ വിഹരതി. യഞ്ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ , മനിന്ദ്രിയസംവരം അസംവുതസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, മനിന്ദ്രിയസംവരം സംവുതസ്സ വിഹരതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി.

"യഞ്ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സംവരം അസംവുതസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ , സംവരം സംവുതസ്സ വിഹരതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ സംവരാ പഹാതബ്ബാ.

പടിസേവനാ പഹാതബ്ബാസവാ

൨൩. "കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ പടിസേവനാ പഹാതബ്ബാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ചീവരം പടിസേവതി - 'യാവദേവ സീതസ്സ പടിഘാതായ, ഉണ്ഹസ്സ പടിഘാതായ,

ഡംസമകസവാതാതപസരീംസപ- [സിരിംസപ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] സമ്ഫസ്സാനം പടിഘാതായ, യാവദേവ ഹിരികോപീനപ്പടിച്ഛാദനത്ഥം'.

''പടിസങ്ഖാ യോനിസോ പിണ്ഡപാതം പടിസേവതി - 'നേവ ദവായ, ന മദായ, ന മണ്ഡനായ, ന വിഭൂസനായ, യാവദേവ ഇമസ്സ കായസ്സ ഠിതിയാ യാപനായ, വിഹിംസൂപരതിയാ, ബ്രഹ്മചരിയാനുഗ്ഗഹായ, ഇതി പുരാണഞ്ച വേദനം പടിഹങ്ഖാമി നവഞ്ച വേദനം ന ഉപ്പാദേസ്സാമി, യാത്രാ ച മേ ഭവിസ്സതി അനവജ്ജതാ ച ഫാസുവിഹാരോ ച' [ചാതി (സീ॰)].

''പടിസങ്ഖാ യോനിസോ സേനാസനം പടിസേവതി - 'യാവദേവ സീതസ്സ പടിഘാതായ, ഉണ്ഹസ്സ പടിഘാതായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീംസപസമ്ഫസ്സാനം പടിഘാതായ, യാവദേവ ഉതുപരിസ്സയവിനോദനപടിസല്ലാനാരാമത്ഥം'.

''പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം പടിസേവതി - 'യാവദേവ ഉപ്പന്നാനം വേയ്യാബാധികാനം വേദനാനം പടിഘാതായ, അബ്യാബജ്ഝപരമതായ' [അബ്യാപജ്ഝപരമതായ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), അബ്യാപജ്ജപരമതായ (ക॰)].

''യഞ്ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പടിസേവതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, പടിസേവതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ പടിസേവനാ പഹാതബ്ബാ.

അധിവാസനാ പഹാതബ്ബാസവാ

൨൪. ''കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ അധിവാസനാ പഹാതബ്ബാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ഖമോ ഹോതി സീതസ്സ ഉണ്ഹസ്സ, ജിഘച്ഛായ പിപാസായ. ഡംസമകസവാതാതപസരീംസപസമ്ഫസ്സാനം, ദുരുത്താനം ദുരാഗതാനം വചനപഥാനം, ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം [തിപ്പാനം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അധിവാസകജാതികോ ഹോതി.

''യഞ്ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അനധിവാസയതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, അധിവാസയതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ അധിവാസനാ പഹാതബ്ബാ.

പരിവജ്ജനാ പഹാതബ്ബാസവാ

൨൫. ''കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ പരിവജ്ജനാ പഹാതബ്ബാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ചണ്ഡം ഹത്ഥിം പരിവജ്ജേതി, ചണ്ഡം അസ്സം പരിവജ്ജേതി, ചണ്ഡം ഗോണം പരിവജ്ജേതി, ചണ്ഡം കുക്കുരം പരിവജ്ജേതി, അഹിം ഖാണും കണ്ടകട്ഠാനം സോബ്ഭം പപാതം ചന്ദനികം ഓളിഗല്ലം. യഥാരൂപേ അനാസനേ നിസിന്നം യഥാരൂപേ അഗോചരേ ചരന്തം യഥാരൂപേ പാപകേ മിത്തേ ഭജന്തം വിഞ്ഞൂ സബ്രഹ്മചാരീ പാപകേസു

ഠാനേസു ഓകപ്പേയ്യും, സോ തഞ്ച അനാസനം തഞ്ച അഗോചരം തേ ച പാപകേ മിത്തേ പടിസങ്ഖാ യോനിസോ പരിവജ്ജേതി.

“യഞ്ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അപരിവജ്ജയതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, പരിവജ്ജയതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ പരിവജ്ജനാ പഹാതബ്ബാ.

വിനോദനാ പഹാതബ്ബാസവാ

൨൬. “കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ വിനോദനാ പഹാതബ്ബാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി, ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം…പേ॰… ഉപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം…പേ॰… ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി.

“യഞ്ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അവിനോദയതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, വിനോദയതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ വിനോദനാ പഹാതബ്ബാ.

ഭാവനാ പഹാതബ്ബാസവാ

൨൭. “കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ ഭാവനാ പഹാതബ്ബാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം; പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി… പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി… പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി… സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം.

“യഞ്ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ , അഭാവയതോ ഉപ്പജ്ജേയ്യും ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, ഭാവയതോ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ ഭാവനാ പഹാതബ്ബാ.

൨൮. “യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ യേ ആസവാ ദസ്സനാ പഹാതബ്ബാ തേ ദസ്സനാ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ സംവരാ പഹാതബ്ബാ തേ സംവരാ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ പടിസേവനാ പഹാതബ്ബാ തേ പടിസേവനാ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ അധിവാസനാ പഹാതബ്ബാ തേ അധിവാസനാ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ പരിവജ്ജനാ പഹാതബ്ബാ തേ പരിവജ്ജനാ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ വിനോദനാ പഹാതബ്ബാ തേ വിനോദനാ പഹീനാ ഹോന്തി, യേ ആസവാ ഭാവനാ പഹാതബ്ബാ തേ ഭാവനാ പഹീനാ ഹോന്തി; അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ - ‘ഭിക്ഖു സബ്ബാസവസംവരസംവുതോ വിഹരതി, അച്ഛേച്ഛി [അച്ഛേജ്ജി (ക॰)] തണ്ഹം,

വിവത്തയി [വാവത്തയി (സീ॰ പീ॰)] സംയോജനം, സമ്മാ മാനാഭിസമയാ അന്തമകാസി ദുക്ഖസ്സാ'''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

സബ്ബാസവസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. ധമ്മദായാദസുത്തം

൨൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ധമ്മദായാദാ മേ, ഭിക്ഖവേ, ഭവഥ, മാ ആമിസദായാദാ. അത്ഥി മേ തുമ്ഹേസു അനുകമ്പാ - 'കിന്തി മേ സാവകാ ധമ്മദായാദാ ഭവേയ്യും, നോ ആമിസദായാദാ'തി. തുമ്ഹേ ച മേ, ഭിക്ഖവേ, ആമിസദായാദാ ഭവേയ്യാഥ നോ ധമ്മദായാദാ, തുമ്ഹേപി തേന ആദിയാ [ആദിസ്സാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഭവേയ്യാഥ - 'ആമിസദായാദാ സത്ഥുസാവകാ വിഹരന്തി, നോ ധമ്മദായാദാ'തി; അഹമ്പി തേന ആദിയോ ഭവേയ്യം - 'ആമിസദായാദാ സത്ഥുസാവകാ വിഹരന്തി, നോ ധമ്മദായാദാ'തി. തുമ്ഹേ ച മേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മദായാദാ ഭവേയ്യാഥ, നോ ആമിസദായാദാ, തുമ്ഹേപി തേന ന ആദിയാ ഭവേയ്യാഥ - 'ധമ്മദായാദാ സത്ഥുസാവകാ വിഹരന്തി, നോ ആമിസദായാദാ'തി; അഹമ്പി തേന ന ആദിയോ ഭവേയ്യം - 'ധമ്മദായാദാ സത്ഥുസാവകാ വിഹരന്തി, നോ ആമിസദായാദാ'തി. തസ്മാതിഹ മേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മദായാദാ ഭവഥ, മാ ആമിസദായാദാ. അത്ഥി മേ തുമ്ഹേസു അനുകമ്പാ - 'കിന്തി മേ സാവകാ ധമ്മദായാദാ ഭവേയ്യും, നോ ആമിസദായാദാ'തി.

൩൦. ''ഇധാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭുത്താവീ അസ്സം പവാരിതോ പരിപുണ്ണോ പരിയോസിതോ സുഹിതോ യാവദത്ഥോ; സിയാ ച മേ പിണ്ഡപാതോ അതിരേകധമ്മോ ഛഡ്ഡനീയധമ്മോ [ഛഡ്ഡിയധമ്മോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]. അഥ ദ്വേ ഭിക്ഖൂ ആഗച്ഛേയ്യും ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യ- [ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്ല (സീ॰ പീ॰)] പരേതാ . ത്യാഹം ഏവം വദേയ്യം - 'അഹം ഖോമ്ഹി, ഭിക്ഖവേ, ഭുത്താവീ പവാരിതോ പരിപുണ്ണോ പരിയോസിതോ സുഹിതോ യാവദത്ഥോ; അത്ഥി ച മേ അയം പിണ്ഡപാതോ അതിരേകധമ്മോ ഛഡ്ഡനീയധമ്മോ. സചേ ആകങ്ഖഥ, ഭുഞ്ജഥ, നോ ചേ തുമ്ഹേ ഭുഞ്ജിസ്സഥ [സചേ തുമ്ഹേ ന ഭുഞ്ജിസ്സഥ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], ഇദാനാഹം അപ്പഹരിതേ വാ ഛഡ്ഡേസ്സാമി, അപ്പാണകേ വാ ഉദകേ ഓപിലാപേസ്സാമീ'തി. തത്രേകസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവമസ്സ - 'ഭഗവാ ഖോ ഭുത്താവീ പവാരിതോ പരിപുണ്ണോ പരിയോസിതോ സുഹിതോ യാവദത്ഥോ; അത്ഥി ചായം ഭഗവതോ പിണ്ഡപാതോ അതിരേകധമ്മോ ഛഡ്ഡനീയധമ്മോ. സചേ മയം ന ഭുഞ്ജിസ്സാമ, ഇദാനി ഭഗവാ അപ്പഹരിതേ വാ ഛഡ്ഡേസ്സതി, അപ്പാണകേ വാ ഉദകേ ഓപിലാപേസ്സതി' . വുത്തം ഖോ പനേതം ഭഗവതാ - 'ധമ്മദായാദാ മേ, ഭിക്ഖവേ, ഭവഥ, മാ ആമിസദായാദാ'തി. ആമിസഞ്ഞതരം ഖോ പനേതം, യദിദം പിണ്ഡപാതോ. യംനൂനാഹം ഇമം പിണ്ഡപാതം അഭുഞ്ജിത്വാ ഇമിനാവ ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യേന ഏവം ഇമം രത്തിന്ദിവം

[രത്തിദിവം (ക॰)] വീതിനാമേയ്യ''ന്തി. സോ തം പിണ്ഡപാതം അഭുഞ്ജിത്വാ തേനേവ ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യേന ഏവം തം രത്തിന്ദിവം വീതിനാമേയ്യ. അഥ ദുതിയസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവമസ്സ - 'ഭഗവാ ഖോ ഭുത്താവീ പവാരിതോ പരിപുണ്ണോ പരിയോസിതോ സുഹിതോ യാവദത്ഥോ; അത്ഥി ചായം ഭഗവതോ പിണ്ഡപാതോ അതിരേകധമ്മോ ഛഡ്ഡനീയധമ്മോ. സചേ മയം ന ഭുഞ്ജിസ്സാമ, ഇദാനി ഭഗവാ അപ്പഹരിതേ വാ ഛഡ്ഡേസ്സതി, അപ്പാണകേ വാ ഉദകേ ഓപിലാപേസ്സതി. യംനൂനാഹം ഇമം പിണ്ഡപാതം ഭുഞ്ജിത്വാ ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യം പടിവിനോദേത്വാ [പടിവിനേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഏവം ഇമം രത്തിന്ദിവം വീതിനാമേയ്യ'ന്തി. സോ തം പിണ്ഡപാതം ഭുഞ്ജിത്വാ ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യം പടിവിനോദേത്വാ ഏവം തം രത്തിന്ദിവം വീതിനാമേയ്യ. കിഞ്ചാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തം പിണ്ഡപാതം ഭുഞ്ജിത്വാ ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യം പടിവിനോദേത്വാ ഏവം തം രത്തിന്ദിവം വീതിനാമേയ്യ, അഥ ഖോ അസുയേവ മേ പുരിമോ ഭിക്ഖു പുജ്ജതരോ ച പാസംസതരോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? തഞ്ഹി തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ദീഘരത്തം അപ്പിച്ഛതായ സന്തുട്ഠിയാ സല്ലേഖായ സുഭരതായ വീരിയാരമ്ഭായ സംവത്തിസ്സതി. തസ്മാതിഹ മേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മദായാദാ ഭവഥ, മാ ആമിസദായാദാ. അത്ഥി മേ തുമ്ഹേസു അനുകമ്പാ - 'കിന്തി മേ സാവകാ ധമ്മദായാദാ ഭവേയ്യും, നോ ആമിസദായാദാ'''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന [വത്വാ (സീ॰ പീ॰) ഏവമീദിസേസു ഠാനേസു] സുഗതോ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പാവിസി.

൩൧. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ആവുസോ ഭിക്ഖവേ''തി. ''ആവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

''കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകം നാനുസിക്ഖന്തി, കിത്താവതാ ച പന സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകമനുസിക്ഖന്തീ''തി? ''ദൂരതോപി ഖോ മയം, ആവുസോ, ആഗച്ഛാമ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥമഞ്ഞാതും. സാധു വതായസ്മന്തംയേവ സാരിപുത്തം പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ; ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ''തി. ''തേന ഹാവുസോ, സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

''കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകം നാനുസിക്ഖന്തി? ഇധാവുസോ, സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകം നാനുസിക്ഖന്തി, യേസഞ്ച ധമ്മാനം സത്ഥാ പഹാനമാഹ, തേ ച ധമ്മേ നപ്പജഹന്തി, ബാഹുലികാ [ബാഹുല്ലികാ (സ്യാ॰)] ച ഹോന്തി, സാഥലികാ, ഓക്കമനേ പുബ്ബങ്ഗമാ, പവിവേകേ നിക്ഖിത്തധുരാ. തത്രാവുസോ, ഥേരാ ഭിക്ഖൂ തീഹി ഠാനേഹി ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. 'സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകം നാനുസിക്ഖന്തീ'തി - ഇമിനാ പഠമേന ഠാനേന ഥേരാ ഭിക്ഖൂ ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. 'യേസഞ്ച ധമ്മാനം സത്ഥാ പഹാനമാഹ തേ ച ധമ്മേ നപ്പജഹന്തീ'തി - ഇമിനാ ദുതിയേന ഠാനേന ഥേരാ

ഭിക്ഖൂ ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. 'ബാഹുലികാ ച, സാഥലികാ, ഓക്കമനേ പുബ്ബങ്ഗമാ, പവിവേകേ നിക്ഖിത്തധുരാ'തി - ഇമിനാ തതിയേന ഠാനേന ഥേരാ ഭിക്ഖൂ ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. ഥേരാ, ആവുസോ, ഭിക്ഖൂ ഇമേഹി തീഹി ഠാനേഹി ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. തത്രാവുസോ, മജ്ഝിമാ ഭിക്ഖൂ...പേ°... നവാ ഭിക്ഖൂ തീഹി ഠാനേഹി ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. 'സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകം നാനുസിക്ഖന്തീ'തി - ഇമിനാ പഠമേന ഠാനേന നവാ ഭിക്ഖൂ ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. 'യേസഞ്ച ധമ്മാനം സത്ഥാ പഹാനമാഹ തേ ച ധമ്മേ നപ്പജഹന്തീ'തി - ഇമിനാ ദുതിയേന ഠാനേന നവാ ഭിക്ഖൂ ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. 'ബാഹുലികാ ച ഹോന്തി, സാഥലികാ, ഓക്കമനേ പുബ്ബങ്ഗമാ, പവിവേകേ നിക്ഖിത്തധുരാ'തി - ഇമിനാ തതിയേന ഠാനേന നവാ ഭിക്ഖൂ ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. നവാ, ആവുസോ, ഭിക്ഖൂ ഇമേഹി തീഹി ഠാനേഹി ഗാരയ്ഹാ ഭവന്തി. എത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകം നാനുസിക്ഖന്തി.

൩൨. "കിത്താവതാ ച, പനാവുസോ, സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകമനുസിക്ഖന്തി ? ഇധാവുസോ, സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകമനുസിക്ഖന്തി - യേസഞ്ച ധമ്മാനം സത്ഥാ പഹാനമാഹ തേ ച ധമ്മേ പജഹന്തി; ന ച ബാഹുലികാ ഹോന്തി, ന സാഥലികാ ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ. തത്രാവുസോ, ഥേരാ ഭിക്ഖൂ തീഹി ഠാനേഹി പാസംസാ ഭവന്തി. 'സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകമനുസിക്ഖന്തീ'തി - ഇമിനാ പഠമേന ഠാനേന ഥേരാ ഭിക്ഖൂ പാസംസാ ഭവന്തി. 'യേസഞ്ച ധമ്മാനം സത്ഥാ പഹാനമാഹ തേ ച ധമ്മേ പജഹന്തീ'തി - ഇമിനാ ദുതിയേന ഠാനേന ഥേരാ ഭിക്ഖൂ പാസംസാ ഭവന്തി. 'ന ച ബാഹുലികാ, ന സാഥലികാ ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ'തി - ഇമിനാ തതിയേന ഠാനേന ഥേരാ ഭിക്ഖൂ പാസംസാ ഭവന്തി. ഥേരാ, ആവുസോ, ഭിക്ഖൂ ഇമേഹി തീഹി ഠാനേഹി പാസംസാ ഭവന്തി . തത്രാവുസോ, മജ്ഝിമാ ഭിക്ഖൂ...പേ°... നവാ ഭിക്ഖൂ തീഹി ഠാനേഹി പാസംസാ ഭവന്തി. 'സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകമനുസിക്ഖന്തീ'തി - ഇമിനാ പഠമേന ഠാനേന നവാ ഭിക്ഖൂ പാസംസാ ഭവന്തി. 'യേസഞ്ച ധമ്മാനം സത്ഥാ പഹാനമാഹ തേ ച ധമ്മേ പജഹന്തീ'തി - ഇമിനാ ദുതിയേന ഠാനേന നവാ ഭിക്ഖൂ പാസംസാ ഭവന്തി. 'ന ച ബാഹുലികാ, ന സാഥലികാ ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ'തി - ഇമിനാ തതിയേന ഠാനേന നവാ ഭിക്ഖൂ പാസംസാ ഭവന്തി. നവാ, ആവുസോ, ഭിക്ഖൂ ഇമേഹി തീഹി ഠാനേഹി പാസംസാ ഭവന്തി. എത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, സത്ഥു പവിവിത്തസ്സ വിഹരതോ സാവകാ വിവേകമനുസിക്ഖന്തി.

൩൩. "തത്രാവുസോ, ലോഭോ ച പാപകോ ദോസോ ച പാപകോ. ലോഭസ്സ ച പഹാനായ ദോസസ്സ ച പഹാനായ അത്ഥി മജ്ഝിമാ പടിപദാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. കതമാ ച സാ, ആവുസോ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം [സേയ്യഥീദം (സീ° സ്യാ° പീ°)] - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധി. അയം ഖോ സാ,

ആവുസോ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

“തത്രാവുസോ, കോധോ ച പാപകോ ഉപനാഹോ ച പാപകോ...പേ॰... മക്ഖോ ച പാപകോ പളാസോ ച പാപകോ, ഇസ്സാ ച പാപികാ മച്ഛേരഞ്ച പാപകം, മായാ ച പാപികാ സാഠേയ്യഞ്ച പാപകം, ഥമ്ഭോ ച പാപകോ സാരമ്ഭോ ച പാപകോ, മാനോ ച പാപകോ അതിമാനോ ച പാപകോ, മദോ ച പാപകോ പമാദോ ച പാപകോ. മദസ്സ ച പഹാനായ പമാദസ്സ ച പഹാനായ അത്ഥി മജ്ഝിമാ പടിപദാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. കതമാ ച സാ, ആവുസോ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധി. അയം ഖോ സാ, ആവുസോ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതീ”തി.

ഇദമവോചായസ്മാ സാരിപുത്തോ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ധമ്മദായാദസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. ഭയഭേരവസുത്തം

൩൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം [സാരാണീയം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “യേമേ, ഭോ ഗോതമ, കുലപുത്താ ഭവന്തം ഗോതമം ഉദ്ദിസ്സ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, ഭവം തേസം ഗോതമോ പുബ്ബങ്ഗമോ, ഭവം തേസം ഗോതമോ ബഹുകാരോ, ഭവം തേസം ഗോതമോ സമാദപേതാ [സമാദാപേതാ (?)]; ഭോതോ ച പന ഗോതമസ്സ സാ ജനതാ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജതീ”തി. “ഏവമേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവമേതം, ബ്രാഹ്മണ! യേ തേ, ബ്രാഹ്മണ, കുലപുത്താ മമം ഉദ്ദിസ്സ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, അഹം തേസം പുബ്ബങ്ഗമോ, അഹം തേസം ബഹുകാരോ, അഹം തേസം സമാദപേതാ; മമ ച പന സാ ജനതാ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജതീ”തി. “ദുരഭിസമ്ഭവാനി ഹി ഖോ, ഭോ ഗോതമ, അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി, ദുക്കരം പവിവേകം, ദുരഭിരമം ഏകത്തേ, ഹരന്തി മഞ്ഞേ മനോ വനാനി സമാധിം അലഭമാനസ്സ ഭിക്ഖുനോ”തി . “ഏവമേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവമേതം, ബ്രാഹ്മണ! ദുരഭിസമ്ഭവാനി ഹി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി, ദുക്കരം പവിവേകം, ദുരഭിരമം ഏകത്തേ, ഹരന്തി മഞ്ഞേ മനോ വനാനി സമാധിം അലഭമാനസ്സ ഭിക്ഖുനോ”തി.

൩൫. "മയ്ഹമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പുബ്ബേവ സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ ഏതദഹോസി - 'ദുരഭിസമ്ഭവാനി ഹി ഖോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി, ദുക്കരം പവിവേകം, ദുരഭിരമം ഏകത്തേ, ഹരന്തി മഞ്ഞേ മനോ വനാനി സമാധിം അലഭമാനസ്സ ഭിക്ഖുനോ'തി. തസ്സ മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അപരിസുദ്ധകായകമ്മന്താ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, അപരിസുദ്ധകായകമ്മന്തസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം അപരിസുദ്ധകായകമ്മന്തോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; പരിസുദ്ധകായകമ്മന്തോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ പരിസുദ്ധകായകമ്മന്താ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, പരിസുദ്ധകായകമ്മതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൩൬. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അപരിസുദ്ധവചീകമ്മന്താ...പേ॰... അപരിസുദ്ധമനോകമ്മന്താ ...പേ॰... അപരിസുദ്ധാജീവാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, അപരിസുദ്ധാജീവസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം അപരിസുദ്ധാജീവോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; പരിസുദ്ധാജീവോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ പരിസുദ്ധാജീവാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, പരിസുദ്ധാജീവതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൩൭. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അഭിജ്ഝാലൂ കാമേസു തിബ്ബസാരാഗാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, അഭിജ്ഝാലുകാമേസുതിബ്ബസാരാഗസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം അഭിജ്ഝാലു കാമേസു തിബ്ബസാരാഗോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; അനഭിജ്ഝാലൂഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ അനഭിജ്ഝാലൂ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി , തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, അനഭിജ്ഝാലുതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൩൮. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ബ്യാപന്നചിത്താ പദുട്ഠമനസങ്കപ്പാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, ബ്യാപന്നചിത്തപദുട്ഠമനസങ്കപ്പസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം ബ്യാപന്നചിത്തോ പദുട്ഠമനസങ്കപ്പോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; മേത്തചിത്തോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ മേത്തചിത്താ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി

തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, മേത്തചിത്തതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൩൯. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഥീനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, ഥീനമിദ്ധപരിയുട്ഠാനസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം ഥീനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; വിഗതഥീനമിദ്ധോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ വിഗതഥീനമിദ്ധാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, വിഗതഥീനമിദ്ധതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൪൦. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഉദ്ധതാ അവൂപസന്തചിത്താ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, ഉദ്ധതഅവൂപസന്തചിത്തസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം ഉദ്ധതോ അവൂപസന്തചിത്തോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; വൂപസന്തചിത്തോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ വൂപസന്തചിത്താ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, വൂപസന്തചിത്തതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൪൧. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കങ്ഖീ വിചികിച്ഛീ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, കങ്ഖിവിചികിച്ഛിസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം കങ്ഖീ വിചികിച്ഛീ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; തിണ്ണവിചികിച്ഛോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ തിണ്ണവിചികിച്ഛാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, തിണ്ണവിചികിച്ഛതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൪൨. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അത്തുക്കംസകാ പരവമ്ഭീ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, അത്തുക്കംസനപരവമ്ഭനസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി . ന ഖോ പനാഹം അത്തുക്കംസകോ പരവമ്ഭീ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി ; അനത്തുക്കംസകോ അപരവമ്ഭീഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ അനത്തുക്കംസകാ അപരവമ്ഭീ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, അനത്തുക്കംസകതം അപരവമ്ഭിതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൪൩. “തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - ‘യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഛമ്ഭീ ഭീരുകജാതികാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, ഛമ്ഭിഭീരുകജാതികസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം ഛമ്ഭീ ഭീരുകജാതികോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; വിഗതലോമഹംസോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ വിഗതലോമഹംസാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ’തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, വിഗതലോമഹംസതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൪൪. “തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - ‘യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ലാഭസക്കാരസിലോകം നികാമയമാനാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, ലാഭസക്കാരസിലോകനികാമന [നികാമയമാന (സീ॰ സ്യാ॰)] സന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം ലാഭസക്കാരസിലോകം നികാമയമാനോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; അപ്പിച്ഛോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ അപ്പിച്ഛാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ’തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, അപ്പിച്ഛതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൪൫. “തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - ‘യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കുസീതാ ഹീനവീരിയാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി , കുസീതഹീനവീരിയസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം കുസീതോ ഹീനവീരിയോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; ആരദ്ധവീരിയോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ ആരദ്ധവീരിയാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ’തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, ആരദ്ധവീരിയതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൪൬. “തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - ‘യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ മുട്ഠസ്സതീ അസമ്പജാനാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, മുട്ഠസ്സതിഅസമ്പജാനസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം മുട്ഠസ്സതി അസമ്പജാനോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; ഉപട്ഠിതസ്സതിഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ ഉപട്ഠിതസ്സതീ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ’തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഉപട്ഠിതസ്സതിതം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

൪൭. “തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - ‘യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, അസമാഹിതവിബ്ഭന്തചിത്തസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം

അസമാഹിതോ വിബ്ഭന്തചിത്തോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; സമാധിസമ്പന്നോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ സമാധിസമ്പന്നാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, സമാധിസമ്പദം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

ർവ്വ. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ദുപ്പഞ്ഞാ ഏളമൂഗാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി, ദുപ്പഞ്ഞഏളമൂഗസന്ദോസഹേതു ഹവേ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അകുസലം ഭയഭേരവം അവ്ഹായന്തി. ന ഖോ പനാഹം ദുപ്പഞ്ഞോ ഏളമൂഗോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി; പഞ്ഞാസമ്പന്നോഹമസ്മി. യേ ഹി വോ അരിയാ പഞ്ഞാസമ്പന്നാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവന്തി തേസമഹം അഞ്ഞതരോ'തി. ഏതമഹം, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഞാസമ്പദം അത്തനി സമ്പസ്സമാനോ ഭിയ്യോ പല്ലോമമാപാദിം അരഞ്ഞേ വിഹാരായ.

സോളസപരിയായം നിട്ഠിതം.

ർൻ. "തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം യാ താ രത്തിയോ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിലക്ഖിതാ - ചാതുദ്ദസീ പഞ്ചദസീ അട്ഠമീ ച പക്ഖസ്സ - തഥാരൂപാസു രത്തീസു യാനി താനി ആരാമചേതിയാനി വനചേതിയാനി രുക്ഖചേതിയാനി ഭിംസനകാനി സലോമഹംസാനി തഥാരൂപേസു സേനാസനേസു വിഹരേയ്യം അപ്പേവ നാമാഹം ഭയഭേരവം പസ്സേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, അപരേന സമയേന യാ താ രത്തിയോ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിലക്ഖിതാ - ചാതുദ്ദസീ പഞ്ചദസീ അട്ഠമീ ച പക്ഖസ്സ - തഥാരൂപാസു രത്തീസു യാനി താനി ആരാമചേതിയാനി വനചേതിയാനി രുക്ഖചേതിയാനി ഭിംസനകാനി സലോമഹംസാനി തഥാരൂപേസു സേനാസനേസു വിഹരാമി. തത്ഥ ച മേ, ബ്രാഹ്മണ, വിഹരതോ മഗോ വാ ആഗച്ഛതി, മോരോ വാ കട്ഠം പാതേതി, വാതോ വാ പണ്ണകസടം [പണ്ണസടം (സീ॰ പീ॰)] ഏരേതി; തസ്സ മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ ഏതദഹോസി [തസ്സ മയ്ഹം ഏവം ഹോതി (സീ॰ സ്യാ॰)] - 'ഏതം നൂന തം ഭയഭേരവം ആഗച്ഛതീ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏതദഹോസി - 'കിം നു ഖോ അഹം അഞ്ഞദത്ഥു ഭയപടികങ്ഖീ [ഭയപാടികങ്ഖീ (സീ॰)] വിഹരാമി? യംനൂനാഹം യഥാഭൂതം യഥാഭൂതസ്സ [യഥാഭൂതസ്സ യഥാഭൂതസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰)] മേ തം ഭയഭേരവം ആഗച്ഛതി, തഥാഭൂതം തഥാഭൂതോവ [യഥാഭൂതോ യഥാഭൂതോവ (സീ॰ സ്യാ॰)] തം ഭയഭേരവം പടിവിനേയ്യ'ന്തി. തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ചങ്കമന്തസ്സ തം ഭയഭേരവം ആഗച്ഛതി. സോ ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, നേവ താവ തിട്ഠാമി ന നിസീദാമി ന നിപജ്ജാമി, യാവ ചങ്കമന്തോവ തം ഭയഭേരവം പടിവിനേമി. തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഠിതസ്സ തം ഭയഭേരവം ആഗച്ഛതി. സോ ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, നേവ താവ ചങ്കമാമി ന നിസീദാമി ന നിപജ്ജാമി. യാവ ഠിതോവ തം ഭയഭേരവം പടിവിനേമി. തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, നിസിന്നസ്സ തം ഭയഭേരവം ആഗച്ഛതി. സോ ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, നേവ താവ നിപജ്ജാമി ന തിട്ഠാമി ന ചങ്കമാമി, യാവ നിസിന്നോവ തം ഭയഭേരവം പടിവിനേമി. തസ്സ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, നിപന്നസ്സ തം ഭയഭേരവം

ആഗച്ഛതി. സോ ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, നേവ താവ നിസീദാമി ന തിട്ഠാമി ന ചങ്കമാമി, യാവ നിപന്നോവ തം ഭയഭേരവം പടിവിനേമി.

൫൦. ''സന്തി ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ രത്തിംയേവ സമാനം ദിവാതി സഞ്ജാനന്തി, ദിവായേവ സമാനം രത്തീതി സഞ്ജാനന്തി. ഇദമഹം തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം സമ്മോഹവിഹാരസ്മിം വദാമി. അഹം ഖോ പന, ബ്രാഹ്മണ, രത്തിംയേവ സമാനം രത്തീതി സഞ്ജാനാമി, ദിവായേവ സമാനം ദിവാതി സഞ്ജാനാമി. യം ഖോ തം, ബ്രാഹ്മണ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - 'അസമ്മോഹധമ്മോ സത്തോ ലോകേ ഉപ്പന്നോ ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന'ന്തി, മമേവ തം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - 'അസമ്മോഹധമ്മോ സത്തോ ലോകേ ഉപ്പന്നോ ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന'ന്തി.

൫൧. ''ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, ബ്രാഹ്മണ, വീരിയം അഹോസി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ [അപ്പമ്മുട്ഠാ (സ്യാ॰)], പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം. സോ ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹാസിം, സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേസിം; യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

൫൨. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - 'അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ'തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. അയം ഖോ മേ, ബ്രാഹ്മണ, രത്തിയാ പഠമേ യാമേ പഠമാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ, തമോ വിഹതോ

ആലോകോ ഉപ്പന്നോ, യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

൩൩. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാമി - ‘ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ; തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ; തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ’തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാമി. അയം ഖോ മേ, ബ്രാഹ്മണ, രത്തിയാ മജ്ഝിമേ യാമേ ദുതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ, തമോ വിഹതോ ആലോകോ ഉപ്പന്നോ, യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

൩൮. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. ‘ഇമേ ആസവാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ആസവസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ആസവനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. തസ്സ മേ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം അഹോസി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി അബ്ഭഞ്ഞാസിം. അയം ഖോ മേ, ബ്രാഹ്മണ, രത്തിയാ പച്ഛിമേ യാമേ തതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ, അവിജ്ജാ വിഹതാ വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ, തമോ വിഹതോ ആലോകോ ഉപ്പന്നോ, യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

൩൯. “സിയാ ഖോ പന തേ, ബ്രാഹ്മണ, ഏവമസ്സ - ‘അജ്ജാപി നൂന സമണോ ഗോതമോ അവീതരാഗോ അവീതദോസോ അവീതമോഹോ, തസ്മാ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവതീ’തി. ന ഖോ പനേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. ദ്വേ ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, അത്ഥവസേ സമ്പസ്സമാനോ അരഞ്ഞവനപത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവാമി -

അത്തനോ ച ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരം സമ്പസ്സമാനോ, പച്ഛിമഞ്ച ജനതം അനുകമ്പമാനോ''തി.

൫൫. ''അനുകമ്പിതരൂപാ വതായം ഭോതാ ഗോതമേന പച്ഛിമാ ജനതാ , യഥാ തം അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന. അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

ഭയഭേരവസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. അനങ്ഗണസുത്തം

൫൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ആവുസോ, ഭിക്ഖവേ''തി. ''ആവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

''ചത്താരോമേ, ആവുസോ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സാങ്ഗണോവ സമാനോ 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഇധ പനാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സാങ്ഗണോവ സമാനോ 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഇധാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അനങ്ഗണോവ സമാനോ 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഇധ പനാവുസോ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അനങ്ഗണോവ സമാനോ 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തത്രാവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ സാങ്ഗണോവ സമാനോ 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അയം ഇമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം സാങ്ഗണാനംയേവ സതം ഹീനപുരിസോ അക്ഖായതി. തത്രാവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ സാങ്ഗണോവ സമാനോ 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ഇമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം സാങ്ഗണാനംയേവ സതം സേട്ഠപുരിസോ അക്ഖായതി . തത്രാവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ അനങ്ഗണോവ സമാനോ 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അയം ഇമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം അനങ്ഗണാനംയേവ സതം ഹീനപുരിസോ അക്ഖായതി. തത്രാവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ അനങ്ഗണോവ സമാനോ 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ഇമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം അനങ്ഗണാനംയേവ സതം സേട്ഠപുരിസോ അക്ഖായതീ''തി.

൫൮. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച -

"കോ നു ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേനിമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം സാങ്ഗണാനംയേവ സതം ഏകോ ഹീനപുരിസോ അക്ഖായതി, ഏകോ സേട്ഠപുരിസോ അക്ഖായതി? കോ പനാവുസോ സാരിപുത്ത, ഹേതു കോ പച്ചയോ യേനിമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം അനങ്ഗണാനംയേവ സതം ഏകോ ഹീനപുരിസോ അക്ഖായതി, ഏകോ സേട്ഠപുരിസോ അക്ഖായതീ"തി?

൬൧. "തത്രാവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ സാങ്ഗണോവ സമാനോ 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - ന ഛന്ദം ജനേസ്സതി ന വായമിസ്സതി ന വീരിയം ആരഭിസ്സതി തസ്സങ്ഗണസ്സ പഹാനായ; സോ സരാഗോ സദോസോ സമോഹോ സാങ്ഗണോ സംകിലിട്ഠചിത്തോ കാലം കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, കംസപാതി ആഭതാ ആപണാ വാ കമ്മാരകുലാ വാ രജേന ച മലേന ച പരിയോനദ്ധാ. തമേനം സാമികാ ന ചേവ പരിഭുഞ്ജേയ്യും ന ച പരിയോദപേയ്യും [പരിയോദാപേയ്യും (?)], രജാപഥേ ച നം നിക്ഖിപേയ്യും. ഏവഞ്ഹി സാ, ആവുസോ, കംസപാതി അപരേന സമയേന സംകിലിട്ഠതരാ അസ്സ മലഗ്ഗഹിതാ"തി? "ഏവമാവുസോ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ സാങ്ഗണോവ സമാനോ 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - ന ഛന്ദം ജനേസ്സതി ന വായമിസ്സതി ന വീരിയം ആരഭിസ്സതി തസ്സങ്ഗണസ്സ പഹാനായ; സോ സരാഗോ സദോസോ സമോഹോ സാങ്ഗണോ സംകിലിട്ഠചിത്തോ കാലം കരിസ്സതി.

"തത്രാവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ സാങ്ഗണോവ സമാനോ 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - ഛന്ദം ജനേസ്സതി വായമിസ്സതി വീരിയം ആരഭിസ്സതി തസ്സങ്ഗണസ്സ പഹാനായ; സോ അരാഗോ അദോസോ അമോഹോ അനങ്ഗണോ അസംകിലിട്ഠചിത്തോ കാലം കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, കംസപാതി ആഭതാ ആപണാ വാ കമ്മാരകുലാ വാ രജേന ച മലേന ച പരിയോനദ്ധാ. തമേനം സാമികാ പരിഭുഞ്ജേയ്യുഞ്ചേവ പരിയോദപേയ്യുഞ്ച, ന ച നം രജാപഥേ നിക്ഖിപേയ്യും. ഏവഞ്ഹി സാ, ആവുസോ, കംസപാതി അപരേന സമയേന പരിസുദ്ധതരാ അസ്സ പരിയോദാതാ"തി? "ഏവമാവുസോ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ സാങ്ഗണോവ സമാനോ 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - ഛന്ദം ജനേസ്സതി വായമിസ്സതി വീരിയം ആരഭിസ്സതി തസ്സങ്ഗണസ്സ പഹാനായ; സോ അരാഗോ അദോസോ അമോഹോ അനങ്ഗണോ അസംകിലിട്ഠചിത്തോ കാലം കരിസ്സതി.

"തത്രാവുസോ , യ്വായം പുഗ്ഗലോ അനങ്ഗണോവ സമാനോ 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - സുഭനിമിത്തം മനസി കരിസ്സതി, തസ്സ സുഭനിമിത്തസ്സ മനസികാരാ രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേസ്സതി; സോ സരാഗോ സദോസോ സമോഹോ സാങ്ഗണോ സംകിലിട്ഠചിത്തോ കാലം കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, കംസപാതി ആഭതാ ആപണാ വാ കമ്മാരകുലാ വാ പരിസുദ്ധാ പരിയോദാതാ. തമേനം സാമികാ ന ചേവ പരിഭുഞ്ജേയ്യും ന ച പരിയോദപേയ്യും, രജാപഥേ ച നം നിക്ഖിപേയ്യും. ഏവഞ്ഹി സാ, ആവുസോ, കംസപാതി അപരേന സമയേന സംകിലിട്ഠതരാ അസ്സ മലഗ്ഗഹിതാ"തി? "ഏവമാവുസോ"തി. "ഏവമേവ ഖോ,

ആവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ അനങ്ഗണോവ സമാനോ 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - സുഭനിമിത്തം മനസി കരിസ്സതി, തസ്സ സുഭനിമിത്തസ്സ മനസികാരാ രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേസ്സതി;സോ സരാഗോ സദോസോ സമോഹോ സാങ്ഗണോ സംകിലിട്ഠചിത്തോകാലംകരിസ്സതി.

"തത്രാവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ അനങ്ഗണോവ സമാനോ 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - സുഭനിമിത്തം ന മനസി കരിസ്സതി, തസ്സ സുഭനിമിത്തസ്സ അമനസികാരാ രാഗോ ചിത്തം നാനുദ്ധംസേസ്സതി; സോ അരാഗോ അദോസോ അമോഹോ അനങ്ഗണോ അസംകിലിട്ഠചിത്തോ കാലം കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, കംസപാതി ആഭതാ ആപണാ വാ കമ്മാരകുലാ വാ പരിസുദ്ധാ പരിയോദാതാ. തമേനം സാമികാ പരിഭുഞ്ജേയ്യുഞ്ചേവ പരിയോദപേയ്യുഞ്ച, ന ച നം രജാപഥേ നിക്ഖിപേയ്യും. ഏവഞ്ഹി സാ, ആവുസോ, കംസപാതി അപരേന സമയേന പരിസുദ്ധതരാ അസ്സ പരിയോദാതാ"തി? "ഏവമാവുസോ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ അനങ്ഗണോവ സമാനോ 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം അങ്ഗണ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - സുഭനിമിത്തം ന മനസി കരിസ്സതി, തസ്സ സുഭനിമിത്തസ്സ അമനസികാരാ രാഗോ ചിത്തം നാനുദ്ധംസേസ്സതി; സോ അരാഗോ അദോസോ അമോഹോ അനങ്ഗണോ അസംകിലിട്ഠചിത്തോ കാലം കരിസ്സതി.

"അയം ഖോ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന , ഹേതു അയം പച്ചയോ യേനിമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം സാങ്ഗണാനംയേവ സതം ഏകോ ഹീനപുരിസോ അക്ഖായതി, ഏകോ സേട്ഠപുരിസോ അക്ഖായതി. അയം പനാവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേനിമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം അനങ്ഗണാനംയേവ സതം ഏകോ ഹീനപുരിസോ അക്ഖായതി, ഏകോ സേട്ഠപുരിസോ അക്ഖായതീ"തി.

൬൩. "അങ്ഗണം അങ്ഗണന്തി, ആവുസോ, വുച്ചതി. കിസ്സ നു ഖോ ഏതം, ആവുസോ, അധിവചനം യദിദം അങ്ഗണ"ന്തി? "പാപകാനം ഖോ ഏതം, ആവുസോ, അകുസലാനം ഇച്ഛാവചരാനം അധിവചനം, യദിദം അങ്ഗണ"ന്തി.

"ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - 'ആപത്തിഞ്ച വത ആപന്നോ അസ്സം, ന ച മം ഭിക്ഖൂ ജാനേയ്യും ആപത്തിം ആപന്നോ'തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം തം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ ജാനേയ്യും - 'ആപത്തിം ആപന്നോ'തി. 'ജാനന്തി മം ഭിക്ഖൂ ആപത്തിം ആപന്നോ'തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

"ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - 'ആപത്തിഞ്ച വത ആപന്നോ അസ്സം, അനുരഹോ മം ഭിക്ഖൂ ചോദേയ്യും, നോ സങ്ഘമജ്ഝേ'തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം തം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ സങ്ഘമജ്ഝേ ചോദേയ്യും, നോ അനുരഹോ. 'സങ്ഘമജ്ഝേ മം ഭിക്ഖൂ ചോദേന്തി, നോ അനുരഹോ'തി

- ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘ആപത്തിഞ്ച വത ആപന്നോ അസ്സം, സപ്പടിപുഗ്ഗലോ മം ചോദേയ്യ, നോ അപ്പടിപുഗ്ഗലോ’തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം തം ഭിക്ഖും അപ്പടിപുഗ്ഗലോ ചോദേയ്യ, നോ സപ്പടിപുഗ്ഗലോ. ‘അപ്പടിപുഗ്ഗലോ മം ചോദേതി, നോ സപ്പടിപുഗ്ഗലോ’തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത മമേവ സത്ഥാ പടിപുച്ഛിത്വാ പടിപുച്ഛിത്വാ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേയ്യ, ന അഞ്ഞം ഭിക്ഖും സത്ഥാ പടിപുച്ഛിത്വാ പടിപുച്ഛിത്വാ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേയ്യാ’തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞം ഭിക്ഖും സത്ഥാ പടിപുച്ഛിത്വാ പടിപുച്ഛിത്വാ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേയ്യ, ന തം ഭിക്ഖും സത്ഥാ പടിപുച്ഛിത്വാ പടിപുച്ഛിത്വാ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേയ്യ. ‘അഞ്ഞം ഭിക്ഖും സത്ഥാ പടിപുച്ഛിത്വാ പടിപുച്ഛിത്വാ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേതി, ന മം സത്ഥാ പടിപുച്ഛിത്വാ പടിപുച്ഛിത്വാ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേതീ’തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത മമേവ ഭിക്ഖൂ പുരക്ഖത്വാ പുരക്ഖത്വാ ഗാമം ഭത്തായ പവിസേയ്യും, ന അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ പുരക്ഖത്വാ പുരക്ഖത്വാ ഗാമം ഭത്തായ പവിസേയ്യു’ന്തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ പുരക്ഖത്വാ പുരക്ഖത്വാ ഗാമം ഭത്തായ പവിസേയ്യും, ന തം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ പുരക്ഖത്വാ പുരക്ഖത്വാ ഗാമം ഭത്തായ പവിസേയ്യും. ‘അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ പുരക്ഖത്വാ പുരക്ഖത്വാ ഗാമം ഭത്തായ പവിസന്തി, ന മം ഭിക്ഖൂ പുരക്ഖത്വാ പുരക്ഖത്വാ ഗാമം ഭത്തായ പവിസന്തീ’തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത അഹമേവ ലഭേയ്യം ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡം, ന അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലഭേയ്യ ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡ’ന്തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലഭേയ്യ ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡം, ന സോ ഭിക്ഖു ലഭേയ്യ ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡം. ‘അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലഭതി ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡം, നാഹം ലഭാമി ഭത്തഗ്ഗേ അഗ്ഗാസനം അഗ്ഗോദകം അഗ്ഗപിണ്ഡ’ന്തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത അഹമേവ ഭത്തഗ്ഗേ ഭുത്താവീ അനുമോദേയ്യം, ന അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ഭത്തഗ്ഗേ ഭുത്താവീ അനുമോദേയ്യാ’തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ഭത്തഗ്ഗേ ഭുത്താവീ അനുമോദേയ്യ, ന സോ ഭിക്ഖു ഭത്തഗ്ഗേ ഭുത്താവീ അനുമോദേയ്യ. ‘അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ഭത്തഗ്ഗേ ഭുത്താവീ അനുമോദതി, നാഹം ഭത്തഗ്ഗേ ഭുത്താവീ അനുമോദാമീ’തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത അഹമേവ ആരാമഗതാനം ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേയ്യം, ന അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ആരാമഗതാനം ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേയ്യാ’തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ആരാമഗതാനം ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേയ്യ, ന സോ ഭിക്ഖു ആരാമഗതാനം ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേയ്യ. ‘അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ആരാമഗതാനം ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേതി, നാഹം ആരാമഗതാനം ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം ദേസേമീ’തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത അഹമേവ ആരാമഗതാനം ഭിക്ഖുനീനം ധമ്മം ദേസേയ്യം…പേ॰… ഉപാസകാനം ധമ്മം ദേസേയ്യം…പേ॰… ഉപാസികാനം ധമ്മം ദേസേയ്യം, ന അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ആരാമഗതാനം ഉപാസികാനം ധമ്മം ദേസേയ്യാ’തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ആരാമഗതാനം ഉപാസികാനം ധമ്മം ദേസേയ്യ, ന സോ ഭിക്ഖു ആരാമഗതാനം ഉപാസികാനം ധമ്മം ദേസേയ്യ. ‘അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ആരാമഗതാനം ഉപാസികാനം ധമ്മം ദേസേതി, നാഹം ആരാമഗതാനം ഉപാസികാനം ധമ്മം ദേസേമീ’തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത മമേവ ഭിക്ഖൂ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും [ഗരുകരേയ്യും (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, ന അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യു’ന്തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, ന തം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും. ‘അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഭിക്ഖൂ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി , ന മം ഭിക്ഖൂ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തീ’തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത മമേവ ഭിക്ഖുനിയോ…പേ॰… ഉപാസകാ…പേ॰… ഉപാസികാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും

പൂജേയ്യും, ന അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഉപാസികാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യു’ന്തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഉപാസികാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, ന തം ഭിക്ഖും ഉപാസികാ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും. ‘അഞ്ഞം ഭിക്ഖും ഉപാസികാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, ന മം ഉപാസികാ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തീ’തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത അഹമേവ ലാഭീ അസ്സം പണീതാനം ചീവരാനം, ന അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലാഭീ അസ്സ പണീതാനം ചീവരാന’ന്തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലാഭീ അസ്സ പണീതാനം ചീവരാനം, ന സോ ഭിക്ഖു ലാഭീ അസ്സ പണീതാനം ചീവരാനം. ‘അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലാഭീ [ലാഭീ അസ്സ (ക॰)] പണീതാനം ചീവരാനം, നാഹം ലാഭീ [ലാഭീ അസ്സം (ക॰)] പണീതാനം ചീവരാന’ന്തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - ‘അഹോ വത അഹമേവ ലാഭീ അസ്സം പണീതാനം പിണ്ഡപാതാനം…പേ॰… പണീതാനം സേനാസനാനം…പേ॰… പണീതാനം ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം, ന അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലാഭീ അസ്സ പണീതാനം ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാന’ന്തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലാഭീ അസ്സ പണീതാനം ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം, ന സോ ഭിക്ഖു ലാഭീ അസ്സ പണീതാനം ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ‘അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു ലാഭീ [ലാഭീ അസ്സ (ക॰)] പണീതാനം ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം, നാഹം ലാഭീ [ലാഭീ അസ്സം (ക॰)] പണീതാനം ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാന’ന്തി - ഇതി സോ കുപിതോ ഹോതി അപ്പതീതോ. യോ ചേവ ഖോ, ആവുസോ, കോപോ യോ ച അപ്പച്ചയോ - ഉഭയമേതം അങ്ഗണം.

“ഇമേസം ഖോ ഏതം, ആവുസോ, പാപകാനം അകുസലാനം ഇച്ഛാവചരാനം അധിവചനം, യദിദം അങ്ഗണ”ന്തി.

൬൬. “യസ്സ കസ്സചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ഇമേ പാപകാ അകുസലാ ഇച്ഛാവചരാ അപ്പഹീനാ ദിസ്സന്തി ചേവ സൂയന്തി ച, കിഞ്ചാപി സോ ഹോതി ആരഞ്ഞികോ പന്തസേനാസനോ പിണ്ഡപാതികോ സപദാനചാരീ പംസുകൂലികോ ലൂഖചീവരധരോ, അഥ ഖോ നം സബ്രഹ്മചാരീ ന ചേവ സക്കരോന്തി ന ഗരും കരോന്തി ന മാനേന്തി ന പൂജേന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? തേ ഹി തസ്സ ആയസ്മതോ പാപകാ അകുസലാ ഇച്ഛാവചരാ അപ്പഹീനാ ദിസ്സന്തി ചേവ സൂയന്തി ച. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, കംസപാതി ആഭതാ ആപണാ വാ കമ്മാരകുലാ വാ പരിസുദ്ധാ പരിയോദാതാ. തമേനം സാമികാ അഹികുണപം വാ കുക്കുരകുണപം വാ മനുസ്സകുണപം വാ രചയിത്വാ അഞ്ഞിസ്സാ കംസപാതിയാ പടികുജ്ജിത്വാ അന്തരാപണം പടിപജ്ജേയ്യും.

തമേനം ജനോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ – ‘അമ്ഭോ, കിമേവിദം ഹരീയതി ജഞ്ഞജഞ്ഞം വിയാ’തി? തമേനം ഉട്ഠഹിത്വാ അപാപുരിത്വാ [അവാപുരിത്വാ (സീ॰)] ഓലോകേയ്യ. തസ്സ സഹദസ്സനേന അമനാപതാ ച സണ്ഠഹേയ്യ, പാടികുല്യതാ [പടികൂലതാ (ക॰), പാടികൂല്യതാ (സ്യാ॰)] ച സണ്ഠഹേയ്യ, ജേഗുച്ഛതാ ച [ജേഗുച്ഛിതാ ച (പീ॰ ക॰)] സണ്ഠഹേയ്യ; ജിഘച്ഛിതാനമ്പി ന ഭോത്തുകമ്യതാ അസ്സ, പഗേവ സുഹിതാനം. ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, യസ്സ കസ്സചി ഭിക്ഖുനോ ഇമേ പാപകാ അകുസലാ ഇച്ഛാവചരാ അപ്പഹീനാ ദിസ്സന്തി ചേവ സൂയന്തി ച, കിഞ്ചാപി സോ ഹോതി ആരഞ്ഞികോ പന്തസേനാസനോ പിണ്ഡപാതികോ സപദാനചാരീ പംസുകൂലികോ ലൂഖചീവരധരോ, അഥ ഖോ നം സബ്രഹ്മചാരീ ന ചേവ സക്കരോന്തി ന ഗരും കരോന്തി ന മാനേന്തി ന പൂജേന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? തേ ഹി തസ്സ ആയസ്മതോ പാപകാ അകുസലാ ഇച്ഛാവചരാ അപ്പഹീനാ ദിസ്സന്തി ചേവ സൂയന്തി ച.

൬൮. “യസ്സ കസ്സചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ഇമേ പാപകാ അകുസലാ ഇച്ഛാവചരാ പഹീനാ ദിസ്സന്തി ചേവ സൂയന്തി ച, കിഞ്ചാപി സോ ഹോതി ഗാമന്തവിഹാരീ നേമന്തനികോ ഗഹപതിചീവരധരോ, അഥ ഖോ നം സബ്രഹ്മചാരീ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു ? തേ ഹി തസ്സ ആയസ്മതോ പാപകാ അകുസലാ ഇച്ഛാവചരാ പഹീനാ ദിസ്സന്തി ചേവ സൂയന്തി ച. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, കംസപാതി ആഭതാ ആപണാ വാ കമ്മാരകുലാ വാ പരിസുദ്ധാ പരിയോദാതാ. തമേനം സാമികാ സാലീനം ഓദനം വിചിതകാളകം [വിചിനിതകാളകം (ക॰)] അനേകസൂപം അനേകബ്യഞ്ജനം രചയിത്വാ അഞ്ഞിസ്സാ കംസപാതിയാ പടികുജ്ജിത്വാ അന്തരാപണം പടിപജ്ജേയ്യും. തമേനം ജനോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ – ‘അമ്ഭോ, കിമേവിദം ഹരീയതി ജഞ്ഞജഞ്ഞം വിയാ’തി? തമേനം ഉട്ഠഹിത്വാ അപാപുരിത്വാ ഓലോകേയ്യ. തസ്സ സഹ ദസ്സനേന മനാപതാ ച സണ്ഠഹേയ്യ, അപ്പാടികുല്യതാ ച സണ്ഠഹേയ്യ, അജേഗുച്ഛതാ ച സണ്ഠഹേയ്യ; സുഹിതാനമ്പി ഭോത്തുകമ്യതാ അസ്സ, പഗേവ ജിഘച്ഛിതാനം. ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, യസ്സ കസ്സചി ഭിക്ഖുനോ ഇമേ പാപകാ അകുസലാ ഇച്ഛാവചരാ പഹീനാ ദിസ്സന്തി ചേവ സൂയന്തി ച, കിഞ്ചാപി സോ ഹോതി ഗാമന്തവിഹാരീ നേമന്തനികോ ഗഹപതിചീവരധരോ, അഥ ഖോ നം സബ്രഹ്മചാരീ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി . തം കിസ്സ ഹേതു? തേ ഹി തസ്സ ആയസ്മതോ പാപകാ അകുസലാ ഇച്ഛാവചരാ പഹീനാ ദിസ്സന്തി ചേവ സൂയന്തി ചാ”തി.

൬൯. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച – “ഉപമാ മം, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പടിഭാതീ”തി. “പടിഭാതു തം, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാനാ”തി. “ഏകമിദാഹം, ആവുസോ, സമയം രാജഗഹേ വിഹരാമി ഗിരിബ്ബജേ. അഥ ഖ്വാഹം, ആവുസോ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസിം. തേന ഖോ പന സമയേന സമീതി യാനകാരപുത്തോ രഥസ്സ നേമിം തച്ഛതി. തമേനം പണ്ഡുപുത്തോ ആജീവകോ പുരാണയാനകാരപുത്തോ പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി. അഥ ഖോ, ആവുസോ, പണ്ഡുപുത്തസ്സ ആജീവകസ്സ പുരാണയാനകാരപുത്തസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി – ‘അഹോ വതായം സമീതി യാനകാരപുത്തോ

ഇമിസ്സാ നേമിയാ ഇമഞ്ച വങ്കം ഇമഞ്ച ജിമ്ഹം ഇമഞ്ച ദോസം തച്ഛേയ്യ, ഏവായം നേമി അപഗതവങ്കാ അപഗതജിമ്ഹാ അപഗതദോസാ സുദ്ധാ അസ്സ [സുദ്ധാസ്സ (സീ॰ പീ॰), സുദ്ധാ (ക॰)] സാരേ പതിട്ഠിതാ'തി . യഥാ യഥാ ഖോ, ആവുസോ, പണ്ഡുപുത്തസ്സ ആജീവകസ്സ പുരാണയാനകാരപുത്തസ്സ ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഹോതി, തഥാ തഥാ സമീതി യാനകാരപുത്തോ തസ്സാ നേമിയാ തഞ്ച വങ്കം തഞ്ച ജിമ്ഹം തഞ്ച ദോസം തച്ഛതി. അഥ ഖോ, ആവുസോ, പണ്ഡുപുത്തോ ആജീവകോ പുരാണയാനകാരപുത്തോ അത്തമനോ അത്തമനവാചം നിച്ഛാരേസി - 'ഹദയാ ഹദയം മഞ്ഞേ അഞ്ഞായ തച്ഛതീ'തി.

"ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, യേ തേ പുഗ്ഗലാ അസ്സദ്ധാ, ജീവികത്ഥാ ന സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, സഠാ മായാവിനോ കേതബിനോ [കേടുഭിനോ (ബഹൂസു)] ഉദ്ധതാ ഉന്നളാ ചപലാ മുഖരാ വികിണ്ണവാചാ, ഇന്ദ്രിയേസു അഗുത്തദ്വാരാ, ഭോജനേ അമത്തഞ്ഞുനോ, ജാഗരിയം അനനുയുത്താ, സാമഞ്ഞേ അനപേക്ഖവന്തോ, സിക്ഖായ ന തിബ്ബഗാരവാ, ബാഹുലികാ സാഥലികാ, ഓക്കമനേ പുബ്ബങ്ഗമാ, പവിവേകേ നിക്ഖിത്തധുരാ, കുസീതാ ഹീനവീരിയാ മുട്ഠസ്സതീ അസമ്പജാനാ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ ദുപ്പഞ്ഞാ ഏളമൂഗാ, തേസം ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഇമിനാ ധമ്മപരിയായേന ഹദയാ ഹദയം മഞ്ഞേ അഞ്ഞായ തച്ഛതി.

"യേ പന തേ കുലപുത്താ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, അസഠാ അമായാവിനോ അകേതബിനോ അനുദ്ധതാ അനുന്നളാ അചപലാ അമുഖരാ അവികിണ്ണവാചാ, ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരാ, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനോ, ജാഗരിയം അനുയുത്താ, സാമഞ്ഞേ അപേക്ഖവന്തോ, സിക്ഖായ തിബ്ബഗാരവാ, ന ബാഹുലികാ ന സാഥലികാ, ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ, പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ, ആരദ്ധവീരിയാ പഹിതത്താ ഉപട്ഠിതസ്സതീ സമ്പജാനാ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ പഞ്ഞവന്തോ അനേളമൂഗാ, തേ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഇമം ധമ്മപരിയായം സുത്വാ പിവന്തി മഞ്ഞേ, ഘസന്തി മഞ്ഞേ വചസാ ചേവ മനസാ ച - 'സാധു വത, ഭോ, സബ്രഹ്മചാരീ അകുസലാ വുട്ഠാപേത്വാ കുസലേ പതിട്ഠാപേതീ'തി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദഹരോ യുവാ മണ്ഡനകജാതികോ സീസംന്ഹാതോ ഉപ്പലമാലം വാ വസ്സികമാലം വാ അതിമുത്തകമാലം [അധിമുത്തകമാലം (സ്യാ॰)] വാ ലഭിത്വാ ഉഭോഹി ഹത്ഥേഹി പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഉത്തമങ്ഗേ സിരസ്മിം പതിട്ഠപേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, യേ തേ കുലപുത്താ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, അസഠാ അമായാവിനോ അകേതബിനോ അനുദ്ധതാ അനുന്നളാ അചപലാ അമുഖരാ അവികിണ്ണവാചാ, ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരാ, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനോ, ജാഗരിയം അനുയുത്താ, സാമഞ്ഞേ അപേക്ഖവന്തോ, സിക്ഖായ തിബ്ബഗാരവാ, ന ബാഹുലികാ ന സാഥലികാ, ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ, പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ, ആരദ്ധവീരിയാ പഹിതത്താ ഉപട്ഠിതസ്സതീ സമ്പജാനാ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ പഞ്ഞവന്തോ അനേളമൂഗാ, തേ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഇമം ധമ്മപരിയായം സുത്വാ പിവന്തി മഞ്ഞേ, ഘസന്തി മഞ്ഞേ വചസാ ചേവ മനസാ ച - 'സാധു വത, ഭോ, സബ്രഹ്മചാരീ അകുസലാ വുട്ഠാപേത്വാ കുസലേ പതിട്ഠാപേതീ'തി. ഇതിഹ തേ ഉഭോ മഹാനാഗാ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഭാസിതം സമനുമോദിംസൂ"തി.

അനങ്ഗണസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. ആകങ്ഖേയ്യസുത്തം

൬൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''സമ്പന്നസീലാ, ഭിക്ഖവേ, വിഹരഥ സമ്പന്നപാതിമോക്ഖാ; പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതാ വിഹരഥ ആചാരഗോചരസമ്പന്നാ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവിനോ; സമാദായ സിക്ഖഥ സിക്ഖാപദേസു.

൬൫. ''ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'സബ്രഹ്മചാരീനം പിയോ ച അസ്സം മനാപോ ച ഗരു ച ഭാവനീയോ ചാ'തി [മനാപോ ഗരുഭാവനിയോ ചാതി (സീ॰)], സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ അനിരാകതജ്ഝാനോ വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

''ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'ലാഭീ അസ്സം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാന'ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ അനിരാകതജ്ഝാനോ വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

''ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'യേസാഹം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസന ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം പരിഭുഞ്ജാമി തേസം തേ കാരാ മഹപ്ഫലാ അസ്സു മഹാനിസംസാ'തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ അനിരാകതജ്ഝാനോ വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

''ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'യേ മം [യേ മേ (സീ॰ സ്യാ॰)] ഞാതീ സാലോഹിതാ പേതാ കാലങ്കതാ [കാലകതാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] പസന്നചിത്താ അനുസ്സരന്തി തേസം തം മഹപ്ഫലം അസ്സ മഹാനിസംസ'ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ അനിരാകതജ്ഝാനോ വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

൬൬. ''ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'അരതിരതിസഹോ അസ്സം, ന ച മം അരതി സഹേയ്യ, ഉപ്പന്നം അരതിം അഭിഭുയ്യ അഭിഭുയ്യ വിഹരേയ്യ'ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

''ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'ഭയഭേരവസഹോ അസ്സം, ന ച മം ഭയഭേരവം സഹേയ്യ, ഉപ്പന്നം ഭയഭേരവം അഭിഭുയ്യ അഭിഭുയ്യ വിഹരേയ്യ'ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - ‘ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ അസ്സം അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ’തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - ‘യേ തേ സന്താ വിമോക്ഖാ അതിക്കമ്മ രൂപേ ആരുപ്പാ, തേ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരേയ്യ’ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

൬൭. ‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - ‘തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ അസ്സം അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - ‘തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ അസ്സം സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരേയ്യ’ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - ‘പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ അസ്സം തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ’തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

൬൮. ‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - ‘അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭവേയ്യം - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ അസ്സം, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ അസ്സം; ആവിഭാവം തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛേയ്യം, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരേയ്യം, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛേയ്യം, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമേയ്യം, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരാമസേയ്യം പരിമജ്ജേയ്യം; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേയ്യ’ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ... പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - ‘ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണേയ്യം - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ചാ’തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - ‘പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനേയ്യം - സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതരാഗം വാ ചിത്തം വീതരാഗം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സദോസം വാ ചിത്തം സദോസം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതദോസം വാ ചിത്തം വീതദോസം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സമോഹം വാ ചിത്തം സമോഹം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വീതമോഹം വാ ചിത്തം

വീതമോഹം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സംഖിത്തം വാ ചിത്തം സംഖിത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം വിക്ഖിത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം മഹഗ്ഗതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം അമഹഗ്ഗതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സഉത്തരം വാ ചിത്തം സഉത്തരം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അനുത്തരം വാ ചിത്തം അനുത്തരം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; സമാഹിതം വാ ചിത്തം സമാഹിതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അസമാഹിതം വാ ചിത്തം അസമാഹിതം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം; വിമുത്തം വാ ചിത്തം വിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യം, അവിമുത്തം വാ ചിത്തം അവിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനേയ്യ'ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ... പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

"ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരേയ്യം, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതി സതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോതി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരേയ്യ'ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ...പേ॰... ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

"ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സേയ്യം ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനേയ്യം - ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ; ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാതി, ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സേയ്യം ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനേയ്യ'ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ പരിപൂരകാരീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ അനിരാകതജ്ഝാനോ വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

൬൫. "ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ'ന്തി, സീലേസ്വേവസ്സ

പരിപൂരകാരീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ അനിരാകതജ്ഝാനോ വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം.

‘‘സമ്പന്നസീലാ, ഭിക്ഖവേ, വിഹരഥ സമ്പന്നപാതിമോക്ഖാ; പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതാ വിഹരഥ ആചാരഗോചരസമ്പന്നാ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവിനോ; സമാദായ സിക്ഖഥ സിക്ഖാപദേസൂ’’തി - ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്ത’’ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ആകങ്ഖേയ്യസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. വത്ഥസുത്തം

൭൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ഭിക്ഖവോ’’തി. ‘‘ഭദന്തേ’’തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, വത്ഥം സംകിലിട്ഠം മലഗ്ഗഹിതം; തമേനം രജകോ യസ്മിം യസ്മിം രങ്ഗജാതേ ഉപസംഹരേയ്യ - യദി നീലകായ യദി പീതകായ യദി ലോഹിതകായ യദി മഞ്ജിട്ഠകായ [മഞ്ജേട്ഠകായ (സീ॰ പീ॰), മഞ്ജേട്ഠികായ (സ്യാ॰)] ദുരത്തവണ്ണമേവസ്സ അപരിസുദ്ധവണ്ണമേവസ്സ. തം കിസ്സ ഹേതു? അപരിസുദ്ധത്താ, ഭിക്ഖവേ, വത്ഥസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തേ സംകിലിട്ഠേ, ദുഗ്ഗതി പാടികങ്ഖാ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, വത്ഥം പരിസുദ്ധം പരിയോദാതം; തമേനം രജകോ യസ്മിം യസ്മിം രങ്ഗജാതേ ഉപസംഹരേയ്യ - യദി നീലകായ യദി പീതകായ യദി ലോഹിതകായ യദി മഞ്ജിട്ഠകായ - സുരത്തവണ്ണമേവസ്സ പരിസുദ്ധവണ്ണമേവസ്സ. തം കിസ്സ ഹേതു? പരിസുദ്ധത്താ, ഭിക്ഖവേ, വത്ഥസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തേ അസംകിലിട്ഠേ, സുഗതി പാടികങ്ഖാ.

൭൧. ‘‘കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ? അഭിജ്ഝാവിസമലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, ബ്യാപാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, കോധോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, ഉപനാഹോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, മക്ഖോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, പളാസോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, ഇസ്സാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, മച്ഛരിയം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, മായാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, സാഠേയ്യം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, ഥമ്ഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, സാരമ്ഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, മാനോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, അതിമാനോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, മദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, പമാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ.

൭൨. ‘‘സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘അഭിജ്ഝാവിസമലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ’തി - ഇതി വിദിത്വാ അഭിജ്ഝാവിസമലോഭം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; ‘ബ്യാപാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ’തി - ഇതി

വിദിത്വാ ബ്യാപാദം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി ; 'കോധോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ കോധം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'ഉപനാഹോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ ഉപനാഹം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'മക്ഖോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മക്ഖം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'പളാസോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ പളാസം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'ഇസ്സാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ ഇസ്സം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'മച്ഛരിയം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മച്ഛരിയം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'മായാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മായം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'സാഠേയ്യം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ സാഠേയ്യം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'ഥമ്ഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ ഥമ്ഭം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'സാരമ്ഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ സാരമ്ഭം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'മാനോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മാനം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'അതിമാനോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ അതിമാനം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'മദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മദം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി; 'പമാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ പമാദം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി.

൭൩. "യതോ ഖോ [യതോ ച ഖോ (സീ॰ സ്യാ॰)], ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ 'അഭിജ്ഝാവിസമലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ അഭിജ്ഝാവിസമലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി, 'ബ്യാപാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ ബ്യാപാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'കോധോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ കോധോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'ഉപനാഹോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ ഉപനാഹോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'മക്ഖോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മക്ഖോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'പളാസോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ പളാസോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'ഇസ്സാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ ഇസ്സാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'മച്ഛരിയം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മച്ഛരിയം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'മായാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മായാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'സാഠേയ്യം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ സാഠേയ്യം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'ഥമ്ഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ ഥമ്ഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'സാരമ്ഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ സാരമ്ഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'മാനോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മാനോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'അതിമാനോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ അതിമാനോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി; 'മദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി - ഇതി വിദിത്വാ മദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ

ഹോതി; ‘പമാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ’തി - ഇതി വിദിത്വാ പമാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി.

൭൮. “സോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി; ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ‘സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’തി; സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ‘സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഉജുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഞായപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, സാമീചിപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, യദിദം ചത്താരി പുരിസയുഗാനി, അട്ഠ പുരിസപുഗ്ഗലാ. ഏസ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ , അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’തി.

൭൯. “യഥോധി [യതോധി (അട്ഠകഥായം പാഠന്തരം)] ഖോ പനസ്സ ചത്തം ഹോതി വന്തം മുത്തം പഹീനം പടിനിസ്സട്ഠം, സോ ‘ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോമ്ഹീ’തി ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദേതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി; ‘ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോമ്ഹീ’തി ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം; പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദേതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. ‘യഥോധി ഖോ പന മേ ചത്തം വന്തം മുത്തം പഹീനം പടിനിസ്സട്ഠ’ന്തി ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം; പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദേതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി.

൮൦. “സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംസീലോ ഏവംധമ്മോ ഏവംപഞ്ഞോ സാലീനം ചേപി പിണ്ഡപാതം ഭുഞ്ജതി വിചിതകാളകം അനേകസൂപം അനേകബ്യഞ്ജനം, നേവസ്സ തം ഹോതി അന്തരായായ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, വത്ഥം സംകിലിട്ഠം മലഗ്ഗഹിതം അച്ഛോദകം ആഗമ്മ പരിസുദ്ധം ഹോതി പരിയോദാതം , ഉക്കാമുഖം വാ പനാഗമ്മ ജാതരൂപം പരിസുദ്ധം ഹോതി പരിയോദാതം, ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംസീലോ ഏവംധമ്മോ ഏവംപഞ്ഞോ സാലീനം ചേപി പിണ്ഡപാതം ഭുഞ്ജതി വിചിതകാളകം അനേകസൂപം അനേകബ്യഞ്ജനം , നേവസ്സ തം ഹോതി അന്തരായായ.

൮൧. “സോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം [ചതുത്ഥിം (സീ॰ പീ॰)]. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി; കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ…പേ॰… മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം

ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി.

൭൭. "സോ 'അത്ഥി ഇദം, അത്ഥി ഹീനം, അത്ഥി പണീതം, അത്ഥി ഇമസ്സ സഞ്ഞാഗതസ്സ ഉത്തരിം നിസ്സരണ'ന്തി പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി . അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ - 'ഭിക്ഖു സിനാതോ അന്തരേന സിനാനേനാ'"തി.

൭൮. തേന ഖോ പന സമയേന സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഗച്ഛതി പന ഭവം ഗോതമോ ബാഹുകം നദിം സിനായിതു"ന്തി? "കിം, ബ്രാഹ്മണ, ബാഹുകായ നദിയാ? കിം ബാഹുകാ നദീ കരിസ്സതീ"തി? "ലോക്ഖസമ്മതാ [ലോഖ്യസമ്മതാ (സീ॰), മോക്ഖസമ്മതാ (പീ॰)] ഹി, ഭോ ഗോതമ, ബാഹുകാ നദീ ബഹുജനസ്സ, പുഞ്ഞസമ്മതാ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ബാഹുകാ നദീ ബഹുജനസ്സ, ബാഹുകായ പന നദിയാ ബഹുജനോ പാപകമ്മം കതം പവാഹേതീ"തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സുന്ദരികഭാരദ്വാജം ബ്രാഹ്മണം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

"ബാഹുകം അധികക്കഞ്ച, ഗയം സുന്ദരികം മപി [സുന്ദരികാമപി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), സുന്ദരികം മഹിം (ഇതിപി)];
സരസ്സതിം പയാഗഞ്ച, അഥോ ബാഹുമതിം നദിം;
നിച്ചമ്പി ബാലോ പക്ഖന്ദോ [പക്ഖന്നോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)],
കണ്ഹകമ്മോ ന സുജ്ഝതി.

"കിം സുന്ദരികാ കരിസ്സതി, കിം പയാഗാ [പയാഗോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]
കിം ബാഹുകാ നദീ;
വേരിം കതകിബ്ബിസം നരം, ന ഹി നം സോധയേ പാപകമ്മിനം.

"സുദ്ധസ്സ വേ സദാ ഫഗ്ഗു, സുദ്ധസ്സുപോസഥോ സദാ;
സുദ്ധസ്സ സുചികമ്മസ്സ, സദാ സമ്പജ്ജതേ വതം;
ഇധേവ സിനാഹി ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബഭൂതേസു കരോഹി ഖേമതം.

"സചേ മുസാ ന ഭണസി, സചേ പാണം ന ഹിംസസി;
സചേ അദിന്നം നാദിയസി, സദ്ദഹാനോ അമച്ഛരീ;
കിം കാഹസി ഗയം ഗന്ത്വാ, ഉദപാനോപി തേ ഗയാ"തി.

൭൯. ഏവം വുത്തേ, സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന

അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ''ന്തി. അലത്ഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ''ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ''തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീതി.

വത്ഥസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. സല്ലേഖസുത്തം

൮൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാചുന്ദോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മഹാചുന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''യാ ഇമാ, ഭന്തേ, അനേകവിഹിതാ ദിട്ഠിയോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജന്തി - അത്തവാദപടിസംയുത്താ വാ ലോകവാദപടിസംയുത്താ വാ - ആദിമേവ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനോ മനസികരോതോ ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പഹാനം ഹോതി, ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പടിനിസ്സഗ്ഗോ ഹോതീ''തി?

൮൨. ''യാ ഇമാ, ചുന്ദ, അനേകവിഹിതാ ദിട്ഠിയോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജന്തി - അത്തവാദപടിസംയുത്താ വാ ലോകവാദപടിസംയുത്താ വാ - യത്ഥ ചേതാ ദിട്ഠിയോ ഉപ്പജ്ജന്തി യത്ഥ ച അനുസേന്തി യത്ഥ ച സമുദാചരന്തി തം 'നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേ സോ അത്താ'തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതോ ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പഹാനം ഹോതി, ഏവമേതാസം ദിട്ഠീനം പടിനിസ്സഗ്ഗോ ഹോതി.

''ഠാനം ഖോ പനേതം, ചുന്ദ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'സല്ലേഖേന വിഹരാമീ'തി. ന ഖോ പനേതേ, ചുന്ദ, അരിയസ്സ വിനയേ സല്ലേഖാ വുച്ചന്തി. ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാ ഏതേ അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി.

''ഠാനം ഖോ പനേതം, ചുന്ദ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'സല്ലേഖേന വിഹരാമീ'തി. ന ഖോ പനേതേ, ചുന്ദ, അരിയസ്സ വിനയേ സല്ലേഖാ വുച്ചന്തി. ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാ ഏതേ അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ചുന്ദ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരേയ്യ, സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേയ്യ, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘സല്ലേഖേന വിഹരാമീ’തി. ന ഖോ പനേതേ, ചുന്ദ, അരിയസ്സ വിനയേ സല്ലേഖാ വുച്ചന്തി. ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാ ഏതേ അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ചുന്ദ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘സല്ലേഖേന വിഹരാമീ’തി. ന ഖോ പനേതേ, ചുന്ദ, അരിയസ്സ വിനയേ സല്ലേഖാ വുച്ചന്തി. ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാ ഏതേ അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ചുന്ദ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ, പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ, നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ, ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘സല്ലേഖേന വിഹരാമീ’തി. ന ഖോ പനേതേ, ചുന്ദ, അരിയസ്സ വിനയേ സല്ലേഖാ വുച്ചന്തി. സന്താ ഏതേ വിഹാരാ അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ചുന്ദ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘സല്ലേഖേന വിഹരാമീ’തി. ന ഖോ പനേതേ, ചുന്ദ, അരിയസ്സ വിനയേ സല്ലേഖാ വുച്ചന്തി. സന്താ ഏതേ വിഹാരാ അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ചുന്ദ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘സല്ലേഖേന വിഹരാമീ’തി. ന ഖോ പനേതേ, ചുന്ദ, അരിയസ്സ വിനയേ സല്ലേഖാ വുച്ചന്തി. സന്താ ഏതേ വിഹാരാ അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, ചുന്ദ, വിജ്ജതി യം ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘സല്ലേഖേന വിഹരാമീ’തി . ന ഖോ പനേതേ, ചുന്ദ, അരിയസ്സ വിനയേ സല്ലേഖാ വുച്ചന്തി. സന്താ ഏതേ വിഹാരാ അരിയസ്സ വിനയേ വുച്ചന്തി.

൮൩. “ഇധ ഖോ പന വോ, ചുന്ദ, സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ വിഹിംസകാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അവിഹിംസകാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ പാണാതിപാതീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ അദിന്നാദായീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ അബ്രഹ്മചാരീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ ബ്രഹ്മചാരീ

ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മുസാവാദീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ മുസാവാദാ പടിവിരതാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ പിസുണവാചാ [പിസുണാ വാചാ (സീ॰ പീ॰)] ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ ഫരുസവാചാ [ഫരുസാ വാചാ (സീ॰ പീ॰)] ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ സമ്ഫപ്പലാപീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ അഭിജ്ഝാലൂ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അനഭിജ്ഝാലൂ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ ബ്യാപന്നചിത്താ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അബ്യാപന്നചിത്താ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാദിട്ഠീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാദിട്ഠീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാസങ്കപ്പാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാസങ്കപ്പാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാവാചാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാവാചാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാകമ്മന്താ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാകമ്മന്താ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാആജീവാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാആജീവാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാവായാമാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാവായാമാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാസതീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാസതീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാസമാധി ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാസമാധീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാഞാണീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാഞാണീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മിച്ഛാവിമുത്തീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സമ്മാവിമുത്തീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ.

‘‘‘പരേ ഥീനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ വിഗതഥീനമിദ്ധാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ . ‘പരേ ഉദ്ധതാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അനുദ്ധതാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ വിചികിച്ഛീ [വേചികിച്ഛീ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ തിണ്ണവിചികിച്ഛാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ കോധനാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അക്കോധനാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ ഉപനാഹീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അനുപനാഹീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മക്ഖീ ഭവിസ്സന്തി , മയമേത്ഥ അമക്ഖീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ പളാസീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അപളാസീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ ഇസ്സുകീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അനിസ്സുകീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മച്ഛരീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അമച്ഛരീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ സഠാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അസഠാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മായാവീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അമായാവീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ ഥദ്ധാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അത്ഥദ്ധാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ അതിമാനീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അനതിമാനീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ ദുബ്ബചാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സുവചാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ പാപമിത്താ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ കല്യാണമിത്താ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ പമത്താ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അപ്പമത്താ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ അസ്സദ്ധാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ സദ്ധാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ അഹിരികാ ഭവിസ്സന്തി,

മയമേത്ഥ ഹിരിമനാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ അനോത്താപീ [അനോത്തപ്പീ (ക॰)] ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ ഓത്താപീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ അപ്പസ്സുതാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ ബഹുസ്സുതാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ കുസീതാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ ആരദ്ധവീരിയാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ മുട്ഠസ്സതീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ ഉപട്ഠിതസ്സതീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ ദുപ്പഞ്ഞാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ പഞ്ഞാസമ്പന്നാ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ. ‘പരേ സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അസന്ദിട്ഠിപരാമാസീ അനാധാനഗ്ഗാഹീ സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ ഭവിസ്സാമാ’തി സല്ലേഖോ കരണീയോ.

൮൮. “ചിത്തുപ്പാദമ്പി ഖോ അഹം, ചുന്ദ, കുസലേസു ധമ്മേസു ബഹുകാരം [ബഹൂപകാരം (ക॰)] വദാമി, കോ പന വാദോ കായേന വാചായ അനുവിധീയനാസു! തസ്മാതിഹ, ചുന്ദ, ‘പരേ വിഹിംസകാ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അവിഹിംസകാ ഭവിസ്സാമാ’തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം. ‘പരേ പാണാതിപാതീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ ഭവിസ്സാമാ’തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം…‘പരേ സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ ഭവിസ്സന്തി, മയമേത്ഥ അസന്ദിട്ഠിപരാമാസീ അനാധാനഗ്ഗാഹീ സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ ഭവിസ്സാമാ’തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

൮൯. “സേയ്യഥാപി, ചുന്ദ, വിസമോ മഗ്ഗോ അസ്സ, തസ്സ [മഗ്ഗോ തസ്സാസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അഞ്ഞോ സമോ മഗ്ഗോ പരിക്കമനായ; സേയ്യഥാ വാ പന, ചുന്ദ, വിസമം തിത്ഥം അസ്സ, തസ്സ അഞ്ഞം സമം തിത്ഥം പരിക്കമനായ; ഏവമേവ ഖോ, ചുന്ദ, വിഹിംസകസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അവിഹിംസാ ഹോതി പരിക്കമനായ, പാണാതിപാതിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ പാണാതിപാതാ വേരമണീ ഹോതി പരിക്കമനായ, അദിന്നാദായിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അദിന്നാദാനാ വേരമണീ ഹോതി പരിക്കമനായ, അബ്രഹ്മചാരിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അബ്രഹ്മചരിയാ വേരമണീ ഹോതി പരിക്കമനായ , മുസാവാദിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ മുസാവാദാ വേരമണീ ഹോതി പരിക്കമനായ, പിസുണവാചസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ പിസുണായ വാചായ വേരമണീ ഹോതി പരിക്കമനായ, ഫരുസവാചസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഫരുസായ വാചായ വേരമണീ ഹോതി പരിക്കമനായ, സമ്ഫപ്പലാപിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണീ ഹോതി പരിക്കമനായ, അഭിജ്ഝാലുസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനഭിജ്ഝാ ഹോതി പരിക്കമനായ, ബ്യാപന്നചിത്തസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അബ്യാപാദോ ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാസങ്കപ്പസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാസങ്കപ്പോ ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാവാചസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാവാചാ ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാകമ്മന്തസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാകമ്മന്തോ ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാആജീവസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാആജീവോ ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാവായാമസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാവായാമോ ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാസതിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാസതി ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാസമാധിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാസമാധി ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാഞാണിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാഞാണം ഹോതി പരിക്കമനായ, മിച്ഛാവിമുത്തിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി പരിക്കമനായ.

“ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ വിഗതഥിനമിദ്ധതാ ഹോതി പരിക്കമനായ, ഉദ്ധതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനുദ്ധച്ചം ഹോതി പരിക്കമനായ, വിചികിച്ഛിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ തിണ്ണവിചികിച്ഛതാ ഹോതി പരിക്കമനായ, കോധനസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അക്കോധോ ഹോതി പരിക്കമനായ, ഉപനാഹിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനുപനാഹോ ഹോതി പരിക്കമനായ, മക്ഖിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അമക്ഖോ ഹോതി പരിക്കമനായ, പളാസിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അപളാസോ ഹോതി പരിക്കമനായ , ഇസ്സുകിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനിസ്സുകിതാ ഹോതി പരിക്കമനായ, മച്ഛരിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അമച്ഛരിയം ഹോതി പരിക്കമനായ, സഠസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അസാഠേയ്യം ഹോതി പരിക്കമനായ, മായാവിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അമായാ [അമായാവിതാ (ക॰)] ഹോതി പരിക്കമനായ, ഥദ്ധസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അത്ഥദ്ധിയം ഹോതി പരിക്കമനായ, അതിമാനിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനതിമാനോ ഹോതി പരിക്കമനായ, ദുബ്ബചസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സോവചസ്സതാ ഹോതി പരിക്കമനായ, പാപമിത്തസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ കല്യാണമിത്തതാ ഹോതി പരിക്കമനായ, പമത്തസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമാദോ ഹോതി പരിക്കമനായ, അസ്സദ്ധസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സദ്ധാ ഹോതി പരിക്കമനായ, അഹിരികസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഹിരീ ഹോതി പരിക്കമനായ, അനോത്താപിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഓത്തപ്പം ഹോതി പരിക്കമനായ, അപ്പസ്സുതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ബാഹുസച്ചം ഹോതി പരിക്കമനായ, കുസീതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ വീരിയാരമ്ഭോ ഹോതി പരിക്കമനായ, മുട്ഠസ്സതിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഉപട്ഠിതസ്സതിതാ ഹോതി പരിക്കമനായ, ദുപ്പഞ്ഞസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ പഞ്ഞാസമ്പദാ ഹോതി പരിക്കമനായ , സന്ദിട്ഠിപരാമാസി-ആധാനഗ്ഗാഹി-ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അസന്ദിട്ഠിപരാമാസിഅനാധാനഗ്ഗാഹി-സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗിതാ ഹോതി പരിക്കമനായ.

൮൮. “സേയ്യഥാപി, ചുന്ദ, യേ കേചി അകുസലാ ധമ്മാ സബ്ബേ തേ അധോഭാഗങ്ഗമനീയാ [അധോഭാവങ്ഗമനീയാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], യേ കേചി കുസലാ ധമ്മാ സബ്ബേ തേ ഉപരിഭാഗങ്ഗമനീയാ [ഉപരിഭാവങ്ഗമനീയാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], ഏവമേവ ഖോ, ചുന്ദ, വിഹിംസകസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അവിഹിംസാ ഹോതി ഉപരിഭാഗായ [ഉപരിഭാവായ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)], പാണാതിപാതിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ പാണാതിപാതാ വേരമണീ ഹോതി ഉപരിഭാഗായ…പേ॰… സന്ദിട്ഠിപരാമാസി-ആധാനഗ്ഗാഹി-ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അസന്ദിട്ഠിപരാമാസി-അനാധാനഗ്ഗാഹി-സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗിതാ ഹോതി ഉപരിഭാഗായ.

൮൯. “സോ വത, ചുന്ദ, അത്തനാ പലിപപലിപന്നോ പരം പലിപപലിപന്നം ഉദ്ധരിസ്സതീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. സോ വത, ചുന്ദ, അത്തനാ അപലിപപലിപന്നോ പരം പലിപപലിപന്നം ഉദ്ധരിസ്സതീതി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. സോ വത, ചുന്ദ, അത്തനാ അദന്തോ അവിനീതോ അപരിനിബ്ബുതോ പരം ദമേസ്സതി വിനേസ്സതി പരിനിബ്ബാപേസ്സതീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. സോ വത , ചുന്ദ, അത്തനാ ദന്തോ വിനീതോ പരിനിബ്ബുതോ പരം ദമേസ്സതി വിനേസ്സതി പരിനിബ്ബാപേസ്സതീതി ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ഏവമേവ ഖോ, ചുന്ദ, വിഹിംസകസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അവിഹിംസാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ, പാണാതിപാതിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ പാണാതിപാതാ വേരമണീ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. അദിന്നാദായിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അദിന്നാദാനാ

വേരമണീ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. അബ്രഹ്മചാരിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അബ്രഹ്മചരിയാ വേരമണീ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മുസാവാദിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ മുസാവാദാ വേരമണീ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. പിസുണവാചസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ പിസുണായ വാചായ വേരമണീ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. ഫരുസവാചസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഫരുസായ വാചായ വേരമണീ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. സമ്ഫപ്പലാപിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണീ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. അഭിജ്ഝാലുസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനഭിജ്ഝാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. ബ്യാപന്നചിത്തസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അബ്യാപാദോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാസങ്കപ്പസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാസങ്കപ്പോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാവാചസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാവാചാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാകമ്മന്തസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാകമ്മന്തോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാആജീവസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാആജീവോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാവായാമസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാവായാമോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാസതിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാസതി ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാസമാധിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാസമാധി ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാഞാണിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാഞാണം ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മിച്ഛാവിമുത്തിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ.

‘‘ഥീനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ വിഗതഥിനമിദ്ധതാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. ഉദ്ധതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനുദ്ധച്ചം ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. വിചികിച്ഛിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ തിണ്ണവിചികിച്ഛതാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. കോധനസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അക്കോധോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. ഉപനാഹിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനുപനാഹോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മക്ഖിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അമക്ഖോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. പളാസിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അപളാസോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. ഇസ്സുകിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനിസ്സുകിതാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മച്ഛരിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അമച്ഛരിയം ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. സഠസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അസാഠേയ്യം ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മായാവിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അമായാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. ഥദ്ധസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അത്ഥദ്ധിയം ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. അതിമാനിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അനതിമാനോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. ദുബ്ബചസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സോവചസ്സതാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. പാപമിത്തസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ കല്യാണമിത്തതാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. പമത്തസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അപ്പമാദോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. അസ്സദ്ധസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ സദ്ധാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. അഹിരികസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഹിരീ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. അനോത്താപിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഓത്തപ്പം ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. അപ്പസ്സുതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ബാഹുസച്ചം ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. കുസീതസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ വീരിയാരമ്ഭോ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. മുട്ഠസ്സതിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഉപട്ഠിതസ്സതിതാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. ദുപ്പഞ്ഞസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ പഞ്ഞാസമ്പദാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ. സന്ദിട്ഠിപരാമാസി-ആധാനഗ്ഗാഹി-ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗിസ്സ പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ അസന്ദിട്ഠിപരാമാസി-അനാധാനഗ്ഗാഹി-സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗിതാ ഹോതി പരിനിബ്ബാനായ.

൮൭. "ഇതി ഖോ, ചുന്ദ, ദേസിതോ മയാ സല്ലേഖപരിയായോ, ദേസിതോ ചിത്തുപ്പാദപരിയായോ, ദേസിതോ പരിക്കമനപരിയായോ, ദേസിതോ ഉപരിഭാഗപരിയായോ, ദേസിതോ പരിനിബ്ബാനപരിയായോ. യം ഖോ, ചുന്ദ, സത്ഥാരാ കരണീയം സാവകാനം ഹിതേസിനാ അനുകമ്പകേന അനുകമ്പം ഉപാദായ, കതം വോ തം മയാ. 'ഏതാനി, ചുന്ദ, രുക്ഖമൂലാനി, ഏതാനി സുഞ്ഞാഗാരാനി, ഝായഥ, ചുന്ദ, മാ പമാദത്ഥ, മാ പച്ഛാവിപ്പടിസാരിനോ അഹുവത്ഥ' - അയം ഖോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ മഹാചുന്ദോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ചതുത്താലീസപദാ വുത്താ, സന്ധയോ പഞ്ച ദേസിതാ;
സല്ലേഖോ നാമ സുത്തന്തോ, ഗമ്ഭീരോ സാഗരൂപമോതി.

സല്ലേഖസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. സമ്മാദിട്ഠിസുത്തം

൮൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ആവുസോ ഭിക്ഖവേ"തി. "ആവുസോ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

"'സമ്മാദിട്ഠി [സമ്മാദിട്ഠീ (സീ॰ സ്യാ॰)] സമ്മാദിട്ഠീ'തി, ആവുസോ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ"ന്തി?

"ദൂരതോപി ഖോ മയം, ആവുസോ, ആഗച്ഛേയ്യാമ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥമഞ്ഞാതും. സാധു വതായസ്മന്തംയേവ സാരിപുത്തം പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ. ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ"തി. "തേന ഹി, ആവുസോ, സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവമാവുസോ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

"യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ അകുസലഞ്ച പജാനാതി, അകുസലമൂലഞ്ച പജാനാതി, കുസലഞ്ച പജാനാതി, കുസലമൂലഞ്ച പജാനാതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമം പനാവുസോ, അകുസലം, കതമം അകുസലമൂലം, കതമം കുസലം, കതമം കുസലമൂലം? പാണാതിപാതോ ഖോ, ആവുസോ, അകുസലം, അദിന്നാദാനം അകുസലം, കാമേസുമിച്ഛാചാരോ അകുസലം, മുസാവാദോ അകുസലം, പിസുണാ വാചാ [പിസുണവാചാ (ക॰)] അകുസലം, ഫരുസാ വാചാ [ഫരുസവാചാ (ക॰)] അകുസലം, സമ്ഫപ്പലാപോ അകുസലം,

അഭിജ്ഝാ അകുസലം, ബ്യാപാദോ അകുസലം, മിച്ഛാദിട്ഠി അകുസലം - ഇദം വുച്ചതാവുസോ അകുസലം. കതമഞ്ചാവുസോ, അകുസലമൂലം? ലോഭോ അകുസലമൂലം, ദോസോ അകുസലമൂലം, മോഹോ അകുസലമൂലം - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, അകുസലമൂലം.

''കതമഞ്ചാവുസോ , കുസലം? പാണാതിപാതാ വേരമണീ കുസലം, അദിന്നാദാനാ വേരമണീ കുസലം, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണീ കുസലം, മുസാവാദാ വേരമണീ കുസലം, പിസുണായ വാചായ വേരമണീ കുസലം, ഫരുസായ വാചായ വേരമണീ കുസലം, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണീ കുസലം, അനഭിജ്ഝാ കുസലം, അബ്യാപാദോ കുസലം, സമ്മാദിട്ഠി കുസലം - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, കുസലം. കതമഞ്ചാവുസോ, കുസലമൂലം? അലോഭോ കുസലമൂലം, അദോസോ കുസലമൂലം, അമോഹോ കുസലമൂലം - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, കുസലമൂലം.

''യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം അകുസലം പജാനാതി, ഏവം അകുസലമൂലം പജാനാതി, ഏവം കുസലം പജാനാതി, ഏവം കുസലമൂലം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ, പടിഘാനുസയം പടിവിനോദേത്വാ, 'അസ്മീ'തി ദിട്ഠിമാനാനുസയം സമൂഹനിത്വാ, അവിജ്ജം പഹായ വിജ്ജം ഉപ്പാദേത്വാ, ദിട്ഠേവധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി.

൯൦. ''സാധാവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഉത്തരി [ഉത്തരിം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] പഞ്ഹം അപുച്ഛും [അപുച്ഛിംസു (സ്യാ॰)] - ''സിയാ പനാവുസോ, അഞ്ഞോപി പരിയായോ യഥാ അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി?

''സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ആഹാരഞ്ച പജാനാതി, ആഹാരസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ആഹാരനിരോധഞ്ച പജാനാതി, ആഹാരനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമോ പനാവുസോ, ആഹാരോ, കതമോ ആഹാരസമുദയോ, കതമോ ആഹാരനിരോധോ, കതമാ ആഹാരനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? ചത്താരോമേ, ആവുസോ, ആഹാരാ ഭൂതാനം വാ സത്താനം ഠിതിയാ, സമ്ഭവേസീനം വാ അനുഗ്ഗഹായ. കതമേ ചത്താരോ? കബളീകാരോ ആഹാരോ ഓളാരികോ വാ സുഖുമോ വാ, ഫസ്സോ ദുതിയോ, മനോസഞ്ചേതനാ തതിയാ, വിഞ്ഞാണം ചതുത്ഥം. തണ്ഹാസമുദയാ ആഹാരസമുദയോ, തണ്ഹാനിരോധാ ആഹാരനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ആഹാരനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ , സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധി'.

“യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം ആഹാരം പജാനാതി, ഏവം ആഹാരസമുദയം പജാനാതി, ഏവം ആഹാരനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ആഹാരനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ, പടിഘാനുസയം പടിവിനോദേത്വാ, ‘അസ്മീ’തി ദിട്ഠിമാനാനുസയം സമൂഹനിത്വാ, അവിജ്ജം പഹായ വിജ്ജം ഉപ്പാദേത്വാ, ദിട്ഠേവധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ”ന്തി.

൯൨. “സാധാവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഉത്തരി പഞ്ഹം അപുച്ഛും - “സിയാ പനാവുസോ, അഞ്ഞോപി പരിയായോ യഥാ അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ”ന്തി?

“സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ദുക്ഖഞ്ച പജാനാതി, ദുക്ഖസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ദുക്ഖനിരോധഞ്ച പജാനാതി, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമം പനാവുസോ, ദുക്ഖം, കതമോ ദുക്ഖസമുദയോ, കതമോ ദുക്ഖനിരോധോ, കതമാ ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? ജാതിപി ദുക്ഖാ, ജരാപി ദുക്ഖാ, മരണമ്പി ദുക്ഖം, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാപി ദുക്ഖാ, അപ്പിയേഹി സമ്പയോഗോപി ദുക്ഖോ, പിയേഹി വിപ്പയോഗോപി ദുക്ഖോ, യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം, സംഖിത്തേന പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ [പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാപി (ക॰)] ദുക്ഖാ - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, ദുക്ഖം. കതമോ ചാവുസോ, ദുക്ഖസമുദയോ? യായം തണ്ഹാ പോനോബ്ഭവികാ നന്ദീരാഗസഹഗതാ [പോനോഭവികാ (സീ॰ പീ॰)] തത്രതത്രാഭിനന്ദിനീ [നന്ദിരാഗസഹഗതാ (സീ॰ പീ॰)], സേയ്യഥിദം, കാമതണ്ഹാ ഭവതണ്ഹാ വിഭവതണ്ഹാ - അയം വുച്ചതാവുസോ, ദുക്ഖസമുദയോ. കതമോ ചാവുസോ, ദുക്ഖനിരോധോ? യോ തസ്സായേവ തണ്ഹായ അസേസവിരാഗനിരോധോ ചാഗോ പടിനിസ്സഗ്ഗോ മുത്തി അനാലയോ - അയം വുച്ചതാവുസോ, ദുക്ഖനിരോധോ. കതമാ ചാവുസോ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം, സമ്മാദിട്ഠി... പേ॰... സമ്മാസമാധി - അയം വുച്ചതാവുസോ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ.

“യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം ദുക്ഖം പജാനാതി, ഏവം ദുക്ഖസമുദയം പജാനാതി, ഏവം ദുക്ഖനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ, പടിഘാനുസയം പടിവിനോദേത്വാ, ‘അസ്മീ’തി ദിട്ഠിമാനാനുസയം സമൂഹനിത്വാ, അവിജ്ജം പഹായ വിജ്ജം ഉപ്പാദേത്വാ, ദിട്ഠേവധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ”ന്തി.

൹൨. ''സാധാവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഉത്തരി പഞ്ഹം അപുച്ഛും - ''സിയാ പനാവുസോ, അഞ്ഞോപി പരിയായോ യഥാ അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി?

''സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ജരാമരണഞ്ച പജാനാതി, ജരാമരണസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ജരാമരണനിരോധഞ്ച പജാനാതി, ജരാമരണനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമം പനാവുസോ, ജരാമരണം, കതമോ ജരാമരണസമുദയോ, കതമോ ജരാമരണനിരോധോ, കതമാ ജരാമരണനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? യാ തേസം തേസം സത്താനം തമ്ഹി തമ്ഹി സത്തനികായേ ജരാ ജീരണതാ ഖണ്ഡിച്ചം പാലിച്ചം വലിത്തചതാ ആയുനോ സംഹാനി ഇന്ദ്രിയാനം പരിപാകോ - അയം വുച്ചതാവുസോ, ജരാ. കതമഞ്ചാവുസോ, മരണം? യാ [യം (പീ॰ ക॰), സതിപട്ഠാനസുത്തേപി] തേസം തേസം സത്താനം തമ്ഹാ തമ്ഹാ സത്തനികായാ ചുതി ചവനതാ ഭേദോ അന്തരധാനം മച്ചു മരണം കാലംകിരിയാ ഖന്ധാനം ഭേദോ, കളേവരസ്സ നിക്ഖേപോ, ജീവിതിന്ദ്രിയസ്സുപച്ഛേദോ - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, മരണം. ഇതി അയഞ്ച ജരാ ഇദഞ്ച മരണം - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, ജരാമരണം. ജാതിസമുദയാ ജരാമരണസമുദയോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ജരാമരണനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

''യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം ജരാമരണം പജാനാതി, ഏവം ജരാമരണസമുദം പജാനാതി, ഏവം ജരാമരണനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ജരാമരണനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ॰... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി.

൹൩. ''സാധാവുസോ''തി ഖോ...പേ॰... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ॰... ''സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ജാതിഞ്ച പജാനാതി, ജാതിസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ജാതിനിരോധഞ്ച പജാനാതി, ജാതിനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമാ പനാവുസോ, ജാതി, കതമോ ജാതിസമുദയോ, കതമോ ജാതിനിരോധോ, കതമാ ജാതിനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? യാ തേസം തേസം സത്താനം തമ്ഹി തമ്ഹി സത്തനികായേ ജാതി സഞ്ജാതി ഓക്കന്തി അഭിനിബ്ബത്തി ഖന്ധാനം പാതുഭാവോ, ആയതനാനം പടിലാഭോ - അയം വുച്ചതാവുസോ, ജാതി. ഭവസമുദയാ ജാതിസമുദയോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ജാതിനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം ജാതിം പജാനാതി, ഏവം ജാതിസമുദയം പജാനാതി, ഏവം ജാതിനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ജാതിനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ॰... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ”ന്തി.

൯൮. “സാധാവുസോ”തി ഖോ...പേ॰... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ॰... “സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഭവഞ്ച പജാനാതി, ഭവസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ഭവനിരോധഞ്ച പജാനാതി, ഭവനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമോ പനാവുസോ, ഭവോ, കതമോ ഭവസമുദയോ, കതമോ ഭവനിരോധോ, കതമാ ഭവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? തയോമേ, ആവുസോ, ഭവാ - കാമഭവോ, രൂപഭവോ, അരൂപഭവോ. ഉപാദാനസമുദയാ ഭവസമുദയോ, ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം ഭവം പജാനാതി, ഏവം ഭവസമുദയം പജാനാതി, ഏവം ഭവനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ഭവനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ॰... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി. എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ”ന്തി.

൯൯. “സാധാവുസോ”തി ഖോ...പേ॰... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ॰... “സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഉപാദാനഞ്ച പജാനാതി, ഉപാദാനസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ഉപാദാനനിരോധഞ്ച പജാനാതി, ഉപാദാനനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമം പനാവുസോ, ഉപാദാനം, കതമോ ഉപാദാനസമുദയോ, കതമോ ഉപാദാനനിരോധോ, കതമാ ഉപാദാനനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? ചത്താരിമാനി, ആവുസോ, ഉപാദാനാനി - കാമുപാദാനം, ദിട്ഠുപാദാനം, സീലബ്ബതുപാദാനം, അത്തവാദുപാദാനം. തണ്ഹാസമുദയാ ഉപാദാനസമുദയോ, തണ്ഹാനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഉപാദാനനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

“യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം ഉപാദാനം പജാനാതി, ഏവം ഉപാദാനസമുദയം പജാനാതി, ഏവം ഉപാദാനനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ഉപാദാനനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ॰... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - എത്താവതാപി ഖോ,

ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി.

൯൩. ''സാധാവുസോ''തി ഖോ...പേ॰... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ॰... ''സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ തണ്ഹഞ്ച പജാനാതി, തണ്ഹാസമുദയഞ്ച പജാനാതി, തണ്ഹാനിരോധഞ്ച പജാനാതി, തണ്ഹാനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമാ പനാവുസോ, തണ്ഹാ, കതമോ തണ്ഹാസമുദയോ, കതമോ തണ്ഹാനിരോധോ, കതമാ തണ്ഹാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? ഛയിമേ, ആവുസോ, തണ്ഹാകായാ - രൂപതണ്ഹാ, സദ്ദതണ്ഹാ, ഗന്ധതണ്ഹാ, രസതണ്ഹാ, ഫോട്ഠബ്ബതണ്ഹാ, ധമ്മതണ്ഹാ. വേദനാസമുദയാ തണ്ഹാസമുദയോ, വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ തണ്ഹാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

''യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം തണ്ഹം പജാനാതി, ഏവം തണ്ഹാസമുദയം പജാനാതി, ഏവം തണ്ഹാനിരോധം പജാനാതി, ഏവം തണ്ഹാനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ॰... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി.

൯൪. ''സാധാവുസോ''തി ഖോ...പേ॰... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ॰... ''സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ വേദനഞ്ച പജാനാതി, വേദനാസമുദയഞ്ച പജാനാതി, വേദനാനിരോധഞ്ച പജാനാതി, വേദനാനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമാ പനാവുസോ, വേദനാ, കതമോ വേദനാസമുദയോ, കതമോ വേദനാനിരോധോ, കതമാ വേദനാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? ഛയിമേ, ആവുസോ, വേദനാകായാ - ചക്ഖുസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ, സോതസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ, ഘാനസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ, ജിവ്ഹാസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ, കായസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ, മനോസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ. ഫസ്സസമുദയാ വേദനാസമുദയോ, ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ വേദനാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

''യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം വേദനം പജാനാതി, ഏവം വേദനാസമുദയം പജാനാതി, ഏവം വേദനാനിരോധം പജാനാതി, ഏവം വേദനാനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ॰... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി.

൯൮. "സാധാവുസോ"തി ഖോ...പേ... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ... "സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഫസ്സഞ്ച പജാനാതി, ഫസ്സസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ഫസ്സനിരോധഞ്ച പജാനാതി, ഫസ്സനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമോ പനാവുസോ, ഫസ്സോ, കതമോ ഫസ്സസമുദയോ, കതമോ ഫസ്സനിരോധോ, കതമാ ഫസ്സനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? ഛയിമേ, ആവുസോ, ഫസ്സകായാ - ചക്ഖുസമ്ഫസ്സോ, സോതസമ്ഫസ്സോ , ഘാനസമ്ഫസ്സോ, ജിവ്ഹാസമ്ഫസ്സോ, കായസമ്ഫസ്സോ, മനോസമ്ഫസ്സോ. സളായതനസമുദയാ ഫസ്സസമുദയോ, സളായതനനിരോധാ ഫസ്സനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഫസ്സനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ... സമ്മാസമാധി.

"യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം ഫസ്സം പജാനാതി, ഏവം ഫസ്സസമുദയം പജാനാതി, ഏവം ഫസ്സനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ഫസ്സനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ"ന്തി.

൯൯. "സാധാവുസോ"തി ഖോ...പേ... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ... "സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സളായതനഞ്ച പജാനാതി, സളായതനസമുദയഞ്ച പജാനാതി, സളായതനനിരോധഞ്ച പജാനാതി, സളായതനനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമം പനാവുസോ, സളായതനം, കതമോ സളായതനസമുദയോ, കതമോ സളായതനനിരോധോ, കതമാ സളായതനനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ ? ഛയിമാനി, ആവുസോ, ആയതനാനി - ചക്ഖായതനം, സോതായതനം, ഘാനായതനം, ജിവ്ഹായതനം, കായായതനം, മനായതനം. നാമരൂപസമുദയാ സളായതനസമുദയോ, നാമരൂപനിരോധാ സളായതനനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സളായതനനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ... സമ്മാസമാധി.

"യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം സളായതനം പജാനാതി, ഏവം സളായതനസമുദയം പജാനാതി, ഏവം സളായതനനിരോധം പജാനാതി , ഏവം സളായതനനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ"ന്തി.

൧൦൦. "സാധാവുസോ"തി ഖോ...പേ... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ... "സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ നാമരൂപഞ്ച പജാനാതി, നാമരൂപസമുദയഞ്ച പജാനാതി, നാമരൂപനിരോധഞ്ച പജാനാതി, നാമരൂപനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ,

ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമം പനാവുസോ, നാമരൂപം, കതമോ നാമരൂപസമുദയോ, കതമോ നാമരൂപനിരോധോ, കതമാ നാമരൂപനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? വേദനാ, സഞ്ഞാ, ചേതനാ, ഫസ്സോ, മനസികാരോ - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, നാമം; ചത്താരി ച മഹാഭൂതാനി, ചതുന്നഞ്ച മഹാഭൂതാനം ഉപാദായരൂപം - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, രൂപം. ഇതി ഇദഞ്ച നാമം ഇദഞ്ച രൂപം - ഇദം വുച്ചതാവുസോ, നാമരൂപം. വിഞ്ഞാണസമുദയാ നാമരൂപസമുദയോ, വിഞ്ഞാണനിരോധാ നാമരൂപനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ നാമരൂപനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ... സമ്മാസമാധി.

"യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം നാമരൂപം പജാനാതി, ഏവം നാമരൂപസമുദയം പജാനാതി, ഏവം നാമരൂപനിരോധം പജാനാതി, ഏവം നാമരൂപനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ"ന്തി.

൮൧. "സാധാവുസോ"തി ഖോ...പേ... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ... "സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ വിഞ്ഞാണഞ്ച പജാനാതി, വിഞ്ഞാണസമുദയഞ്ച പജാനാതി, വിഞ്ഞാണനിരോധഞ്ച പജാനാതി, വിഞ്ഞാണനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമം പനാവുസോ, വിഞ്ഞാണം, കതമോ വിഞ്ഞാണസമുദയോ, കതമോ വിഞ്ഞാണനിരോധോ, കതമാ വിഞ്ഞാണനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? ഛയിമേ, ആവുസോ, വിഞ്ഞാണകായാ - ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, സോതവിഞ്ഞാണം, ഘാനവിഞ്ഞാണം, ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണം, കായവിഞ്ഞാണം, മനോവിഞ്ഞാണം. സങ്ഖാരസമുദയാ വിഞ്ഞാണസമുദയോ, സങ്ഖാരനിരോധാ വിഞ്ഞാണനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ വിഞ്ഞാണനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ... സമ്മാസമാധി.

"യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം വിഞ്ഞാണം പജാനാതി, ഏവം വിഞ്ഞാണസമുദയം പജാനാതി, ഏവം വിഞ്ഞാണനിരോധം പജാനാതി, ഏവം വിഞ്ഞാണനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി , സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ...പേ... ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ"ന്തി.

൮൨. "സാധാവുസോ"തി ഖോ...പേ... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ...പേ... "സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സങ്ഖാരേ ച പജാനാതി, സങ്ഖാരസമുദയഞ്ച പജാനാതി, സങ്ഖാരനിരോധഞ്ച പജാനാതി, സങ്ഖാരനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - ഏത്താവതാപി

ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമേ പനാവുസോ, സങ്ഖാരാ, കതമോ സങ്ഖാരസമുദയോ, കതമോ സങ്ഖാരനിരോധോ, കതമാ സങ്ഖാരനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? തയോമേ, ആവുസോ, സങ്ഖാരാ - കായസങ്ഖാരോ, വചീസങ്ഖാരോ, ചിത്തസങ്ഖാരോ. അവിജ്ജാസമുദയാ സങ്ഖാരസമുദയോ, അവിജ്ജാനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സങ്ഖാരനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

''യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം സങ്ഖാരേ പജാനാതി, ഏവം സങ്ഖാരസമുദയം പജാനാതി, ഏവം സങ്ഖാരനിരോധം പജാനാതി, ഏവം സങ്ഖാരനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ, പടിഘാനുസയം പടിവിനോദേത്വാ, 'അസ്മീ'തി ദിട്ഠിമാനാനുസയം സമൂഹനിത്വാ, അവിജ്ജം പഹായ വിജ്ജം ഉപ്പാദേത്വാ, ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി.

൧൦൩. ''സാധാവുസോ''തി ഖോ...പേ॰... അപുച്ഛും - സിയാ പനാവുസോ... പേ॰... ''സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ അവിജ്ജഞ്ച പജാനാതി, അവിജ്ജാസമുദയഞ്ച പജാനാതി, അവിജ്ജാനിരോധഞ്ച പജാനാതി, അവിജ്ജാനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമാ പനാവുസോ, അവിജ്ജാ, കതമോ അവിജ്ജാസമുദയോ, കതമോ അവിജ്ജാനിരോധോ, കതമാ അവിജ്ജാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ? യം ഖോ, ആവുസോ, ദുക്ഖേ അഞ്ഞാണം, ദുക്ഖസമുദയേ അഞ്ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധേ അഞ്ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അഞ്ഞാണം - അയം വുച്ചതാവുസോ, അവിജ്ജാ. ആസവസമുദയാ അവിജ്ജാസമുദയോ, ആസവനിരോധാ അവിജ്ജാനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ അവിജ്ജാനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

''യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം അവിജ്ജം പജാനാതി, ഏവം അവിജ്ജാസമുദയം പജാനാതി, ഏവം അവിജ്ജാനിരോധം പജാനാതി, ഏവം അവിജ്ജാനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ, പടിഘാനുസയം പടിവിനോദേത്വാ, 'അസ്മീ'തി ദിട്ഠിമാനാനുസയം സമൂഹനിത്വാ, അവിജ്ജം പഹായ വിജ്ജം ഉപ്പാദേത്വാ, ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി.

൧൦൪. ''സാധാവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഉത്തരിം പഞ്ഹം അപുച്ഛും - ''സിയാ പനാവുസോ, അഞ്ഞോപി പരിയായോ യഥാ

അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി?

''സിയാ, ആവുസോ. യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ആസവഞ്ച പജാനാതി, ആസവസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ആസവനിരോധഞ്ച പജാനാതി, ആസവനിരോധഗാമിനിം പടിപദഞ്ച പജാനാതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മം. കതമോ പനാവുസോ, ആസവോ, കതമോ ആസവസമുദയോ, കതമോ ആസവനിരോധോ, കതമാ ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി? തയോമേ, ആവുസോ, ആസവാ - കാമാസവോ, ഭവാസവോ, അവിജ്ജാസവോ. അവിജ്ജാസമുദയാ ആസവസമുദയോ, അവിജ്ജാനിരോധാ ആസവനിരോധോ, അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

''യതോ ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ ഏവം ആസവം പജാനാതി, ഏവം ആസവസമുദയം പജാനാതി, ഏവം ആസവനിരോധം പജാനാതി, ഏവം ആസവനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനാതി, സോ സബ്ബസോ രാഗാനുസയം പഹായ, പടിഘാനുസയം പടിവിനോദേത്വാ, 'അസ്മീ'തി ദിട്ഠിമാനാനുസയം സമൂഹനിത്വാ, അവിജ്ജം പഹായ വിജ്ജം ഉപ്പാദേത്വാ, ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖസ്സന്തകരോ ഹോതി - എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി , ഉജുഗതാസ്സ ദിട്ഠി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ, ആഗതോ ഇമം സദ്ധമ്മ''ന്തി.

ഇദമവോചായസ്മാ സാരിപുത്തോ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

സമ്മാദിട്ഠിസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം. [ഇതോ പരം കേസുചി പോത്ഥകേസു ഇമാപി ഗാഥായോ§ഏവം ദിസ്സന്തി -§ദുക്ഖം ജരാമരണം ഉപാദാനം, സളായതനം നാമരൂപം. വിഞ്ഞാണം യാ സാ പരേ, കതമാ പനാവുസോ പദാനം§കിം ജാതി തണ്ഹാ ച വേദനാ, അവിജ്ജായ ചതുക്കനയോ. ചത്താരി പരേ കതമാ, പനാവുസോ പദാനം കേവലം§ആഹാരോ ച ഭവോ ഫസ്സോ, സങ്ഖാരോ ആസവപഞ്ചമോ. യാവ പഞ്ച പരേ കതമാ, പനാവുസോ പദാനം കിം§കതമന്തി ഛബ്ബിധാ വുത്തം, കതമാനി ചതുബ്ബിധാനി. കതമോ പഞ്ചവിധോ വുത്തോ, സബ്ബേസം ഏകസങ്ഖാനം പഞ്ചനയപദാനി ചാതി]

൧൦. മഹാസതിപട്ഠാനസുത്തം

൧൦൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കുരൂസു വിഹരതി കമ്മാസധമ്മം നാമ കുരൂനം നിഗമോ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

ഉദ്ദേസോ

൧൦൬. ''ഏകായനോ അയം, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ, സോകപരിദേവാനം [പരിദ്ദവാനം (സീ॰ പീ॰)] സമതിക്കമായ, ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ, ഞായസ്സ അധിഗമായ, നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ.

''കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

ഉദ്ദേസോ നിട്ഠിതോ.

കായാനുപസ്സനാ ആനാപാനപബ്ബം

൧൦൭. ''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി, പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ, ഉജും കായം പണിധായ, പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ [സതോ (സീ॰ സ്യാ॰)] പസ്സസതി. ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, ദീഘം വാ പസ്സസന്തോ 'ദീഘം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ അസ്സസന്തോ 'രസ്സം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ പസ്സസന്തോ 'രസ്സം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, 'സബ്ബകായപടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'സബ്ബകായപടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി , 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖോ ഭമകാരോ വാ ഭമകാരന്തേവാസീ വാ ദീഘം വാ അഞ്ഛന്തോ 'ദീഘം അഞ്ഛാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ അഞ്ഛന്തോ 'രസ്സം അഞ്ഛാമീ'തി പജാനാതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, ദീഘം വാ പസ്സസന്തോ 'ദീഘം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ അസ്സസന്തോ 'രസ്സം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ പസ്സസന്തോ 'രസ്സം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി; 'സബ്ബകായപടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'സബ്ബകായപടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഇതി അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി. 'അത്ഥി കായോ'തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി, ന ച കിഞ്ചി

ലോകേ ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ [ഏവമ്പി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

ആനാപാനപബ്ബം നിട്ഠിതം.

കായാനുപസ്സനാ ഇരിയാപഥപബ്ബം

൩൭൬. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഗച്ഛന്തോ വാ 'ഗച്ഛാമീ'തി പജാനാതി, ഠിതോ വാ 'ഠിതോമ്ഹീ'തി പജാനാതി, നിസിന്നോ വാ 'നിസിന്നോമ്ഹീ'തി പജാനാതി, സയാനോ വാ 'സയാനോമ്ഹീ'തി പജാനാതി. യഥാ യഥാ വാ പനസ്സ കായോ പണിഹിതോ ഹോതി തഥാ തഥാ നം പജാനാതി. ഇതി അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി. 'അത്ഥി കായോ'തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി, ന ച കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

ഇരിയാപഥപബ്ബം നിട്ഠിതം.

കായാനുപസ്സനാ സമ്പജാനപബ്ബം

൩൭൭. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി. ഇതി അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ॰... ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

സമ്പജാനപബ്ബം നിട്ഠിതം.

കായാനുപസ്സനാ പടികൂലമനസികാരപബ്ബം

൩൭൮. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം ഉദ്ധം പാദതലാ, അധോ കേസമത്ഥകാ, തചപരിയന്തം പൂരം നാനപ്പകാരസ്സ അസുചിനോ പച്ചവേക്ഖതി - 'അത്ഥി ഇമസ്മിം കായേ കേസാ ലോമാ നഖാ ദന്താ തചോ മംസം ന്ഹാരു [നഹാരു (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അട്ഠി അട്ഠിമിഞ്ജം വക്കം ഹദയം യകനം കിലോമകം പിഹകം പപ്ഫാസം അന്തം അന്തഗുണം ഉദരിയം കരീസം പിത്തം സേമ്ഹം പുബ്ബോ ലോഹിതം സേദോ മേദോ അസ്സു വസാ ഖേളോ സിങ്ഘാണികാ ലസികാ മുത്ത'ന്തി [മുത്തം മത്ഥലുങ്ഗന്തി (ക॰)].

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഉഭതോമുഖാ പുതോളി [മൂതോളീ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] പൂരാ നാനാവിഹിതസ്സ ധഞ്ഞസ്സ, സേയ്യഥിദം - സാലീനം വീഹീനം മുഗ്ഗാനം

മാസാനം തിലാനം തണ്ഡുലാനം. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ മുഞ്ചിത്വാ പച്ചവേക്ഖേയ്യ - 'ഇമേ സാലീ ഇമേ വീഹീ ഇമേ മുഗ്ഗാ ഇമേ മാസാ ഇമേ തിലാ ഇമേ തണ്ഡുലാ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം ഉദ്ധം പാദതലാ, അധോ കേസമത്ഥകാ, തചപരിയന്തം പൂരം നാനപ്പകാരസ്സ അസുചിനോ പച്ചവേക്ഖതി - 'അത്ഥി ഇമസ്മിം കായേ കേസാ ലോമാ...പേ॰... മുത്ത'ന്തി.

"ഇതി അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ॰... ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

പടികൂലമനസികാരപബ്ബം നിട്ഠിതം.

കായാനുപസ്സനാ ധാതുമനസികാരപബ്ബം

൧൧൧. "പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം യഥാഠിതം യഥാപണിഹിതം ധാതുസോ പച്ചവേക്ഖതി - 'അത്ഥി ഇമസ്മിം കായേ പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ'തി.

"സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖോ ഗോഘാതകോ വാ ഗോഘാതകന്തേവാസീ വാ ഗാവിം വധിത്വാ ചതുമഹാപഥേ [ചാതുമ്മഹാപഥേ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ബിലസോ വിഭജിത്വാ നിസിന്നോ അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം യഥാഠിതം യഥാപണിഹിതം ധാതുസോ പച്ചവേക്ഖതി - 'അത്ഥി ഇമസ്മിം കായേ പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ'തി. ഇതി അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ॰... ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

ധാതുമനസികാരപബ്ബം നിട്ഠിതം.

കായാനുപസ്സനാ നവസിവഥികപബ്ബം

൧൧൨. "പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേയ്യഥാപി പസ്സേയ്യ സരീരം സിവഥികായ ഛഡ്ഡിതം ഏകാഹമതം വാ ദ്വീഹമതം വാ തീഹമതം വാ ഉദ്ധുമാതകം വിനീലകം വിപുബ്ബകജാതം. സോ ഇമമേവ കായം ഉപസംഹരതി - 'അയമ്പി ഖോ കായോ ഏവംധമ്മോ ഏവംഭാവീ ഏവംഅനതീതോ'തി [ഏതം അനതീതോതി (സീ॰ പീ॰)]. ഇതി അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ॰... ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേയ്യഥാപി പസ്സേയ്യ സരീരം സിവഥികായ ഛഡ്ഡിതം കാകേഹി വാ ഖജ്ജമാനം കുലലേഹി വാ ഖജ്ജമാനം ഗിജ്ഝേഹി വാ ഖജ്ജമാനം കങ്കേഹി വാ ഖജ്ജമാനം സുനഖേഹി വാ ഖജ്ജമാനം ബ്യഗ്ഘേഹി വാ ഖജ്ജമാനം ദീപീഹി വാ ഖജ്ജമാനം സിങ്ഗാലേഹി വാ [ഗിജ്ഝേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, സുവാനേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, സിഗാലേഹി വാ (സ്യാ॰ പീ॰)] ഖജ്ജമാനം വിവിധേഹി വാ പാണകജാതേഹി ഖജ്ജമാനം. സോ ഇമമേവ കായം ഉപസംഹരതി - 'അയമ്പി ഖോ കായോ ഏവംധമ്മോ ഏവംഭാവീ ഏവംഅനതീതോ'തി. ഇതി

അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി…പേ॰… ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേയ്യഥാപി പസ്സേയ്യ സരീരം സിവഥികായ ഛഡ്ഡിതം അട്ഠികസങ്ഖലികം സമംസലോഹിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം…പേ॰… അട്ഠികസങ്ഖലികം നിമംസലോഹിതമക്ഖിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം…പേ॰… അട്ഠികസങ്ഖലികം അപഗതമംസലോഹിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം…പേ॰… അട്ഠികാനി അപഗതസമ്ബന്ധാനി [അപഗതന്ഹാരുസമ്ബന്ധാനി (സ്യാ॰)] ദിസാ വിദിസാ വിക്ഖിത്താനി, അഞ്ഞേന ഹത്ഥട്ഠികം അഞ്ഞേന പാദട്ഠികം അഞ്ഞേന ഗോപ്ഫകട്ഠികം [‘‘അഞ്ഞേന ഗോപ്ഫകട്ഠിക’’ന്തി ഇദം സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] അഞ്ഞേന ജങ്ഘട്ഠികം അഞ്ഞേന ഊരുട്ഠികം അഞ്ഞേന കടിട്ഠികം [അഞ്ഞേന കടട്ഠികം അഞ്ഞേന പിട്ഠട്ഠികം അഞ്ഞേന കണ്ടകട്ഠികം അഞ്ഞേന ഫാസുകട്ഠികം അഞ്ഞേന ഉരട്ഠികം അഞ്ഞേന അംസട്ഠികം അഞ്ഞേന ബാഹുട്ഠികം (സ്യാ॰)] അഞ്ഞേന ഫാസുകട്ഠികം അഞ്ഞേന പിട്ഠിട്ഠികം അഞ്ഞേന ഖന്ധട്ഠികം [അഞ്ഞേന കടട്ഠികം അഞ്ഞേന പിട്ഠട്ഠികം അഞ്ഞേന കണ്ടകട്ഠികം അഞ്ഞേന ഫാസുകട്ഠികം അഞ്ഞേന ഉരട്ഠികം അഞ്ഞേന അംസട്ഠികം അഞ്ഞേന ബാഹുട്ഠികം (സ്യാ॰)] അഞ്ഞേന ഗീവട്ഠികം അഞ്ഞേന ഹനുകട്ഠികം അഞ്ഞേന ദന്തട്ഠികം അഞ്ഞേന സീസകടാഹം. സോ ഇമമേവ കായം ഉപസംഹരതി - ‘അയമ്പി ഖോ കായോ ഏവംധമ്മോ ഏവംഭാവീ ഏവംഅനതീതോ’തി. ഇതി അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി…പേ॰… ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേയ്യഥാപി പസ്സേയ്യ സരീരം സിവഥികായ ഛഡ്ഡിതം, അട്ഠികാനി സേതാനി സങ്ഖവണ്ണപടിഭാഗാനി [സങ്ഖവണ്ണൂപനിഭാനി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] …പേ॰… അട്ഠികാനി പുഞ്ജകിതാനി തേരോവസ്സികാനി…പേ॰… അട്ഠികാനി പൂതീനി ചുണ്ണകജാതാനി . സോ ഇമമേവ കായം ഉപസംഹരതി - ‘അയമ്പി ഖോ കായോ ഏവംധമ്മോ ഏവംഭാവീ ഏവംഅനതീതോ’തി. ഇതി അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ കായസ്മിം വിഹരതി. ‘അത്ഥി കായോ’തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി, ന ച കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി.

നവസിവഥികപബ്ബം നിട്ഠിതം.

ചുദ്ദസകായാനുപസ്സനാ നിട്ഠിതാ.

വേദനാനുപസ്സനാ

൧൧൩. ''കഥഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഖം വാ [സുഖം, ദുക്ഖം, അദുക്ഖമസുഖം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] വേദനം വേദയമാനോ 'സുഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; ദുക്ഖം വാ [സുഖം, ദുക്ഖം അദുക്ഖമസുഖം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] വേദനം വേദയമാനോ 'ദുക്ഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; അദുക്ഖമസുഖം വാ വേദനം വേദയമാനോ 'അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; സാമിസം വാ സുഖം വേദനം വേദയമാനോ 'സാമിസം സുഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; നിരാമിസം വാ സുഖം വേദനം വേദയമാനോ 'നിരാമിസം സുഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; സാമിസം വാ ദുക്ഖം വേദനം വേദയമാനോ 'സാമിസം ദുക്ഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; നിരാമിസം വാ ദുക്ഖം വേദനം വേദയമാനോ 'നിരാമിസം ദുക്ഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; സാമിസം വാ അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയമാനോ 'സാമിസം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; നിരാമിസം വാ അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയമാനോ 'നിരാമിസം അദുക്ഖമസുഖം വേദനം വേദയാമീ'തി പജാനാതി; ഇതി അജ്ഝത്തം വാ വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ വേദനാസു വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ വേദനാസു വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ വേദനാസു വിഹരതി. 'അത്ഥി വേദനാ'തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി , ന ച കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി.

വേദനാനുപസ്സനാ നിട്ഠിതാ.

ചിത്താനുപസ്സനാ

൧൧൪. ''കഥഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സരാഗം വാ ചിത്തം 'സരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതരാഗം വാ ചിത്തം 'വീതരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; സദോസം വാ ചിത്തം 'സദോസം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതദോസം വാ ചിത്തം 'വീതദോസം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; സമോഹം വാ ചിത്തം 'സമോഹം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതമോഹം വാ ചിത്തം 'വീതമോഹം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; സംഖിത്തം വാ ചിത്തം 'സംഖിത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം 'വിക്ഖിത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം 'മഹഗ്ഗതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം 'അമഹഗ്ഗതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; സഉത്തരം വാ ചിത്തം 'സഉത്തരം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അനുത്തരം വാ ചിത്തം 'അനുത്തരം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; സമാഹിതം വാ ചിത്തം 'സമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അസമാഹിതം വാ ചിത്തം 'അസമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; വിമുത്തം വാ ചിത്തം 'വിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അവിമുത്തം വാ ചിത്തം 'അവിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി. ഇതി അജ്ഝത്തം വാ ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ചിത്തസ്മിം

വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ചിത്തസ്മിം വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ചിത്തസ്മിം വിഹരതി. 'അത്ഥി ചിത്ത'ന്തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി, ന ച കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി . ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി.

ചിത്താനുപസ്സനാ നിട്ഠിതാ.

ധമ്മാനുപസ്സനാ നീവരണപബ്ബം

൧൧൫. "കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി പഞ്ചസു നീവരണേസു. കഥഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി പഞ്ചസു നീവരണേസു?

"ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സന്തം വാ അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദോ'തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ കാമച്ഛന്ദസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ കാമച്ഛന്ദസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദോ'തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ ബ്യാപാദസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ ബ്യാപാദസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ ബ്യാപാദസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഥീനമിദ്ധം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഥീനമിദ്ധ'ന്തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഥീനമിദ്ധം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഥീനമിദ്ധ'ന്തി പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ ഥീനമിദ്ധസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ ഥീനമിദ്ധസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ ഥീനമിദ്ധസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ച'ന്തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ച'ന്തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം വിചികിച്ഛം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം വിചികിച്ഛാ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം വിചികിച്ഛം 'നത്ഥി മേ

അജ്ഝത്തം വിചികിച്ഛാ'തി പജാനാതി; യഥാ ച അനുപ്പന്നായ വിചികിച്ഛായ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നായ വിചികിച്ഛായ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനായ വിചികിച്ഛായ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"ഇതി അജ്ഝത്തം വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി , സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി. 'അത്ഥി ധമ്മാ'തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി, ന ച കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി പഞ്ചസു നീവരണേസു.

നീവരണപബ്ബം നിട്ഠിതം.

ധമ്മാനുപസ്സനാ ഖന്ധപബ്ബം

൧൧൬. "പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു. കഥഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു - 'ഇതി രൂപം, ഇതി രൂപസ്സ സമുദയോ, ഇതി രൂപസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി വേദനാ, ഇതി വേദനായ സമുദയോ, ഇതി വേദനായ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി സഞ്ഞാ, ഇതി സഞ്ഞായ സമുദയോ, ഇതി സഞ്ഞായ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി സങ്ഖാരാ, ഇതി സങ്ഖാരാനം സമുദയോ, ഇതി സങ്ഖാരാനം അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി വിഞ്ഞാണം, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ സമുദയോ, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ'തി; ഇതി അജ്ഝത്തം വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി. 'അത്ഥി ധമ്മാ'തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി, ന ച കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു.

ഖന്ധപബ്ബം നിട്ഠിതം.

ധമ്മാനുപസ്സനാ ആയതനപബ്ബം

൧൧൭. "പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ഛസു അജ്ഝത്തികബാഹിരേസു ആയതനേസു. കഥഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ഛസു അജ്ഝത്തികബാഹിരേസു ആയതനേസു?

“ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുഞ്ച പജാനാതി, രൂപേ ച പജാനാതി, യഞ്ച തദുഭയം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സംയോജനം തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ സംയോജനസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

“സോതഞ്ച പജാനാതി, സദ്ദേ ച പജാനാതി, യഞ്ച തദുഭയം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സംയോജനം തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ സംയോജനസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

“ഘാനഞ്ച പജാനാതി, ഗന്ധേ ച പജാനാതി, യഞ്ച തദുഭയം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സംയോജനം തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ സംയോജനസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

“ജിവ്ഹഞ്ച പജാനാതി, രസേ ച പജാനാതി, യഞ്ച തദുഭയം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സംയോജനം തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ സംയോജനസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

“കായഞ്ച പജാനാതി, ഫോട്ഠബ്ബേ ച പജാനാതി, യഞ്ച തദുഭയം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സംയോജനം തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ സംയോജനസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

“മനഞ്ച പജാനാതി, ധമ്മേ ച പജാനാതി, യഞ്ച തദുഭയം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സംയോജനം തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ സംയോജനസ്സ പഹാനം ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച പഹീനസ്സ സംയോജനസ്സ ആയതിം അനുപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

“ഇതി അജ്ഝത്തം വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി. ‘അത്ഥി ധമ്മാ’തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി ന ച കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ഛസു അജ്ഝത്തികബാഹിരേസു ആയതനേസു.

ആയതനപബ്ബം നിട്ഠിതം.

ധമ്മാനുപസ്സനാ ബോജ്ഝങ്ഗപബ്ബം

൩൮൨. "പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി സത്തസു ബോജ്ഝങ്ഗേസു. കഥഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി സത്തസു ബോജ്ഝങ്ഗേസു? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സന്തം വാ അജ്ഝത്തം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരീ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരീ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരീ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി , യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരീ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരീ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

"സന്തം വാ അജ്ഝത്തം സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി

പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരീ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി.

''സന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'അത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, അസന്തം വാ അജ്ഝത്തം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം 'നത്ഥി മേ അജ്ഝത്തം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ'തി പജാനാതി, യഥാ ച അനുപ്പന്നസ്സ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദോ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി, യഥാ ച ഉപ്പന്നസ്സ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരീ ഹോതി തഞ്ച പജാനാതി .

''ഇതി അജ്ഝത്തം വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി. 'അത്ഥി ധമ്മാ'തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി, ന ച കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി സത്തസു ബോജ്ഝങ്ഗേസു.

ബോജ്ഝങ്ഗപബ്ബം നിട്ഠിതം [ബോജ്ഝങ്ഗപബ്ബം നിട്ഠിതം. പഠമഭാണവാരം (സ്യാ॰)].

ധമ്മാനുപസ്സനാ സച്ചപബ്ബം

൧൧൯. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ചതൂസു അരിയസച്ചേസു. കഥഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ചതൂസു അരിയസച്ചേസു? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി.

പഠമഭാണവാരോ നിട്ഠിതോ.

ദുക്ഖസച്ചനിദ്ദേസോ

൧൨൦. ''കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം? ജാതിപി ദുക്ഖാ, ജരാപി ദുക്ഖാ, മരണമ്പി ദുക്ഖം, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാപി ദുക്ഖാ, അപ്പിയേഹി സമ്പയോഗോപി ദുക്ഖോ, പിയേഹി വിപ്പയോഗോപി ദുക്ഖോ [''അപ്പിയേഹി…പേ॰… വിപ്പയോഗോപി ദുക്ഖോ''തി പാഠോ ചേവ തംനിദ്ദേസോ ച സീ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു ന ദിസ്സതി, സുമങ്ഗലവിലാസിനിയംപി തംസംവണ്ണനാ നത്ഥി], യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം, സംഖിത്തേന പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ [പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാപി (ക॰)] ദുക്ഖാ.

൩൨൧. "കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ജാതി? യാ തേസം തേസം സത്താനം തമ്ഹി തമ്ഹി സത്തനികായേ ജാതി സഞ്ജാതി ഓക്കന്തി അഭിനിബ്ബത്തി ഖന്ധാനം പാതുഭാവോ ആയതനാനം പടിലാഭോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ജാതി.

൩൨൨. "കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ജരാ? യാ തേസം തേസം സത്താനം തമ്ഹി തമ്ഹി സത്തനികായേ ജരാ ജീരണതാ ഖണ്ഡിച്ചം പാലിച്ചം വലിത്തചതാ ആയുനോ സംഹാനി ഇന്ദ്രിയാനം പരിപാകോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ജരാ.

൩൨൩. "കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മരണം? യം [സുമങ്ഗലവിലാസിനീ ഓലോകേതബ്ബാ] തേസം തേസം സത്താനം തമ്ഹാ തമ്ഹാ സത്തനികായാ ചുതി ചവനതാ ഭേദോ അന്തരധാനം മച്ചു മരണം കാലങ്കിരിയാ ഖന്ധാനം ഭേദോ കളേവരസ്സ നിക്ഖേപോ ജീവിതിന്ദ്രിയസ്സുപച്ഛേദോ, ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മരണം.

൩൨൪. "കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സോകോ? യോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതരഞ്ഞതരേന ബ്യസനേന സമന്നാഗതസ്സ അഞ്ഞതരഞ്ഞതരേന ദുക്ഖധമ്മേന ഫുട്ഠസ്സ സോകോ സോചനാ സോചിതത്തം അന്തോസോകോ അന്തോപരിസോകോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സോകോ.

൩൨൫. "കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പരിദേവോ? യോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതരഞ്ഞതരേന ബ്യസനേന സമന്നാഗതസ്സ അഞ്ഞതരഞ്ഞതരേന ദുക്ഖധമ്മേന ഫുട്ഠസ്സ ആദേവോ പരിദേവോ ആദേവനാ പരിദേവനാ ആദേവിതത്തം പരിദേവിതത്തം, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പരിദേവോ.

൩൨൬. "കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം ദുക്ഖം കായികം അസാതം കായസമ്ഫസ്സജം ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം, ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം.

൩൨൭. "കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദോമനസ്സം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചേതസികം ദുക്ഖം ചേതസികം അസാതം മനോസമ്ഫസ്സജം ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം, ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദോമനസ്സം.

൩൨൮. "കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഉപായാസോ? യോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതരഞ്ഞതരേന ബ്യസനേന സമന്നാഗതസ്സ അഞ്ഞതരഞ്ഞതരേന ദുക്ഖധമ്മേന ഫുട്ഠസ്സ ആയാസോ ഉപായാസോ ആയാസിതത്തം ഉപായാസിതത്തം, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഉപായാസോ.

൩൨൯. "കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അപ്പിയേഹി സമ്പയോഗോ ദുക്ഖോ? ഇധ യസ്സ തേ ഹോന്തി അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ രൂപാ സദ്ദാ ഗന്ധാ രസാ ഫോട്ഠബ്ബാ ധമ്മാ, യേ വാ പനസ്സ തേ ഹോന്തി അനത്ഥകാമാ അഹിതകാമാ അഫാസുകകാമാ അയോഗക്ഖേമകാമാ, യാ തേഹി സദ്ധിം സങ്ഗതി സമാഗമോ സമോധാനം മിസ്സീഭാവോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അപ്പിയേഹി സമ്പയോഗോ ദുക്ഖോ.

൨൩൦. ‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പിയേഹി വിപ്പയോഗോ ദുക്ഖോ? ഇധ യസ്സ തേ ഹോന്തി ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ രൂപാ സദ്ദാ ഗന്ധാ രസാ ഫോട്ഠബ്ബാ ധമ്മാ, യേ വാ പനസ്സ തേ ഹോന്തി അത്ഥകാമാ ഹിതകാമാ ഫാസുകകാമാ യോഗക്ഖേമകാമാ മാതാ വാ പിതാ വാ ഭാതാ വാ ഭഗിനീ വാ മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതിസാലോഹിതാ വാ, യാ തേഹി സദ്ധിം അസങ്ഗതി അസമാഗമോ അസമോധാനം അമിസ്സീഭാവോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പിയേഹി വിപ്പയോഗോ ദുക്ഖോ.

൨൩൧. ‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം? ജാതിധമ്മാനം, ഭിക്ഖവേ , സത്താനം ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജതി - ‘അഹോ വത മയം ന ജാതിധമ്മാ അസ്സാമ, ന ച വത നോ ജാതി ആഗച്ഛേയ്യാ’തി. ന ഖോ പനേതം ഇച്ഛായ പത്തബ്ബം, ഇദമ്പി യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം. ജരാധമ്മാനം, ഭിക്ഖവേ, സത്താനം ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജതി - ‘അഹോ വത മയം ന ജരാധമ്മാ അസ്സാമ, ന ച വത നോ ജരാ ആഗച്ഛേയ്യാ’തി. ന ഖോ പനേതം ഇച്ഛായ പത്തബ്ബം, ഇദമ്പി യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം. ബ്യാധിധമ്മാനം, ഭിക്ഖവേ, സത്താനം ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജതി - ‘അഹോ വത മയം ന ബ്യാധിധമ്മാ അസ്സാമ, ന ച വത നോ ബ്യാധി ആഗച്ഛേയ്യാ’തി. ന ഖോ പനേതം ഇച്ഛായ പത്തബ്ബം, ഇദമ്പി യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം. മരണധമ്മാനം, ഭിക്ഖവേ, സത്താനം ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജതി - ‘അഹോ വത മയം ന മരണധമ്മാ അസ്സാമ, ന ച വത നോ മരണം ആഗച്ഛേയ്യാ’തി. ന ഖോ പനേതം ഇച്ഛായ പത്തബ്ബം, ഇദമ്പി യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം. സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസധമ്മാനം, ഭിക്ഖവേ, സത്താനം ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജതി - ‘അഹോ വത മയം ന സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസധമ്മാ അസ്സാമ, ന ച വത നോ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസധമ്മാ ആഗച്ഛേയ്യു’ന്തി. ന ഖോ പനേതം ഇച്ഛായ പത്തബ്ബം, ഇദമ്പി യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം.

൨൩൨. ‘‘കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, സംഖിത്തേന പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ ദുക്ഖാ? സേയ്യഥിദം - രൂപുപാദാനക്ഖന്ധോ, വേദനുപാദാനക്ഖന്ധോ, സഞ്ഞുപാദാനക്ഖന്ധോ, സങ്ഖാരുപാദാനക്ഖന്ധോ, വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധോ. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, സംഖിത്തേന പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ ദുക്ഖാ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം.

സമുദയസച്ചനിദ്ദേസോ

൨൩൩. ‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം [ദുക്ഖസമുദയോ (സ്യാ॰)] അരിയസച്ചം? യായം തണ്ഹാ പോനോബ്ഭവികാ [പോനോഭവികാ (സീ॰ പീ॰)] നന്ദീരാഗസഹഗതാ [നന്ദിരാഗസഹഗതാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] തത്രതത്രാഭിനന്ദിനീ. സേയ്യഥിദം - കാമതണ്ഹാ ഭവതണ്ഹാ വിഭവതണ്ഹാ.

‘‘സാ ഖോ പനേസാ, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാ കത്ഥ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, കത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി? യം ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“കിഞ്ച ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം? ചക്ഖു ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി. സോതം ലോകേ...പേ॰... ഘാനം ലോകേ... ജിവ്ഹാ ലോകേ... കായോ ലോകേ... മനോ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“രൂപാ ലോകേ... സദ്ദാ ലോകേ... ഗന്ധാ ലോകേ... രസാ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബാ ലോകേ... ധമ്മാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം ലോകേ... സോതവിഞ്ഞാണം ലോകേ... ഘാനവിഞ്ഞാണം ലോകേ... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണം ലോകേ... കായവിഞ്ഞാണം ലോകേ... മനോവിഞ്ഞാണം ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“ചക്ഖുസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... സോതസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... ഘാനസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... ജിവ്ഹാസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... കായസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... മനോസമ്ഫസ്സോ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“ചക്ഖുസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... സോതസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... ഘാനസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... ജിവ്ഹാസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... കായസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... മനോസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“രൂപസഞ്ഞാ ലോകേ... സദ്ദസഞ്ഞാ ലോകേ... ഗന്ധസഞ്ഞാ ലോകേ... രസസഞ്ഞാ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബസഞ്ഞാ ലോകേ... ധമ്മസഞ്ഞാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“രൂപസഞ്ചേതനാ ലോകേ... സദ്ദസഞ്ചേതനാ ലോകേ... ഗന്ധസഞ്ചേതനാ ലോകേ... രസസഞ്ചേതനാ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബസഞ്ചേതനാ ലോകേ... ധമ്മസഞ്ചേതനാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“രൂപതണ്ഹാ ലോകേ... സദ്ദതണ്ഹാ ലോകേ... ഗന്ധതണ്ഹാ ലോകേ... രസതണ്ഹാ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബതണ്ഹാ ലോകേ... ധമ്മതണ്ഹാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

“രൂപവിതക്കോ ലോകേ... സദ്ദവിതക്കോ ലോകേ... ഗന്ധവിതക്കോ ലോകേ... രസവിതക്കോ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബവിതക്കോ ലോകേ... ധമ്മവിതക്കോ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, ഏത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി.

"രൂപവിചാരോ ലോകേ... സദ്ദവിചാരോ ലോകേ... ഗന്ധവിചാരോ ലോകേ... രസവിചാരോ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബവിചാരോ ലോകേ... ധമ്മവിചാരോ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, എത്ഥേസാ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി, എത്ഥ നിവിസമാനാ നിവിസതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം.

നിരോധസച്ചനിദ്ദേസോ

൧൩൪. "കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം [ദുക്ഖനിരോധോ (സ്യാ॰)] അരിയസച്ചം? യോ തസ്സായേവ തണ്ഹായ അസേസവിരാഗനിരോധോ ചാഗോ പടിനിസ്സഗ്ഗോ മുത്തി അനാലയോ.

"സാ ഖോ പനേസാ, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാ കത്ഥ പഹീയമാനാ പഹീയതി, കത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി? യം ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, എത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, എത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"കിഞ്ച ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം? ചക്ഖു ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, എത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, എത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി. സോതം ലോകേ...പേ॰... ഘാനം ലോകേ... ജിവ്ഹാ ലോകേ... കായോ ലോകേ... മനോ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, എത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, എത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"രൂപാ ലോകേ... സദ്ദാ ലോകേ... ഗന്ധാ ലോകേ... രസാ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബാ ലോകേ... ധമ്മാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, എത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, എത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം ലോകേ... സോതവിഞ്ഞാണം ലോകേ... ഘാനവിഞ്ഞാണം ലോകേ... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണം ലോകേ... കായവിഞ്ഞാണം ലോകേ... മനോവിഞ്ഞാണം ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, എത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, എത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"ചക്ഖുസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... സോതസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... ഘാനസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... ജിവ്ഹാസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... കായസമ്ഫസ്സോ ലോകേ... മനോസമ്ഫസ്സോ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, എത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, എത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"ചക്ഖുസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... സോതസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... ഘാനസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... ജിവ്ഹാസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... കായസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ... മനോസമ്ഫസ്സജാ വേദനാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, എത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, എത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"രൂപസഞ്ഞാ ലോകേ... സദ്ദസഞ്ഞാ ലോകേ... ഗന്ധസഞ്ഞാ ലോകേ... രസസഞ്ഞാ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബസഞ്ഞാ ലോകേ... ധമ്മസഞ്ഞാ ലോകേ

പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, ഏത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"രൂപസഞ്ചേതനാ ലോകേ... സദ്ദസഞ്ചേതനാ ലോകേ... ഗന്ധസഞ്ചേതനാ ലോകേ... രസസഞ്ചേതനാ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബസഞ്ചേതനാ ലോകേ... ധമ്മസഞ്ചേതനാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, ഏത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"രൂപതണ്ഹാ ലോകേ... സദ്ദതണ്ഹാ ലോകേ... ഗന്ധതണ്ഹാ ലോകേ... രസതണ്ഹാ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബതണ്ഹാ ലോകേ... ധമ്മതണ്ഹാ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, ഏത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"രൂപവിതക്കോ ലോകേ... സദ്ദവിതക്കോ ലോകേ... ഗന്ധവിതക്കോ ലോകേ... രസവിതക്കോ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബവിതക്കോ ലോകേ... ധമ്മവിതക്കോ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം, ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, ഏത്ഥ നിരുജ്ഝമാനാ നിരുജ്ഝതി.

"രൂപവിചാരോ ലോകേ... സദ്ദവിചാരോ ലോകേ... ഗന്ധവിചാരോ ലോകേ... രസവിചാരോ ലോകേ... ഫോട്ഠബ്ബവിചാരോ ലോകേ... ധമ്മവിചാരോ ലോകേ പിയരൂപം സാതരൂപം. ഏത്ഥേസാ തണ്ഹാ പഹീയമാനാ പഹീയതി, ഏത്ഥ നിരുജ്ഝാമാനാ നിരുജ്ഝതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം.

മഗ്ഗസച്ചനിദ്ദേസോ

൩൩൭. "കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധി.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാദിട്ഠി? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖേ ഞാണം, ദുക്ഖസമുദയേ ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധേ ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ ഞാണം. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാദിട്ഠി.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസങ്കപ്പോ? നേക്ഖമ്മസങ്കപ്പോ അബ്യാപാദസങ്കപ്പോ അവിഹിംസാസങ്കപ്പോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസങ്കപ്പോ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാവാചാ? മുസാവാദാ വേരമണീ [വേരമണി (ക॰)], പിസുണായ വാചായ വേരമണീ, ഫരുസായ വാചായ വേരമണീ, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണീ . അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാവാചാ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാകമ്മന്തോ? പാണാതിപാതാ വേരമണീ, അദിന്നാദാനാ വേരമണീ, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണീ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാകമ്മന്തോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാആജീവോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ മിച്ഛാആജീവം പഹായ സമ്മാആജീവേന ജീവിതം കപ്പേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാആജീവോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാവായാമോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാവായാമോ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസതി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസമാധി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി, സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം.

൩൮൭. “ഇതി അജ്ഝത്തം വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി; സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വാ ധമ്മേസു വിഹരതി. ‘അത്ഥി ധമ്മാ’തി വാ പനസ്സ സതി പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി. യാവദേവ ഞാണമത്തായ പടിസ്സതിമത്തായ അനിസ്സിതോ ച വിഹരതി, ന ച കിഞ്ചി ലോകേ

ഉപാദിയതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ചതൂസു അരിയസച്ചേസു.

സച്ചപബ്ബം നിട്ഠിതം.

ധമ്മാനുപസ്സനാ നിട്ഠിതാ.

൩൯൭. ''യോ ഹി കോചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേയ്യ സത്ത വസ്സാനി, തസ്സ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ; സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ.

''തിട്ഠന്തു, ഭിക്ഖവേ, സത്ത വസ്സാനി. യോ ഹി കോചി , ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേയ്യ ഛ വസ്സാനി...പേ॰... പഞ്ച വസ്സാനി... ചത്താരി വസ്സാനി... തീണി വസ്സാനി... ദ്വേ വസ്സാനി... ഏകം വസ്സം... തിട്ഠതു, ഭിക്ഖവേ, ഏകം വസ്സം. യോ ഹി കോചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേയ്യ സത്ത മാസാനി, തസ്സ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ; സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ. തിട്ഠന്തു, ഭിക്ഖവേ, സത്ത മാസാനി. യോ ഹി കോചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേയ്യ ഛ മാസാനി...പേ॰... പഞ്ച മാസാനി... ചത്താരി മാസാനി... തീണി മാസാനി... ദ്വേ മാസാനി... ഏകം മാസം... അഡ്ഢമാസം... തിട്ഠതു, ഭിക്ഖവേ, അഡ്ഢമാസോ. യോ ഹി കോചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേയ്യ സത്താഹം, തസ്സ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ''തി.

൩൯൮. '''ഏകായനോ അയം, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ യദിദം ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ'തി. ഇതി യം തം വുത്തം, ഇദമേതം പടിച്ച വുത്ത''ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാസതിപട്ഠാനസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

മൂലപരിയായവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം - [ഇതോ പരം കേസുചി പോത്ഥകേസു ഇമാപി ഗാഥായോ ഏവം ദിസ്സന്തി -§അജരം അമതം അമതാധിഗമം, ഫലമഗ്ഗനിദസ്സനം ദുക്ഖനുദം. സഹിതത്ഥം മഹാരസഹസ്സകരം, ഭൂതമിതി സാരം വിവിധം സുണാഥ.§തളാകം വസുപൂരിതം ഘമ്മപഥേ, തിവിധഗ്ഗിപിളേസിതനിബ്ബാപനം. ബ്യാധിപനുദനഓസധയോ, പച്ഛിമസുത്തപവരാ ഠപിതാ.§മധുമന്ദവരസാമദാനം, ഖിപ്പാരതി ജനനിമനുസങ്ഘാതം. തഥാ സുത്തേ വേയ്യാകരണാ ഠപിതാ, സക്യപുത്താനമഭിദമനത്ഥായ.§പഞ്ഞാസം ച ദിയഡ്ഢസതം, ദ്വേ ച വേയ്യാകരണം അപരേ ച. തേവനാമഗതം ച അനുപുബ്ബം, ഏകമനാ നിസാമേഥ മുദഗ്ഗം.]

മൂലസുസംവരധമ്മദായാദാ, ഭേരവാനങ്ഗണാകണ്ഖേയ്യവത്ഥം;
സല്ലേഖസമ്മോദിട്ഠിസതിപട്ഠം, വഗ്ഗവരോ അസമോ സുസമത്തോ.

൨. സീഹനാദവഗ്ഗോ

൧. ചൂളസീഹനാദസുത്തം

൧൩൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഇധേവ, ഭിക്ഖവേ, സമണോ, ഇധ ദുതിയോ സമണോ, ഇധ തതിയോ സമണോ, ഇധ ചതുത്ഥോ സമണോ; സുഞ്ഞാ പരപ്പവാദാ സമണേഭി അഞ്ഞേഹീതി [സമണേഹി അഞ്ഞേതി (സീ॰ പീ॰ ക॰) ഏത്ഥ അഞ്ഞേഹീതി സകായ പടിഞ്ഞായ സച്ചാഭിഞ്ഞേഹീതി അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ]. ഏവമേതം [ഏവമേവ (സ്യാ॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ സീഹനാദം നദഥ.

൧൪൦. ''ഠാനം ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം വദേയ്യും - 'കോ പനായസ്മന്താനം അസ്സാസോ, കിം ബലം, യേന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏവം വദേഥ - ഇധേവ സമണോ, ഇധ ദുതിയോ സമണോ, ഇധ തതിയോ സമണോ, ഇധ ചതുത്ഥോ സമണോ; സുഞ്ഞാ പരപ്പവാദാ സമണേഭി അഞ്ഞേഹീ'തി? ഏവംവാദിനോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവമസ്സു വചനീയാ - 'അത്ഥി ഖോ നോ, ആവുസോ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരോ ധമ്മാ അക്ഖാതാ യേ മയം അത്തനി സമ്പസ്സമാനാ ഏവം വദേമ - ഇധേവ സമണോ, ഇധ ദുതിയോ സമണോ, ഇധ തതിയോ സമണോ, ഇധ ചതുത്ഥോ സമണോ; സുഞ്ഞാ പരപ്പവാദാ സമണേഭി അഞ്ഞേഹീതി. കതമേ ചത്താരോ? അത്ഥി ഖോ നോ, ആവുസോ, സത്ഥരി പസാദോ, അത്ഥി ധമ്മേ പസാദോ, അത്ഥി സീലേസു പരിപൂരകാരിതാ; സഹധമ്മികാ ഖോ പന പിയാ മനാപാ - ഗഹട്ഠാ ചേവ പബ്ബജിതാ ച. ഇമേ ഖോ നോ, ആവുസോ, തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ചത്താരോ ധമ്മാ അക്ഖാതാ യേ മയം അത്തനി സമ്പസ്സമാനാ ഏവം വദേമ - ഇധേവ സമണോ, ഇധ ദുതിയോ സമണോ, ഇധ തതിയോ സമണോ, ഇധ ചതുത്ഥോ സമണോ; സുഞ്ഞാ പരപ്പവാദാ സമണേഭി അഞ്ഞേഹീ'തി.

൧൪൧. ''ഠാനം ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഹാകമ്പി ഖോ, ആവുസോ, അത്ഥി സത്ഥരി പസാദോ യോ അമ്ഹാകം സത്ഥാ, അമ്ഹാകമ്പി അത്ഥി ധമ്മേ പസാദോ യോ അമ്ഹാകം ധമ്മോ, മയമ്പി സീലേസു പരിപൂരകാരിനോ യാനി അമ്ഹാകം സീലാനി, അമ്ഹാകമ്പി സഹധമ്മികാ പിയാ മനാപാ - ഗഹട്ഠാ ചേവ പബ്ബജിതാ ച. ഇധ നോ, ആവുസോ, കോ വിസേസോ കോ അധിപ്പയാസോ [അധിപ്പായോ (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), അധിപ്പയോഗോ (ക॰)] കിം നാനാകരണം യദിദം തുമ്ഹാകഞ്ചേവ അമ്ഹാകഞ്ചാ'തി?

''ഏവംവാദിനോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവമസ്സു വചനീയാ - 'കിം പനാവുസോ, ഏകാ നിട്ഠാ, ഉദാഹു പുഥു നിട്ഠാ'തി?

സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘ഏകാവുസോ, നിട്ഠാ, ന പുഥു നിട്ഠാ’തി.

“‘സാ പനാവുസോ, നിട്ഠാ സരാഗസ്സ ഉദാഹു വീതരാഗസ്സാ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘വീതരാഗസ്സാവുസോ, സാ നിട്ഠാ, ന സാ നിട്ഠാ സരാഗസ്സാ’തി.

“‘സാ പനാവുസോ, നിട്ഠാ സദോസസ്സ ഉദാഹു വീതദോസസ്സാ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘വീതദോസസ്സാവുസോ, സാ നിട്ഠാ, ന സാ നിട്ഠാ സദോസസ്സാ’തി.

“‘സാ പനാവുസോ, നിട്ഠാ സമോഹസ്സ ഉദാഹു വീതമോഹസ്സാ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘വീതമോഹസ്സാവുസോ, സാ നിട്ഠാ, ന സാ നിട്ഠാ സമോഹസ്സാ’തി.

“‘സാ പനാവുസോ, നിട്ഠാ സതണ്ഹസ്സ ഉദാഹു വീതതണ്ഹസ്സാ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘വീതതണ്ഹസ്സാവുസോ, സാ നിട്ഠാ, ന സാ നിട്ഠാ സതണ്ഹസ്സാ’തി.

“‘സാ പനാവുസോ, നിട്ഠാ സഉപാദാനസ്സ ഉദാഹു അനുപാദാനസ്സാ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ , അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘അനുപാദാനസ്സാവുസോ, സാ നിട്ഠാ, ന സാ നിട്ഠാ സഉപാദാനസ്സാ’തി.

“‘സാ പനാവുസോ, നിട്ഠാ വിദ്ദസുനോ ഉദാഹു അവിദ്ദസുനോ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘വിദ്ദസുനോ, ആവുസോ, സാ നിട്ഠാ, ന സാ നിട്ഠാ അവിദ്ദസുനോ’തി.

“‘സാ പനാവുസോ, നിട്ഠാ അനുരുദ്ധപ്പടിവിരുദ്ധസ്സ ഉദാഹു അനനുരുദ്ധഅപ്പടിവിരുദ്ധസ്സാ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘അനനുരുദ്ധഅപ്പടിവിരുദ്ധസ്സാവുസോ, സാ നിട്ഠാ, ന സാ നിട്ഠാ അനുരുദ്ധപ്പടിവിരുദ്ധസ്സാ’തി.

“‘സാ പനാവുസോ, നിട്ഠാ പപഞ്ചാരാമസ്സ പപഞ്ചരതിനോ ഉദാഹു നിപ്പപഞ്ചാരാമസ്സ നിപ്പപഞ്ചരതിനോ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യും - ‘നിപ്പപഞ്ചാരാമസ്സാവുസോ, സാ നിട്ഠാ നിപ്പപഞ്ചരതിനോ, ന സാ നിട്ഠാ പപഞ്ചാരാമസ്സ പപഞ്ചരതിനോ’തി.

൧൪൨. “ദ്വേമാ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിയോ - ഭവദിട്ഠി ച വിഭവദിട്ഠി ച. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഭവദിട്ഠിം അല്ലീനാ ഭവദിട്ഠിം ഉപഗതാ ഭവദിട്ഠിം അജ്ഝോസിതാ, വിഭവദിട്ഠിയാ തേ പടിവിരുദ്ധാ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ വിഭവദിട്ഠിം അല്ലീനാ വിഭവദിട്ഠിം ഉപഗതാ വിഭവദിട്ഠിം അജ്ഝോസിതാ, ഭവദിട്ഠിയാ തേ പടിവിരുദ്ധാ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമാസം ദ്വിന്നം ദിട്ഠീനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച

അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ‘തേ സരാഗാ തേ സദോസാ തേ സമോഹാ തേ സതണ്ഹാ തേ സഉപാദാനാ തേ അവിദ്ദസുനോ തേ അനുരുദ്ധപ്പടിവിരുദ്ധാ തേ പപഞ്ചാരാമാ പപഞ്ചരതിനോ; തേ ന പരിമുച്ചന്തി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി; ന പരിമുച്ചന്തി ദുക്ഖസ്മാ’തി വദാമി. യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമാസം ദ്വിന്നം ദിട്ഠീനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനന്തി, ‘തേ വീതരാഗാ തേ വീതദോസാ തേ വീതമോഹാ തേ വീതതണ്ഹാ തേ അനുപാദാനാ തേ വിദ്ദസുനോ തേ അനനുരുദ്ധഅപ്പടിവിരുദ്ധാ തേ നിപ്പപഞ്ചാരാമാ നിപ്പപഞ്ചരതിനോ; തേ പരിമുച്ചന്തി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി; പരിമുച്ചന്തി ദുക്ഖസ്മാ’തി വദാമി.

൧൪൩. ‘‘ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഉപാദാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? കാമുപാദാനം, ദിട്ഠുപാദാനം, സീലബ്ബതുപാദാനം, അത്തവാദുപാദാനം. സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞാവാദാ പടിജാനമാനാ. തേ ന സമ്മാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി - കാമുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന ദിട്ഠുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന സീലബ്ബതുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന അത്തവാദുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമാനി ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ തീണി ഠാനാനി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി. തസ്മാ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞാവാദാ പടിജാനമാനാ; തേ ന സമ്മാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി - കാമുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന ദിട്ഠുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന സീലബ്ബതുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന അത്തവാദുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി.

‘‘സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞാവാദാ പടിജാനമാനാ. തേ ന സമ്മാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി - കാമുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ദിട്ഠുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന സീലബ്ബതുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന അത്തവാദുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമാനി ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദ്വേ ഠാനാനി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി. തസ്മാ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞാവാദാ പടിജാനമാനാ; തേ ന സമ്മാ [പടിജാനമാനാ ന സമ്മാ (?)] സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി - കാമുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ദിട്ഠുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന സീലബ്ബതുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന അത്തവാദുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി.

‘‘സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞാവാദാ പടിജാനമാനാ. തേ ന സമ്മാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി - കാമുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ദിട്ഠുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, സീലബ്ബതുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന അത്തവാദുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമഞ്ഹി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകം ഠാനം യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി. തസ്മാ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞാവാദാ പടിജാനമാനാ; തേ ന സമ്മാ [പടിജാനമാനാ ന സമ്മാ (?)] സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി -

കാമുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ദിട്ഠുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, സീലബ്ബതുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ന അത്തവാദുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി.

‘‘ഏവരൂപേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മവിനയേ യോ സത്ഥരി പസാദോ സോ ന സമ്മഗ്ഗതോ അക്ഖായതി; യോ ധമ്മേ പസാദോ സോ ന സമ്മഗ്ഗതോ അക്ഖായതി; യാ സീലേസു പരിപൂരകാരിതാ സാ ന സമ്മഗ്ഗതാ അക്ഖായതി; യാ സഹധമ്മികേസു പിയമനാപതാ സാ ന സമ്മഗ്ഗതാ അക്ഖായതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം ദുരക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ ദുപ്പവേദിതേ അനിയ്യാനികേ അനുപസമസംവത്തനികേ അസമ്മാസമ്ബുദ്ധപ്പവേദിതേ.

൧൪൭. ‘‘തഥാഗതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞാവാദോ പടിജാനമാനോ സമ്മാ സബ്ബുപാദാനപരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി - കാമുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, ദിട്ഠുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, സീലബ്ബതുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, അത്തവാദുപാദാനസ്സ പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി. ഏവരൂപേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മവിനയേ യോ സത്ഥരി പസാദോ സോ സമ്മഗ്ഗതോ അക്ഖായതി; യോ ധമ്മേ പസാദോ സോ സമ്മഗ്ഗതോ അക്ഖായതി; യാ സീലേസു പരിപൂരകാരിതാ സാ സമ്മഗ്ഗതാ അക്ഖായതി; യാ സഹധമ്മികേസു പിയമനാപതാ സാ സമ്മഗ്ഗതാ അക്ഖായതി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം സ്വാക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ സുപ്പവേദിതേ നിയ്യാനികേ ഉപസമസംവത്തനികേ സമ്മാസമ്ബുദ്ധപ്പവേദിതേ.

൧൪൮. ‘‘ഇമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഉപാദാനാ. കിംനിദാനാ കിംസമുദയാ കിംജാതികാ കിംപഭവാ? ഇമേ ചത്താരോ ഉപാദാനാ തണ്ഹാനിദാനാ തണ്ഹാസമുദയാ തണ്ഹാജാതികാ തണ്ഹാപഭവാ. തണ്ഹാ ചായം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനാ കിംസമുദയാ കിംജാതികാ കിംപഭവാ? തണ്ഹാ വേദനാനിദാനാ വേദനാസമുദയാ വേദനാജാതികാ വേദനാപഭവാ. വേദനാ ചായം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനാ കിംസമുദയാ കിംജാതികാ കിംപഭവാ? വേദനാ ഫസ്സനിദാനാ ഫസ്സസമുദയാ ഫസ്സജാതികാ ഫസ്സപഭവാ. ഫസ്സോ ചായം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനോ കിംസമുദയോ കിംജാതികോ കിംപഭവോ? ഫസ്സോ സളായതനനിദാനോ സളായതനസമുദയോ സളായതനജാതികോ സളായതനപഭവോ. സളായതനഞ്ചിദം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനം കിംസമുദയം കിംജാതികം കിംപഭവം? സളായതനം നാമരൂപനിദാനം നാമരൂപസമുദയം നാമരൂപജാതികം നാമരൂപപഭവം. നാമരൂപഞ്ചിദം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനം കിംസമുദയം കിംജാതികം കിംപഭവം? നാമരൂപം വിഞ്ഞാണനിദാനം വിഞ്ഞാണസമുദയം വിഞ്ഞാണജാതികം വിഞ്ഞാണപഭവം. വിഞ്ഞാണഞ്ചിദം, ഭിക്ഖവേ , കിംനിദാനം കിംസമുദയം കിംജാതികം കിംപഭവം? വിഞ്ഞാണം സങ്ഖാരനിദാനം സങ്ഖാരസമുദയം സങ്ഖാരജാതികം സങ്ഖാരപഭവം. സങ്ഖാരാ ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനാ കിംസമുദയാ കിംജാതികാ കിംപഭവാ? സങ്ഖാരാ അവിജ്ജാനിദാനാ അവിജ്ജാസമുദയാ അവിജ്ജാജാതികാ അവിജ്ജാപഭവാ.

‘‘യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അവിജ്ജാ പഹീനാ ഹോതി വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ, സോ അവിജ്ജാവിരാഗാ വിജ്ജുപ്പാദാ നേവ കാമുപാദാനം

ഉപാദിയതി, ന ദിട്ഠുപാദാനം ഉപാദിയതി, ന സീലബ്ബതുപാദാനം ഉപാദിയതി, ന അത്തവാദുപാദാനം ഉപാദിയതി. അനുപാദിയം ന പരിതസ്സതി, അപരിതസ്സം പച്ചത്തഞ്ഞേവ പരിനിബ്ബായതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ചൂളസീഹനാദസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. മഹാസീഹനാദസുത്തം

൧൪൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി ബഹിനഗരേ അപരപുരേ വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സുനക്ഖത്തോ ലിച്ഛവിപുത്തോ അചിരപക്കന്തോ ഹോതി ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ. സോ വേസാലിയം പരിസതി [പരിസതിം (സീ॰ പീ॰)] ഏവം [ഏതം (പീ॰ ക॰)] വാചം ഭാസതി - ''നത്ഥി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഉത്തരി [ഉത്തരിം (പീ॰)] മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ. തക്കപരിയാഹതം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാനം. യസ്സ ച ഖ്വാസ്സ അത്ഥായ ധമ്മോ ദേസിതോ സോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ വേസാലിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അസ്സോസി ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ സുനക്ഖത്തസ്സ ലിച്ഛവിപുത്തസ്സ വേസാലിയം പരിസതി ഏവം വാചം ഭാസമാനസ്സ - ''നത്ഥി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ. തക്കപരിയാഹതം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാനം. യസ്സ ച ഖ്വാസ്സ അത്ഥായ ധമ്മോ ദേസിതോ സോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ വേസാലിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുനക്ഖത്തോ, ഭന്തേ, ലിച്ഛവിപുത്തോ അചിരപക്കന്തോ ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ. സോ വേസാലിയം പരിസതി ഏവം വാചം ഭാസതി - 'നത്ഥി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ. തക്കപരിയാഹതം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാനം. യസ്സ ച ഖ്വാസ്സ അത്ഥായ ധമ്മോ ദേസിതോ സോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ'''തി.

൧൪൭. ''കോധനോ ഹേസോ, സാരിപുത്ത, സുനക്ഖത്തോ മോഘപുരിസോ. കോധാ ച പനസ്സ ഏസാ വാചാ ഭാസിതാ. 'അവണ്ണം ഭാസിസ്സാമീ'തി ഖോ, സാരിപുത്ത, സുനക്ഖത്തോ മോഘപുരിസോ വണ്ണംയേവ തഥാഗതസ്സ ഭാസതി . വണ്ണോ ഹേസോ, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ യോ ഏവം വദേയ്യ - 'യസ്സ ച

ഖാസ്സ അത്ഥായ ധമ്മോ ദേസിതോ സോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ'തി.

"അയമ്പി ഹി നാമ, സാരിപുത്ത, സുനക്ഖത്തസ്സ മോഘപുരിസസ്സ മയി ധമ്മന്വയോ ന ഭവിസ്സതി - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി, സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം, ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി.

"അയമ്പി ഹി നാമ, സാരിപുത്ത, സുനക്ഖത്തസ്സ മോഘപുരിസസ്സ മയി ധമ്മന്വയോ ന ഭവിസ്സതി - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോതി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമതി, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസതി പരിമജ്ജതി; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതീ'തി.

"അയമ്പി ഹി നാമ, സാരിപുത്ത, സുനക്ഖത്തസ്സ മോഘപുരിസസ്സ മയി ധമ്മന്വയോ ന ഭവിസ്സതി - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണാതി - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച, യേ ദൂരേ സന്തികേ ചാ'തി.

"അയമ്പി ഹി നാമ, സാരിപുത്ത, സുനക്ഖത്തസ്സ മോഘപുരിസസ്സ മയി ധമ്മന്വയോ ന ഭവിസ്സതി - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി - സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്തന്തി പജാനാതി, വീതരാഗം വാ ചിത്തം വീതരാഗം ചിത്തന്തി പജാനാതി; സദോസം വാ ചിത്തം സദോസം ചിത്തന്തി പജാനാതി, വീതദോസം വാ ചിത്തം വീതദോസം ചിത്തന്തി പജാനാതി; സമോഹം വാ ചിത്തം സമോഹം ചിത്തന്തി പജാനാതി, വീതമോഹം വാ ചിത്തം വീതമോഹം ചിത്തന്തി പജാനാതി; സംഖിത്തം വാ ചിത്തം സംഖിത്തം ചിത്തന്തി പജാനാതി , വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം വിക്ഖിത്തം ചിത്തന്തി പജാനാതി; മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം മഹഗ്ഗതം ചിത്തന്തി പജാനാതി, അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം അമഹഗ്ഗതം ചിത്തന്തി പജാനാതി; സഉത്തരം വാ ചിത്തം സഉത്തരം ചിത്തന്തി പജാനാതി, അനുത്തരം വാ ചിത്തം അനുത്തരം ചിത്തന്തി പജാനാതി; സമാഹിതം വാ ചിത്തം സമാഹിതം ചിത്തന്തി പജാനാതി, അസമാഹിതം വാ ചിത്തം അസമാഹിതം ചിത്തന്തി പജാനാതി; വിമുത്തം വാ ചിത്തം വിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനാതി, അവിമുത്തം വാ ചിത്തം അവിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനാതീ'തി.

൧൪൮. "ദസ ഖോ പനിമാനി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലാനി യേഹി ബലേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി. കതമാനി ദസ?

“ഇധ, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ സബ്ബത്ഥഗാമിനിം പടിപദം യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി , സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ സബ്ബത്ഥഗാമിനിം പടിപദം യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ അനേകധാതുനാനാധാതുലോകം യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ അനേകധാതുനാനാധാതുലോകം യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ സത്താനം നാനാധിമുത്തികതം യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ സത്താനം നാനാധിമുത്തികതം യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ഇന്ദ്രിയപരോപരിയത്തം യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ഇന്ദ്രിയപരോപരിയത്തം യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്തേ, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ ഝാനവിമോക്ഖസമാധിസമാപത്തീനം സംകിലേസം വോദാനം വുട്ഠാനം യഥാഭൂതം പജാനാതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ ഝാനവിമോക്ഖസമാധിസമാപത്തീനം സംകിലേസം വോദാനം വുട്ഠാനം യഥാഭൂതം പജാനാതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - ‘അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ’തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ... പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - ‘ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ’തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - ‘ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ’തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം

ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“പുന ചപരം, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, ഇദമ്പി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലം ഹോതി യം ബലം ആഗമ്മ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

“ഇമാനി ഖോ, സാരിപുത്ത, ദസ തഥാഗതസ്സ തഥാഗതബലാനി യേഹി ബലേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

൧൪൯. “യോ ഖോ മം, സാരിപുത്ത, ഏവം ജാനന്തം ഏവം പസ്സന്തം ഏവം വദേയ്യ – ‘നത്ഥി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ; തക്കപരിയാഹതം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാന’ന്തി, തം, സാരിപുത്ത, വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ സമാധിസമ്പന്നോ പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞം ആരാധേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം, സാരിപുത്ത, വദാമി. തം വാചം അപ്പഹായ, തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

൧൫൦. “ചത്താരിമാനി, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ വേസാരജ്ജാനി യേഹി വേസാരജ്ജേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി. കതമാനി ചത്താരി?

“‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ തേ പടിജാനതോ ഇമേ ധമ്മാ അനഭിസമ്ബുദ്ധാ’തി. തത്ര വത മം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം സഹധമ്മേന പടിചോദേസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, സാരിപുത്ത, ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം [ഏതമ്പഹം (സീ॰ പീ॰)], സാരിപുത്ത, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

“‘ഖീണാസവസ്സ തേ പടിജാനതോ ഇമേ ആസവാ അപരിക്ഖീണാ’തി. തത്ര വത മം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം സഹധമ്മേന പടിചോദേസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, സാരിപുത്ത, ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം, സാരിപുത്ത, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

“‘യേ ഖോ പന തേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ, തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ’തി. തത്ര വത മം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം സഹധമ്മേന

പടിചോദേസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, സാരിപുത്ത, ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം, സാരിപുത്ത, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

'''യസ്സ ഖോ പന തേ അത്ഥായ ധമ്മോ ദേസിതോ, സോ ന നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ'തി . തത്ര വത മം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം സഹധമ്മേന പടിചോദേസ്സതീ'തി നിമിത്തമേതം, സാരിപുത്ത, ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം, സാരിപുത്ത, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

''ഇമാനി ഖോ, സാരിപുത്ത, ചത്താരി തഥാഗതസ്സ വേസാരജ്ജാനി യേഹി വേസാരജ്ജേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി.

''യോ ഖോ മം, സാരിപുത്ത, ഏവം ജാനന്തം ഏവം പസ്സന്തം ഏവം വദേയ്യ - 'നത്ഥി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ, തക്കപരിയാഹതം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാന'ന്തി, തം, സാരിപുത്ത, വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ സമാധിസമ്പന്നോ പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞം ആരാധേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം, സാരിപുത്ത, വദാമി. തം വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

൧൫൧. ''അട്ഠ ഖോ ഇമാ, സാരിപുത്ത, പരിസാ. കതമാ അട്ഠ? ഖത്തിയപരിസാ, ബ്രാഹ്മണപരിസാ, ഗഹപതിപരിസാ, സമണപരിസാ, ചാതുമഹാരാജികപരിസാ [ചാതുമ്മഹാരാജികാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], താവതിംസപരിസാ, മാരപരിസാ, ബ്രഹ്മപരിസാ - ഇമാ ഖോ, സാരിപുത്ത, അട്ഠ പരിസാ. ഇമേഹി ഖോ, സാരിപുത്ത, ചതൂഹി വേസാരജ്ജേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ഇമാ അട്ഠ പരിസാ ഉപസങ്കമതി അജ്ഝോഗാഹതി. അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം, സാരിപുത്ത, അനേകസതം ഖത്തിയപരിസം ഉപസങ്കമിതാ. തത്രപി മയാ സന്നിസിന്നപുബ്ബഞ്ചേവ, സല്ലപിതപുബ്ബഞ്ച, സാകച്ഛാ ച സമാപജ്ജിതപുബ്ബാ. തത്ര വത മം ഭയം വാ സാരജ്ജം വാ ഓക്കമിസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, സാരിപുത്ത, ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം, സാരിപുത്ത, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

''അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം, സാരിപുത്ത, അനേകസതം ബ്രാഹ്മണപരിസം... പേ॰... ഗഹപതിപരിസം... സമണപരിസം... ചാതുമഹാരാജികപരിസം... താവതിംസപരിസം... മാരപരിസം... ബ്രഹ്മപരിസം ഉപസങ്കമിതാ. തത്രപി മയാ സന്നിസിന്നപുബ്ബഞ്ചേവ, സല്ലപിതപുബ്ബഞ്ച, സാകച്ഛാ ച സമാപജ്ജിതപുബ്ബാ. തത്ര വത മം ഭയം വാ സാരജ്ജം വാ ഓക്കമിസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, സാരിപുത്ത , ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം, സാരിപുത്ത, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

‘‘യോ ഖോ മം, സാരിപുത്ത, ഏവം ജാനന്തം ഏവം പസ്സന്തം ഏവം വദേയ്യ - ‘നത്ഥി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ, തക്കപരിയാഹതം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാന’ന്തി, തം, സാരിപുത്ത, വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ സമാധിസമ്പന്നോ പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞം ആരാധേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം, സാരിപുത്ത, വദാമി. തം വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

൧൫൨. ‘‘ചതസ്സോ ഖോ ഇമാ, സാരിപുത്ത, യോനിയോ. കതമാ ചതസ്സോ? അണ്ഡജാ യോനി, ജലാബുജാ യോനി, സംസേദജാ യോനി, ഓപപാതികാ യോനി. കതമാ ച, സാരിപുത്ത, അണ്ഡജാ യോനി? യേ ഖോ തേ, സാരിപുത്ത, സത്താ അണ്ഡകോസം അഭിനിബ്ഭിജ്ജ ജായന്തി - അയം വുച്ചതി, സാരിപുത്ത, അണ്ഡജാ യോനി. കതമാ ച, സാരിപുത്ത, ജലാബുജാ യോനി? യേ ഖോ തേ, സാരിപുത്ത, സത്താ വത്ഥികോസം അഭിനിബ്ഭിജ്ജ ജായന്തി - അയം വുച്ചതി, സാരിപുത്ത, ജലാബുജാ യോനി. കതമാ ച, സാരിപുത്ത, സംസേദജാ യോനി? യേ ഖോ തേ, സാരിപുത്ത, സത്താ പൂതിമച്ഛേ വാ ജായന്തി പൂതികുണപേ വാ പൂതികുമ്മാസേ വാ ചന്ദനികായേ വാ ഓളിഗല്ലേ വാ ജായന്തി - അയം വുച്ചതി, സാരിപുത്ത, സംസേദജാ യോനി. കതമാ ച, സാരിപുത്ത, ഓപപാതികാ യോനി? ദേവാ, നേരയികാ, ഏകച്ചേ ച മനുസ്സാ, ഏകച്ചേ ച വിനിപാതികാ - അയം വുച്ചതി, സാരിപുത്ത, ഓപപാതികാ യോനി. ഇമാ ഖോ, സാരിപുത്ത, ചതസ്സോ യോനിയോ.

‘‘യോ ഖോ മം, സാരിപുത്ത, ഏവം ജാനന്തം ഏവം പസ്സന്തം ഏവം വദേയ്യ - ‘നത്ഥി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ, തക്കപരിയാഹതം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാന’ന്തി, തം, സാരിപുത്ത, വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ സമാധിസമ്പന്നോ പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞം ആരാധേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം, സാരിപുത്ത, വദാമി. തം വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

൧൫൩. ‘‘പഞ്ച ഖോ ഇമാ, സാരിപുത്ത, ഗതിയോ. കതമാ പഞ്ച? നിരയോ, തിരച്ഛാനയോനി, പേത്തിവിസയോ, മനുസ്സാ, ദേവാ. നിരയഞ്ചാഹം, സാരിപുത്ത, പജാനാമി, നിരയഗാമിഞ്ച മഗ്ഗം, നിരയഗാമിനിഞ്ച പടിപദം; യഥാ പടിപന്നോ ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി തഞ്ച പജാനാമി. തിരച്ഛാനയോനിഞ്ചാഹം, സാരിപുത്ത, പജാനാമി, തിരച്ഛാനയോനിഗാമിഞ്ച മഗ്ഗം, തിരച്ഛാനയോനിഗാമിനിഞ്ച പടിപദം; യഥാ പടിപന്നോ ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ തിരച്ഛാനയോനിം ഉപപജ്ജതി തഞ്ച പജാനാമി. പേത്തിവിസയം ചാഹം, സാരിപുത്ത, പജാനാമി, പേത്തിവിസയഗാമിഞ്ച മഗ്ഗം, പേത്തിവിസയഗാമിനിഞ്ച പടിപദം; യഥാ പടിപന്നോ ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ പേത്തിവിസയം ഉപപജ്ജതി തഞ്ച

പജാനാമി. മനുസ്സേ ചാഹം, സാരിപുത്ത, പജാനാമി, മനുസ്സലോകഗാമിഞ്ച മഗ്ഗം , മനുസ്സലോകഗാമിനിഞ്ച പടിപദം; യഥാ പടിപന്നോ ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ മനുസ്സേസു ഉപപജ്ജതി തഞ്ച പജാനാമി. ദേവേ ചാഹം, സാരിപുത്ത, പജാനാമി, ദേവലോകഗാമിഞ്ച മഗ്ഗം, ദേവലോകഗാമിനിഞ്ച പടിപദം; യഥാ പടിപന്നോ ച കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി തഞ്ച പജാനാമി. നിബ്ബാനഞ്ചാഹം, സാരിപുത്ത, പജാനാമി, നിബ്ബാനഗാമിഞ്ച മഗ്ഗം, നിബ്ബാനഗാമിനിഞ്ച പടിപദം; യഥാ പടിപന്നോ ച ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി തഞ്ച പജാനാമി.

൧൫൪. ''ഇധാഹം, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നം, ഏകന്തദുക്ഖാ തിബ്ബാ കടുകാ വേദനാ വേദയമാനം. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, അങ്ഗാരകാസു സാധികപോരിസാ പൂരാ അങ്ഗാരാനം വീതച്ചികാനം വീതധൂമാനം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഘമ്മാഭിതത്തോ ഘമ്മപരേതോ കിലന്തോ തസിതോ പിപാസിതോ ഏകായനേന മഗ്ഗേന തമേവ അങ്ഗാരകാസും പണിധായ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'തഥായം ഭവം പുരിസോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ ഇമംയേവ അങ്ഗാരകാസും ആഗമിസ്സതീ'തി . തമേനം പസ്സേയ്യ അപരേന സമയേന തസ്സാ അങ്ഗാരകാസുയാ പതിതം, ഏകന്തദുക്ഖാ തിബ്ബാ കടുകാ വേദനാ വേദയമാനം. ഏവമേവ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നം, ഏകന്തദുക്ഖാ തിബ്ബാ കടുകാ വേദനാ വേദയമാനം.

''ഇധ പനാഹം, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ തിരച്ഛാനയോനിം ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ തിരച്ഛാനയോനിം ഉപപന്നം, ദുക്ഖാ തിബ്ബാ കടുകാ വേദനാ വേദയമാനം. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, ഗൂഥകൂപോ സാധികപോരിസോ, പൂരോ ഗൂഥസ്സ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഘമ്മാഭിതത്തോ ഘമ്മപരേതോ കിലന്തോ തസിതോ പിപാസിതോ ഏകായനേന മഗ്ഗേന തമേവ ഗൂഥകൂപം പണിധായ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'തഥായം ഭവം പുരിസോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ യഥാ ഇമംയേവ ഗൂഥകൂപം ആഗമിസ്സതീ'തി. തമേനം പസ്സേയ്യ അപരേന സമയേന തസ്മിം ഗൂഥകൂപേ പതിതം, ദുക്ഖാ തിബ്ബാ കടുകാ വേദനാ വേദയമാനം. ഏവമേവ

ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ തിരച്ഛാനയോനിം ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ തിരച്ഛാനയോനിം ഉപപന്നം, ദുക്ഖാ തിബ്ബാ കടുകാ വേദനാ വേദയമാനം.

“ഇധ പനാഹം, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ പേത്തിവിസയം ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ പേത്തിവിസയം ഉപപന്നം, ദുക്ഖബഹുലാ വേദനാ വേദയമാനം. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, രുക്ഖോ വിസമേ ഭൂമിഭാഗേ ജാതോ തനുപത്തപലാസോ കബരച്ഛായോ . അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഘമ്മാഭിതത്തോ ഘമ്മപരേതോ കിലന്തോ തസിതോ പിപാസിതോ ഏകായനേന മഗ്ഗേന തമേവ രുക്ഖം പണിധായ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘തഥായം ഭവം പുരിസോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ ഇമംയേവ രുക്ഖം ആഗമിസ്സതീ’തി. തമേനം പസ്സേയ്യ, അപരേന സമയേന തസ്സ രുക്ഖസ്സ ഛായായ നിസിന്നം വാ നിപന്നം വാ ദുക്ഖബഹുലാ വേദനാ വേദയമാനം. ഏവമേവ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ പേത്തിവിസയം ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ പേത്തിവിസയം ഉപപന്നം, ദുക്ഖബഹുലാ വേദനാ വേദയമാനം.

“ഇധ പനാഹം, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ മനുസ്സേസു ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ മനുസ്സേസു ഉപപന്നം, സുഖബഹുലാ വേദനാ വേദയമാനം. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, രുക്ഖോ സമേ ഭൂമിഭാഗേ ജാതോ ബഹലപത്തപലാസോ സന്ദച്ഛായോ [സണ്ഡച്ഛായോ (സ്യാ॰), സന്തച്ഛായോ (ക॰)]. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഘമ്മാഭിതത്തോ ഘമ്മപരേതോ കിലന്തോ തസിതോ പിപാസിതോ ഏകായനേന മഗ്ഗേന തമേവ രുക്ഖം പണിധായ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘തഥായം ഭവം പുരിസോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ ഇമമേവ രുക്ഖം ആഗമിസ്സതീ’തി. തമേനം പസ്സേയ്യ അപരേന സമയേന തസ്സ രുക്ഖസ്സ ഛായായ നിസിന്നം വാ നിപന്നം വാ സുഖബഹുലാ വേദനാ വേദയമാനം. ഏവമേവ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ മനുസ്സേസു ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന

കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ മനുസ്സേസു ഉപപന്നം, സുഖബഹുലാ വേദനാ വേദയമാനം.

''ഇധ പനാഹം, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സതീ'തി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നം, ഏകന്തസുഖാ വേദനാ വേദയമാനം. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, പാസാദോ, തത്രാസ്സ കൂടാഗാരം ഉല്ലിത്താവലിത്തം നിവാതം ഫുസിതഗ്ഗളം പിഹിതവാതപാനം. തത്രാസ്സ പല്ലങ്കോ ഗോനകത്ഥതോ പടികത്ഥതോ പടലികത്ഥതോ കദലിമിഗപവരപച്ചത്ഥരണോ സഉത്തരച്ഛദോ ഉഭതോലോഹിതകൂപധാനോ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഘമ്മാഭിതത്തോ ഘമ്മപരേതോ കിലന്തോ തസിതോ പിപാസിതോ ഏകായനേന മഗ്ഗേന തമേവ പാസാദം പണിധായ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'തഥായം ഭവം പുരിസോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ ഇമംയേവ പാസാദം ആഗമിസ്സതീ'തി. തമേനം പസ്സേയ്യ അപരേന സമയേന തസ്മിം പാസാദേ തസ്മിം കൂടാഗാരേ തസ്മിം പല്ലങ്കേ നിസിന്നം വാ നിപന്നം വാ ഏകന്തസുഖാ വേദനാ വേദയമാനം. ഏവമേവ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ യഥാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നം, ഏകന്തസുഖാ വേദനാ വേദയമാനം.

''ഇധ പനാഹം, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചം പുഗ്ഗലം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ ആസവാനം ഖയാ അനാസം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതീതി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തം, ഏകന്തസുഖാ വേദനാ വേദയമാനം. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, പോക്ഖരണീ അച്ഛോദകാ സാതോദകാ സീതോദകാ സേതകാ സുപതിത്ഥാ രമണീയാ. അവിദൂരേ ചസ്സാ തിബ്ബോ വനസണ്ഡോ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഘമ്മാഭിതത്തോ ഘമ്മപരേതോ കിലന്തോ തസിതോ പിപാസിതോ ഏകായനേന മഗ്ഗേന തമേവ പോക്ഖരണിം പണിധായ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'തഥാ ഭവം പുരിസോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ ഇമംയേവ പോക്ഖരണിം ആഗമിസ്സതീ'തി. തമേനം പസ്സേയ്യ അപരേന സമയേന തം പോക്ഖരണിം ഓഗാഹേത്വാ ന്ഹായിത്വാ ച പിവിത്വാ ച സബ്ബദരഥകിലമഥപരിളാഹം പടിപ്പസ്സമ്ഭേത്വാ പച്ചുത്തരിത്വാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ നിസിന്നം വാ നിപന്നം വാ, ഏകന്തസുഖാ വേദനാ വേദയമാനം. ഏവമേവ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ഇധേകച്ചം പുഗ്ഗലം ഏവം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - തഥായം പുഗ്ഗലോ പടിപന്നോ തഥാ ച ഇരിയതി

തഞ്ച മഗ്ഗം സമാരൂള്ഹോ, യഥാ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതീ'തി. തമേനം പസ്സാമി അപരേന സമയേന ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തം, ഏകന്തസുഖാ വേദനാ വേദയമാനം. ഇമാ ഖോ, സാരിപുത്ത, പഞ്ച ഗതിയോ.

"യോ ഖോ മം, സാരിപുത്ത, ഏവം ജാനന്തം ഏവം പസ്സന്തം ഏവം വദേയ്യ - 'നത്ഥി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ; തക്കപരിയാഹതം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതി വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാന'ന്തി തം, സാരിപുത്ത, വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ സമാധിസമ്പന്നോ പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞം ആരാധേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം, സാരിപുത്ത, വദാമി 'തം വാചം അപ്പഹായ തം ചിത്തം അപ്പഹായ തം ദിട്ഠിം അപ്പടിനിസ്സജ്ജിത്വാ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ'.

൧൫൫. "അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം, സാരിപുത്ത, ചതുരങ്ഗസമന്നാഗതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതാ [ചരിത്വാ (ക॰)] - തപസ്സീ സുദം ഹോമി പരമതപസ്സീ, ലൂഖോ സുദം [ലൂഖസ്സുദം (സീ॰ പീ॰)] ഹോമി പരമലൂഖോ, ജേഗുച്ഛീ സുദം ഹോമി പരമജേഗുച്ഛീ, പവിവിത്തോ സുദം [പവിവിത്തസ്സുദം (സീ॰ പീ॰)] ഹോമി പരമപവിവിത്തോ . തത്രാസ്സു മേ ഇദം, സാരിപുത്ത, തപസ്സിതായ ഹോതി - അചേലകോ ഹോമി മുത്താചാരോ ഹത്ഥാപലേഖനോ [ഹത്ഥാവലേഖനോ (സ്യാ॰)], ന ഏഹിഭദ്ദന്തികോ ന തിട്ഠഭദ്ദന്തികോ; നാഭിഹടം ന ഉദ്ദിസ്സകതം ന നിമന്തനം സാദിയാമി. സോ ന കുമ്ഭിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാമി, ന കളോപിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാമി, ന ഏളകമന്തരം, ന ദണ്ഡമന്തരം, ന മുസലമന്തരം, ന ദ്വിന്നം ഭുഞ്ജമാനാനം, ന ഗബ്ഭിനിയാ, ന പായമാനായ [പായന്തിയാ (ക॰)], ന പുരിസന്തരഗതായ, ന സങ്കിത്തീസു, ന യത്ഥ സാ ഉപട്ഠിതോ ഹോതി, ന യത്ഥ മക്ഖികാ സണ്ഡസണ്ഡചാരിനീ; ന മച്ഛം ന മംസം ന സുരം ന മേരയം ന ഥുസോദകം പിവാമി; സോ ഏകാഗാരികോ വാ ഹോമി ഏകാലോപികോ, ദ്വാഗാരികോ വാ ഹോമി ദ്വാലോപികോ...പേ॰... സത്താഗാരികോ വാ ഹോമി സത്താലോപികോ; ഏകിസ്സാപി ദത്തിയാ യാപേമി, ദ്വീഹിപി ദത്തീഹി യാപേമി...പേ॰... സത്തഹിപി ദത്തീഹി യാപേമി; ഏകാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേമി, ദ്വീഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേമി... പേ॰... സത്താഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേമി; ഇതി ഏവരൂപം അദ്ധമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരാമി.

"സോ സാകഭക്ഖോ വാ ഹോമി, സാമാകഭക്ഖോ വാ ഹോമി, നീവാരഭക്ഖോ വാ ഹോമി, ദദ്ദുലഭക്ഖോ വാ ഹോമി, ഹടഭക്ഖോ വാ ഹോമി, കണഭക്ഖോ വാ ഹോമി, ആചാമഭക്ഖോ വാ ഹോമി , പിഞ്ഞാകഭക്ഖോ വാ ഹോമി, തിണഭക്ഖോ വാ ഹോമി, ഗോമയഭക്ഖോ വാ ഹോമി, വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേമി പവത്തഫലഭോജീ.

"സോ സാണാനിപി ധാരേമി, മസാണാനിപി ധാരേമി, ഛവദുസ്സാനിപി ധാരേമി, പംസുകൂലാനിപി ധാരേമി, തിരീടാനിപി ധാരേമി, അജിനമ്പി ധാരേമി, അജിനക്ഖിപമ്പി ധാരേമി, കുസചീരമ്പി ധാരേമി, വാകചീരമ്പി ധാരേമി, ഫലകചീരമ്പി ധാരേമി, കേസകമ്ബലമ്പി ധാരേമി, വാളകമ്ബലമ്പി ധാരേമി, ഉലൂകപക്ഖമ്പി ധാരേമി; കേസമസ്സുലോചകോപി ഹോമി കേസമസ്സുലോചനാനുയോഗമനുയുത്തോ; ഉബ്ഭട്ഠകോപി ഹോമി ആസനപടിക്ഖിത്തോ; ഉക്കുടികോപി ഹോമി ഉക്കുടികപ്പധാനമനുയുത്തോ; കണ്ടകാപസ്സയികോപി ഹോമി കണ്ടകാപസ്സയേ സേയ്യം കപ്പേമി [ഇമസ്സാനന്തരേ അഞ്ഞോപി കോചി പാഠപദേസോ അഞ്ഞേസു ആജീവകവതദീപകസുത്തേസു ദിസ്സതി]; സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരാമി - ഇതി ഏവരൂപം അനേകവിഹിതം കായസ്സ ആതാപനപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരാമി. ഇദംസു മേ, സാരിപുത്ത, തപസ്സിതായ ഹോതി.

ലൂഖം. "തത്രാസ്സു മേ ഇദം, സാരിപുത്ത, ലൂഖസ്മിം ഹോതി - നേകവസ്സഗണികം രജോജല്ലം കായേ സന്നിചിതം ഹോതി പപടികജാതം. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, തിന്ദുകഖാണു നേകവസ്സഗണികോ സന്നിചിതോ ഹോതി പപടികജാതോ, ഏവമേവാസ്സു മേ, സാരിപുത്ത, നേകവസ്സഗണികം രജോജല്ലം കായേ സന്നിചിതം ഹോതി പപടികജാതം. തസ്സ മയ്ഹം, സാരിപുത്ത, ന ഏവം ഹോതി - 'അഹോ വതാഹം ഇമം രജോജല്ലം പാണിനാ പരിമജ്ജേയ്യം, അഞ്ഞേ വാ പന മേ ഇമം രജോജല്ലം പാണിനാ പരിമജ്ജേയ്യു'ന്തി. ഏവമ്പി മേ, സാരിപുത്ത , ന ഹോതി. ഇദംസു മേ, സാരിപുത്ത, ലൂഖസ്മിം ഹോതി.

"തത്രാസ്സു മേ ഇദം, സാരിപുത്ത, ജേഗുച്ഛിസ്മിം ഹോതി - സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, സതോവ അഭിക്കമാമി, സതോവ പടിക്കമാമി, യാവ ഉദകബിന്ദുമ്ഹിപി മേ ദയാ പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി - 'മാഹം ഖുദ്ദകേ പാണേ വിസമഗതേ സങ്ഘാതം ആപാദേസി'ന്തി. ഇദംസു മേ, സാരിപുത്ത, ജേഗുച്ഛിസ്മിം ഹോതി.

"തത്രാസ്സു മേ ഇദം, സാരിപുത്ത, പവിവിത്തസ്മിം ഹോതി - സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, അഞ്ഞതരം അരഞ്ഞായതനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരാമി. യദാ പസ്സാമി ഗോപാലകം വാ പസുപാലകം വാ തിണഹാരകം വാ കട്ഠഹാരകം വാ വനകമ്മികം വാ, വനേന വനം ഗഹനേന ഗഹനം നിന്നേന നിന്നം ഥലേന ഥലം സംപതാമി [പപതാമി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]. തം കിസ്സ ഹേതു? മാ മം തേ അദ്ദസംസു അഹഞ്ച മാ തേ അദ്ദസന്തി. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, ആരഞ്ഞകോ മഗോ മനുസ്സേ ദിസ്വാ വനേന വനം ഗഹനേന ഗഹനം നിന്നേന നിന്നം ഥലേന ഥലം സംപതതി, ഏവമേവ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, യദാ പസ്സാമി ഗോപാലകം വാ പസുപാലകം വാ തിണഹാരകം വാ കട്ഠഹാരകം വാ വനകമ്മികം വാ വനേന വനം ഗഹനേന ഗഹനം നിന്നേന നിന്നം ഥലേന ഥലം സംപതാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? മാ മം തേ അദ്ദസംസു അഹഞ്ച മാ തേ അദ്ദസന്തി. ഇദംസു മേ, സാരിപുത്ത, പവിവിത്തസ്മിം ഹോതി.

"സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, യേ തേ ഗോട്ഠാ പട്ഠിതഗാവോ അപഗതഗോപാലകാ, തത്ഥ ചതുക്കുണ്ഡികോ ഉപസങ്കമിത്വാ യാനി താനി

വച്ഛകാനം തരുണകാനം ധേനുപകാനം ഗോമയാനി താനി സുദം ആഹാരേമി. യാവകീവഞ്ച മേ , സാരിപുത്ത, സകം മുത്തകരീസം അപരിയാദിന്നം ഹോതി, സകംയേവ സുദം മുത്തകരീസം ആഹാരേമി. ഇദംസു മേ, സാരിപുത്ത, മഹാവികടഭോജനസ്മിം ഹോതി.

൧൫൭. ''സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, അഞ്ഞതരം ഭിംസനകം വനസണ്ഡം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരാമി. തത്രാസ്സുദം, സാരിപുത്ത, ഭിംസനകസ്സ വനസണ്ഡസ്സ ഭിംസനകതസ്മിം ഹോതി - യോ കോചി അവീതരാഗോ തം വനസണ്ഡം പവിസതി, യേഭുയ്യേന ലോമാനി ഹംസന്തി. സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, യാ താ രത്തിയോ സീതാ ഹേമന്തികാ അന്തരട്ഠകാ ഹിമപാതസമയാ [അന്തരട്ഠകേ ഹിമപാതസമയേ (സീ॰ പീ॰)] തഥാരൂപാസു രത്തീസു രത്തിം അബ്ഭോകാസേ വിഹരാമി, ദിവാ വനസണ്ഡേ; ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ ദിവാ അബ്ഭോകാസേ വിഹരാമി, രത്തിം വനസണ്ഡേ. അപിസ്സു മം, സാരിപുത്ത, അയം അനച്ഛരിയഗാഥാ പടിഭാസി പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ -

> ''സോതത്തോ സോസിന്നോ [സോസീനോ (സീ॰ പീ॰ ക॰), സോസിനോ (സ്യാ॰), സോസിന്ദോ (സദ്ദനീതി)] ചേവ, ഏകോ ഭിംസനകേ വനേ;
> നഗ്ഗോ ന ചഗ്ഗിമാസീനോ, ഏസനാപസുതോ മുനീ''തി.

''സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, സുസാനേ സേയ്യം കപ്പേമി ഛവട്ഠികാനി ഉപധായ. അപിസ്സു മം, സാരിപുത്ത, ഗാമണ്ഡലാ [ഗോമണ്ഡലാ (ബഹൂസു) ചരിയാപിടകഅട്ഠകഥാ ഓലോകേതബ്ബാ] ഉപസങ്കമിത്വാ ഓട്ഠുഭന്തിപി, ഓമുത്തേന്തിപി, പംസുകേനപി ഓകിരന്തി, കണ്ണസോതേസുപി സലാകം പവേസേന്തി. ന ഖോ പനാഹം, സാരിപുത്ത, അഭിജാനാമി തേസു പാപകം ചിത്തം ഉപ്പാദേതാ. ഇദംസു മേ, സാരിപുത്ത, ഉപേക്ഖാവിഹാരസ്മിം ഹോതി.

൧൫൮. ''സന്തി ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'ആഹാരേന സുദ്ധീ'തി. തേ ഏവമാഹംസു - 'കോലേഹി യാപേമാ'തി. തേ കോലമ്പി ഖാദന്തി, കോലചുണ്ണമ്പി ഖാദന്തി, കോലോദകമ്പി പിവന്തി - അനേകവിഹിതമ്പി കോലവികതിം പരിഭുഞ്ജന്തി. അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം, സാരിപുത്ത, ഏകംയേവ കോലം ആഹാരം ആഹാരിതാ. സിയാ ഖോ പന തേ, സാരിപുത്ത, ഏവമസ്സ - 'മഹാ നൂന തേന സമയേന കോലോ അഹോസീ'തി. ന ഖോ പനേതം, സാരിപുത്ത, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. തദാപി ഏതപരമോയേവ കോലോ അഹോസി സേയ്യഥാപി ഏതരഹി. തസ്സ മയ്ഹം, സാരിപുത്ത, ഏകംയേവ കോലം ആഹാരം ആഹാരയതോ അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ ആസീതികപബ്ബാനി വാ കാളപബ്ബാനി വാ, ഏവമേവസ്സു മേ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാനി ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ഓട്ഠപദം, ഏവമേവസ്സു മേ ആനിസദം ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ വട്ടനാവളീ, ഏവമേവസ്സു മേ പിട്ഠികണ്ടകോ ഉന്നതാവനതോ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ജരസാലായ ഗോപാനസിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ ഫാസുളിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ഗമ്ഭീരേ ഉദപാനേ ഉദകതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ

അക്ഖികൂപേസു അക്ഖിതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ തിത്തകാലാബുആമകച്ഛിന്നോ വാതാതപേന സംഫുടിതോ [സമ്ഫുസിതോ (സ്യാ॰), സംപുടിതോ (പീ॰ ക॰) ഏത്ഥ സംഫുടിതോതി സങ്കുചിതോതി അത്ഥോ] ഹോതി സമ്മിലാതോ, ഏവമേവസ്സു മേ സീസച്ഛവി സംഫുടിതാ ഹോതി സമ്മിലാതാ തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, 'ഉദരച്ഛവിം പരിമസിസ്സാമീ'തി പിട്ഠികണ്ടകംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി, 'പിട്ഠികണ്ടകം പരിമസിസ്സാമീ'തി ഉദരച്ഛവിംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി, യാവസ്സു മേ, സാരിപുത്ത, ഉദരച്ഛവി പിട്ഠികണ്ടകം അല്ലീനാ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, 'വച്ചം വാ മുത്തം വാ കരിസ്സാമീ'തി തത്ഥേവ അവകുജ്ജോ പപതാമി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, തമേവ കായം അസ്സാസേന്തോ പാണിനാ ഗത്താനി അനോമജ്ജാമി. തസ്സ മയ്ഹം, സാരിപുത്ത, പാണിനാ ഗത്താനി അനോമജ്ജതോ പൂതിമൂലാനി ലോമാനി കായസ്മാ പതന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ.

൧൮൬. "സന്തി ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'ആഹാരേന സുദ്ധീ'തി. തേ ഏവമാഹംസു - 'മുഗ്ഗേഹി യാപേമ...പേ॰... തിലേഹി യാപേമ...പേ॰... തണ്ഡുലേഹി യാപേമാ'തി. തേ തണ്ഡുലമ്പി ഖാദന്തി, തണ്ഡുലചുണ്ണമ്പി ഖാദന്തി, തണ്ഡുലോദകമ്പി പിവന്തി - അനേകവിഹിതമ്പി തണ്ഡുലവികതിം പരിഭുഞ്ജന്തി. അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം, സാരിപുത്ത, ഏകംയേവ തണ്ഡുലം ആഹാരം ആഹാരിതാ. സിയാ ഖോ പന തേ, സാരിപുത്ത, ഏവമസ്സ - 'മഹാ നൂന തേന സമയേന തണ്ഡുലോ അഹോസീ'തി. ന ഖോ പനേതം, സാരിപുത്ത, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. തദാപി ഏതപരമോയേവ തണ്ഡുലോ അഹോസി , സേയ്യഥാപി ഏതരഹി. തസ്സ മയ്ഹം, സാരിപുത്ത, ഏകംയേവ തണ്ഡുലം ആഹാരം ആഹാരയതോ അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ ആസീതികപബ്ബാനി വാ കാളപബ്ബാനി വാ, ഏവമേവസ്സു മേ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാനി ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ഓട്ഠപദം, ഏവമേവസ്സു മേ ആനിസദം ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ വട്ടനാവളീ, ഏവമേവസ്സു മേ പിട്ഠികണ്ടകോ ഉന്നതാവനതോ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ജരസാലായ ഗോപാനസിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ ഫാസുളിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ഗമ്ഭീരേ ഉദപാനേ ഉദകതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ അക്ഖികൂപേസു അക്ഖിതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ തിത്തകാലാബു ആമകച്ഛിന്നോ വാതാതപേന സംഫുടിതോ ഹോതി സമ്മിലാതോ, ഏവമേവസ്സു മേ സീസച്ഛവി സംഫുടിതാ ഹോതി സമ്മിലാതാ തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, 'ഉദരച്ഛവിം പരിമസിസ്സാമീ'തി പിട്ഠികണ്ടകംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി, 'പിട്ഠികണ്ടകം പരിമസിസ്സാമീ'തി ഉദരച്ഛവിംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി. യാവസ്സു മേ, സാരിപുത്ത, ഉദരച്ഛവി പിട്ഠികണ്ടകം അല്ലീനാ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, 'വച്ചം വാ മുത്തം വാ കരിസ്സാമീ'തി തത്ഥേവ അവകുജ്ജോ പപതാമി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, തമേവ കായം അസ്സാസേന്തോ പാണിനാ ഗത്താനി അനോമജ്ജാമി. തസ്സ മയ്ഹം, സാരിപുത്ത,

പാണിനാ ഗത്താനി അനോമജ്ജതോ പൂതിമൂലാനി ലോമാനി കായസ്മാ പതന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ.

“തായപി ഖോ അഹം, സാരിപുത്ത, ഇരിയായ തായ പടിപദായ തായ ദുക്കരകാരികായ നാജ്ഝഗമം ഉത്തരിം മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമിസ്സായേവ അരിയായ പഞ്ഞായ അനധിഗമാ, യായം അരിയാ പഞ്ഞാ അധിഗതാ അരിയാ നിയ്യാനികാ, നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ.

൧൬൭. “സന്തി ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘സംസാരേന സുദ്ധീ’തി. ന ഖോ പന സോ [ന ഖോ പനേസോ (സീ॰ സ്യാ॰)], സാരിപുത്ത, സംസാരോ സുലഭരൂപോ യോ മയാ അസംസരിതപുബ്ബോ ഇമിനാ ദീഘേന അദ്ധുനാ, അഞ്ഞത്ര സുദ്ധാവാസേഹി ദേവേഹി. സുദ്ധാവാസേ ചാഹം, സാരിപുത്ത, ദേവേ സംസരേയ്യം, നയിമം ലോകം പുനരാഗച്ഛേയ്യം.

“സന്തി ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘ഉപപത്തിയാ സുദ്ധീ’തി. ന ഖോ പന സാ, സാരിപുത്ത , ഉപപത്തി സുലഭരൂപാ യാ മയാ അനുപപന്നപുബ്ബാ ഇമിനാ ദീഘേന അദ്ധുനാ, അഞ്ഞത്ര സുദ്ധാവാസേഹി ദേവേഹി. സുദ്ധാവാസേ ചാഹം, സാരിപുത്ത, ദേവേ ഉപപജ്ജേയ്യം, നയിമം ലോകം പുനരാഗച്ഛേയ്യം.

“സന്തി ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘ആവാസേന സുദ്ധീ’തി. ന ഖോ പന സോ, സാരിപുത്ത, ആവാസോ സുലഭരൂപോ യോ മയാ അനാവുട്ഠപുബ്ബോ [അനാവുത്ഥപുബ്ബോ (സീ॰ പീ॰)] ഇമിനാ ദീഘേന അദ്ധുനാ, അഞ്ഞത്ര സുദ്ധാവാസേഹി ദേവേഹി. സുദ്ധാവാസേ ചാഹം, സാരിപുത്ത, ദേവേ ആവസേയ്യം, നയിമം ലോകം പുനരാഗച്ഛേയ്യം.

“സന്തി ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘യഞ്ഞേന സുദ്ധീ’തി. ന ഖോ പന സോ, സാരിപുത്ത, യഞ്ഞോ സുലഭരൂപോ യോ മയാ അയിട്ഠപുബ്ബോ ഇമിനാ ദീഘേന അദ്ധുനാ, തഞ്ച ഖോ രഞ്ഞാ വാ സതാ ഖത്തിയേന മുദ്ധാവസിത്തേന ബ്രാഹ്മണേന വാ മഹാസാലേന.

“സന്തി ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘അഗ്ഗിപരിചരിയായ സുദ്ധീ’തി. ന ഖോ പന സോ, സാരിപുത്ത, അഗ്ഗി സുലഭരൂപോ യോ മയാ അപരിചിണ്ണപുബ്ബോ ഇമിനാ ദീഘേന അദ്ധുനാ, തഞ്ച ഖോ രഞ്ഞാ വാ സതാ ഖത്തിയേന മുദ്ധാവസിത്തേന ബ്രാഹ്മണേന വാ മഹാസാലേന.

൧൬൮. “സന്തി ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘യാവദേവായം ഭവം പുരിസോ ദഹരോ ഹോതി യുവാ സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ താവദേവ പരമേന പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയേന സമന്നാഗതോ ഹോതി. യതോ ച ഖോ അയം ഭവം പുരിസോ ജിണ്ണോ ഹോതി വുദ്ധോ മഹല്ലകോ

അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ, ആസീതികോ വാ നാവുതികോ വാ വസ്സസതികോ വാ ജാതിയാ, അഥ തമ്ഹാ പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയാ, പരിഹായതീ’തി. ന ഖോ പനേതം, സാരിപുത്ത , ഏവം ദട്ഠബ്ബം. അഹം ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഏതരഹി ജിണ്ണോ വുദ്ധോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ, ആസീതികോ മേ വയോ വത്തതി. ഇധ മേ അസ്സു, സാരിപുത്ത, ചത്താരോ സാവകാ വസ്സസതായുകാ വസ്സസതജീവിനോ, പരമായ സതിയാ ച ഗതിയാ ച ധിതിയാ ച സമന്നാഗതാ പരമേന ച പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയേന. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, ദള്ഹധമ്മാ [ദള്ഹധമ്മോ (ബഹൂസു) ടീകാ ച മോഗ്ഗല്ലാനബ്യാകരണം ച ഓലോകേതബ്ബം] ധനുഗ്ഗഹോ സിക്ഖിതോ കതഹത്ഥോ കതൂപാസനോ ലഹുകേന അസനേന അപ്പകസിരേനേവ തിരിയം താലച്ഛായം അതിപാതേയ്യ, ഏവം അധിമത്തസതിമന്തോ ഏവം അധിമത്തഗതിമന്തോ ഏവം അധിമത്തധിതിമന്തോ ഏവം പരമേന പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയേന സമന്നാഗതാ. തേ മം ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഉപാദായുപാദായ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യും, പുട്ഠോ പുട്ഠോ ചാഹം തേസം ബ്യാകരേയ്യം, ബ്യാകതഞ്ച മേ ബ്യാകതതോ ധാരേയ്യും, ന ച മം ദുതിയകം ഉത്തരി പടിപുച്ഛേയ്യും. അഞ്ഞത്ര അസിതപീതഖായിതസായിതാ അഞ്ഞത്ര ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മാ, അഞ്ഞത്ര നിദ്ദാകിലമഥപടിവിനോദനാ അപരിയാദിന്നായേവസ്സ, സാരിപുത്ത, തഥാഗതസ്സ ധമ്മദേസനാ, അപരിയാദിന്നംയേവസ്സ തഥാഗതസ്സ ധമ്മപദബ്യഞ്ജനം, അപരിയാദിന്നംയേവസ്സ തഥാഗതസ്സ പഞ്ഹപടിഭാനം . അഥ മേ തേ ചത്താരോ സാവകാ വസ്സസതായുകാ വസ്സസതജീവിനോ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന കാലം കരേയ്യും. മഞ്ചകേന ചേപി മം, സാരിപുത്ത, പരിഹരിസ്സഥ, നേവത്ഥി തഥാഗതസ്സ പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയസ്സ അഞ്ഞഥത്തം. യം ഖോ തം [യം ഖോ പനേതം (സീ॰)], സാരിപുത്ത, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - ‘അസമ്മോഹധമ്മോ സത്തോ ലോകേ ഉപ്പന്നോ ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന’ന്തി, മമേവ തം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ ‘അസമ്മോഹധമ്മോ സത്തോ ലോകേ ഉപ്പന്നോ ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന’’’ന്തി.

൧൬൨. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ നാഗസമാലോ ഭഗവതോ പിട്ഠിതോ ഠിതോ ഹോതി ഭഗവന്തം ബീജയമാനോ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ നാഗസമാലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! അപി ഹി മേ, ഭന്തേ, ഇമം ധമ്മപരിയായം സുത്വാ ലോമാനി ഹട്ഠാനി. കോനാമോ അയം, ഭന്തേ, ധമ്മപരിയായോ’’തി? ‘‘തസ്മാതിഹ ത്വം, നാഗസമാല, ഇമം ധമ്മപരിയായം ലോമഹംസനപരിയായോ ത്വേവ നം ധാരേഹീ’’തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ നാഗസമാലോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

മഹാസീഹനാദസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. മഹാദുക്ഖക്ഖന്ധസുത്തം

൧൬൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ

പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസിംസു. അഥ ഖോ തേസം ഭിക്ഖൂനം ഏതദഹോസി - "അതിപ്പഗോ ഖോ താവ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിതും, യം നൂന മയം യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമാ"തി. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ തേഹി അഞ്ഞതിത്ഥിയേഹി പരിബ്ബാജകേഹി സദ്ധിം സമ്മോദിംസു; സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തേ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏതദവോചും - "സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, മയമ്പി കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേമ; സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ രൂപാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, മയമ്പി രൂപാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേമ; സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ വേദനാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, മയമ്പി വേദനാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേമ; ഇധ നോ, ആവുസോ, കോ വിസേസോ, കോ അധിപ്പയാസോ, കിം നാനാകരണം സമണസ്സ വാ ഗോതമസ്സ അമ്ഹാകം വാ - യദിദം ധമ്മദേസനായ വാ ധമ്മദേസനം, അനുസാസനിയാ വാ അനുസാസനി"ന്തി? അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിംസു, നപ്പടിക്കോസിംസു; അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിംസു - "ഭഗവതോ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനിസ്സാമാ"തി.

൧൬൪. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "ഇധ മയം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസിമ്ഹ. തേസം നോ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം ഏതദഹോസി - 'അതിപ്പഗോ ഖോ താവ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിതും, യം നൂന മയം യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമാ'തി. അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമിമ്ഹ; ഉപസങ്കമിത്വാ തേഹി അഞ്ഞതിത്ഥിയേഹി പരിബ്ബാജകേഹി സദ്ധിം സമ്മോദിമ്ഹ; സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിമ്ഹ. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ അമ്ഹേ, ഭന്തേ, തേ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏതദവോചും - 'സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, മയമ്പി കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേമ . സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ രൂപാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, മയമ്പി രൂപാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേമ. സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ വേദനാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേതി, മയമ്പി വേദനാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേമ. ഇധ നോ, ആവുസോ, കോ വിസേസോ, കോ അധിപ്പയാസോ, കിം നാനാകരണം സമണസ്സ വാ ഗോതമസ്സ അമ്ഹാകം വാ, യദിദം ധമ്മദേസനായ വാ ധമ്മദേസനം അനുസാസനിയാ വാ അനുസാസനി'ന്തി. അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിമ്ഹ, നപ്പടിക്കോസിമ്ഹ; അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിമ്ഹ - 'ഭഗവതോ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനിസ്സാമാ'"തി.

൧൬൩. ''ഏവംവാദിനോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവമസ്സു വചനീയാ – 'കോ പനാവുസോ, കാമാനം അസ്സാദോ, കോ ആദീനവോ, കിം നിസ്സരണം? കോ രൂപാനം അസ്സാദോ, കോ ആദീനവോ, കിം നിസ്സരണം? കോ വേദനാനം അസ്സാദോ, കോ ആദീനവോ, കിം നിസ്സരണ'ന്തി? ഏവം പുട്ഠാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ന ചേവ സമ്പായിസ്സന്തി, ഉത്തരിഞ്ച വിഘാതം ആപജ്ജിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? യഥാ തം, ഭിക്ഖവേ, അവിസയസ്മിം. നാഹം തം, ഭിക്ഖവേ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ യോ ഇമേസം പഞ്ഹാനം വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യ, അഞ്ഞത്ര തഥാഗതേന വാ തഥാഗതസാവകേന വാ, ഇതോ വാ പന സുത്വാ.

൧൬൪. ''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം അസ്സാദോ? പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ ... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ... കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ – ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച കാമഗുണാ. യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖം സോമനസ്സം – അയം കാമാനം അസ്സാദോ.

൧൬൫. ''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം ആദീനവോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, കുലപുത്തോ യേന സിപ്പട്ഠാനേന ജീവികം കപ്പേതി – യദി മുദ്ദായ യദി ഗണനായ യദി സങ്ഖാനേന [സങ്ഖായ (ക॰)] യദി കസിയാ യദി വണിജ്ജായ യദി ഗോരക്ഖേന യദി ഇസ്സത്ഥേന യദി രാജപോരിസേന യദി സിപ്പഞ്ഞതരേന – സീതസ്സ പുരക്ഖതോ ഉണ്ഹസ്സ പുരക്ഖതോ ഡംസമകസവാതാതപസരീംസപസമ്ഫസ്സേഹി രിസ്സമാനോ [ഈരയമാനോ (ക॰), സമ്ഫസ്സമാനോ (ചൂളനി॰ ഖഗ്ഗവിസാണസുത്ത ൧൩൬)] ഖുപ്പിപാസായ മീയമാനോ; അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

''തസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ, കുലപുത്തസ്സ ഏവം ഉട്ഠഹതോ ഘടതോ വായമതോ തേ ഭോഗാ നാഭിനിപ്ഫജ്ജന്തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി ഉരത്താളിം കന്ദതി, സമ്മോഹം ആപജ്ജതി – 'മോഘം വത മേ ഉട്ഠാനം, അഫലോ വത മേ വായാമോ'തി. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

''തസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ, കുലപുത്തസ്സ ഏവം ഉട്ഠഹതോ ഘടതോ വായമതോ തേ ഭോഗാ അഭിനിപ്ഫജ്ജന്തി. സോ തേസം ഭോഗാനം ആരക്ഖാധികരണം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി – 'കിന്തി മേ ഭോഗേ നേവ രാജാനോ ഹരേയ്യും, ന ചോരാ ഹരേയ്യും, ന അഗ്ഗി ദഹേയ്യ, ന ഉദകം വഹേയ്യ [വാഹേയ്യ (ക॰)], ന അപ്പിയാ ദായാദാ ഹരേയ്യു'ന്തി. തസ്സ ഏവം ആരക്ഖതോ ഗോപയതോ തേ ഭോഗേ രാജാനോ വാ ഹരന്തി, ചോരാ വാ ഹരന്തി, അഗ്ഗി വാ ദഹതി, ഉദകം വാ വഹതി, അപ്പിയാ വാ ദായാദാ ഹരന്തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി ഉരത്താളിം കന്ദതി, സമ്മോഹം ആപജ്ജതി – 'യമ്പി മേ അഹോസി തമ്പി നോ നത്ഥീ'തി. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ,

കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

൧൬൮. "പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു രാജാനോപി രാജൂഹി വിവദന്തി, ഖത്തിയാപി ഖത്തിയേഹി വിവദന്തി , ബ്രാഹ്മണാപി ബ്രാഹ്മണേഹി വിവദന്തി, ഗഹപതീപി ഗഹപതീഹി വിവദന്തി, മാതാപി പുത്തേന വിവദതി, പുത്തോപി മാതരാ വിവദതി, പിതാപി പുത്തേന വിവദതി, പുത്തോപി പിതരാ വിവദതി, ഭാതാപി ഭാതരാ വിവദതി, ഭാതാപി ഭഗിനിയാ വിവദതി, ഭഗിനീപി ഭാതരാ വിവദതി, സഹായോപി സഹായേന വിവദതി. തേ തത്ഥ കലഹവിഗ്ഗഹവിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പാണീഹിപി ഉപക്കമന്തി, ലേഡ്ഡൂഹിപി ഉപക്കമന്തി, ദണ്ഡേഹിപി ഉപക്കമന്തി, സത്ഥേഹിപി ഉപക്കമന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി, മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം . അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു അസിചമ്മം ഗഹേത്വാ, ധനുകലാപം സന്നയ്ഹിത്വാ, ഉഭതോബ്യൂള്ഹം സങ്ഗാമം പക്ഖന്ദന്തി ഉസൂസുപി ഖിപ്പമാനേസു , സത്തീസുപി ഖിപ്പമാനാസു, അസീസുപി വിജ്ജോതലന്തേസു. തേ തത്ഥ ഉസൂഹിപി വിജ്ഝന്തി, സത്തിയാപി വിജ്ഝന്തി, അസിനാപി സീസം ഛിന്ദന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി, മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു അസിചമ്മം ഗഹേത്വാ, ധനുകലാപം സന്നയ്ഹിത്വാ, അദ്ദാവലേപനാ [അട്ടാവലേപനാ (സ്യാ॰ ക॰)] ഉപകാരിയോ പക്ഖന്ദന്തി ഉസൂസുപി ഖിപ്പമാനേസു, സത്തീസുപി ഖിപ്പമാനാസു , അസീസുപി വിജ്ജോതലന്തേസു. തേ തത്ഥ ഉസൂഹിപി വിജ്ഝന്തി, സത്തിയാപി വിജ്ഝന്തി, ഛകണകായപി [പകട്ഠിയാപി (സീ॰)] ഓസിഞ്ചന്തി, അഭിവഗ്ഗേനപി ഓമദ്ദന്തി, അസിനാപി സീസം ഛിന്ദന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി, മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

൧൬൯. "പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു സന്ധിമ്പി ഛിന്ദന്തി, നില്ലോപമ്പി ഹരന്തി, ഏകാഗാരികമ്പി കരോന്തി, പരിപന്ഥേപി തിട്ഠന്തി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛന്തി. തമേനം രാജാനോ ഗഹേത്വാ വിവിധാ കമ്മകാരണാ കാരേന്തി - കസാഹിപി താളേന്തി, വേത്തേഹിപി താളേന്തി, അഡ്ഢദണ്ഡകേഹിപി താളേന്തി; ഹത്ഥമ്പി ഛിന്ദന്തി, പാദമ്പി ഛിന്ദന്തി, ഹത്ഥപാദമ്പി ഛിന്ദന്തി, കണ്ണമ്പി ഛിന്ദന്തി, നാസമ്പി ഛിന്ദന്തി, കണ്ണനാസമ്പി ഛിന്ദന്തി; ബിലങ്ഗഥാലികമ്പി കരോന്തി , സങ്ഖമുണ്ഡികമ്പി കരോന്തി, രാഹുമുഖമ്പി കരോന്തി, ജോതിമാലികമ്പി കരോന്തി, ഹത്ഥപജ്ജോതികമ്പി കരോന്തി, ഏരകവത്തികമ്പി കരോന്തി, ചീരകവാസികമ്പി കരോന്തി, ഏണേയ്യകമ്പി കരോന്തി, ബളിസമംസികമ്പി കരോന്തി, കഹാപണികമ്പി കരോന്തി, ഖാരാപതച്ഛികമ്പി കരോന്തി,

പലിഘപരിവത്തികമ്പി കരോന്തി, പലാലപീഠകമ്പി കരോന്തി, തത്തേനപി തേലേന ഓസിഞ്ചന്തി, സുനഖേഹിപി ഖാദാപേന്തി, ജീവന്തമ്പി സൂലേ ഉത്താസേന്തി, അസിനാപി സീസം ഛിന്ദന്തി . തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി, മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു കായേന ദുച്ചരിതം ചരന്തി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരന്തി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരന്തി. തേ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം ആദീനവോ സമ്പരായികോ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

൧൭൦. "കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കാമാനം നിസ്സരണം? യോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാമേസു ഛന്ദരാഗവിനയോ ഛന്ദരാഗപ്പഹാനം - ഇദം കാമാനം നിസ്സരണം.

"യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഏവം കാമാനം അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി തേ വത സാമം വാ കാമേ പരിജാനിസ്സന്തി, പരം വാ തഥത്തായ സമാദപേസ്സന്തി യഥാ പടിപന്നോ കാമേ പരിജാനിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഏവം കാമാനം അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ വത സാമം വാ കാമേ പരിജാനിസ്സന്തി പരം വാ തഥത്തായ സമാദപേസ്സന്ത്ത്തി യഥാ പടിപന്നോ കാമേ പരിജാനിസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

൧൭൧. "കോ ച, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം അസ്സാദോ? സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഖത്തിയകഞ്ഞാ വാ ബ്രാഹ്മണകഞ്ഞാ വാ ഗഹപതികഞ്ഞാ വാ പന്നരസവസ്സുദ്ദേസികാ വാ സോളസവസ്സുദ്ദേസികാ വാ, നാതിദീഘാ നാതിരസ്സാ നാതികിസാ നാതിഥൂലാ നാതികാളീ നാച്ചോദാതാ പരമാ സാ, ഭിക്ഖവേ, തസ്മിം സമയേ സുഭാ വണ്ണനിഭാതി? 'ഏവം, ഭന്തേ'. യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സുഭം വണ്ണനിഭം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖം സോമനസ്സം - അയം രൂപാനം അസ്സാദോ.

"കോ ച, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം ആദീനവോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തമേവ ഭഗിനിം പസ്സേയ്യ അപരേന സമയേന ആസീതികം വാ നാവുതികം വാ വസ്സസതികം വാ ജാതിയാ, ജിണ്ണം ഗോപാനസിവങ്കം ഭോഗ്ഗം ദണ്ഡപരായനം പവേധമാനം ഗച്ഛന്തിം ആതുരം ഗതയോബ്ബനം ഖണ്ഡദന്തം [ഖണ്ഡദന്തിം (സീ॰ പീ॰)] പലിതകേസം [പലിതകേസിം], വിലൂനം ഖലിതസിരം വലിനം തിലകാഹതഗത്തം [തിലകാഹതഗത്തിം (ബഹൂസു) അട്ഠകഥാ ടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ]. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, യാ പുരിമാ സുഭാ വണ്ണനിഭാ സാ അന്തരഹിതാ, ആദീനവോ പാതുഭൂതോതി? 'ഏവം, ഭന്തേ'. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം ആദീനവോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തമേവ ഭഗിനിം പസ്സേയ്യ ആബാധികം ദുക്ഖിതം ബാള്ഹഗിലാനം, സകേ മുത്തകരീസേ പലിപന്നം സേമാനം [സേയ്യമാനം (കം॰)], അഞ്ഞേഹി വുട്ഠാപിയമാനം, അഞ്ഞേഹി സംവേസിയമാനം. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, യാ പുരിമാ സുഭാ വണ്ണനിഭാ സാ അന്തരഹിതാ, ആദീനവോ പാതുഭൂതോതി? ‘ഏവം, ഭന്തേ’. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം ആദീനവോ.

൧൭൨. “പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തമേവ ഭഗിനിം പസ്സേയ്യ സരീരം സിവഥികായ ഛഡ്ഡിതം - ഏകാഹമതം വാ ദ്വീഹമതം വാ തീഹമതം വാ, ഉദ്ധുമാതകം വിനീലകം വിപുബ്ബകജാതം. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, യാ പുരിമാ സുഭാ വണ്ണനിഭാ സാ അന്തരഹിതാ, ആദീനവോ പാതുഭൂതോതി? ‘ഏവം, ഭന്തേ’. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം ആദീനവോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തമേവ ഭഗിനിം പസ്സേയ്യ സരീരം സിവഥികായ ഛഡ്ഡിതം - കാകേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, കുലലേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, ഗിജ്ഝേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, കങ്കേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, സുനഖേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, ബ്യഗ്ഘേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, ദീപീഹി വാ ഖജ്ജമാനം, സിങ്ഗാലേഹി വാ ഖജ്ജമാനം, വിവിധേഹി വാ പാണകജാതേഹി ഖജ്ജമാനം. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ , യാ പുരിമാ സുഭാ വണ്ണനിഭാ സാ അന്തരഹിതാ, ആദീനവോ പാതുഭൂതോതി? ‘ഏവം, ഭന്തേ’. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം ആദീനവോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തമേവ ഭഗിനിം പസ്സേയ്യ സരീരം സിവഥികായ ഛഡ്ഡിതം - അട്ഠികസങ്ഖലികം സമംസലോഹിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം, അട്ഠികസങ്ഖലികം നിമംസലോഹിതമക്ഖിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം, അട്ഠികസങ്ഖലികം അപഗതമംസലോഹിതം ന്ഹാരുസമ്ബന്ധം, അട്ഠികാനി അപഗതസമ്ബന്ധാനി ദിസാവിദിസാവിക്ഖിത്താനി - അഞ്ഞേന ഹത്ഥട്ഠികം, അഞ്ഞേന പാദട്ഠികം, അഞ്ഞേന ഗോപ്ഫകട്ഠികം, അഞ്ഞേന ജങ്ഘട്ഠികം, അഞ്ഞേന ഊരുട്ഠികം, അഞ്ഞേന കടിട്ഠികം, അഞ്ഞേന ഫാസുകട്ഠികം, അഞ്ഞേന പിട്ഠിട്ഠികം, അഞ്ഞേന ഖന്ധട്ഠികം, അഞ്ഞേന ഗീവട്ഠികം, അഞ്ഞേന ഹനുകട്ഠികം, അഞ്ഞേന ദന്തട്ഠികം, അഞ്ഞേന സീസകടാഹം. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, യാ പുരിമാ സുഭാ വണ്ണനിഭാ സാ അന്തരഹിതാ, ആദീനവോ പാതുഭൂതോതി? ‘ഏവം, ഭന്തേ’. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം ആദീനവോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, തമേവ ഭഗിനിം പസ്സേയ്യ സരീരം സിവഥികായ ഛഡ്ഡിതം - അട്ഠികാനി സേതാനി സങ്ഖവണ്ണപടിഭാഗാനി, അട്ഠികാനി പുഞ്ജകിതാനി തേരോവസ്സികാനി, അട്ഠികാനി പൂതീനി ചുണ്ണകജാതാനി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, യാ പുരിമാ സുഭാ വണ്ണനിഭാ സാ അന്തരഹിതാ, ആദീനവോ പാതുഭൂതോതി? ‘ഏവം, ഭന്തേ’. അയമ്പി, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം ആദീനവോ.

“കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, രൂപാനം നിസ്സരണം? യോ, ഭിക്ഖവേ, രൂപേസു ഛന്ദരാഗവിനയോ ഛന്ദരാഗപ്പഹാനം - ഇദം രൂപാനം നിസ്സരണം.

“യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഏവം രൂപാനം അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ

യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി തേ വത സാമം വാ രൂപേ പരിജാനിസ്സന്തി, പരം വാ തഥത്തായ സമാദപേസ്സന്തി യഥാ പടിപന്നോ രൂപേ പരിജാനിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഏവം രൂപാനം അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം പജാനന്തി തേ വത സാമം വാ രൂപേ പരിജാനിസ്സന്തി പരം വാ തഥത്തായ സമാദപേസ്സന്തി യഥാ പടിപന്നോ രൂപേ പരിജാനിസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

൧൭൩. "കോ ച, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം അസ്സാദോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, നേവ തസ്മിം സമയേ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി ; അബ്യാബജ്ഝംയേവ തസ്മിം സമയേ വേദനം വേദേതി. അബ്യാബജ്ഝപരമാഹം, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം അസ്സാദം വദാമി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി...പേ॰... യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ, ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി, സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി...പേ॰... യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, നേവ തസ്മിം സമയേ അത്തബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന പരബ്യാബാധായപി ചേതേതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായപി ചേതേതി; അബ്യാബജ്ഝംയേവ തസ്മിം സമയേ വേദനം വേദേതി. അബ്യാബജ്ഝപരമാഹം, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം അസ്സാദം വദാമി.

൧൭൪. "കോ ച, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം ആദീനവോ? യം, ഭിക്ഖവേ, വേദനാ അനിച്ചാ ദുക്ഖാ വിപരിണാമധമ്മാ - അയം വേദനാനം ആദീനവോ.

"കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനം നിസ്സരണം? യോ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാസു ഛന്ദരാഗവിനയോ, ഛന്ദരാഗപ്പഹാനം - ഇദം വേദനാനം നിസ്സരണം.

"യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഏവം വേദനാനം അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, തേ വത സാമം വാ വേദനം പരിജാനിസ്സന്തി, പരം വാ തഥത്തായ സമാദപേസ്സന്തി യഥാ പടിപന്നോ വേദനം പരിജാനിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഏവം വേദനാനം അസ്സാദഞ്ച അസ്സാദതോ ആദീനവഞ്ച ആദീനവതോ നിസ്സരണഞ്ച നിസ്സരണതോ യഥാഭൂതം പജാനന്തി തേ

വത സാമം വാ വേദനം പരിജാനിസ്സന്തി, പരം വാ തഥത്തായ സമാദപേസ്സന്തി യഥാ പടിപന്നോ വേദനം പരിജാനിസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാദുക്ഖക്ഖന്ധസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. ചൂളദുക്ഖക്ഖന്ധസുത്തം

൧൭൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ദീഘരത്താഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി - 'ലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, ദോസോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, മോഹോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി. ഏവഞ്ചാഹം [ഏവംപാഹം (ക॰)], ഭന്തേ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി - 'ലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, ദോസോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, മോഹോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ'തി. അഥ ച പന മേ ഏകദാ ലോഭധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തി, ദോസധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തി, മോഹധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'കോസു നാമ മേ ധമ്മോ അജ്ഝത്തം അപ്പഹീനോ യേന മേ ഏകദാ ലോഭധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തി, ദോസധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തി, മോഹധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തീ'''തി.

൧൭൬. ''സോ ഏവ ഖോ തേ, മഹാനാമ, ധമ്മോ അജ്ഝത്തം അപ്പഹീനോ യേന തേ ഏകദാ ലോഭധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തി, ദോസധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തി, മോഹധമ്മാപി ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠന്തി. സോ ച ഹി തേ, മഹാനാമ, ധമ്മോ അജ്ഝത്തം പഹീനോ അഭവിസ്സ, ന ത്വം അഗാരം അജ്ഝാവസേയ്യാസി, ന കാമേ പരിഭുഞ്ജേയ്യാസി. യസ്മാ ച ഖോ തേ, മഹാനാമ, സോ ഏവ ധമ്മോ അജ്ഝത്തം അപ്പഹീനോ തസ്മാ ത്വം അഗാരം അജ്ഝാവസസി, കാമേ പരിഭുഞ്ജസി.

൧൭൭. '''അപ്പസ്സാദാ കാമാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ [ബഹൂപായാസാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഏത്ഥ ഭിയ്യോ'തി - ഇതി ചേപി, മഹാനാമ, അരിയസാവകസ്സ യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠം ഹോതി, സോ ച [സോവ (ക॰)] അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി പീതിസുഖം നാധിഗച്ഛതി, അഞ്ഞം വാ തതോ സന്തതരം; അഥ ഖോ സോ നേവ താവ അനാവട്ടീ കാമേസു ഹോതി. യതോ ച ഖോ, മഹാനാമ, അരിയസാവകസ്സ 'അപ്പസ്സാദാ കാമാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ'തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠം ഹോതി, സോ ച അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി പീതിസുഖം അധിഗച്ഛതി അഞ്ഞം വാ തതോ സന്തതരം; അഥ ഖോ സോ അനാവട്ടീ കാമേസു ഹോതി.

“മയ്ഹമ്പി ഖോ, മഹാനാമ , പുബ്ബേവ സമ്ബോധാ, അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ, ‘അപ്പസ്സാദാ കാമാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ എത്ഥ ഭിയ്യോ’തി - എവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠം ഹോതി, സോ ച അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി പീതിസുഖം നാജ്ഝഗമം, അഞ്ഞം വാ തതോ സന്തതരം; അഥ ഖ്വാഹം നേവ താവ അനാവട്ടീ കാമേസു പച്ചഞ്ഞാസിം. യതോ ച ഖോ മേ, മഹാനാമ, ‘അപ്പസ്സാദാ കാമാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ എത്ഥ ഭിയ്യോ’തി - എവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠം അഹോസി, സോ ച [സോവ (ക॰)] അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹി പീതിസുഖം അജ്ഝഗമം, അഞ്ഞം വാ തതോ സന്തതരം; അഥാഹം അനാവട്ടീ കാമേസു പച്ചഞ്ഞാസിം.

၁၈၀. “കോ ച, മഹാനാമ, കാമാനം അസ്സാദോ? പഞ്ചിമേ, മഹാനാമ, കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ; സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ... കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ - ഇമേ ഖോ, മഹാനാമ, പഞ്ച കാമഗുണാ. യം ഖോ, മഹാനാമ, ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖം സോമനസ്സം - അയം കാമാനം അസ്സാദോ.

“കോ ച, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ? ഇധ, മഹാനാമ, കുലപുത്തോ യേന സിപ്പട്ഠാനേന ജീവികം കപ്പേതി - യദി മുദ്ദായ യദി ഗണനായ യദി സങ്ഖാനേന യദി കസിയാ യദി വണിജ്ജായ യദി ഗോരക്ഖേന യദി ഇസ്സത്ഥേന യദി രാജപോരിസേന യദി സിപ്പഞ്ഞതരേന, സീതസ്സ പുരക്ഖതോ ഉണ്ഹസ്സ പുരക്ഖതോ ഡംസമകസവാതാതപസരീംസപസമ്ഫസ്സേഹി രിസ്സമാനോ ഖുപ്പിപാസായ മീയമാനോ; അയമ്പി, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

“തസ്സ ചേ മഹാനാമ കുലപുത്തസ്സ ഏവം ഉട്ഠഹതോ ഘടതോ വായമതോ തേ ഭോഗാ നാഭിനിപ്ഫജ്ജന്തി, സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി ഉരത്താളിം കന്ദതി സമ്മോഹം ആപജ്ജതി ‘മോഘം വത മേ ഉട്ഠാനം, അഫലോ വത മേ വായാമോ’തി. അയമ്പി, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

“തസ്സ ചേ, മഹാനാമ, കുലപുത്തസ്സ ഏവം ഉട്ഠഹതോ ഘടതോ വായമതോ തേ ഭോഗാ അഭിനിപ്ഫജ്ജന്തി. സോ തേസം ഭോഗാനം ആരക്ഖാധികരണം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി - ‘കിന്തി മേ ഭോഗേ നേവ രാജാനോ ഹരേയ്യും, ന ചോരാ ഹരേയ്യും, ന അഗ്ഗി ദഹേയ്യ, ന ഉദകം വഹേയ്യ, ന അപ്പിയാ വാ ദായാദാ ഹരേയ്യു’ന്തി. തസ്സ ഏവം ആരക്ഖതോ ഗോപയതോ തേ ഭോഗേ രാജാനോ വാ ഹരന്തി, ചോരാ വാ ഹരന്തി, അഗ്ഗി വാ ദഹതി, ഉദകം വാ വഹതി, അപ്പിയാ വാ ദായാദാ ഹരന്തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി ഉരത്താളിം കന്ദതി സമ്മോഹം ആപജ്ജതി - ‘യമ്പി മേ അഹോസി തമ്പി നോ നത്ഥീ’തി. അയമ്പി, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

“പുന ചപരം, മഹാനാമ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു രാജാനോപി രാജൂഹി വിവദന്തി, ഖത്തിയാപി ഖത്തിയേഹി വിവദന്തി, ബ്രാഹ്മണാപി ബ്രാഹ്മണേഹി വിവദന്തി, ഗഹപതീപി ഗഹപതീഹി വിവദന്തി, മാതാപി പുത്തേന വിവദതി, പുത്തോപി മാതരാ വിവദതി, പിതാപി പുത്തേന വിവദതി, പുത്തോപി പിതരാ വിവദതി, ഭാതാപി ഭാതരാ വിവദതി, ഭാതാപി ഭഗിനിയാ വിവദതി, ഭഗിനീപി ഭാതരാ വിവദതി, സഹായോപി സഹായേന വിവദതി. തേ തത്ഥ കലഹവിഗ്ഗഹവിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പാണീഹിപി ഉപക്കമന്തി, ലേഡ്ഡൂഹിപി ഉപക്കമന്തി, ദണ്ഡേഹിപി ഉപക്കമന്തി, സത്ഥേഹിപി ഉപക്കമന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി, മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം . അയമ്പി, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

“പുന ചപരം, മഹാനാമ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു അസിചമ്മം ഗഹേത്വാ, ധനുകലാപം സന്നയ്ഹിത്വാ, ഉഭതോബ്യൂള്ഹം സങ്ഗാമം പക്ഖന്ദന്തി ഉസൂസുപി ഖിപ്പമാനേസു, സത്തീസുപി ഖിപ്പമാനാസു, അസീസുപി വിജ്ജോതലന്തേസു. തേ തത്ഥ ഉസൂഹിപി വിജ്ഝന്തി, സത്തിയാപി വിജ്ഝന്തി, അസിനാപി സീസം ഛിന്ദന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി, മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം. അയമ്പി, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

“പുന ചപരം, മഹാനാമ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു അസിചമ്മം ഗഹേത്വാ, ധനുകലാപം സന്നയ്ഹിത്വാ, അദ്ദാവലേപനാ ഉപകാരിയോ പക്ഖന്ദന്തി ഉസൂസുപി ഖിപ്പമാനേസു, സത്തീസുപി ഖിപ്പമാനാസു, അസീസുപി വിജ്ജോതലന്തേസു. തേ തത്ഥ ഉസൂഹിപി വിജ്ഝന്തി, സത്തിയാപി വിജ്ഝന്തി, ഛകണകായപി ഓസിഞ്ചന്തി, അഭിവഗ്ഗേനപി ഓമദ്ദന്തി, അസിനാപി സീസം ഛിന്ദന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി, മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം. അയമ്പി, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

“പുന ചപരം, മഹാനാമ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു സന്ധിമ്പി ഛിന്ദന്തി, നില്ലോപമ്പി ഹരന്തി, ഏകാഗാരികമ്പി കരോന്തി, പരിപന്ഥേപി തിട്ഠന്തി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛന്തി. തമേനം രാജാനോ ഗഹേത്വാ വിവിധാ കമ്മകാരണാ കാരേന്തി - കസാഹിപി താളേന്തി, വേത്തേഹിപി താളേന്തി, അഡ്ഢദണ്ഡകേഹിപി താളേന്തി; ഹത്ഥമ്പി ഛിന്ദന്തി, പാദമ്പി ഛിന്ദന്തി, ഹത്ഥപാദമ്പി ഛിന്ദന്തി, കണ്ണമ്പി ഛിന്ദന്തി, നാസമ്പി ഛിന്ദന്തി, കണ്ണനാസമ്പി ഛിന്ദന്തി; ബിലങ്ഗഥാലികമ്പി കരോന്തി, സങ്ഖമുണ്ഡികമ്പി കരോന്തി, രാഹുമുഖമ്പി കരോന്തി, ജോതിമാലികമ്പി കരോന്തി, ഹത്ഥപജ്ജോതികമ്പി കരോന്തി, ഏരകവത്തികമ്പി കരോന്തി, ചീരകവാസികമ്പി കരോന്തി, ഏണേയ്യകമ്പി കരോന്തി, ബളിസമംസികമ്പി കരോന്തി, കഹാപണികമ്പി കരോന്തി, ഖാരാപതച്ഛികമ്പി കരോന്തി, പലിഘപരിവത്തികമ്പി കരോന്തി, പലാലപീഠകമ്പി കരോന്തി, തത്തേനപി തേലേന ഓസിഞ്ചന്തി, സുനഖേഹിപി ഖാദാപേന്തി, ജീവന്തമ്പി സൂലേ ഉത്താസേന്തി, അസിനാപി സീസം ഛിന്ദന്തി. തേ തത്ഥ മരണമ്പി നിഗച്ഛന്തി,

മരണമത്തമ്പി ദുക്ഖം. അയമ്പി, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ സന്ദിട്ഠികോ ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

"പുന ചപരം, മഹാനാമ, കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു കായേന ദുച്ചരിതം ചരന്തി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരന്തി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരന്തി. തേ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ, അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി. അയമ്പി, മഹാനാമ, കാമാനം ആദീനവോ സമ്പരായികോ , ദുക്ഖക്ഖന്ധോ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം കാമാനമേവ ഹേതു.

൧൭൯. "ഏകമിദാഹം, മഹാനാമ, സമയം രാജഗഹേ വിഹരാമി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ നിഗണ്ഠാ [നിഗന്ഥാ (സ്യാ॰ ക॰)] ഇസിഗിലിപസ്സേ കാളസിലായം ഉബ്ഭട്ഠകാ ഹോന്തി ആസനപടിക്ഖിത്താ, ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി. അഥ ഖ്വാഹം, മഹാനാമ, സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഇസിഗിലിപസ്സേ കാളസിലാ യേന തേ നിഗണ്ഠാ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ നിഗണ്ഠേ ഏതദവോചം - 'കിന്നു തുമ്ഹേ, ആവുസോ, നിഗണ്ഠാ ഉബ്ഭട്ഠകാ ആസനപടിക്ഖിത്താ, ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയഥാ'തി? ഏവം വുത്തേ, മഹാനാമ, തേ നിഗണ്ഠാ മം ഏതദവോചും - 'നിഗണ്ഠോ, ആവുസോ, നാടപുത്തോ [നാഥപുത്തോ (സീ॰ പീ॰)] സബ്ബഞ്ഞൂ സബ്ബദസ്സാവീ അപരിസേസം ഞാണദസ്സനം പടിജാനാതി - "ചരതോ ച മേ തിട്ഠതോ ച സുത്തസ്സ ച ജാഗരസ്സ ച സതതം സമിതം ഞാണദസ്സനം പച്ചുപട്ഠിത''ന്തി. സോ ഏവമാഹ - "അത്ഥി ഖോ വോ [അത്ഥി ഖോ ഭോ (സ്യാ॰ ക॰)], നിഗണ്ഠാ, പുബ്ബേ പാപകമ്മം കതം, തം ഇമായ കടുകായ ദുക്കരകാരികായ നിജ്ജീരേഥ [നിജ്ജരേഥ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]; യം പനേത്ഥ [മയം പനേത്ഥ (ക॰)] ഏതരഹി കായേന സംവുതാ വാചായ സംവുതാ മനസാ സംവുതാ തം ആയതിം പാപസ്സ കമ്മസ്സ അകരണം; ഇതി പുരാണാനം കമ്മാനം തപസാ ബ്യന്തിഭാവാ, നവാനം കമ്മാനം അകരണാ, ആയതിം അനവസ്സവോ; ആയതിം അനവസ്സവാ കമ്മക്ഖയോ, കമ്മക്ഖയാ ദുക്ഖക്ഖയോ, ദുക്ഖക്ഖയാ വേദനാക്ഖയോ, വേദനാക്ഖയാ സബ്ബം ദുക്ഖം നിജ്ജിണ്ണം ഭവിസ്സതീ''തി. തഞ്ച പനമ്ഹാകം രുച്ചതി ചേവ ഖമതി ച, തേന ചമ്ഹ അത്തമനാ'തി.

൧൮൦. "ഏവം വുത്തേ, അഹം, മഹാനാമ, തേ നിഗണ്ഠേ ഏതദവോചം - 'കിം പന തുമ്ഹേ, ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, ജാനാഥ - അഹുവമ്ഹേവ മയം പുബ്ബേ ന നാഹുവമ്ഹാ'തി? 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'. 'കിം പന തുമ്ഹേ, ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, ജാനാഥ - അകരമ്ഹേവ മയം പുബ്ബേ പാപകമ്മം ന നാകരമ്ഹാ'തി? 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'. 'കിം പന തുമ്ഹേ, ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, ജാനാഥ - ഏവരൂപം വാ ഏവരൂപം വാ പാപകമ്മം അകരമ്ഹാ'തി? 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'. 'കിം പന തുമ്ഹേ, ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, ജാനാഥ - ഏത്തകം വാ ദുക്ഖം നിജ്ജിണ്ണം, ഏത്തകം വാ ദുക്ഖം നിജ്ജീരേതബ്ബം , ഏത്തകമ്ഹി വാ ദുക്ഖേ നിജ്ജിണ്ണേ സബ്ബം ദുക്ഖം നിജ്ജിണ്ണം ഭവിസ്സതീ'തി? 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'. 'കിം പന തുമ്ഹേ,

ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, ജാനാഥ - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനം, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദ'ന്തി? 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'.

"'ഇതി കിര തുമ്ഹേ, ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, ന ജാനാഥ - അഹുവമ്ഹേവ മയം പുബ്ബേ ന നാഹുവമ്ഹാതി, ന ജാനാഥ - അകരമ്ഹേവ മയം പുബ്ബേ പാപകമ്മം ന നാകരമ്ഹാതി, ന ജാനാഥ - ഏവരൂപം വാ ഏവരൂപം വാ പാപകമ്മം അകരമ്ഹാതി, ന ജാനാഥ - ഏത്തകം വാ ദുക്ഖം നിജ്ജിണ്ണം, ഏത്തകം വാ ദുക്ഖം നിജ്ജീരേതബ്ബം, ഏത്തകമ്ഹി വാ ദുക്ഖേ നിജ്ജിണ്ണേ സബ്ബം ദുക്ഖം നിജ്ജിണ്ണം ഭവിസ്സതീതി. ന ജാനാഥ - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനം, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദം. ഏവം സന്തേ, ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, യേ ലോകേ ലുദ്ദാ ലോഹിതപാണിനോ കുരൂരകമ്മന്താ മനുസ്സേസു പച്ചാജാതാ തേ നിഗണ്ഠേസു പബ്ബജന്തീ'തി? 'ന ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, സുഖേന സുഖം അധിഗന്തബ്ബം, ദുക്ഖേന ഖോ സുഖം അധിഗന്തബ്ബം; സുഖേന ചാവുസോ ഗോതമ, സുഖം അധിഗന്തബ്ബം അഭവിസ്സ, രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സുഖം അധിഗച്ഛേയ്യ, രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സുഖവിഹാരിതരോ ആയസ്മതാ ഗോതമേനാ'തി.

"'അദ്ധായസ്മന്തേഹി നിഗണ്ഠേഹി സഹസാ അപ്പടിസങ്ഖാ വാചാ ഭാസിതാ - ന ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, സുഖേന സുഖം അധിഗന്തബ്ബം, ദുക്ഖേന ഖോ സുഖം അധിഗന്തബ്ബം; സുഖേന ചാവുസോ ഗോതമ, സുഖം അധിഗന്തബ്ബം അഭവിസ്സ, രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സുഖം അധിഗച്ഛേയ്യ, രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സുഖവിഹാരിതരോ ആയസ്മതാ ഗോതമേനാ''തി. അപി ച അഹമേവ തത്ഥ പടിപുച്ഛിതബ്ബോ - കോ നു ഖോ ആയസ്മന്താനം സുഖവിഹാരിതരോ രാജാ വാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ ആയസ്മാ വാ ഗോതമോ'തി? അദ്ധാവുസോ ഗോതമ, അമ്ഹേഹി സഹസാ അപ്പടിസങ്ഖാ വാചാ ഭാസിതാ, ന ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, സുഖേന സുഖം അധിഗന്തബ്ബം, ദുക്ഖേന ഖോ സുഖം അധിഗന്തബ്ബം; സുഖേന ചാവുസോ ഗോതമ, സുഖം അധിഗന്തബ്ബം അഭവിസ്സ, രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സുഖം അധിഗച്ഛേയ്യ, രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സുഖവിഹാരിതരോ ആയസ്മതാ ഗോതമേനാതി. അപി ച തിട്ഠതേതം, ഇദാനിപി മയം ആയസ്മന്തം ഗോതമം പുച്ഛാമ - കോ നു ഖോ ആയസ്മന്താനം സുഖവിഹാരിതരോ രാജാ വാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ ആയസ്മാ വാ ഗോതമോ'തി?

"'തേന ഹാവുസോ നിഗണ്ഠാ, തുമ്ഹേവ തത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി, യഥാ വോ ഖമേയ്യ തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാഥ. തം കിം മഞ്ഞഥാവുസോ നിഗണ്ഠാ, പഹോതി രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ, അനിഞ്ജമാനോ കായേന, അഭാസമാനോ വാചം, സത്ത രത്തിന്ദിവാനി ഏകന്തസുഖം പടിസംവേദീ വിഹരിതു'ന്തി? 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'.

"'തം കിം മഞ്ഞഥാവുസോ നിഗണ്ഠാ, പഹോതി രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ, അനിഞ്ജമാനോ കായേന, അഭാസമാനോ വാചം, ഛ രത്തിന്ദിവാനി...പേ... പഞ്ച രത്തിന്ദിവാനി... ചത്താരി രത്തിന്ദിവാനി... തീണി രത്തിന്ദിവാനി... ദ്വേ രത്തിന്ദിവാനി... ഏകം രത്തിന്ദിവം ഏകന്തസുഖം പടിസംവേദീ വിഹരിതു'ന്തി? 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'.

‘‘‘അഹം ഖോ, ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, പഹോമി അനിഞ്ജമാനോ കായേന, അഭാസമാനോ വാചം, ഏകം രത്തിന്ദിവം ഏകന്തസുഖം പടിസംവേദീ വിഹരിതും. അഹം ഖോ, ആവുസോ നിഗണ്ഠാ, പഹോമി അനിഞ്ജമാനോ കായേന, അഭാസമാനോ വാചം, ദ്വേ രത്തിന്ദിവാനി... തീണി രത്തിന്ദിവാനി... ചത്താരി രത്തിന്ദിവാനി... പഞ്ച രത്തിന്ദിവാനി... ഛ രത്തിന്ദിവാനി... സത്ത രത്തിന്ദിവാനി ഏകന്തസുഖം പടിസംവേദീ വിഹരിതും. തം കിം മഞ്ഞഥാവുസോ നിഗണ്ഠാ, ഏവം സന്തേ കോ സുഖവിഹാരിതരോ രാജാ വാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ അഹം വാ’തി? ‘ഏവം സന്തേ ആയസ്മാവ ഗോതമോ സുഖവിഹാരിതരോ രഞ്ഞാ മാഗധേന സേനിയേന ബിമ്ബിസാരേനാ’’’തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ചൂളദുക്ഖക്ഖന്ധസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. അനുമാനസുത്തം

൧൮൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ [സുംസുമാരഗിരേ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഭേസകളാവനേ മിഗദായേ. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ആവുസോ, ഭിക്ഖവോ’’തി. ‘‘ആവുസോ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഏതദവോച -

‘‘പവാരേതി ചേപി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു - ‘വദന്തു മം ആയസ്മന്തോ, വചനീയോമ്ഹി ആയസ്മന്തേഹീ’തി, സോ ച ഹോതി ദുബ്ബചോ, ദോവചസ്സകരണേഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ, അക്ഖമോ അപ്പദക്ഖിണഗ്ഗാഹീ അനുസാസനിം, അഥ ഖോ നം സബ്രഹ്മചാരീ ന ചേവ വത്തബ്ബം മഞ്ഞന്തി, ന ച അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞന്തി, ന ച തസ്മിം പുഗ്ഗലേ വിസ്സാസം ആപജ്ജിതബ്ബം മഞ്ഞന്തി.

‘‘കതമേ ചാവുസോ, ദോവചസ്സകരണാ ധമ്മാ? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു പാപിച്ഛോ ഹോതി, പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു പാപിച്ഛോ ഹോതി, പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

‘‘പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അത്തുക്കംസകോ ഹോതി പരവമ്ഭീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു അത്തുക്കംസകോ ഹോതി പരവമ്ഭീ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

‘‘പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി കോധാഭിഭൂതോ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി കോധാഭിഭൂതോ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

‘‘പുന ചപരം, ആവുസോ , ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി കോധഹേതു ഉപനാഹീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി കോധഹേതു ഉപനാഹീ -

അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി കോധസാമന്താ [കോധസാമന്തം (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] വാചം നിച്ഛാരേതാ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു കോധനോ ഹോതി കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേതാ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ [ചുദിതോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ചോദകേന ചോദകം പടിപ്ഫരതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം പടിപ്ഫരതി - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം അപസാദേതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം അപസാദേതി - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം , ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകസ്സ പച്ചാരോപേതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകസ്സ പച്ചാരോപേതി - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന അപദാനേ ന സമ്പായതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന അപദാനേ ന സമ്പായതി - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു മക്ഖീ ഹോതി പളാസീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു മക്ഖീ ഹോതി പളാസീ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഇസ്സുകീ ഹോതി മച്ഛരീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ഇസ്സുകീ ഹോതി മച്ഛരീ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സഠോ ഹോതി മായാവീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു സഠോ ഹോതി മായാവീ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഥദ്ധോ ഹോതി അതിമാനീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ഥദ്ധോ ഹോതി അതിമാനീ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഹോതി ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഹോതി ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ - അയമ്പി ധമ്മോ ദോവചസ്സകരണോ. ഇമേ വുച്ചന്താവുസോ, ദോവചസ്സകരണാ ധമ്മാ.

൧൮൫. “നോ ചേപി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പവാരേതി - ‘വദന്തു മം ആയസ്മന്തോ, വചനീയോമ്ഹി ആയസ്മന്തേഹീ’തി, സോ ച ഹോതി സുവചോ, സോവചസ്സകരണേഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ, ഖമോ പദക്ഖിണഗ്ഗാഹീ അനുസാസനിം, അഥ ഖോ നം സബ്രഹ്മചാരീ വത്തബ്ബഞ്ചേവ മഞ്ഞന്തി, അനുസാസിതബ്ബഞ്ച മഞ്ഞന്തി, തസ്മിഞ്ച പുഗ്ഗലേ വിസ്സാസം ആപജ്ജിതബ്ബം മഞ്ഞന്തി.

“കതമേ ചാവുസോ, സോവചസ്സകരണാ ധമ്മാ? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു ന പാപിച്ഛോ ഹോതി, ന പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ന പാപിച്ഛോ ഹോതി ന പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അനത്തുക്കംസകോ ഹോതി അപരവമ്ഭീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു അനത്തുക്കംസകോ ഹോതി അപരവമ്ഭീ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ന കോധനോ ഹോതി ന കോധാഭിഭൂതോ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ന കോധനോ ഹോതി ന കോധാഭിഭൂതോ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ന കോധനോ ഹോതി ന കോധഹേതു ഉപനാഹീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ന കോധനോ ഹോതി ന കോധഹേതു ഉപനാഹീ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ന കോധനോ ഹോതി ന കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ന കോധനോ ഹോതി ന കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ന കോധനോ ഹോതി ന കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേതാ. യമ്പാവുസോ , ഭിക്ഖു ന കോധനോ ഹോതി ന കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേതാ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം നപ്പടിപ്ഫരതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം നപ്പടിപ്ഫരതി - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ .

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം ന അപസാദേതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം ന അപസാദേതി - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകസ്സ ന പച്ചാരോപേതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകസ്സ ന

പച്ചാരോപേതി - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ന ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന ന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ന ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന അപദാനേ സമ്പായതി. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു ചോദിതോ ചോദകേന അപദാനേ സമ്പായതി - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അമക്ഖീ ഹോതി അപളാസീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു അമക്ഖീ ഹോതി അപളാസീ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അനിസ്സുകീ ഹോതി അമച്ഛരീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു അനിസ്സുകീ ഹോതി അമച്ഛരീ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അസഠോ ഹോതി അമായാവീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു അസഠോ ഹോതി അമായാവീ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അത്ഥദ്ധോ ഹോതി അനതിമാനീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു അത്ഥദ്ധോ ഹോതി അനതിമാനീ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അസന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഹോതി അനാധാനഗ്ഗാഹീ സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ. യമ്പാവുസോ, ഭിക്ഖു അസന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഹോതി, അനാധാനഗ്ഗാഹീ സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ - അയമ്പി ധമ്മോ സോവചസ്സകരണോ. ഇമേ വുച്ചന്താവുസോ, സോവചസ്സകരണാ ധമ്മാ.

൧൮൫. “തത്രാവുസോ , ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം അനുമിനിതബ്ബം [അനുമാനിതബ്ബം (സീ॰)] - ‘യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ പാപിച്ഛോ, പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം പാപിച്ഛോ പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ’തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ ‘ന പാപിച്ഛോ ഭവിസ്സാമി, ന പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ’തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

“‘യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ അത്തുക്കംസകോ പരവമ്ഭീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം അത്തുക്കംസകോ പരവമ്ഭീ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ’തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ ‘അനത്തുക്കംസകോ ഭവിസ്സാമി അപരവമ്ഭീ’തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ കോധനോ കോധാഭിഭൂതോ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം കോധനോ കോധാഭിഭൂതോ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ന കോധനോ ഭവിസ്സാമി ന കോധാഭിഭൂതോ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ കോധനോ കോധഹേതു ഉപനാഹീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം കോധനോ കോധഹേതു ഉപനാഹീ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ന കോധനോ ഭവിസ്സാമി ന കോധഹേതു ഉപനാഹീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ കോധനോ കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം കോധനോ കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ന കോധനോ ഭവിസ്സാമി ന കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ കോധനോ കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേതാ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം കോധനോ കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേതാ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ന കോധനോ ഭവിസ്സാമി ന കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം പടിപ്ഫരതി, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം പടിപ്ഫരേയ്യം , അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം നപ്പടിപ്ഫരിസ്സാമീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം അപസാദേതി, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം അപസാദേയ്യം, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം ന അപസാദേസ്സാമീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകസ്സ പച്ചാരോപേതി, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകസ്സ പച്ചാരോപേയ്യം, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകസ്സ ന പച്ചാരോപേസ്സാമീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ ചോദിതോ ചോദകേന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ചോദിതോ ചോദകേന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരേയ്യം, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേയ്യം ,

കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരേയ്യം, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ചോദിതോ ചോദകേന ന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരിസ്സാമി, ന ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേസ്സാമി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരിസ്സാമീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ ചോദിതോ ചോദകേന അപദാനേ ന സമ്പായതി, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ചോദിതോ ചോദകേന അപദാനേ ന സമ്പായേയ്യം, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'ചോദിതോ ചോദകേന അപദാനേ സമ്പായിസ്സാമീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ മക്ഖീ പളാസീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം മക്ഖീ പളാസീ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'അമക്ഖീ ഭവിസ്സാമി അപളാസീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ ഇസ്സുകീ മച്ഛരീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം ഇസ്സുകീ മച്ഛരീ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'അനിസ്സുകീ ഭവിസ്സാമി അമച്ഛരീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ സഠോ മായാവീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം സഠോ മായാവീ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'അസഠോ ഭവിസ്സാമി അമായാവീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ ഥദ്ധോ അതിമാനീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം ഥദ്ധോ അതിമാനീ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'അത്ഥദ്ധോ ഭവിസ്സാമി അനതിമാനീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

"'യോ ഖ്വായം പുഗ്ഗലോ സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ, അയം മേ പുഗ്ഗലോ അപ്പിയോ അമനാപോ; അഹഞ്ചേവ ഖോ പനസ്സം സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ, അഹംപാസ്സം പരേസം അപ്പിയോ അമനാപോ'തി. ഏവം ജാനന്തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ 'അസന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഭവിസ്സാമി അനാധാനഗ്ഗാഹീ സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ'തി ചിത്തം ഉപ്പാദേതബ്ബം.

൧൮൪. "തത്രാവുസോ , ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി പാപിച്ഛോ, പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ'തി? സചേ, ആവുസോ , ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'പാപിച്ഛോ ഖോമ്ഹി, പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതോ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ന ഖോമ്ഹി പാപിച്ഛോ, ന പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം

ഗതോ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘കിം നു ഖോമ്ഹി അത്തുക്കംസകോ പരവമ്ഭീ’തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘അത്തുക്കംസകോ ഖോമ്ഹി പരവമ്ഭീ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘അനത്തുക്കംസകോ ഖോമ്ഹി അപരവമ്ഭീ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘കിം നു ഖോമ്ഹി കോധനോ കോധാഭിഭൂതോ’തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘കോധനോ ഖോമ്ഹി കോധാഭിഭൂതോ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘ന ഖോമ്ഹി കോധനോ കോധാഭിഭൂതോ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘കിം നു ഖോമ്ഹി കോധനോ കോധഹേതു ഉപനാഹീ’തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി ‘കോധനോ ഖോമ്ഹി കോധഹേതു ഉപനാഹീ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി ‘ന ഖോമ്ഹി കോധനോ കോധഹേതു ഉപനാഹീ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘കിം നു ഖോമ്ഹി കോധനോ കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ’തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘കോധനോ ഖോമ്ഹി കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘ന ഖോമ്ഹി കോധനോ കോധഹേതു അഭിസങ്ഗീ’തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - ‘കിം നു ഖോമ്ഹി കോധനോ കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേതാ’തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘കോധനോ ഖോമ്ഹി കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേതാ’തി, തേനാവുസോ,

ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ന ഖോമ്ഹി കോധനോ കോധസാമന്താ വാചം നിച്ഛാരേതാ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

''പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം പടിപ്ഫരാമീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന ചോദകം പടിപ്ഫരാമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന ചോദകം നപ്പടിപ്ഫരാമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

''പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകം അപസാദേമീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന ചോദകം അപസാദേമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന ചോദകം ന അപസാദേമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

''പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി ചോദിതോ ചോദകേന ചോദകസ്സ പച്ചാരോപേമീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന ചോദകസ്സ പച്ചാരോപേമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന ചോദകസ്സ ന പച്ചാരോപേമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

''പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി ചോദിതോ ചോദകേന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരാമി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേമി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോമീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരാമി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേമി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന ന അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരാമി, ന ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേമി, ന കോപഞ്ച

ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

"പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി ചോദിതോ ചോദകേന അപദാനേ ന സമ്പായാമീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന അപദാനേ ന സമ്പായാമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ചോദിതോ ഖോമ്ഹി ചോദകേന അപദാനേ സമ്പായാമീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

"പുന ചപരം , ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി മക്ഖീ പളാസീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'മക്ഖീ ഖോമ്ഹി പളാസീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'അമക്ഖീ ഖോമ്ഹി അപളാസീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

"പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി ഇസ്സുകീ മച്ഛരീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ഇസ്സുകീ ഖോമ്ഹി മച്ഛരീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'അനിസ്സുകീ ഖോമ്ഹി അമച്ഛരീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

"പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി സഠോ മായാവീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'സഠോ ഖോമ്ഹി മായാവീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'അസഠോ ഖോമ്ഹി അമായാവീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

"പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി ഥദ്ധോ അതിമാനീ'തി? സചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ഥദ്ധോ ഖോമ്ഹി അതിമാനീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു

പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'അത്ഥദ്ധോ ഖോമ്ഹി അനതിമാനീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

"പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനാ അത്തനാവ അത്താനം ഏവം പച്ചവേക്ഖിതബ്ബം - 'കിം നു ഖോമ്ഹി സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ'തി? സചേ, ആവുസോ , ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'സന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഖോമ്ഹി ആധാനഗ്ഗാഹീ ദുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേസംയേവ പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'അസന്ദിട്ഠിപരാമാസീ ഖോമ്ഹി അനാധാനഗ്ഗാഹീ സുപ്പടിനിസ്സഗ്ഗീ'തി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

"സചേ , ആവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ സബ്ബേപിമേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ അപ്പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സബ്ബേസംയേവ ഇമേസം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ സബ്ബേപിമേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം, അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസു.

"സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ, ദഹരോ യുവാ മണ്ഡനജാതികോ, ആദാസേ വാ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ, അച്ഛേ വാ ഉദകപത്തേ, സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ, സചേ തത്ഥ പസ്സതി രജം വാ അങ്ഗണം വാ, തസ്സേവ രജസ്സ വാ അങ്ഗണസ്സ വാ പഹാനായ വായമതി; നോ ചേ തത്ഥ പസ്സതി രജം വാ അങ്ഗണം വാ, തേനേവ അത്തമനോ ഹോതി - 'ലാഭാ വത മേ, പരിസുദ്ധം വത മേ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, സചേ ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ സബ്ബേപിമേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ അപ്പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ സബ്ബേസംയേവ ഇമേസം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ വായമിതബ്ബം. സചേ പനാവുസോ, ഭിക്ഖു പച്ചവേക്ഖമാനോ സബ്ബേപിമേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി, തേനാവുസോ, ഭിക്ഖുനാ തേനേവ പീതിപാമോജ്ജേന വിഹാതബ്ബം, അഹോരത്താനുസിക്ഖിനാ കുസലേസു ധമ്മേസൂ"തി.

ഇദമവോചായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

അനുമാനസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. ചേതോഖിലസുത്തം

൧൮൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി

- "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ച ചേതോഖിലാ അപ്പഹീനാ, പഞ്ച ചേതസോവിനിബന്ധാ [ചേതസോവിനിബദ്ധാ (സീ॰), ചേതോവിനിബദ്ധാ (സാരത്ഥദീപനീടീകാ)] അസമുച്ഛിന്നാ, സോ വതിമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

"കതമാസ്സ പഞ്ച ചേതോഖിലാ അപ്പഹീനാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ഥരി കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ഥരി കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി തസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം പഠമോ ചേതോഖിലോ അപ്പഹീനോ ഹോതി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേ കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി...പേ॰... ഏവമസ്സായം ദുതിയോ ചേതോഖിലോ അപ്പഹീനോ ഹോതി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സങ്ഘേ കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി...പേ॰... ഏവമസ്സായം തതിയോ ചേതോഖിലോ അപ്പഹീനോ ഹോതി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സിക്ഖായ കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സിക്ഖായ കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി, തസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം ചതുത്ഥോ ചേതോഖിലോ അപ്പഹീനോ ഹോതി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്രഹ്മചാരീസു കുപിതോ ഹോതി അനത്തമനോ ആഹതചിത്തോ ഖിലജാതോ. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്രഹ്മചാരീസു കുപിതോ ഹോതി അനത്തമനോ ആഹതചിത്തോ ഖിലജാതോ, തസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം പഞ്ചമോ ചേതോഖിലോ അപ്പഹീനോ ഹോതി. ഇമാസ്സ പഞ്ച ചേതോഖിലാ അപ്പഹീനാ ഹോന്തി.

൧൮൬. "കതമാസ്സ പഞ്ച ചേതസോവിനിബന്ധാ അസമുച്ഛിന്നാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കാമേ അവീതരാഗോ [അവിഗതരാഗോ (ക॰)] ഹോതി അവിഗതച്ഛന്ദോ അവിഗതപേമോ അവിഗതപിപാസോ അവിഗതപരിളാഹോ അവിഗതതണ്ഹോ. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കാമേ അവീതരാഗോ ഹോതി അവിഗതച്ഛന്ദോ അവിഗതപേമോ അവിഗതപിപാസോ അവിഗതപരിളാഹോ അവിഗതതണ്ഹോ, തസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം ന

നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം പഠമോ ചേതസോവിനിബന്ധോ അസമുച്ഛിന്നോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ അവീതരാഗോ ഹോതി...പേ॰... ഏവമസ്സായം ദുതിയോ ചേതസോവിനിബന്ധോ അസമുച്ഛിന്നോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു രൂപേ അവീതരാഗോ ഹോതി...പേ॰... ഏവമസ്സായം തതിയോ ചേതസോവിനിബന്ധോ അസമുച്ഛിന്നോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യാവദത്ഥം ഉദരാവദേഹകം ഭുഞ്ജിത്വാ സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ വിഹരതി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യാവദത്ഥം ഉദരാവദേഹകം ഭുഞ്ജിത്വാ സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ വിഹരതി, തസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം ചതുത്ഥോ ചേതസോവിനിബന്ധോ അസമുച്ഛിന്നോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ദേവനികായം പണിധായ ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി - ‘ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ ദേവോ വാ ഭവിസ്സാമി ദേവഞ്ഞതരോ വാ’തി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ദേവനികായം പണിധായ ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി - ‘ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ ദേവോ വാ ഭവിസ്സാമി ദേവഞ്ഞതരോ വാ’തി, തസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ . യസ്സ ചിത്തം ന നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം പഞ്ചമോ ചേതസോവിനിബന്ധോ അസമുച്ഛിന്നോ ഹോതി. ഇമാസ്സ പഞ്ച ചേതസോവിനിബന്ധാ അസമുച്ഛിന്നാ ഹോന്തി.

“യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഇമേ പഞ്ച ചേതോഖിലാ അപ്പഹീനാ, ഇമേ പഞ്ച ചേതസോവിനിബന്ധാ അസമുച്ഛിന്നാ, സോ വതിമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൩൭൭. “യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ച ചേതോഖിലാ പഹീനാ, പഞ്ച ചേതസോവിനിബന്ധാ സുസമുച്ഛിന്നാ, സോ വതിമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

“കതമാസ്സ പഞ്ച ചേതോഖിലാ പഹീനാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ഥരി ന കങ്ഖതി ന വിചികിച്ഛതി അധിമുച്ചതി സമ്പസീദതി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ഥരി ന കങ്ഖതി ന വിചികിച്ഛതി അധിമുച്ചതി സമ്പസീദതി, തസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം പഠമോ ചേതോഖിലോ പഹീനോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മേ ന കങ്ഖതി ന വിചികിച്ഛതി അധിമുച്ചതി സമ്പസീദതി…പേ॰… ഏവമസ്സായം ദുതിയോ ചേതോഖിലോ പഹീനോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സങ്ഘേ ന കങ്ഖതി ന വിചികിച്ഛതി അധിമുച്ചതി സമ്പസീദതി…പേ॰… ഏവമസ്സായം തതിയോ ചേതോഖിലോ പഹീനോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സിക്ഖായ ന കങ്ഖതി ന വിചികിച്ഛതി അധിമുച്ചതി സമ്പസീദതി…പേ॰… ഏവമസ്സായം ചതുത്ഥോ ചേതോഖിലോ പഹീനോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്രഹ്മചാരീസു ന കുപിതോ ഹോതി ന അനത്തമനോ [അത്തമനോ (സീ॰ പീ॰)] അനാഹതചിത്തോ അഖിലജാതോ. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്രഹ്മചാരീസു ന കുപിതോ ഹോതി ന അനത്തമനോ അനാഹതചിത്തോ അഖിലജാതോ, തസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം പഞ്ചമോ ചേതോഖിലോ പഹീനോ ഹോതി. ഇമാസ്സ പഞ്ച ചേതോഖിലാ പഹീനാ ഹോന്തി.

൧൮൬. “കതമാസ്സ പഞ്ച ചേതസോവിനിബന്ധാ സുസമുച്ഛിന്നാ ഹോന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കാമേ വീതരാഗോ ഹോതി വിഗതച്ഛന്ദോ വിഗതപേമോ വിഗതപിപാസോ വിഗതപരിളാഹോ വിഗതതണ്ഹോ. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കാമേ വീതരാഗോ ഹോതി വിഗതച്ഛന്ദോ വിഗതപേമോ വിഗതപിപാസോ വിഗതപരിളാഹോ വിഗതതണ്ഹോ, തസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം പഠമോ ചേതസോവിനിബന്ധോ സുസമുച്ഛിന്നോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ വീതരാഗോ ഹോതി…പേ॰… രൂപേ വീതരാഗോ ഹോതി…പേ॰… ന യാവദത്ഥം ഉദരാവദേഹകം ഭുഞ്ജിത്വാ സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ വിഹരതി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന യാവദത്ഥം ഉദരാവദേഹകം ഭുഞ്ജിത്വാ സേയ്യസുഖം പസ്സസുഖം മിദ്ധസുഖം അനുയുത്തോ വിഹരതി, തസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം ചതുത്ഥോ ചേതസോവിനിബന്ധോ സുസമുച്ഛിന്നോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന അഞ്ഞതരം ദേവനികായം പണിധായ ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി - ‘ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ ദേവോ വാ ഭവിസ്സാമി ദേവഞ്ഞതരോ വാ’തി. യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന അഞ്ഞതരം ദേവനികായം പണിധായ ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി - ‘ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ ദേവോ വാ ഭവിസ്സാമി ദേവഞ്ഞതരോ വാ’തി, തസ്സ ചിത്തം നമതി ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ. യസ്സ ചിത്തം നമതി

ആതപ്പായ അനുയോഗായ സാതച്ചായ പധാനായ, ഏവമസ്സായം പഞ്ചമോ ചേതസോവിനിബന്ധോ സുസമുച്ഛിന്നോ ഹോതി. ഇമാസ്സ പഞ്ച ചേതസോവിനിബന്ധാ സുസമുച്ഛിന്നാ ഹോന്തി.

"യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഇമേ പഞ്ച ചേതോഖിലാ പഹീനാ, ഇമേ പഞ്ച ചേതസോവിനിബന്ധാ സുസമുച്ഛിന്നാ, സോ വതിമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

൧൮൫. "സോ ഛന്ദസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, ചിത്തസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീമംസാസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, ഉസ്സോള്ഹീയേവ പഞ്ചമീ. സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ഉസ്സോള്ഹീപന്നരസങ്ഗസമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അഭിനിബ്ബിദായ, ഭബ്ബോ സമ്ബോധായ, ഭബ്ബോ അനുത്തരസ്സ യോഗക്ഖേമസ്സ അധിഗമായ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കുക്കുടിയാ അണ്ഡാനി അട്ഠ വാ ദസ വാ ദ്വാദസ വാ. താനസ്സു കുക്കുടിയാ സമ്മാ അധിസയിതാനി സമ്മാ പരിസേദിതാനി സമ്മാ പരിഭാവിതാനി. കിഞ്ചാപി തസ്സാ കുക്കുടിയാ ന ഏവം ഇച്ഛാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ - 'അഹോ വതിമേ കുക്കുടപോതകാ പാദനഖസിഖായ വാ മുഖതുണ്ഡകേന വാ അണ്ഡകോസം പദാലേത്വാ സോത്ഥിനാ അഭിനിബ്ഭിജ്ജേയ്യു'ന്തി. അഥ ഖോ ഭബ്ബാവ തേ കുക്കുടപോതകാ പാദനഖസിഖായ വാ മുഖതുണ്ഡകേന വാ അണ്ഡകോസം പദാലേത്വാ സോത്ഥിനാ അഭിനിബ്ഭിജ്ജിതും. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ഉസ്സോള്ഹിപന്നരസങ്ഗസമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ അഭിനിബ്ബിദായ, ഭബ്ബോ സമ്ബോധായ, ഭബ്ബോ അനുത്തരസ്സ യോഗക്ഖേമസ്സ അധിഗമായാ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ചേതോഖിലസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. വനപത്ഥസുത്തം

൧൯൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - "വനപത്ഥപരിയായം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, തം സുണാഥ, സാധുകം മനസികരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൧൯൧. "ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തസ്സ തം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാതി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന

ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ -
ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ കസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - 'അഹം ഖോ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി, തസ്സ മേ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാമി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ കസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തീ'തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ രത്തിഭാഗം വാ ദിവസഭാഗം വാ തമ്ഹാ വനപത്ഥാ പക്കമിതബ്ബം, ന വത്ഥബ്ബം.

൧൯൨. ''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തസ്സ തം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാതി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ -
ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ അപ്പകസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. തേന , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - 'അഹം ഖോ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി. തസ്സ മേ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാമി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ അപ്പകസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. ന ഖോ പനാഹം ചീവരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ന പിണ്ഡപാതഹേതു...പേ... ന സേനാസനഹേതു...പേ... ന ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. അഥ ച പന മേ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാമീ'തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഖാപി തമ്ഹാ വനപത്ഥാ പക്കമിതബ്ബം, ന വത്ഥബ്ബം.

൧൯൩. ''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തസ്സ തം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ -
ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ, തേ കസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - 'അഹം ഖോ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി. തസ്സ മേ ഇമം

വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാമി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ കസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. ന ഖോ പനാഹം ചീവരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ, ന പിണ്ഡപാതഹേതു...പേ॰... ന സേനാസനഹേതു... പേ॰... ന ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ . അഥ ച പന മേ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാമീ'തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഖാപി തസ്മിം വനപത്ഥേ വത്ഥബ്ബം, ന പക്കമിതബ്ബം.

൧൯൮. ''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തസ്സ തം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ അപ്പകസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - 'അഹം ഖോ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി. തസ്സ മേ ഇമം വനപത്ഥം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാമി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ അപ്പകസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തീ'തി . തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ യാവജീവമ്പി തസ്മിം വനപത്ഥേ വത്ഥബ്ബം, ന പക്കമിതബ്ബം.

൧൯൯. ''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ഗാമം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി ...പേ॰... അഞ്ഞതരം നിഗമം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി...പേ॰... അഞ്ഞതരം നഗരം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി...പേ॰... അഞ്ഞതരം ജനപദം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി... പേ॰... അഞ്ഞതരം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തസ്സ തം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാതി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ കസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - 'അഹം ഖോ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി. തസ്സ മേ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാമി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ

സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ കസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തീ’തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ രത്തിഭാഗം വാ ദിവസഭാഗം വാ സോ പുഗ്ഗലോ അനാപുച്ഛാ പക്കമിതബ്ബം, നാനുബന്ധിതബ്ബോ.

൯൯൬. “ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തസ്സ തം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാതി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ, തേ അപ്പകസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - ‘അഹം ഖോ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി. തസ്സ മേ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാമി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ അപ്പകസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. ന ഖോ പനാഹം ചീവരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ, ന പിണ്ഡപാതഹേതു…പേ॰… ന സേനാസനഹേതു…പേ॰… ന ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. അഥ ച പന മേ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ന ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം ന സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ ന പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നാനുപാപുണാമീ’തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഖാപി സോ പുഗ്ഗലോ ആപുച്ഛാ പക്കമിതബ്ബം, നാനുബന്ധിതബ്ബോ.

൯൯൭. “ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തസ്സ തം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ കസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - ‘അഹം ഖോ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി. തസ്സ മേ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാമി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ കസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. ന ഖോ പനാഹം ചീവരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ, ന പിണ്ഡപാതഹേതു…പേ॰… ന സേനാസനഹേതു…പേ॰… ന ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരഹേതു അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. അഥ ച പന മേ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ

അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാമീ'തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ സങ്ഖാപി സോ പുഗ്ഗലോ അനുബന്ധിതബ്ബോ, ന പക്കമിതബ്ബം.

൧൯൭. "ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതി. തസ്സ തം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി , അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാതി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ അപ്പകസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖിതബ്ബം - 'അഹം ഖോ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി . തസ്സ മേ ഇമം പുഗ്ഗലം ഉപനിസ്സായ വിഹരതോ അനുപട്ഠിതാ ചേവ സതി ഉപട്ഠാതി, അസമാഹിതഞ്ച ചിത്തം സമാധിയതി, അപരിക്ഖീണാ ച ആസവാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, അനനുപ്പത്തഞ്ച അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം അനുപാപുണാമി. യേ ച ഖോ ഇമേ പബ്ബജിതേന ജീവിതപരിക്ഖാരാ സമുദാനേതബ്ബാ - ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാ - തേ അപ്പകസിരേന സമുദാഗച്ഛന്തീ'തി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ യാവജീവമ്പി സോ പുഗ്ഗലോ അനുബന്ധിതബ്ബോ, ന പക്കമിതബ്ബം, അപി പനുജ്ജമാനേനപീ"തി [അപി പണുജ്ജമാനേനാതി (?)].

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

വനപത്ഥസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. മധുപിണ്ഡികസുത്തം

൧൯൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ കപിലവത്ഥും പിണ്ഡായ പാവിസി. കപിലവത്ഥുസ്മിം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന മഹാവനം തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. മഹാവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ ബേലുവലട്ഠികായ മൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. ദണ്ഡപാണിപി ഖോ സക്കോ ജങ്ഘാവിഹാരം [ജങ്ഘവിഹാരം (ക॰)] അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന മഹാവനം തേനുപസങ്കമി. മഹാവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ യേന ബേലുവലട്ഠികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ദണ്ഡമോലുബ്ഭ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ദണ്ഡപാണി സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കിംവാദീ സമണോ കിമക്ഖായീ"തി? "യഥാവാദീ ഖോ, ആവുസോ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ന കേനചി ലോകേ വിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി, യഥാ ച പന കാമേഹി വിസംയുത്തം വിഹരന്തം തം ബ്രാഹ്മണം അകഥംകഥിം ഛിന്നകുക്കുച്ചം ഭവാഭവേ വീതതണ്ഹം സഞ്ഞാ നാനുസേന്തി - ഏവംവാദീ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഏവമക്ഖായീ"തി.

“ഏവം വുത്തേ ദണ്ഡപാണി സക്കോ സീസം ഓകമ്പേത്വാ , ജിവ്ഹം നില്ലാളേത്വാ, തിവിസാഖം നലാടികം നലാടേ വുട്ഠാപേത്വാ ദണ്ഡമോലുബ്ഭ പക്കാമി.

൨൦൦. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന നിഗ്രോധാരാമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഇധാഹം, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ കപിലവത്ഥും പിണ്ഡായ പാവിസിം. കപിലവത്ഥുസ്മിം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന മഹാവനം തേനുപസങ്കമിം ദിവാവിഹാരായ. മഹാവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ ബേലുവലട്ഠികായ മൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദിം. ദണ്ഡപാണിപി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന മഹാവനം തേനുപസങ്കമി. മഹാവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ യേന ബേലുവലട്ഠികാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മയാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ദണ്ഡമോലുബ്ഭ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദണ്ഡപാണി സക്കോ മം ഏതദവോച - ‘കിംവാദീ സമണോ കിമക്ഖായീ’തി?

“ഏവം വുത്തേ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ദണ്ഡപാണിം സക്കം ഏതദവോചം - യഥാവാദീ ഖോ, ആവുസോ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ന കേനചി ലോകേ വിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി, യഥാ ച പന കാമേഹി വിസംയുത്തം വിഹരന്തം തം ബ്രാഹ്മണം അകഥംകഥിം ഛിന്നകുക്കുച്ചം ഭവാഭവേ വീതതണ്ഹം സഞ്ഞാ നാനുസേന്തി - ഏവംവാദീ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഏവമക്ഖായീ”തി. “ഏവം വുത്തേ ഭിക്ഖവേ, ദണ്ഡപാണി സക്കോ സീസം ഓകമ്പേത്വാ, ജിവ്ഹം നില്ലാളേത്വാ, തിവിസാഖം നലാടികം നലാടേ വുട്ഠാപേത്വാ ദണ്ഡമോലുബ്ഭ പക്കാമീ”തി.

൨൦൧. ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കിംവാദീ പന, ഭന്തേ, ഭഗവാ സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ന കേനചി ലോകേ വിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി? കഥഞ്ച പന, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം കാമേഹി വിസംയുത്തം വിഹരന്തം തം ബ്രാഹ്മണം അകഥംകഥിം ഛിന്നകുക്കുച്ചം ഭവാഭവേ വീതതണ്ഹം സഞ്ഞാ നാനുസേന്തീ”തി? “യതോനിദാനം, ഭിക്ഖു, പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി. ഏത്ഥ ചേ നത്ഥി അഭിനന്ദിതബ്ബം അഭിവദിതബ്ബം അജ്ഝോസിതബ്ബം. ഏസേവന്തോ രാഗാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ പടിഘാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ ദിട്ഠാനുസയാനം , ഏസേവന്തോ വിചികിച്ഛാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ മാനാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ ഭവരാഗാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ അവിജ്ജാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ ദണ്ഡാദാന-സത്ഥാദാന-കലഹ-വിഗ്ഗഹ-വിവാദ-തുവംതുവം-പേസുഞ്ഞ-മുസാവാദാനം. ഏത്ഥേതേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തീ’തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പാവിസി.

൨൦൨. അഥ ഖോ തേസം ഭിക്ഖൂനം അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - “ഇദം ഖോ നോ, ആവുസോ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസം

ഉദ്ദിസിത്വാ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭജിത്വാ, ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പവിട്ഠോ - 'യതോനിദാനം, ഭിക്ഖു, പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി. എത്ഥ ചേ നത്ഥ്ത്ഥി അഭിനന്ദിതബ്ബം അഭിവദിതബ്ബം അജ്ഝോസിതബ്ബം. ഏസേവന്തോ രാഗാനുസയാനം...പേ॰... ഏത്ഥേതേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തീ'തി . കോ നു ഖോ ഇമസ്സ ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം വിഭജേയ്യാ''തി? അഥ ഖോ തേസം ഭിക്ഖൂനം ഏതദഹോസി - ''അയം ഖോ ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ സത്ഥു ചേവ സംവണ്ണിതോ സമ്ഭാവിതോ ച വിഞ്ഞൂനം സബ്രഹ്മചാരീനം. പഹോതി ചായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഇമസ്സ ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം വിഭജിതും. യംനൂന മയം യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛേയ്യാമാ''തി.

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ മഹാകച്ചാനേന സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതദവോചും - ''ഇദം ഖോ നോ, ആവുസോ കച്ചാന, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസം ഉദ്ദിസിത്വാ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പവിട്ഠോ - 'യതോനിദാനം, ഭിക്ഖു, പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി. ഏത്ഥ ചേ നത്ഥി അഭിനന്ദിതബ്ബം അഭിവദിതബ്ബം അജ്ഝോസിതബ്ബം. ഏസേവന്തോ രാഗാനുസയാനം...പേ॰... ഏത്ഥേതേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തീ'തി. തേസം നോ, ആവുസോ കച്ചാന, അമ്ഹാകം അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - 'ഇദം ഖോ നോ, ആവുസോ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസം ഉദ്ദിസിത്വാ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പവിട്ഠോ - ''യതോനിദാനം, ഭിക്ഖു, പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി. ഏത്ഥ ചേ നത്ഥി അഭിനന്ദിതബ്ബം അഭിവദിതബ്ബം അജ്ഝോസിതബ്ബം. ഏസേവന്തോ രാഗാനുസയാനം...പേ॰... ഏത്ഥേതേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തീ''തി. കോ നു ഖോ ഇമസ്സ ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം വിഭജേയ്യാതി? തേസം നോ, ആവുസോ കച്ചാന, അമ്ഹാകം ഏതദഹോസി - 'അയം ഖോ ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ സത്ഥു ചേവ സംവണ്ണിതോ സമ്ഭാവിതോ ച വിഞ്ഞൂനം സബ്രഹ്മചാരീനം, പഹോതി ചായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഇമസ്സ ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം വിഭജിതും. യംനൂന മയം യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛേയ്യാമാ'തി. വിഭജതായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ''തി.

൨൦൩. ''സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ മൂലം, അതിക്കമ്മ ഖന്ധം, സാഖാപലാസേ സാരം പരിയേസിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യ; ഏവംസമ്പദമിദം ആയസ്മന്താനം സത്ഥരി സമ്മുഖീഭൂതേ, തം ഭഗവന്തം അതിസിത്വാ , അമ്ഹേ ഏതമത്ഥം

പടിപുച്ഛിതബ്ബം മഞ്ഞഥ. സോ ഹാവുസോ, ഭഗവാ ജാനം ജാനാതി, പസ്സം പസ്സതി, ചക്ഖുഭൂതോ ഞാണഭൂതോ ധമ്മഭൂതോ ബ്രഹ്മഭൂതോ, വത്താ പവത്താ, അത്ഥസ്സ നിന്നേതാ, അമതസ്സ ദാതാ, ധമ്മസ്സാമീ തഥാഗതോ. സോ ചേവ പനേതസ്സ കാലോ അഹോസി, യം ഭഗവന്തംയേവ ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛേയ്യാഥ. യഥാ വോ ഭഗവാ ബ്യാകരേയ്യ തഥാ നം ധാരേയ്യാഥാ''തി. ''അദ്ധാവുസോ കച്ചാന, ഭഗവാ ജാനം ജാനാതി, പസ്സം പസ്സതി, ചക്ഖുഭൂതോ ഞാണഭൂതോ ധമ്മഭൂതോ ബ്രഹ്മഭൂതോ, വത്താ പവത്താ, അത്ഥസ്സ നിന്നേതാ, അമതസ്സ ദാതാ, ധമ്മസ്സാമീ തഥാഗതോ. സോ ചേവ പനേതസ്സ കാലോ അഹോസി, യം ഭഗവന്തംയേവ ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛേയ്യാമ. യഥാ നോ ഭഗവാ ബ്യാകരേയ്യ തഥാ നം ധാരേയ്യാമ. അപി ചായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ സത്ഥു ചേവ സംവണ്ണിതോ സമ്ഭാവിതോ ച വിഞ്ഞൂനം സബ്രഹ്മചാരീനം, പഹോതി ചായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഇമസ്സ ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം വിഭജിതും. വിഭജതായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ അഗരും കത്വാ''തി [അഗരുകത്വാ (സീ॰), അഗരുകരിത്വാ (സ്യാ॰ പീ॰)]. ''തേന ഹാവുസോ, സുണാഥ, സാധുകം മനസികരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ മഹാകച്ചാനസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഏതദവോച -

२०४. ''യം ഖോ നോ, ആവുസോ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസം ഉദ്ദിസിത്വാ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പവിട്ഠോ - 'യതോനിദാനം, ഭിക്ഖു, പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി . ഏത്ഥ ചേ നത്ഥി അഭിനന്ദിതബ്ബം അഭിവദിതബ്ബം അജ്ഝോസിതബ്ബം, ഏസേവന്തോ രാഗാനുസയാനം...പേ॰... ഏത്ഥേതേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തീ'തി, ഇമസ്സ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ ഏവം വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമി -

''ചക്ഖുഞ്ചാവുസോ, പടിച്ച രൂപേ ച ഉപ്പജ്ജതി ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, തിണ്ണം സങ്ഗതി ഫസ്സോ, ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ, യം വേദേതി തം സഞ്ജാനാതി , യം സഞ്ജാനാതി തം വിതക്കേതി, യം വിതക്കേതി തം പപഞ്ചേതി, യം പപഞ്ചേതി തതോനിദാനം പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നേസു ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യേസു രൂപേസു. സോതഞ്ചാവുസോ, പടിച്ച സദ്ദേ ച ഉപ്പജ്ജതി സോതവിഞ്ഞാണം...പേ॰... ഘാനഞ്ചാവുസോ, പടിച്ച ഗന്ധേ ച ഉപ്പജ്ജതി ഘാനവിഞ്ഞാണം...പേ॰... ജിവ്ഹഞ്ചാവുസോ, പടിച്ച രസേ ച ഉപ്പജ്ജതി ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണം...പേ॰... കായഞ്ചാവുസോ, പടിച്ച ഫോട്ഠബ്ബേ ച ഉപ്പജ്ജതി കായവിഞ്ഞാണം...പേ॰... മനഞ്ചാവുസോ, പടിച്ച ധമ്മേ ച ഉപ്പജ്ജതി മനോവിഞ്ഞാണം, തിണ്ണം സങ്ഗതി ഫസ്സോ, ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ, യം വേദേതി തം സഞ്ജാനാതി, യം സഞ്ജാനാതി തം വിതക്കേതി, യം വിതക്കേതി തം പപഞ്ചേതി, യം പപഞ്ചേതി തതോനിദാനം പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നേസു മനോവിഞ്ഞേയ്യേസു ധമ്മേസു.

''സോ വതാവുസോ, ചക്ഖുസ്മിം സതി രൂപേ സതി ചക്ഖുവിഞ്ഞാണേ സതി ഫസ്സപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

ഫസ്സപഞ്ഞത്തിയാ സതി വേദനാപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. വേദനാപഞ്ഞത്തിയാ സതി സഞ്ഞാപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. സഞ്ഞാപഞ്ഞത്തിയാ സതി വിതക്കപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. വിതക്കപഞ്ഞത്തിയാ സതി പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാസമുദാചരണപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. സോ വതാവുസോ, സോതസ്മിം സതി സദ്ദേ സതി…പേ॰… ഘാനസ്മിം സതി ഗന്ധേ സതി…പേ॰… ജിവ്ഹായ സതി രസേ സതി…പേ॰… കായസ്മിം സതി ഫോട്ഠബ്ബേ സതി…പേ॰… മനസ്മിം സതി ധമ്മേ സതി മനോവിഞ്ഞാണേ സതി ഫസ്സപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. ഫസ്സപഞ്ഞത്തിയാ സതി വേദനാപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. വേദനാപഞ്ഞത്തിയാ സതി സഞ്ഞാപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. സഞ്ഞാപഞ്ഞത്തിയാ സതി വിതക്കപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. വിതക്കപഞ്ഞത്തിയാ സതി പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാസമുദാചരണപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

"സോ വതാവുസോ, ചക്ഖുസ്മിം അസതി രൂപേ അസതി ചക്ഖുവിഞ്ഞാണേ അസതി ഫസ്സപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ഫസ്സപഞ്ഞത്തിയാ അസതി വേദനാപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. വേദനാപഞ്ഞത്തിയാ അസതി സഞ്ഞാപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. സഞ്ഞാപഞ്ഞത്തിയാ അസതി വിതക്കപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. വിതക്കപഞ്ഞത്തിയാ അസതി പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാസമുദാചരണപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. സോ വതാവുസോ, സോതസ്മിം അസതി സദ്ദേ അസതി…പേ॰… ഘാനസ്മിം അസതി ഗന്ധേ അസതി…പേ॰… ജിവ്ഹായ അസതി രസേ അസതി…പേ॰… കായസ്മിം അസതി ഫോട്ഠബ്ബേ അസതി…പേ॰… മനസ്മിം അസതി ധമ്മേ അസതി മനോവിഞ്ഞാണേ അസതി ഫസ്സപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ഫസ്സപഞ്ഞത്തിയാ അസതി വേദനാപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. വേദനാപഞ്ഞത്തിയാ അസതി സഞ്ഞാപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. സഞ്ഞാപഞ്ഞത്തിയാ അസതി വിതക്കപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. വിതക്കപഞ്ഞത്തിയാ അസതി പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാസമുദാചരണപഞ്ഞത്തിം പഞ്ഞാപേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

"യം ഖോ നോ, ആവുസോ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസം ഉദ്ദിസിത്വാ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പവിട്ഠോ - 'യതോനിദാനം, ഭിക്ഖു, പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി എത്ഥ ചേ നത്ഥി അഭിനന്ദിതബ്ബം അഭിവദിതബ്ബം അജ്ഝോസിതബ്ബം എസേവന്തോ രാഗാനുസയാനം…പേ॰… എത്ഥേതേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തീ'തി, ഇമസ്സ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ ഏവം വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമി. ആകങ്ഖമാനാ ച പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഭഗവന്തംയേവ ഉപസങ്കമിത്വാ എതമത്ഥം പടിപുച്ഛേയ്യാഥ. യഥാ നോ ഭഗവാ ബ്യാകരോതി തഥാ നം ധാരേയ്യാഥാ"തി.

൨൦൭. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ മഹാകച്ചാനസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''യം ഖോ നോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസം ഉദ്ദിസിത്വാ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പവിട്ഠോ - 'യതോനിദാനം, ഭിക്ഖു, പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി. ഏത്ഥ ചേ നത്ഥി അഭിനന്ദിതബ്ബം അഭിവദിതബ്ബം അജ്ഝോസിതബ്ബം. ഏസേവന്തോ രാഗാനുസയാനം...പേ॰... ഏത്ഥേതേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തീ'തി. തേസം നോ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - 'ഇദം ഖോ നോ, ആവുസോ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസം ഉദ്ദിസിത്വാ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭജിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ വിഹാരം പവിട്ഠോ - ''യതോനിദാനം, ഭിക്ഖു, പുരിസം പപഞ്ചസഞ്ഞാസങ്ഖാ സമുദാചരന്തി. ഏത്ഥ ചേ നത്ഥി അഭിനന്ദിതബ്ബം അഭിവദിതബ്ബം അജ്ഝോസിതബ്ബം. ഏസേവന്തോ രാഗാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ പടിഘാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ ദിട്ഠാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ വിചികിച്ഛാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ മാനാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ ഭവരാഗാനുസയാനം , ഏസേവന്തോ അവിജ്ജാനുസയാനം, ഏസേവന്തോ ദണ്ഡാദാന-സത്ഥാദാന-കലഹ-വിഗ്ഗഹ-വിവാദതുവംതുവം-പേസുഞ്ഞ-മുസാവാദാനം. ഏത്ഥേതേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തീ''തി. കോ നു ഖോ ഇമസ്സ ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം വിഭജേയ്യാ'തി? തേസം നോ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം ഏതദഹോസി - 'അയം ഖോ ആയസ്മാ മഹാകച്ചാനോ സത്ഥു ചേവ സംവണ്ണിതോ സമ്ഭാവിതോ ച വിഞ്ഞൂനം സബ്രഹ്മചാരീനം, പഹോതി ചായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ ഇമസ്സ ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഉദ്ദേസസ്സ ഉദ്ദിട്ഠസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം വിഭജിതും, യംനൂന മയം യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛേയ്യാമാ'തി. അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, യേനായസ്മാ മഹാകച്ചാനോ തേനുപസങ്കമിമ്ഹ; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകച്ചാനം ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛിമ്ഹ. തേസം നോ, ഭന്തേ, ആയസ്മതാ മഹാകച്ചാനേന ഇമേഹി ആകാരേഹി ഇമേഹി പദേഹി ഇമേഹി ബ്യഞ്ജനേഹി അത്ഥോ വിഭത്തോ''തി. ''പണ്ഡിതോ, ഭിക്ഖവേ, മഹാകച്ചാനോ; മഹാപഞ്ഞോ, ഭിക്ഖവേ, മഹാകച്ചാനോ. മം ചേപി തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛേയ്യാഥ, അഹമ്പി തം ഏവമേവം ബ്യാകരേയ്യം യഥാ തം മഹാകച്ചാനേന ബ്യാകതം. ഏസോ ചേവേതസ്സ അത്ഥോ. ഏവഞ്ച [ഏവമേവ ച (ക॰)] നം ധാരേഥാ''തി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, പുരിസോ ജിഘച്ഛാദുബ്ബല്യപരേതോ മധുപിണ്ഡികം അധിഗച്ഛേയ്യ, സോ യതോ യതോ സായേയ്യ, ലഭേഥേവ സാദുരസം അസേചനകം. ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, ചേതസോ ഭിക്ഖു ദബ്ബജാതികോ, യതോ യതോ ഇമസ്സ ധമ്മപരിയായസ്സ പഞ്ഞായ അത്ഥം ഉപപരിക്ഖേയ്യ, ലഭേഥേവ അത്തമനതം, ലഭേഥേവ ചേതസോ പസാദം. കോ നാമോ അയം [കോ നാമായം (സ്യാ॰)], ഭന്തേ, ധമ്മപരിയായോ''തി? ''തസ്മാതിഹ ത്വം, ആനന്ദ, ഇമം ധമ്മപരിയായം മധുപിണ്ഡികപരിയായോ ത്വേവ നം ധാരേഹീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

മധുപിണ്ഡികസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. ദ്വേധാവിതക്കസുത്തം

൨൦൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''പുബ്ബേവ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം ദ്വിധാ കത്വാ ദ്വിധാ കത്വാ വിതക്കേ വിഹരേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, യോ ചായം കാമവിതക്കോ യോ ച ബ്യാപാദവിതക്കോ യോ ച വിഹിംസാവിതക്കോ - ഇമം ഏകം ഭാഗമകാസിം ; യോ ചായം നേക്ഖമ്മവിതക്കോ യോ ച അബ്യാപാദവിതക്കോ യോ ച അവിഹിംസാവിതക്കോ - ഇമം ദുതിയം ഭാഗമകാസിം.

൨൦൭. ''തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏവം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ. സോ ഏവം പജാനാമി - 'ഉപ്പന്നോ ഖോ മേ അയം കാമവിതക്കോ. സോ ച ഖോ അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പഞ്ഞാനിരോധികോ വിഘാതപക്ഖികോ അനിബ്ബാനസംവത്തനികോ' [അനിബ്ബാനസംവത്തനികോ''തി (?)]. 'അത്തബ്യാബാധായ സംവത്തതീ'തിപി മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛതി; 'പരബ്യാബാധായ സംവത്തതീ'തിപി മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛതി; 'ഉഭയബ്യാബാധായ സംവത്തതീ'തിപി മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛതി; 'പഞ്ഞാനിരോധികോ വിഘാതപക്ഖികോ അനിബ്ബാനസംവത്തനികോ'തിപി മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛതി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഉപ്പന്നുപ്പന്നം കാമവിതക്കം പജഹമേവ [അതീതകാലികകിരിയാപദാനിയേവ] വിനോദമേവ [അതീതകാലികകിരിയാപദാനിയേവ] ബ്യന്തമേവ [ബ്യന്തേവ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] നം അകാസിം.

൨൦൮. ''തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏവം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി ബ്യാപാദവിതക്കോ...പേ॰... ഉപ്പജ്ജതി വിഹിംസാവിതക്കോ. സോ ഏവം പജാനാമി - 'ഉപ്പന്നോ ഖോ മേ അയം വിഹിംസാവിതക്കോ. സോ ച ഖോ അത്തബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പരബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, ഉഭയബ്യാബാധായപി സംവത്തതി, പഞ്ഞാനിരോധികോ വിഘാതപക്ഖികോ അനിബ്ബാനസംവത്തനികോ'. 'അത്തബ്യാബാധായ സംവത്തതീ'തിപി മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛതി; 'പരബ്യാബാധായ സംവത്തതീ'തിപി മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛതി; 'ഉഭയബ്യാബാധായ സംവത്തതീ'തിപി മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛതി; 'പഞ്ഞാനിരോധികോ

വിഘാതപക്ഖികോ അനിബ്ബാനസംവത്തനികോ'തിപി മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛതി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഉപ്പന്നുപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം പജഹമേവ വിനോദമേവ ബ്യന്തമേവ നം അകാസിം.

"യഞ്ഞദേവ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബഹുലമനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി, തഥാ തഥാ നതി ഹോതി ചേതസോ. കാമവിതക്കം ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബഹുലമനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി, പഹാസി നേക്ഖമ്മവിതക്കം, കാമവിതക്കം ബഹുലമകാസി, തസ്സ തം കാമവിതക്കായ ചിത്തം നമതി. ബ്യാപാദവിതക്കം ചേ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... വിഹിംസാവിതക്കം ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബഹുലമനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി, പഹാസി അവിഹിംസാവിതക്കം, വിഹിംസാവിതക്കം ബഹുലമകാസി, തസ്സ തം വിഹിംസാവിതക്കായ ചിത്തം നമതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ കിട്ഠസമ്ബാധേ ഗോപാലകോ ഗാവോ രക്ഖേയ്യ. സോ താ ഗാവോ തതോ തതോ ദണ്ഡേന ആകോടേയ്യ പടികോടേയ്യ സന്നിരുന്ധേയ്യ സന്നിവാരേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? പസ്സതി ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഗോപാലകോ തതോനിദാനം വധം വാ ബന്ധനം വാ ജാനിം വാ ഗരഹം വാ. ഏവമേവ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, അദ്ദസം അകുസലാനം ധമ്മാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, കുസലാനം ധമ്മാനം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം വോദാനപക്ഖം.

൨൦൯. "തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏവം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി നേക്ഖമ്മവിതക്കോ. സോ ഏവം പജാനാമി - 'ഉപ്പന്നോ ഖോ മേ അയം നേക്ഖമ്മവിതക്കോ. സോ ച ഖോ നേവത്തബ്യാബാധായ സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായ സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായ സംവത്തതി, പഞ്ഞാവുദ്ധികോ അവിഘാതപക്ഖികോ നിബ്ബാനസംവത്തനികോ'. രത്തിം ചേപി നം, ഭിക്ഖവേ, അനുവിതക്കേയ്യം അനുവിചാരേയ്യം, നേവ തതോനിദാനം ഭയം സമനുപസ്സാമി. ദിവസം ചേപി നം, ഭിക്ഖവേ, അനുവിതക്കേയ്യം അനുവിചാരേയ്യം, നേവ തതോനിദാനം ഭയം സമനുപസ്സാമി. രത്തിന്ദിവം ചേപി നം, ഭിക്ഖവേ, അനുവിതക്കേയ്യം അനുവിചാരേയ്യം, നേവ തതോനിദാനം ഭയം സമനുപസ്സാമി. അപി ച ഖോ മേ അതിചിരം അനുവിതക്കയതോ അനുവിചാരയതോ കായോ കിലമേയ്യ . കായേ കിലന്തേ [കിലമന്തേ (ക॰)] ചിത്തം ഊഹഞ്ഞേയ്യ. ഊഹതേ ചിത്തേ ആരാ ചിത്തം സമാധിമ്ഹാതി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സണ്ഠപേമി സന്നിസാദേമി ഏകോദിം കരോമി [ഏകോദി കരോമി (പീ॰)] സമാദഹാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'മാ മേ ചിത്തം ഊഹഞ്ഞീ'തി [ഉഗ്ഘാടീതി (സ്യാ॰ ക॰), ഊഹനീതി (പീ॰)].

൨൧൦. "തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏവം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി അബ്യാപാദവിതക്കോ...പേ॰... ഉപ്പജ്ജതി അവിഹിംസാവിതക്കോ. സോ ഏവം പജാനാമി - 'ഉപ്പന്നോ ഖോ മേ അയം അവിഹിംസാവിതക്കോ. സോ ച ഖോ നേവത്തബ്യാബാധായ സംവത്തതി, ന പരബ്യാബാധായ സംവത്തതി, ന ഉഭയബ്യാബാധായ സംവത്തതി, പഞ്ഞാവുദ്ധികോ അവിഘാതപക്ഖികോ നിബ്ബാനസംവത്തനികോ'. രത്തിം ചേപി നം, ഭിക്ഖവേ, അനുവിതക്കേയ്യം അനുവിചാരേയ്യം, നേവ

തതോനിദാനം ഭയം സമനുപസ്സാമി. ദിവസം ചേപി നം, ഭിക്ഖവേ, അനുവിതക്കേയ്യം അനുവിചാരേയ്യം, നേവ തതോനിദാനം ഭയം സമനുപസ്സാമി. രത്തിന്ദിവം ചേപി നം, ഭിക്ഖവേ, അനുവിതക്കേയ്യം അനുവിചാരേയ്യം, നേവ തതോനിദാനം ഭയം സമനുപസ്സാമി. അപി ച ഖോ മേ അതിചിരം അനുവിതക്കയതോ അനുവിചാരയതോ കായോ കിലമേയ്യ. കായേ കിലന്തേ ചിത്തം ഊഹഞ്ഞേയ്യ. ഊഹതേ ചിത്തേ ആരാ ചിത്തം സമാധിമ്ഹാതി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സണ്ഠപേമി, സന്നിസാദേമി, ഏകോദിം കരോമി സമാദഹാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? 'മാ മേ ചിത്തം ഊഹഞ്ഞീ'തി.

"യഞ്ഞദേവ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബഹുലമനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി, തഥാ തഥാ നതി ഹോതി ചേതസോ. നേക്ഖമ്മവിതക്കഞ്ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബഹുലമനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി, പഹാസി കാമവിതക്കം, നേക്ഖമ്മവിതക്കം ബഹുലമകാസി, തസ്സം തം നേക്ഖമ്മവിതക്കായ ചിത്തം നമതി. അബ്യാപാദവിതക്കഞ്ചേ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... അവിഹിംസാവിതക്കഞ്ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബഹുലമനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി, പഹാസി വിഹിംസാവിതക്കം, അവിഹിംസാവിതക്കം ബഹുലമകാസി, തസ്സ തം അവിഹിംസാവിതക്കായ ചിത്തം നമതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ സബ്ബസസ്സേസു ഗാമന്തസമ്ഭതേസു ഗോപാലകോ ഗാവോ രക്ഖേയ്യ , തസ്സ രുക്ഖമൂലഗതസ്സ വാ അബ്ഭോകാസഗതസ്സ വാ സതികരണീയമേവ ഹോതി - 'ഏതാ [ഏതേ (ക॰)] ഗാവോ'തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സതികരണീയമേവ അഹോസി - 'ഏതേ ധമ്മാ'തി.

൨൧൭. "ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, ഭിക്ഖവേ, വീരിയം അഹോസി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ , പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹാസിം സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേസിം, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി, തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

൨൧൮. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. സേയ്യഥിദം, ഏകമ്പി ജാതിം...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. അയം ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, രത്തിയാ പഠമേ യാമേ പഠമാ വിജ്ജാ അധിഗതാ; അവിജ്ജാ വിഹതാ വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ

ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

൨൧൩. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ...പേ॰... ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ...പേ॰... ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ, യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാമി. അയം ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, രത്തിയാ മജ്ഝിമേ യാമേ ദുതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ; അവിജ്ജാ വിഹതാ വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

൨൧൪. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം . 'ഇമേ ആസവാ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ആസവസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ആസവനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. തസ്സ മേ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം അഹോസി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി അബ്ഭഞ്ഞാസിം. അയം ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, രത്തിയാ പച്ഛിമേ യാമേ തതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ; അവിജ്ജാ വിഹതാ വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ.

൨൧൫. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അരഞ്ഞേ പവനേ മഹന്തം നിന്നം പല്ലലം. തമേനം മഹാമിഗസങ്ഘോ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യ. തസ്സ കോചിദേവ പുരിസോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ അനത്ഥകാമോ അഹിതകാമോ അയോഗക്ഖേമകാമോ. സോ യ്വാസ്സ മഗ്ഗോ ഖേമോ സോവത്ഥികോ പീതിഗമനീയോ തം മഗ്ഗം പിദഹേയ്യ, വിവരേയ്യ കുമ്മഗ്ഗം, ഓദഹേയ്യ ഓകചരം, ഠപേയ്യ ഓകചാരികം. ഏവഞ്ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, മഹാമിഗസങ്ഘോ അപരേന സമയേന അനയബ്യസനം [അനയബ്യസനം തനുത്തം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ആപജ്ജേയ്യ. തസ്സേവ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, മഹതോ മിഗസങ്ഘസ്സ കോചിദേവ പുരിസോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ അത്ഥകാമോ ഹിതകാമോ യോഗക്ഖേമകാമോ. സോ യ്വാസ്സ മഗ്ഗോ ഖേമോ സോവത്ഥികോ പീതിഗമനീയോ തം മഗ്ഗം വിവരേയ്യ, പിദഹേയ്യ കുമ്മഗ്ഗം, ഊഹനേയ്യ ഓകചരം, നാസേയ്യ ഓകചാരികം. ഏവഞ്ഹി സോ,

ഭിക്ഖവേ, മഹാമിഗസങ്ഘോ അപരേന സമയേന വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജേയ്യ.

“ഉപമാ ഖോ മേ അയം, ഭിക്ഖവേ, കതാ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനായ . അയം ചേവേത്ഥ അത്ഥോ - മഹന്തം നിന്നം പല്ലലന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാമാനമേതം അധിവചനം. മഹാമിഗസങ്ഘോതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്താനമേതം അധിവചനം. പുരിസോ അനത്ഥകാമോ അഹിതകാമോ അയോഗക്ഖേമകാമോതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാരസ്സേതം പാപിമതോ അധിവചനം. കുമ്മഗ്ഗോതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠങ്ഗികസ്സേതം മിച്ഛാമഗ്ഗസ്സ അധിവചനം, സേയ്യഥിദം - മിച്ഛാദിട്ഠിയാ മിച്ഛാസങ്കപ്പസ്സ മിച്ഛാവാചായ മിച്ഛാകമ്മന്തസ്സ മിച്ഛാആജീവസ്സ മിച്ഛാവായാമസ്സ മിച്ഛാസതിയാ മിച്ഛാസമാധിസ്സ. ഓകചരോതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നന്ദീരാഗസ്സേതം അധിവചനം. ഓകചാരികാതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അവിജ്ജായേതം അധിവചനം. പുരിസോ അത്ഥകാമോ ഹിതകാമോ യോഗക്ഖേമകാമോതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സേതം അധിവചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. ഖേമോ മഗ്ഗോ സോവത്ഥികോ പീതിഗമനീയോതി ഖോ , ഭിക്ഖവേ, അരിയസ്സേതം അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ അധിവചനം, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠിയാ സമ്മാസങ്കപ്പസ്സ സമ്മാവാചായ സമ്മാകമ്മന്തസ്സ സമ്മാആജീവസ്സ സമ്മാവായാമസ്സ സമ്മാസതിയാ സമ്മാസമാധിസ്സ.

“ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിവടോ മയാ ഖേമോ മഗ്ഗോ സോവത്ഥികോ പീതിഗമനീയോ, പിഹിതോ കുമ്മഗ്ഗോ, ഊഹതോ ഓകചരോ, നാസിതാ ഓകചാരികാ. യം, ഭിക്ഖവേ, സത്ഥാരാ കരണീയം സാവകാനം ഹിതേസിനാ അനുകമ്പകേന അനുകമ്പം ഉപാദായ, കതം വോ തം മയാ. ഏതാനി, ഭിക്ഖവേ , രുക്ഖമൂലാനി, ഏതാനി സുഞ്ഞാഗാരാനി; ഝായഥ, ഭിക്ഖവേ, മാ പമാദത്ഥ; മാ പച്ഛാ വിപ്പടിസാരിനോ അഹുവത്ഥ. അയം വോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ”തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ദ്വേധാവിതക്കസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. വിതക്കസണ്ഠാനസുത്തം

൨൧൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“അധിചിത്തമനുയുത്തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ പഞ്ച നിമിത്താനി കാലേന കാലം മനസി കാതബ്ബാനി. കതമാനി പഞ്ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ യം നിമിത്തം ആഗമ്മ യം നിമിത്തം മനസികരോതോ ഉപ്പജ്ജന്തി പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തമ്ഹാ നിമിത്താ അഞ്ഞം നിമിത്തം മനസി കാതബ്ബം കുസലൂപസംഹിതം. തസ്സ തമ്ഹാ നിമിത്താ

അഞ്ഞം നിമിത്തം മനസികരോതോ കുസലൂപസംഹിതം യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി [ഏകോദിഭോതി (സ്യാ॰ ക॰)] സമാധിയതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖോ പലഗണ്ഡോ വാ പലഗണ്ഡന്തേവാസീ വാ സുഖുമായ ആണിയാ ഓളാരികം ആണിം അഭിനിഹനേയ്യ അഭിനീഹരേയ്യ അഭിനിവത്തേയ്യ [അഭിനിവജ്ജേയ്യ (സീ॰ പീ॰)]; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ യം നിമിത്തം ആഗമ്മ യം നിമിത്തം മനസികരോതോ ഉപ്പജ്ജന്തി പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തമ്ഹാ നിമിത്താ അഞ്ഞം നിമിത്തം മനസി കാതബ്ബം കുസലൂപസംഹിതം. തസ്സ തമ്ഹാ നിമിത്താ അഞ്ഞം നിമിത്തം മനസികരോതോ കുസലൂപസംഹിതം യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി.

൨൧൭. ''തസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തമ്ഹാ നിമിത്താ അഞ്ഞം നിമിത്തം മനസികരോതോ കുസലൂപസംഹിതം ഉപ്പജ്ജന്തേവ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തേസം വിതക്കാനം ആദീനവോ ഉപപരിക്ഖിതബ്ബോ - 'ഇതിപിമേ വിതക്കാ അകുസലാ, ഇതിപിമേ വിതക്കാ സാവജ്ജാ, ഇതിപിമേ വിതക്കാ ദുക്ഖവിപാകാ'തി. തസ്സ തേസം വിതക്കാനം ആദീനവം ഉപപരിക്ഖതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദഹരോ യുവാ മണ്ഡനകജാതികോ അഹികുണപേന വാ കുക്കുരകുണപേന വാ മനുസ്സകുണപേന വാ കണ്ഠേ ആസത്തേന അട്ടിയേയ്യ ഹരായേയ്യ ജിഗുച്ഛേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സ ചേ ഭിക്ഖുനോ തമ്ഹാപി നിമിത്താ അഞ്ഞം നിമിത്തം മനസികരോതോ കുസലൂപസംഹിതം ഉപ്പജ്ജന്തേവ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തേസം വിതക്കാനം ആദീനവോ ഉപപരിക്ഖിതബ്ബോ - 'ഇതിപിമേ വിതക്കാ അകുസലാ, ഇതിപിമേ വിതക്കാ സാവജ്ജാ, ഇതിപിമേ വിതക്കാ ദുക്ഖവിപാകാ'തി. തസ്സ തേസം വിതക്കാനം ആദീനവം ഉപപരിക്ഖതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി.

൨൧൮. ''തസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തേസമ്പി വിതക്കാനം ആദീനവം ഉപപരിക്ഖതോ ഉപ്പജ്ജന്തേവ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തേസം വിതക്കാനം അസതിഅമനസികാരോ

ആപജ്ജിതബ്ബോ. തസ്സ തേസം വിതക്കാനം അസതിഅമനസികാരം ആപജ്ജതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുമാ പുരിസോ ആപാഥഗതാനം രൂപാനം അദസ്സനകാമോ അസ്സ; സോ നിമീലേയ്യ വാ അഞ്ഞേന വാ അപലോകേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സ ചേ ഭിക്ഖുനോ തേസമ്പി വിതക്കാനം ആദീനവം ഉപപരിക്ഖതോ ഉപ്പജ്ജന്തേവ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി, തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി.

൨൧൯. “തസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തേസമ്പി വിതക്കാനം അസതിഅമനസികാരം ആപജ്ജതോ ഉപ്പജ്ജന്തേവ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി, തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ തേസം വിതക്കാനം വിതക്കസങ്ഖാരസണ്ഠാനം മനസികാതബ്ബം. തസ്സ തേസം വിതക്കാനം വിതക്കസങ്ഖാരസണ്ഠാനം മനസികരോതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സീഘം ഗച്ഛേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘കിം നു ഖോ അഹം സീഘം ഗച്ഛാമി? യംനൂനാഹം സണികം ഗച്ഛേയ്യ’ന്തി. സോ സണികം ഗച്ഛേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘കിം നു ഖോ അഹം സണികം ഗച്ഛാമി? യംനൂനാഹം തിട്ഠേയ്യ’ന്തി. സോ തിട്ഠേയ്യ . തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘കിം നു ഖോ അഹം ഠിതോ? യംനൂനാഹം നിസീദേയ്യ’ന്തി. സോ നിസീദേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘കിം നു ഖോ അഹം നിസിന്നോ? യംനൂനാഹം നിപജ്ജേയ്യ’ന്തി. സോ നിപജ്ജേയ്യ. ഏവഞ്ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ഓളാരികം ഓളാരികം ഇരിയാപഥം അഭിനിവജ്ജേത്വാ [അഭിനിസ്സജ്ജേത്വാ (സ്യാ॰)] സുഖുമം സുഖുമം ഇരിയാപഥം കപ്പേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സ ചേ ഭിക്ഖുനോ തേസമ്പി വിതക്കാനം അസതിഅമനസികാരം ആപജ്ജതോ ഉപ്പജ്ജന്തേവ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി.

൨൨൦. “തസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തേസമ്പി വിതക്കാനം വിതക്കസങ്ഖാരസണ്ഠാനം മനസികരോതോ ഉപ്പജ്ജന്തേവ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ദന്തേഭിദന്തമാധായ [ദന്തേ + അഭിദന്തം + ആധായാതി ടീകായം പദച്ഛേദോ, ദന്തേഭീതി പനേത്ഥ കരണത്ഥോ യുത്തോ വിയ ദിസ്സതി] ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹിതബ്ബം അഭിനിപ്പീളേതബ്ബം അഭിസന്താപേതബ്ബം . തസ്സ ദന്തേഭിദന്തമാധായ ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി

മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ബലവാ പുരിസോ ദുബ്ബലതരം പുരിസം സീസേ വാ ഗലേ വാ ഖന്ധേ വാ ഗഹേത്വാ അഭിനിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ അഭിനിപ്പീളേയ്യ അഭിസന്താപേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സ ചേ ഭിക്ഖുനോ തേസമ്പി വിതക്കാനം വിതക്കസങ്ഖാരസണ്ഠാനം മനസികരോതോ ഉപ്പജ്ജന്തേവ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി. തേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ ദന്തേഭിദന്തമാധായ ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹിതബ്ബം അഭിനിപ്പീളേതബ്ബം അഭിസന്താപേതബ്ബം. തസ്സ ദന്തേഭിദന്തമാധായ ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി.

൨൨൭. ''യതോ ഖോ [യതോ ച ഖോ (സ്യാ॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ യം നിമിത്തം ആഗമ്മ യം നിമിത്തം മനസികരോതോ ഉപ്പജ്ജന്തി പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി, തസ്സ തമ്ഹാ നിമിത്താ അഞ്ഞം നിമിത്തം മനസികരോതോ കുസലൂപസംഹിതം യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. തേസമ്പി വിതക്കാനം ആദീനവം ഉപപരിക്ഖതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. തേസമ്പി വിതക്കാനം അസതിഅമനസികാരം ആപജ്ജതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. തേസമ്പി വിതക്കാനം വിതക്കസങ്ഖാരസണ്ഠാനം മനസികരോതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. ദന്തേഭിദന്തമാധായ ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ യേ പാപകാ അകുസലാ വിതക്കാ ഛന്ദൂപസംഹിതാപി ദോസൂപസംഹിതാപി മോഹൂപസംഹിതാപി തേ പഹീയന്തി തേ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. തേസം പഹാനാ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വസീ വിതക്കപരിയായപഥേസു. യം വിതക്കം ആകങ്ഖിസ്സതി തം വിതക്കം വിതക്കേസ്സതി, യം വിതക്കം നാകങ്ഖിസ്സതി ന തം വിതക്കം വിതക്കേസ്സതി. അച്ഛേച്ഛി തണ്ഹം, വിവത്തയി [വാവത്തയി (സീ॰ പീ॰)] സംയോജനം, സമ്മാ മാനാഭിസമയാ അന്തമകാസി ദുക്ഖസ്സാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

വിതക്കസണ്ഠാനസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

സീഹനാദവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ചൂളസീഹനാദലോമഹംസവരോ,
മഹാചൂളദുക്ഖക്ഖന്ധഅനുമാനികസുത്തം;
ഖിലപത്ഥമധുപിണ്ഡികദ്വിധാവിതക്ക, പഞ്ചനിമിത്തകഥാ പുന വഗ്ഗോ.

൩. ഓപമ്മവഗ്ഗോ

൧. കകചൂപമസുത്തം

൨൨൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം അതിവേലം സംസട്ഠോ വിഹരതി. ഏവം സംസട്ഠോ ആയസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം വിഹരതി - സചേ കോചി ഭിക്ഖു ആയസ്മതോ മോളിയഫഗ്ഗുനസ്സ സമ്മുഖാ താസം ഭിക്ഖുനീനം അവണ്ണം ഭാസതി, തേനായസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ കുപിതോ അനത്തമനോ അധികരണമ്പി കരോതി. സചേ പന കോചി ഭിക്ഖു താസം ഭിക്ഖുനീനം സമ്മുഖാ ആയസ്മതോ മോളിയഫഗ്ഗുനസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, തേന താ ഭിക്ഖുനിയോ കുപിതാ അനത്തമനാ അധികരണമ്പി കരോന്തി. ഏവം സംസട്ഠോ ആയസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം വിഹരതി. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ആയസ്മാ, ഭന്തേ, മോളിയഫഗ്ഗുനോ ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം അതിവേലം സംസട്ഠോ വിഹരതി. ഏവം സംസട്ഠോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം വിഹരതി - സചേ കോചി ഭിക്ഖു ആയസ്മതോ മോളിയഫഗ്ഗുനസ്സ സമ്മുഖാ താസം ഭിക്ഖുനീനം അവണ്ണം ഭാസതി, തേനായസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ കുപിതോ അനത്തമനോ അധികരണമ്പി കരോതി. സചേ പന കോചി ഭിക്ഖു താസം ഭിക്ഖുനീനം സമ്മുഖാ ആയസ്മതോ മോളിയഫഗ്ഗുനസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, തേന താ ഭിക്ഖുനിയോ കുപിതാ അനത്തമനാ അധികരണമ്പി കരോന്തി. ഏവം സംസട്ഠോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം വിഹരതീ''തി.

൨൨൩. അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം , ഭിക്ഖു, മമ വചനേന മോളിയഫഗ്ഗുനം ഭിക്ഖും ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ തം, ആവുസോ ഫഗ്ഗുന, ആമന്തേതീ'''തി. ''ഏവം , ഭന്തേ''തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മോളിയഫഗ്ഗുനം ഏതദവോച - ''സത്ഥാ തം, ആവുസോ ഫഗ്ഗുന, ആമന്തേതീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ ആയസ്മാ മോളിയഫഗ്ഗുനോ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം മോളിയഫഗ്ഗുനം ഭഗവാ ഏതദവോച -

''സച്ചം കിര ത്വം, ഫഗ്ഗുന, ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം അതിവേലം സംസട്ഠോ വിഹരസി? ഏവം സംസട്ഠോ കിര ത്വം, ഫഗ്ഗുന, ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം വിഹരസി - സചേ കോചി ഭിക്ഖു തുയ്ഹം സമ്മുഖാ താസം ഭിക്ഖുനീനം അവണ്ണം ഭാസതി, തേന ത്വം കുപിതോ അനത്തമനോ അധികരണമ്പി കരോസി. സചേ പന കോചി ഭിക്ഖു താസം ഭിക്ഖുനീനം സമ്മുഖാ തുയ്ഹം അവണ്ണം ഭാസതി, തേന താ ഭിക്ഖുനിയോ കുപിതാ അനത്തമനാ അധികരണമ്പി കരോന്തി. ഏവം സംസട്ഠോ കിര ത്വം, ഫഗ്ഗുന, ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം

വിഹരസീ’’തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി. ‘‘നനു ത്വം, ഫഗ്ഗുന, കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ’’തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി.

൨൨൮. ‘‘ന ഖോ തേ ഏതം, ഫഗ്ഗുന, പതിരൂപം കുലപുത്തസ്സ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതസ്സ, യം ത്വം ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം അതിവേലം സംസട്ഠോ വിഹരേയ്യാസി. തസ്മാതിഹ, ഫഗ്ഗുന, തവ ചേപി കോചി സമ്മുഖാ താസം ഭിക്ഖുനീനം അവണ്ണം ഭാസേയ്യ, തത്രാപി ത്വം, ഫഗ്ഗുന, യേ ഗേഹസിതാ [ഗേഹസ്സിതാ (?)] ഛന്ദാ യേ ഗേഹസിതാ വിതക്കാ തേ പജഹേയ്യാസി. തത്രാപി തേ, ഫഗ്ഗുന, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ന ചേവ മേ ചിത്തം വിപരിണതം ഭവിസ്സതി, ന ച പാപികം വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമി, ഹിതാനുകമ്പീ ച വിഹരിസ്സാമി മേത്തചിത്തോ, ന ദോസന്തരോ’തി. ഏവഞ്ഹി തേ, ഫഗ്ഗുന, സിക്ഖിതബ്ബം.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഫഗ്ഗുന, തവ ചേപി കോചി സമ്മുഖാ താസം ഭിക്ഖുനീനം പാണിനാ പഹാരം ദദേയ്യ, ലേഡ്ഡുനാ പഹാരം ദദേയ്യ, ദണ്ഡേന പഹാരം ദദേയ്യ, സത്ഥേന പഹാരം ദദേയ്യ. തത്രാപി ത്വം, ഫഗ്ഗുന, യേ ഗേഹസിതാ ഛന്ദാ യേ ഗേഹസിതാ വിതക്കാ തേ പജഹേയ്യാസി. തത്രാപി തേ, ഫഗ്ഗുന, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം ‘ന ചേവ മേ ചിത്തം വിപരിണതം ഭവിസ്സതി, ന ച പാപികം വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമി, ഹിതാനുകമ്പീ ച വിഹരിസ്സാമി മേത്തചിത്തോ, ന ദോസന്തരോ’തി. ഏവഞ്ഹി തേ, ഫഗ്ഗുന, സിക്ഖിതബ്ബം.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഫഗ്ഗുന, തവ ചേപി കോചി സമ്മുഖാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യ, തത്രാപി ത്വം, ഫഗ്ഗുന , യേ ഗേഹസിതാ ഛന്ദാ യേ ഗേഹസിതാ വിതക്കാ തേ പജഹേയ്യാസി. തത്രാപി തേ, ഫഗ്ഗുന, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം ‘ന ചേവ മേ ചിത്തം വിപരിണതം ഭവിസ്സതി, ന ച പാപികം വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമി, ഹിതാനുകമ്പീ ച വിഹരിസ്സാമി മേത്തചിത്തോ, ന ദോസന്തരോ’തി. ഏവഞ്ഹി തേ, ഫഗ്ഗുന, സിക്ഖിതബ്ബം.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഫഗ്ഗുന, തവ ചേപി കോചി പാണിനാ പഹാരം ദദേയ്യ, ലേഡ്ഡുനാ പഹാരം ദദേയ്യ, ദണ്ഡേന പഹാരം ദദേയ്യ, സത്ഥേന പഹാരം ദദേയ്യ, തത്രാപി ത്വം, ഫഗ്ഗുന, യേ ഗേഹസിതാ ഛന്ദാ യേ ഗേഹസിതാ വിതക്കാ തേ പജഹേയ്യാസി. തത്രാപി തേ, ഫഗ്ഗുന, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം ‘ന ചേവ മേ ചിത്തം വിപരിണതം ഭവിസ്സതി, ന ച പാപികം വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമി, ഹിതാനുകമ്പീ ച വിഹരിസ്സാമി മേത്തചിത്തോ, ന ദോസന്തരോ’തി. ഏവഞ്ഹി തേ, ഫഗ്ഗുന, സിക്ഖിതബ്ബ’’ന്തി.

൨൨൯. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ആരാധയിംസു വത മേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഏകം സമയം ചിത്തം. ഇധാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസിം - അഹം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകാസനഭോജനം ഭുഞ്ജാമി. ഏകാസനഭോജനം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഭുഞ്ജമാനോ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനാമി അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ച. ഏഥ തുമ്ഹേപി, ഭിക്ഖവേ, ഏകാസനഭോജനം ഭുഞ്ജഥ. ഏകാസനഭോജനം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേപി ഭുഞ്ജമാനാ അപ്പാബാധതഞ്ച സഞ്ജാനിസ്സഥ അപ്പാതങ്കതഞ്ച ലഹുട്ഠാനഞ്ച ബലഞ്ച ഫാസുവിഹാരഞ്ചാതി. ന മേ, ഭിക്ഖവേ, തേസു ഭിക്ഖൂസു അനുസാസനീ കരണീയാ അഹോസി; സതുപ്പാദകരണീയമേവ മേ, ഭിക്ഖവേ, തേസു ഭിക്ഖൂസു അഹോസി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സുഭൂമിയം ചതുമഹാപഥേ ആജഞ്ഞരഥോ യുത്തോ അസ്സ ഠിതോ ഓധസ്തപതോദോ. തമേനം ദക്ഖോ യോഗ്ഗാചരിയോ അസ്സദമ്മസാരഥി അഭിരുഹിത്വാ, വാമേന ഹത്ഥേന രസ്മിയോ ഗഹേത്വാ, ദക്ഖിണേന ഹത്ഥേന പതോദം ഗഹേത്വാ, യേനിച്ഛകം യദിച്ഛകം സാരേയ്യപി പച്ചാസാരേയ്യപി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ന മേ തേസു ഭിക്ഖൂസു അനുസാസനീ കരണീയാ അഹോസി, സതുപ്പാദകരണീയമേവ മേ, ഭിക്ഖവേ, തേസു ഭിക്ഖൂസു അഹോസി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേപി അകുസലം പജഹഥ, കുസലേസു ധമ്മേസു ആയോഗം കരോഥ. ഏവഞ്ഹി തുമ്ഹേപി ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സഥ.

“സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഗാമസ്സ വാ നിഗമസ്സ വാ അവിദൂരേ മഹന്തം സാലവനം. തഞ്ചസ്സ ഏളണ്ഡേഹി സഞ്ഛന്നം. തസ്സ കോചിദേവ പുരിസോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ അത്ഥകാമോ ഹിതകാമോ യോഗക്ഖേമകാമോ. സോ യാ താ സാലലട്ഠിയോ കുടിലാ ഓജാപഹരണിയോ [ഓജഹരണിയോ (ക॰)] താ ഛേത്വാ [തച്ഛേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ബഹിദ്ധാ നീഹരേയ്യ, അന്തോവനം സുവിസോധിതം വിസോധേയ്യ. യാ പന താ സാലലട്ഠിയോ ഉജുകാ സുജാതാ താ സമ്മാ പരിഹരേയ്യ. ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, സാലവനം അപരേന സമയേന വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേപി അകുസലം പജഹഥ, കുസലേസു ധമ്മേസു ആയോഗം കരോഥ. ഏവഞ്ഹി തുമ്ഹേപി ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിസ്സഥ.

൨൨൬. “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, ഇമിസ്സായേവ സാവത്ഥിയാ വേദേഹികാ നാമ ഗഹപതാനീ അഹോസി. വേദേഹികായ, ഭിക്ഖവേ, ഗഹപതാനിയാ ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘സോരതാ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ, നിവാതാ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ, ഉപസന്താ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ’തി. വേദേഹികായ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, ഗഹപതാനിയാ കാളീ നാമ ദാസീ അഹോസി ദക്ഖാ അനലസാ സുസംവിഹിതകമ്മന്താ.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാളിയാ ദാസിയാ ഏതദഹോസി - ‘മയ്ഹം ഖോ അയ്യായ ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - “സോരതാ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ, നിവാതാ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ, ഉപസന്താ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ”തി. കിം നു ഖോ മേ അയ്യാ സന്തംയേവ നു ഖോ അജ്ഝത്തം കോപം ന പാതുകരോതി ഉദാഹു അസന്തം ഉദാഹു മയ്ഹമേവേതേ [മയ്ഹേവേതേ (സീ॰ പീ॰)] കമ്മന്താ സുസംവിഹിതാ യേന മേ അയ്യാ സന്തംയേവ അജ്ഝത്തം കോപം ന പാതുകരോതി, നോ അസന്തം? യംനൂനാഹം അയ്യം വീമംസേയ്യ’ന്തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാളീ ദാസീ ദിവാ ഉട്ഠാസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ കാളിം ദാസിം ഏതദവോച - ‘ഹേ ജേ കാളീ’തി. ‘കിം, അയ്യേ’തി? ‘കിം, ജേ, ദിവാ ഉട്ഠാസീ’തി? ‘ന ഖയ്യേ [ന ഖോ അയ്യേ (സീ॰ പീ॰)], കിഞ്ചീ’തി. ‘നോ വത രേ കിഞ്ചി, പാപി ദാസി [പാപദാസി (സ്യാ॰ ക॰)], ദിവാ ഉട്ഠാസീ’തി കുപിതാ അനത്തമനാ ഭാകുടിം [ഭൂകുടിം (സീ॰ പീ॰), ഭകുടീം (സ്യാ॰)] അകാസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാളിയാ ദാസിയാ ഏതദഹോസി - ‘സന്തംയേവ ഖോ മേ അയ്യാ അജ്ഝത്തം കോപം ന പാതുകരോതി, നോ അസന്തം; മയ്ഹമേവേതേ കമ്മന്താ സുസംവിഹിതാ, യേന മേ അയ്യാ സന്തംയേവ അജ്ഝത്തം കോപം ന

പാതുകരോതി, നോ അസന്തം. യംനൂനാഹം ഭിയ്യോസോമത്തായ അയ്യം വീമംസേയ്യ’’’ന്തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാളീ ദാസീ ദിവാതരംയേവ ഉട്ഠാസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ കാളിം ദാസിം ഏതദവോച - ‘ഹേ ജേ, കാളീ’തി. ‘കിം, അയ്യേ’തി? ‘കിം, ജേ, ദിവാതരം ഉട്ഠാസീ’തി? ‘ന ഖ്വയ്യേ, കിഞ്ചീ’തി. ‘നോ വത രേ കിഞ്ചി, പാപി ദാസി, ദിവാതരം ഉട്ഠാസീ’തി കുപിതാ അനത്തമനാ അനത്തമനവാചം നിച്ഛാരേസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാളിയാ ദാസിയാ ഏതദഹോസി - ‘സന്തംയേവ ഖോ മേ അയ്യാ അജ്ഝത്തം കോപം ന പാതുകരോതി, നോ അസന്തം. മയ്ഹമേവേതേ കമ്മന്താ സുസംവിഹിതാ, യേന മേ അയ്യാ സന്തംയേവ അജ്ഝത്തം കോപം ന പാതുകരോതി, നോ അസന്തം. യംനൂനാഹം ഭിയ്യോസോമത്തായ അയ്യം വീമംസേയ്യ’ന്തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാളീ ദാസീ ദിവാതരംയേവ ഉട്ഠാസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ കാളിം ദാസിം ഏതദവോച - ‘ഹേ ജേ, കാളീ’തി. ‘കിം, അയ്യേ’തി? ‘കിം, ജേ, ദിവാ ഉട്ഠാസീ’തി? ‘ന ഖ്വയ്യേ, കിഞ്ചീ’തി. ‘നോ വത രേ കിഞ്ചി, പാപി ദാസി, ദിവാ ഉട്ഠാസീ’തി കുപിതാ അനത്തമനാ അഗ്ഗളസൂചിം ഗഹേത്വാ സീസേ പഹാരം അദാസി, സീസം വോഭിന്ദി [വി + അവ + ഭിന്ദി = വോഭിന്ദി]. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കാളീ ദാസീ ഭിന്നേന സീസേന ലോഹിതേന ഗലന്തേന പടിവിസ്സകാനം ഉജ്ഝാപേസി - ‘പസ്സഥയ്യേ, സോരതായ കമ്മം; പസ്സഥയ്യേ, നിവാതായ കമ്മം, പസ്സഥയ്യേ, ഉപസന്തായ കമ്മം! കഥഞ്ഹി നാമ ഏകദാസികായ ദിവാ ഉട്ഠാസീതി കുപിതാ അനത്തമനാ അഗ്ഗളസൂചിം ഗഹേത്വാ സീസേ പഹാരം ദസ്സതി, സീസം വോഭിന്ദിസ്സതീ’തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേദേഹികായ ഗഹപതാനിയാ അപരേന സമയേന ഏവം പാപകോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛി - ‘ചണ്ഡീ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ, അനിവാതാ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ, അനുപസന്താ വേദേഹികാ ഗഹപതാനീ’തി.

“ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു താവദേവ സോരതസോരതോ ഹോതി നിവാതനിവാതോ ഹോതി ഉപസന്തൂപസന്തോ ഹോതി യാവ ന അമനാപാ വചനപഥാ ഫുസന്തി. യതോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖും അമനാപാ വചനപഥാ ഫുസന്തി, അഥ ഭിക്ഖു ‘സോരതോ’തി വേദിതബ്ബോ, ‘നിവാതോ’തി വേദിതബ്ബോ, ‘ഉപസന്തോ’തി വേദിതബ്ബോ. നാഹം തം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖും ‘സുവചോ’തി വദാമി യോ ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരഹേതു സുവചോ ഹോതി, സോവചസ്സതം ആപജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? തഞ്ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം അലഭമാനോ ന സുവചോ ഹോതി, ന സോവചസ്സതം ആപജ്ജതി. യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മംയേവ സക്കരോന്തോ, ധമ്മം ഗരും കരോന്തോ, ധമ്മം മാനേന്തോ, ധമ്മം പൂജേന്തോ, ധമ്മം അപചായമാനോ [ധമ്മം യേവ സക്കരോന്തോ ധമ്മം ഗരുകരോന്തോ ധമ്മം അപചായമാനോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] സുവചോ ഹോതി, സോവചസ്സതം ആപജ്ജതി, തമഹം ‘സുവചോ’തി വദാമി. തസ്മാതിഹ,

ഭിക്ഖവേ, ‘ധമ്മംയേവ സക്കരോന്താ, ധമ്മം ഗരും കരോന്താ, ധമ്മം മാനേന്താ, ധമ്മം പൂജേന്താ, ധമ്മം അപചായമാനാ സുവചാ ഭവിസ്സാമ, സോവചസ്സതം ആപജ്ജിസ്സാമാ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൨൨൭. “പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, വചനപഥാ യേഹി വോ പരേ വദമാനാ വദേയ്യും - കാലേന വാ അകാലേന വാ; ഭൂതേന വാ അഭൂതേന വാ; സണ്ഹേന വാ ഫരുസേന വാ; അത്ഥസംഹിതേന വാ അനത്ഥസംഹിതേന വാ; മേത്തചിത്താ വാ ദോസന്തരാ വാ. കാലേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും അകാലേന വാ; ഭൂതേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും അഭൂതേന വാ; സണ്ഹേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും ഫരുസേന വാ; അത്ഥസംഹിതേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും അനത്ഥസംഹിതേന വാ ; മേത്തചിത്താ വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും ദോസന്തരാ വാ. തത്രാപി വോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ന ചേവ നോ ചിത്തം വിപരിണതം ഭവിസ്സതി, ന ച പാപികം വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമ, ഹിതാനുകമ്പീ ച വിഹരിസ്സാമ മേത്തചിത്താ, ന ദോസന്തരാ. തഞ്ച പുഗ്ഗലം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമ, തദാരമ്മണഞ്ച സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചിത്തേന വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന [അബ്യാപജ്ഝേന (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), അബ്യാപജ്ജേന (ക॰) അങ്ഗുത്തരതികനിപാതടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ] ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമാ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൨൨൮. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ കുദാലപിടകം [കുദ്ദാലപിടകം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ആദായ. സോ ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹം ഇമം മഹാപഥവിം അപഥവിം കരിസ്സാമീ’തി . സോ തത്ര തത്ര വിഖണേയ്യ [ഖണേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], തത്ര തത്ര വികിരേയ്യ, തത്ര തത്ര ഓട്ഠുഭേയ്യ, തത്ര തത്ര ഓമുത്തേയ്യ - ‘അപഥവീ ഭവസി, അപഥവീ ഭവസീ’തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു സോ പുരിസോ ഇമം മഹാപഥവിം അപഥവിം കരേയ്യാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “തം കിസ്സ ഹേതു”? “അയഞ്ഹി, ഭന്തേ, മഹാപഥവീ ഗമ്ഭീരാ അപ്പമേയ്യാ. സാ ന സുകരാ അപഥവീ കാതും; യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ”തി. “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിമേ വചനപഥാ യേഹി വോ പരേ വദമാനാ വദേയ്യും - കാലേന വാ അകാലേന വാ; ഭൂതേന വാ അഭൂതേന വാ; സണ്ഹേന വാ ഫരുസേന വാ; അത്ഥസംഹിതേന വാ അനത്ഥസംഹിതേന വാ; മേത്തചിത്താ വാ ദോസന്തരാ വാ. കാലേന വാ , ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും അകാലേന വാ; ഭൂതേന വാ ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും അഭൂതേന വാ; സണ്ഹേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും ഫരുസേന വാ; അത്ഥസംഹിതേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും അനത്ഥസംഹിതേന വാ; മേത്തചിത്താ വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും ദോസന്തരാ വാ. തത്രാപി വോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ന ചേവ നോ ചിത്തം വിപരിണതം ഭവിസ്സതി, ന ച പാപികം വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമ, ഹിതാനുകമ്പീ ച വിഹരിസ്സാമ മേത്തചിത്താ ന ദോസന്തരാ. തഞ്ച പുഗ്ഗലം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമ, തദാരമ്മണഞ്ച സബ്ബാവന്തം ലോകം പഥവിസമേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമാ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൨൨൯. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ലാഖം വാ ഹലിദ്ദിം വാ നീലം വാ മഞ്ജിട്ഠം വാ ആദായ. സോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ഇമസ്മിം ആകാസേ രൂപം ലിഖിസ്സാമി, രൂപപാതുഭാവം കരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു സോ പുരിസോ ഇമസ്മിം ആകാസേ രൂപം ലിഖേയ്യ, രൂപപാതുഭാവം കരേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''അയഞ്ഹി, ഭന്തേ, ആകാസോ അരൂപീ അനിദസ്സനോ. തത്ഥ ന സുകരം രൂപം ലിഖിതും, രൂപപാതുഭാവം കാതും; യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിമേ വചനപഥാ യേഹി വോ പരേ വദമാനാ വദേയ്യും കാലേന വാ അകാലേന വാ ...പേ॰... 'ന ചേവ... തദാരമ്മണഞ്ച സബ്ബാവന്തം ലോകം ആകാസസമേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൨൩൦. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ആദിത്തം തിണുക്കം ആദായ. സോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ഇമായ ആദിത്തായ തിണുക്കായ ഗങ്ഗം നദിം സന്താപേസ്സാമി സംപരിതാപേസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു സോ പുരിസോ ആദിത്തായ തിണുക്കായ ഗങ്ഗം നദിം സന്താപേയ്യ സംപരിതാപേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''ഗങ്ഗാ ഹി, ഭന്തേ, നദീ ഗമ്ഭീരാ അപ്പമേയ്യാ. സാ ന സുകരാ ആദിത്തായ തിണുക്കായ സന്താപേതും സംപരിതാപേതും; യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിമേ വചനപഥാ യേഹി വോ പരേ വദമാനാ വദേയ്യും കാലേന വാ അകാലേന വാ...പേ॰... 'ന ചേവ... തദാരമ്മണഞ്ച സബ്ബാവന്തം ലോകം ഗങ്ഗാസമേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമാ''തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൨൩൧. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ബിള്ളാരഭസ്താ മദ്ദിതാ സുമദ്ദിതാ സുപരിമദ്ദിതാ, മുദുകാ തൂലിനീ ഛിന്നസസ്സരാ ഛിന്നഭബ്ഭരാ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ കട്ഠം വാ കഥലം [കഠലം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] വാ ആദായ. സോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ഇമം ബിള്ളാരഭസ്തം മദ്ദിതം സുമദ്ദിതം സുപരിമദ്ദിതം, മുദുകം തൂലിനിം, ഛിന്നസസ്സരം ഛിന്നഭബ്ഭരം കട്ഠേന വാ കഥലേന വാ സരസരം കരിസ്സാമി ഭരഭരം കരിസ്സാമീ'തി . തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു സോ പുരിസോ അമും ബിള്ളാരഭസ്തം മദ്ദിതം സുമദ്ദിതം സുപരിമദ്ദിതം, മുദുകം തൂലിനിം, ഛിന്നസസ്സരം ഛിന്നഭബ്ഭരം കട്ഠേന വാ കഥലേന വാ സരസരം കരേയ്യ, ഭരഭരം കരേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''അമു ഹി, ഭന്തേ, ബിള്ളാരഭസ്താ മദ്ദിതാ സുമദ്ദിതാ സുപരിമദ്ദിതാ, മുദുകാ തൂലിനീ, ഛിന്നസസ്സരാ ഛിന്നഭബ്ഭരാ. സാ ന സുകരാ കട്ഠേന വാ കഥലേന വാ സരസരം കാതും ഭരഭരം കാതും; യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിമേ വചനപഥാ യേഹി വോ പരേ വദമാനാ വദേയ്യും കാലേന വാ അകാലേന വാ; ഭൂതേന വാ അഭൂതേന വാ; സണ്ഹേന വാ ഫരുസേന വാ; അത്ഥസംഹിതേന വാ അനത്ഥസംഹിതേന വാ; മേത്തചിത്താ വാ ദോസന്തരാ വാ. കാലേന വാ ഭിക്ഖവേ പരേ വദമാനാ വദേയ്യും

അകാലേന വാ; ഭൂതേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും അഭൂതേന വാ; സണ്ഹേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും ഫരുസേന വാ; അത്ഥസംഹിതേന വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും അനത്ഥസംഹിതേന വാ; മേത്തചിത്താ വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വദമാനാ വദേയ്യും ദോസന്തരാ വാ. തത്രാപി വോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'ന ചേവ നോ ചിത്തം വിപരിണതം ഭവിസ്സതി, ന ച പാപികം വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമ ഹിതാനുകമ്പീ ച വിഹരിസ്സാമ മേത്തചിത്താ ന ദോസന്തരാ. തഞ്ച പുഗ്ഗലം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമ, തദാരമ്മണഞ്ച സബ്ബാവന്തം ലോകം ബിളാരഭസ്താസമേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൨൩൨. "ഉഭതോദണ്ഡകേന ചേപി, ഭിക്ഖവേ, കകചേന ചോരാ ഓചരകാ അങ്ഗമങ്ഗാനി ഓകന്തേയ്യും, തത്രാപി യോ മനോ പദൂസേയ്യ, ന മേ സോ തേന സാസനകരോ. തത്രാപി വോ, ഭിക്ഖവേ , ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'ന ചേവ നോ ചിത്തം വിപരിണതം ഭവിസ്സതി, ന ച പാപികം വാചം നിച്ഛാരേസ്സാമ, ഹിതാനുകമ്പീ ച വിഹരിസ്സാമ മേത്തചിത്താ ന ദോസന്തരാ. തഞ്ച പുഗ്ഗലം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമ തദാരമ്മണഞ്ച സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൨൩൩. "ഇമഞ്ച [ഇമഞ്ചേ (?)] തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, കകചൂപമം ഓവാദം അഭിക്ഖണം മനസി കരേയ്യാഥ. പസ്സഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തം വചനപഥം, അണും വാ ഥൂലം വാ, യം തുമ്ഹേ നാധിവാസേയ്യാഥാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ". "തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഇമം കകചൂപമം ഓവാദം അഭിക്ഖണം മനസികരോഥ. തം വോ ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

കകചൂപമസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. അലഗദ്ദൂപമസുത്തം

൨൩൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അരിട്ഠസ്സ നാമ ഭിക്ഖുനോ ഗദ്ധബാധിപുബ്ബസ്സ [ഗന്ധബാധിപുബ്ബസ്സ (ക॰)] ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം ഹോതി - "തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ"തി. അസ്സോസും ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ - "അരിട്ഠസ്സ കിര നാമ ഭിക്ഖുനോ ഗദ്ധബാധിപുബ്ബസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'"തി. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു

ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം ഏതദവോചും - "സച്ചം കിര തേ, ആവുസോ അരിട്ഠ, ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'"തി. "ഏവംബ്യാഖോ [ഏവം ഖോ (?) ഭഗവതോ സമ്മുഖായേവസ്സ "ഏവംബ്യാഖോ"തി] അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ"തി.

അഥ ഖോ തേപി ഭിക്ഖൂ അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം ഏതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതുകാമാ സമനുയുഞ്ജന്തി സമനുഗാഹന്തി [സമനുഗ്ഗാഹന്തി (സ്യാ॰)] സമനുഭാസന്തി - "മാ ഹേവം, ആവുസോ അരിട്ഠ, അവച, മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി; ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം [അബ്ഭാചിക്ഖനം (ക॰)], ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ. അനേകപരിയായേനാവുസോ അരിട്ഠ, അന്തരായികാ ധമ്മാ അന്തരായികാ വുത്താ ഭഗവതാ, അലഞ്ച പന തേ പടിസേവതോ അന്തരായായ. അപ്പസ്സാദാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ,ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. അട്ഠികങ്കലൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ...പേ॰... മംസപേസൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ... തിണുക്കൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ... അങ്ഗാരകാസൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ... സുപിനകൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ... യാചിതകൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ... രുക്ഖഫലൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ... അസിസൂനൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ... സത്തിസൂലൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ... സപ്പസിരൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ"തി. ഏവമ്പി ഖോ അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ തേഹി ഭിക്ഖൂഹി സമനുയുഞ്ജിയമാനോ സമനുഗാഹിയമാനോ [സമനുഗ്ഗാഹിയമാനോ (സ്യാ॰ വിനയേപി)] സമനുഭാസിയമാനോ തദേവ [തഥേവ തം (വിനയേ)] പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഥാമസാ പരാമാസാ അഭിനിവിസ്സ വോഹരതി - "ഏവംബ്യാഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ"തി.

൨൩൫. യതോ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ നാസക്ഖിംസു അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം ഏതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതും, അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "അരിട്ഠസ്സ നാമ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനോ ഗദ്ധബാധിപുബ്ബസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'തി. അസ്സുമ്ഹ ഖോ മയം, ഭന്തേ - 'അരിട്ഠസ്സ കിര നാമ ഭിക്ഖുനോ ഗദ്ധബാധിപുബ്ബസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'തി. അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, യേന അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ തേനുപസങ്കമിമ്ഹ; ഉപസങ്കമിത്വാ അരിട്ഠം ഭിക്ഖും

ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം എതദവോചുമ്ഹ - 'സച്ചം കിര തേ, ആവുസോ അരിട്ഠ, ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'തി?

"ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ അമ്ഹേ എതദവോച - 'ഏവംബ്യാഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'തി. അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം എതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതുകാമാ സമനുയുഞ്ജിമ്ഹ സമനുഗാഹിമ്ഹ സമനുഭാസിമ്ഹ - 'മാ ഹേവം, ആവുസോ അരിട്ഠ, അവച, മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി; ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം , ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ. അനേകപരിയായേനാവുസോ അരിട്ഠ, അന്തരായികാ ധമ്മാ അന്തരായികാ വുത്താ ഭഗവതാ, അലഞ്ച പന തേ പടിസേവതോ അന്തരായായ. അപ്പസ്സാദാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ എത്ഥ ഭിയ്യോ. അട്ഠികങ്കലൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ...പേ॰... സപ്പസിരൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ എത്ഥ ഭിയ്യോ'തി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ അമ്ഹേഹി സമനുയുഞ്ജിയമാനോ സമനുഗാഹിയമാനോ സമനുഭാസിയമാനോ തദേവ പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഥാമസാ പരാമാസാ അഭിനിവിസ്സ വോഹരതി - 'ഏവംബ്യാഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'തി. യതോ ഖോ മയം, ഭന്തേ, നാസക്ഖിമ്ഹ അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം എതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതും, അഥ മയം എതമത്ഥം ഭഗവതോ ആരോചേമാ"തി.

൨൩൬. അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - "ഏഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, മമ വചനേന അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ തം, ആവുസോ അരിട്ഠ, ആമന്തേതീ'"തി. "ഏവം , ഭന്തേ"തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ, യേന അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം എതദവോച - "സത്ഥാ തം, ആവുസോ അരിട്ഠ, ആമന്തേതീ"തി. "ഏവമാവുസോ"തി ഖോ അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ എകമന്തം നിസീദി. എകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം ഭഗവാ എതദവോച - "സച്ചം കിര തേ, അരിട്ഠ, ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'"തി?

"ഏവംബ്യാഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി - 'യഥാ യേമേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ ഭഗവതാ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ'"തി. "കസ്സ ഖോ നാമ ത്വം, മോഘപുരിസ, മയാ ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാസി? നനു മയാ, മോഘപുരിസ, അനേകപരിയായേന

അന്തരായികാ ധമ്മാ അന്തരായികാ വുത്താ? അലഞ്ച പന തേ പടിസേവതോ അന്തരായായ. അപ്പസ്സാദാ കാമാ വുത്താ മയാ, ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. അട്ഠികങ്കലൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... മംസപേസൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... തിണുക്കൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... അങ്ഗാരകാസൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... സുപിനകൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... യാചിതകൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... രുക്ഖഫലൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... അസിസൂനൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... സത്തിസൂലൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ... സപ്പസിരൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ, ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. അഥ ച പന ത്വം, മോഘപുരിസ, അത്തനാ ദുഗ്ഗഹിതേന അമ്ഹേ ചേവ അബ്ഭാചിക്ഖസി, അത്താനഞ്ച ഖനസി, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവസി. തഞ്ഹി തേ, മോഘപുരിസ, ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നായം അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ ഉസ്മീകതോപി ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ''തി? ''കിഞ്ഹി [കിംതി (ക॰)] സിയാ, ഭന്തേ; നോ ഹേതം, ഭന്തേ''തി. ഏവം വുത്തേ, അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ നിസീദി. അഥ ഖോ ഭഗവാ അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം തുണ്ഹീഭൂതം മങ്കുഭൂതം പത്തക്ഖന്ധം അധോമുഖം പജ്ഝായന്തം അപ്പടിഭാനം വിദിത്വാ അരിട്ഠം ഭിക്ഖും ഗദ്ധബാധിപുബ്ബം ഏതദവോച - ''പഞ്ഞായിസ്സസി ഖോ ത്വം, മോഘപുരിസ, ഏതേന സകേന പാപകേന ദിട്ഠിഗതേന. ഇധാഹം ഭിക്ഖൂ പടിപുച്ഛിസ്സാമീ''തി.

൨൩൭. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''തുമ്ഹേപി മേ, ഭിക്ഖവേ , ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാഥ യഥായം അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ അത്തനാ ദുഗ്ഗഹിതേന അമ്ഹേ ചേവ അബ്ഭാചിക്ഖതി, അത്താനഞ്ച ഖനതി, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതീ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ. അനേകപരിയായേന ഹി നോ, ഭന്തേ, അന്തരായികാ ധമ്മാ അന്തരായികാ വുത്താ ഭഗവതാ; അലഞ്ച പന തേ പടിസേവതോ അന്തരായായ. അപ്പസ്സാദാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. അട്ഠികങ്കലൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ...പേ॰... സപ്പസിരൂപമാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ , ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ''തി. ''സാധു സാധു, ഭിക്ഖവേ, സാധു, ഖോ മേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാഥ. അനേകപരിയായേന ഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ മയാ, അലഞ്ച പന തേ പടിസേവതോ അന്തരായായ. അപ്പസ്സാദാ കാമാ വുത്താ മയാ , ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. അട്ഠികങ്കലൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ...പേ॰... സപ്പസിരൂപമാ കാമാ വുത്താ മയാ, ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. അഥ ച പനായം അരിട്ഠോ ഭിക്ഖു ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ അത്തനാ ദുഗ്ഗഹിതേന അമ്ഹേ ചേവ അബ്ഭാചിക്ഖതി, അത്താനഞ്ച ഖനതി, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. തഞ്ഹി തസ്സ മോഘപുരിസസ്സ ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ. സോ വത, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര കാമസഞ്ഞായ അഞ്ഞത്ര കാമവിതക്കേഹി കാമേ പടിസേവിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി''.

൨൩൮. "ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചേ മോഘപുരിസാ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തേ തം ധമ്മം പരിയാപുണിത്വാ തേസം ധമ്മാനം പഞ്ഞായ അത്ഥം ന ഉപപരിക്ഖന്തി. തേസം തേ ധമ്മാ പഞ്ഞായ അത്ഥം അനുപപരിക്ഖതം ന നിജ്ഝാനം ഖമന്തി. തേ ഉപാരമ്ഭാനിസംസാ ചേവ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി ഇതിവാദപ്പമോക്ഖാനിസംസാ ച. യസ്സ ചത്ഥായ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭോന്തി. തേസം തേ ധമ്മാ ദുഗ്ഗഹിതാ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ദുഗ്ഗഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ അലഗദ്ദത്ഥികോ അലഗദ്ദഗവേസീ അലഗദ്ദപരിയേസനം ചരമാനോ. സോ പസ്സേയ്യ മഹന്തം അലഗദ്ദം. തമേനം ഭോഗേ വാ നങ്ഗുട്ഠേ വാ ഗണ്ഹേയ്യ. തസ്സ സോ അലഗദ്ദോ പടിപരിവത്തിത്വാ [പടിനിവത്തിത്വാ (സ്യാ॰ ക॰)] ഹത്ഥേ വാ ബാഹായ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ അങ്ഗപച്ചങ്ഗേ ഡംസേയ്യ [ഡസേയ്യ (സീ॰ പീ॰)]. സോ തതോനിദാനം മരണം വാ നിഗച്ഛേയ്യ മരണമത്തം വാ ദുക്ഖം. തം കിസ്സ ഹേതു? ദുഗ്ഗഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, അലഗദ്ദസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചേ മോഘപുരിസാ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തേ തം ധമ്മം പരിയാപുണിത്വാ തേസം ധമ്മാനം പഞ്ഞായ അത്ഥം ന ഉപപരിക്ഖന്തി. തേസം തേ ധമ്മാ പഞ്ഞായ അത്ഥം അനുപപരിക്ഖതം ന നിജ്ഝാനം ഖമന്തി. തേ ഉപാരമ്ഭാനിസംസാ ചേവ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി ഇതിവാദപ്പമോക്ഖാനിസംസാ ച. യസ്സ ചത്ഥായ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭോന്തി. തേസം തേ ധമ്മാ ദുഗ്ഗഹിതാ ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ദുഗ്ഗഹിതത്താ ഭിക്ഖവേ ധമ്മാനം.

൨൩൯. "ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചേ കുലപുത്താ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തേ തം ധമ്മം പരിയാപുണിത്വാ തേസം ധമ്മാനം പഞ്ഞായ അത്ഥം ഉപപരിക്ഖന്തി. തേസം തേ ധമ്മാ പഞ്ഞായ അത്ഥം ഉപപരിക്ഖതം നിജ്ഝാനം ഖമന്തി. തേ ന ചേവ ഉപാരമ്ഭാനിസംസാ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി ന ഇതിവാദപ്പമോക്ഖാനിസംസാ ച [ന ച ഇതിവാദപ്പമോക്ഖാനിസംസാ (?)]. യസ്സ ചത്ഥായ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി തഞ്ചസ്സ അത്ഥം അനുഭോന്തി. തേസം തേ ധമ്മാ സുഗ്ഗഹിതാ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? സുഗ്ഗഹിതത്താ ഭിക്ഖവേ ധമ്മാനം.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ അലഗദ്ദത്ഥികോ അലഗദ്ദഗവേസീ അലഗദ്ദപരിയേസനം ചരമാനോ. സോ പസ്സേയ്യ മഹന്തം അലഗദ്ദം. തമേനം അജപദേന ദണ്ഡേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ. അജപദേന ദണ്ഡേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹിത്വാ, ഗീവായ സുഗ്ഗഹിതം ഗണ്ഹേയ്യ. കിഞ്ചാപി സോ, ഭിക്ഖവേ , അലഗദ്ദോ തസ്സ പുരിസസ്സ ഹത്ഥം വാ ബാഹം വാ അഞ്ഞതരം വാ അങ്ഗപച്ചങ്ഗം ഭോഗേഹി പലിവേഠേയ്യ, അഥ ഖോ സോ നേവ തതോനിദാനം മരണം വാ നിഗച്ഛേയ്യ മരണമത്തം വാ ദുക്ഖം. തം കിസ്സ

ഹേതു? സുഗ്ഗഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, അലഗദ്ദസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചേ കുലപുത്താ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തേ തം ധമ്മം പരിയാപുണിത്വാ തേസം ധമ്മാനം പഞ്ഞായ അത്ഥം ഉപപരിക്ഖന്തി. തേസം തേ ധമ്മാ പഞ്ഞായ അത്ഥം ഉപപരിക്ഖതം നിജ്ഝാനം ഖമന്തി. തേ ന ചേവ ഉപാരമ്ഭാനിസംസാ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി, ന ഇതിവാദപ്പമോക്ഖാനിസംസാ ച. യസ്സ ചത്ഥായ ധമ്മം പരിയാപുണന്തി, തഞ്ചസ്സ അത്ഥം അനുഭോന്തി. തേസം തേ ധമ്മാ സുഗ്ഗഹിതാ ദീഘരത്തം അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? സുഗ്ഗഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, യസ്സ മേ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനേയ്യാഥ, തഥാ നം ധാരേയ്യാഥ. യസ്സ ച പന മേ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ന ആജാനേയ്യാഥ, അഹം വോ തത്ഥ പടിപുച്ഛിതബ്ബോ, യേ വാ പനാസ്സു വിയത്താ ഭിക്ഖൂ.

൨൪൦. "കുല്ലൂപമം വോ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മം ദേസേസ്സാമി നിത്ഥരണത്ഥായ, നോ ഗഹണത്ഥായ. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസികരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ. സോ പസ്സേയ്യ മഹന്തം ഉദകണ്ണവം, ഓരിമം തീരം സാസങ്കം സപ്പടിഭയം, പാരിമം തീരം ഖേമം അപ്പടിഭയം; ന ചസ്സ നാവാ സന്താരണീ ഉത്തരസേതു വാ അപാരാ പാരം ഗമനായ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം ഖോ മഹാഉദകണ്ണവോ, ഓരിമം തീരം സാസങ്കം സപ്പടിഭയം, പാരിമം തീരം ഖേമം അപ്പടിഭയം; നത്ഥി ച നാവാ സന്താരണീ ഉത്തരസേതു വാ അപാരാ പാരം ഗമനായ. യംനൂനാഹം തിണകട്ഠസാഖാപലാസം സംകഡ്ഢിത്വാ, കുല്ലം ബന്ധിത്വാ, തം കുല്ലം നിസ്സായ ഹത്ഥേഹി ച പാദേഹി ച വായമമാനോ സോത്ഥിനാ പാരം ഉത്തരേയ്യ'ന്തി. അഥ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ തിണകട്ഠസാഖാപലാസം സംകഡ്ഢിത്വാ, കുല്ലം ബന്ധിത്വാ തം കുല്ലം നിസ്സായ ഹത്ഥേഹി ച പാദേഹി ച വായമമാനോ സോത്ഥിനാ പാരം ഉത്തരേയ്യ. തസ്സ പുരിസസ്സ ഉത്തിണ്ണസ്സ [തിണ്ണസ്സ (പീ॰ ക॰)] പാരങ്ഗതസ്സ ഏവമസ്സ - 'ബഹുകാരോ ഖോ മേ അയം കുല്ലോ; ഇമാഹം കുല്ലം നിസ്സായ ഹത്ഥേഹി ച പാദേഹി ച വായമമാനോ സോത്ഥിനാ പാരം ഉത്തിണ്ണോ. യംനൂനാഹം ഇമം കുല്ലം സീസേ വാ ആരോപേത്വാ ഖന്ധേ വാ ഉച്ചാരേത്വാ [ഉച്ചോപേത്വാ (ക॰)] യേന കാമം പക്കമേയ്യ'ന്തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു സോ പുരിസോ ഏവംകാരീ തസ്മിം കുല്ലേ കിച്ചകാരീ അസ്സാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ". "കഥംകാരീ ച സോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ തസ്മിം കുല്ലേ കിച്ചകാരീ അസ്സ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തസ്സ പുരിസസ്സ ഉത്തിണ്ണസ്സ പാരങ്ഗതസ്സ ഏവമസ്സ - 'ബഹുകാരോ ഖോ മേ അയം കുല്ലോ; ഇമാഹം കുല്ലം നിസ്സായ ഹത്ഥേഹി ച പാദേഹി ച വായമമാനോ സോത്ഥിനാ പാരം ഉത്തിണ്ണോ. യംനൂനാഹം ഇമം കുല്ലം ഥലേ വാ ഉസ്സാദേത്വാ [ഉസ്സാരേത്വാ (ക॰)] ഉദകേ വാ ഓപിലാപേത്വാ യേന കാമം പക്കമേയ്യ'ന്തി. ഏവംകാരീ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ തസ്മിം കുല്ലേ കിച്ചകാരീ അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കുല്ലൂപമോ മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ നിത്ഥരണത്ഥായ, നോ ഗഹണത്ഥായ. കുല്ലൂപമം വോ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മം ദേസിതം, ആജാനന്തേഹി ധമ്മാപി വോ പഹാതബ്ബാ പഗേവ അധമ്മാ.

൨൪൭. “ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിട്ഠാനാനി. കതമാനി ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ അരിയാനം അദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ അകോവിദോ അരിയധമ്മേ അവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം അദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ അകോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ അവിനീതോ, രൂപം ‘ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; വേദനം ‘ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; സഞ്ഞം ‘ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; സങ്ഖാരേ ‘ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; യമ്പി തം ദിട്ഠം സുതം മുതം വിഞ്ഞാതം പത്തം പരിയേസിതം, അനുവിചരിതം മനസാ തമ്പി ‘ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; യമ്പി തം ദിട്ഠിട്ഠാനം - സോ ലോകോ സോ അത്താ, സോ പേച്ച ഭവിസ്സാമി നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ , സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സാമീതി - തമ്പി ‘ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി. സുതവാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ അരിയാനം ദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ കോവിദോ അരിയധമ്മേ സുവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം ദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ കോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ സുവിനീതോ, രൂപം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; വേദനം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; സഞ്ഞം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; സങ്ഖാരേ ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; യമ്പി തം ദിട്ഠം സുതം മുതം വിഞ്ഞാതം പത്തം പരിയേസിതം, അനുവിചരിതം മനസാ, തമ്പി ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി; യമ്പി തം ദിട്ഠിട്ഠാനം - സോ ലോകോ സോ അത്താ, സോ പേച്ച ഭവിസ്സാമി നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ, സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സാമീതി - തമ്പി ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി സമനുപസ്സതി. സോ ഏവം സമനുപസ്സന്തോ അസതി ന പരിതസ്സതീ”തി.

൨൪൮. ഏവം വുത്തേ, അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “സിയാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ബഹിദ്ധാ അസതി പരിതസ്സനാ”തി? “സിയാ, ഭിക്ഖൂ”തി - ഭഗവാ അവോച. “ഇധ ഭിക്ഖു ഏകച്ചസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘അഹു വത മേ, തം വത മേ നത്ഥി; സിയാ വത മേ, തം വതാഹം ന ലഭാമീ’തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി ഉരത്താളിം കന്ദതി സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖു, ബഹിദ്ധാ അസതി പരിതസ്സനാ ഹോതീ”തി.

“സിയാ പന, ഭന്തേ, ബഹിദ്ധാ അസതി അപരിതസ്സനാ”തി? “സിയാ, ഭിക്ഖൂ”തി - ഭഗവാ അവോച. “ഇധ ഭിക്ഖു ഏകച്ചസ്സ ന ഏവം ഹോതി - ‘അഹു വത മേ, തം വത മേ നത്ഥി; സിയാ വത മേ, തം വതാഹം ന ലഭാമീ’തി. സോ ന സോചതി ന കിലമതി ന പരിദേവതി ന ഉരത്താളിം കന്ദതി ന സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖു, ബഹിദ്ധാ അസതി അപരിതസ്സനാ ഹോതീ”തി.

“സിയാ നു ഖോ, ഭന്തേ, അജ്ഝത്തം അസതി പരിതസ്സനാ”തി? “സിയാ, ഭിക്ഖൂ”തി - ഭഗവാ അവോച. “ഇധ, ഭിക്ഖു, ഏകച്ചസ്സ ഏവം ദിട്ഠി ഹോതി - ‘സോ ലോകോ സോ അത്താ, സോ പേച്ച ഭവിസ്സാമി നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ, സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സാമീ’തി. സോ

സുണാതി തഥാഗതസ്സ വാ തഥാഗതസാവകസ്സ വാ സബ്ബേസം ദിട്ഠിട്ഠാനാധിട്ഠാനപരിയുട്ഠാനാഭിനിവേസാനുസയാനം സമുഗ്ഘാതായ സബ്ബസങ്ഖാരസമഥായ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ തണ്ഹാക്ഖയായ വിരാഗായ നിരോധായ നിബ്ബാനായ ധമ്മം ദേസേന്തസ്സ. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘ഉച്ഛിജ്ജിസ്സാമി നാമസ്സു, വിനസ്സിസ്സാമി നാമസ്സു, നസ്സു നാമ ഭവിസ്സാമീ’തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി ഉരത്താളിം കന്ദതി സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖു, അജ്ഝത്തം അസതി പരിതസ്സനാ ഹോതീ”തി.

“സിയാ പന, ഭന്തേ, അജ്ഝത്തം അസതി അപരിതസ്സനാ”തി? “സിയാ, ഭിക്ഖൂ”തി ഭഗവാ അവോച. “ഇധ, ഭിക്ഖു, ഏകച്ചസ്സ ന ഏവം ദിട്ഠി ഹോതി - ‘സോ ലോകോ സോ അത്താ, സോ പേച്ച ഭവിസ്സാമി നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ, സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സാമീ’തി. സോ സുണാതി തഥാഗതസ്സ വാ തഥാഗതസാവകസ്സ വാ സബ്ബേസം ദിട്ഠിട്ഠാനാധിട്ഠാനപരിയുട്ഠാനാഭിനിവേസാനുസയാനം സമുഗ്ഘാതായ സബ്ബസങ്ഖാരസമഥായ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗായ തണ്ഹാക്ഖയായ വിരാഗായ നിരോധായ നിബ്ബാനായ ധമ്മം ദേസേന്തസ്സ. തസ്സ ന ഏവം ഹോതി - ‘ഉച്ഛിജ്ജിസ്സാമി നാമസ്സു, വിനസ്സിസ്സാമി നാമസ്സു, നസ്സു നാമ ഭവിസ്സാമീ’തി. സോ ന സോചതി ന കിലമതി ന പരിദേവതി ന ഉരത്താളിം കന്ദതി ന സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖു, അജ്ഝത്തം അസതി അപരിതസ്സനാ ഹോതി”.

២៤៣. “തം [തഞ്ച (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, പരിഗ്ഗഹം പരിഗ്ഗണ്ഹേയ്യാഥ, യ്വാസ്സ [യ്വാസ്സു (ക॰)] പരിഗ്ഗഹോ നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ, സസ്സതിസമം തഥേവ തിട്ഠേയ്യ. പസ്സഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തം പരിഗ്ഗഹം യ്വാസ്സ പരിഗ്ഗഹോ നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ, സസ്സതിസമം തഥേവ തിട്ഠേയ്യാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “സാധു, ഭിക്ഖവേ. അഹമ്പി ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, പരിഗ്ഗഹം ന സമനുപസ്സാമി യ്വാസ്സ പരിഗ്ഗഹോ നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ സസ്സതിസമം തഥേവ തിട്ഠേയ്യ.

“തം, ഭിക്ഖവേ, അത്തവാദുപാദാനം ഉപാദിയേഥ, യംസ [യസ്സ (സ്യാ॰ ക॰)] അത്തവാദുപാദാനം ഉപാദിയതോ ന ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ. പസ്സഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തം അത്തവാദുപാദാനം യംസ അത്തവാദുപാദാനം ഉപാദിയതോ ന ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “സാധു, ഭിക്ഖവേ. അഹമ്പി ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, അത്തവാദുപാദാനം ന സമനുപസ്സാമി യംസ അത്തവാദുപാദാനം ഉപാദിയതോ ന ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ.

“തം, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിനിസ്സയം നിസ്സയേഥ യംസ ദിട്ഠിനിസ്സയം നിസ്സയതോ ന ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ. പസ്സഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തം ദിട്ഠിനിസ്സയം യംസ ദിട്ഠിനിസ്സയം നിസ്സയതോ ന ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “സാധു, ഭിക്ഖവേ. അഹമ്പി ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിനിസ്സയം ന സമനുപസ്സാമി യംസ ദിട്ഠിനിസ്സയം നിസ്സയതോ ന ഉപ്പജ്ജേയ്യും സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ”.

൨൪൮. "അത്തനി വാ, ഭിക്ഖവേ, സതി അത്തനിയം മേ തി അസ്സാ"തി?

"ഏവം, ഭന്തേ".

"അത്തനിയേ വാ, ഭിക്ഖവേ, സതി അത്താ മേ തി അസ്സാ"തി? "ഏവം, ഭന്തേ".

"അത്തനി ച, ഭിക്ഖവേ, അത്തനിയേ ച സച്ചതോ ഥേതതോ അനുപലബ്ഭമാനേ, യമ്പി തം ദിട്ഠിട്ഠാനം - 'സോ ലോകോ സോ അത്താ, സോ പേച്ച ഭവിസ്സാമി നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ, സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സാമീ'തി - നനായം [ന ച ഖോയം (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, കേവലോ പരിപൂരോ ബാലധമ്മോ'"തി?

"കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭന്തേ, കേവലോ ഹി, ഭന്തേ, പരിപൂരോ [കേവലോ പരിപൂരോ (സീ॰ പീ॰)] ബാലധമ്മോ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, രൂപം നിച്ചം വാ അനിച്ചം വാ"തി?

"അനിച്ചം, ഭന്തേ" .

"യം പനാനിച്ചം, ദുക്ഖം വാ തം സുഖം വാ"തി?

"ദുക്ഖം, ഭന്തേ".

"യം പനാനിച്ചം ദുക്ഖം വിപരിണാമധമ്മം, കല്ലം നു തം സമനുപസ്സിതും - ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ"തി?

"നോ ഹേതം, ഭന്തേ".

"തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാ...പേ॰... സഞ്ഞാ... സങ്ഖാരാ... വിഞ്ഞാണം നിച്ചം വാ അനിച്ചം വാ"തി?

"അനിച്ചം, ഭന്തേ".

"യം പനാനിച്ചം, ദുക്ഖം വാ തം സുഖം വാ"തി?

"ദുക്ഖം, ഭന്തേ".

"യം പനാനിച്ചം ദുക്ഖം വിപരിണാമധമ്മം, കല്ലം നു തം സമനുപസ്സിതും - ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ"തി?

"നോ ഹേതം, ഭന്തേ".

"തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, യം കിഞ്ചി രൂപം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം, അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ , ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ, ഹീനം വാ പണീതം വാ, യം ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം രൂപം 'നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ'തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. യാ കാചി വേദനാ...പേ॰... യാ കാചി സഞ്ഞാ... യേ കേചി

സങ്ഖാരാ... യം കിഞ്ചി വിഞ്ഞാണം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം, അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ, ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ, ഹീനം വാ പണീതം വാ, യം ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം വിഞ്ഞാണം 'നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ'തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം".

൨൪൭. "ഏവം പസ്സം, ഭിക്ഖവേ, സുതവാ അരിയസാവകോ രൂപസ്മിം നിബ്ബിന്ദതി, വേദനായ നിബ്ബിന്ദതി, സഞ്ഞായ നിബ്ബിന്ദതി, സങ്ഖാരേസു നിബ്ബിന്ദതി, വിഞ്ഞാണസ്മിം നിബ്ബിന്ദതി, നിബ്ബിദാ വിരജ്ജതി [നിബ്ബിന്ദം വിരജ്ജതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], വിരാഗാ വിമുച്ചതി , വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉക്ഖിത്തപലിഘോ ഇതിപി, സംകിണ്ണപരിക്ഖോ ഇതിപി, അബ്ബൂള്ഹേസികോ ഇതിപി, നിരഗ്ഗളോ ഇതിപി, അരിയോ പന്നദ്ധജോ പന്നഭാരോ വിസംയുത്തോ ഇതിപി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉക്ഖിത്തപലിഘോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അവിജ്ജാ പഹീനാ ഹോതി, ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ, ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉക്ഖിത്തപലിഘോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സംകിണ്ണപരിക്ഖോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പോനോബ്ഭവികോ ജാതിസംസാരോ പഹീനോ ഹോതി, ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ, ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സംകിണ്ണപരിക്ഖോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അബ്ബൂള്ഹേസികോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ പഹീനാ ഹോതി, ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ, ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അബ്ബൂള്ഹേസികോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിരഗ്ഗളോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ച ഓരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി പഹീനാനി ഹോന്തി, ഉച്ഛിന്നമൂലാനി താലാവത്ഥുകതാനി അനഭാവംകതാനി, ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാനി . ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിരഗ്ഗളോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയോ പന്നദ്ധജോ പന്നഭാരോ വിസംയുത്തോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അസ്മിമാനോ പഹീനോ ഹോതി, ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ , ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ . ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയോ പന്നദ്ധജോ പന്നഭാരോ വിസംയുത്തോ ഹോതി.

൨൪൮. "ഏവം വിമുത്തചിത്തം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖും സഇന്ദാ ദേവാ സബ്രഹ്മകാ സപജാപതികാ അന്വേസം നാധിഗച്ഛന്തി - 'ഇദം നിസ്സിതം തഥാഗതസ്സ വിഞ്ഞാണ'ന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ദിട്ഠേവാഹം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ തഥാഗതം അനനുവിജ്ജോതി വദാമി. ഏവംവാദിം ഖോ മം, ഭിക്ഖവേ, ഏവമക്ഖായിം ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അസതാ തുച്ഛാ മുസാ അഭൂതേന

അബ്ഭാചിക്ഖന്തി - ‘വേനയികോ സമണോ ഗോതമോ, സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞാപേതീ’തി. യഥാ ചാഹം ന, ഭിക്ഖവേ [ഭിക്ഖവേ ന (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], യഥാ ചാഹം ന വദാമി, തഥാ മം തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ അസതാ തുച്ഛാ മുസാ അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖന്തി - ‘വേനയികോ സമണോ ഗോതമോ, സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞാപേതീ’തി. പുബ്ബേ ചാഹം ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി ച ദുക്ഖഞ്ചേവ പഞ്ഞാപേമി, ദുക്ഖസ്സ ച നിരോധം. തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ, പരേ തഥാഗതം അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസേന്തി വിഹേസേന്തി, തത്ര, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ ന ഹോതി ആഘാതോ ന അപ്പച്ചയോ ന ചേതസോ അനഭിരദ്ധി.

“തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ, പരേ തഥാഗതം സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, തത്ര, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ ന ഹോതി ആനന്ദോ ന സോമനസ്സം ന ചേതസോ ഉപ്പിലാവിതത്തം. തത്ര ചേ, ഭിക്ഖവേ , പരേ വാ തഥാഗതം സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി, തത്ര, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘യം ഖോ ഇദം പുബ്ബേ പരിഞ്ഞാതം തത്ഥ മേ ഏവരൂപാ കാരാ [സക്കാരാ (ക॰)] കരീയന്തീ’തി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേ ചേപി പരേ അക്കോസേയ്യും പരിഭാസേയ്യും രോസേയ്യും വിഹേസേയ്യും, തത്ര തുമ്ഹേ ഹി ന ആഘാതോ ന അപ്പച്ചയോ ന ചേതസോ അനഭിരദ്ധി കരണീയാ. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേ ചേപി പരേ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, തത്ര തുമ്ഹേഹി ന ആനന്ദോ ന സോമനസ്സം ന ചേതസോ ഉപ്പിലാവിതത്തം കരണീയം. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേ ചേപി പരേ സക്കരേയ്യും ഗരും കരേയ്യും മാനേയ്യും പൂജേയ്യും, തത്ര തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - ‘യം ഖോ ഇദം പുബ്ബേ പരിഞ്ഞാതം, തത്ഥ മേ [തത്ഥ നോ (ക॰) തത്ഥ + ഇമേതി പദച്ഛേദോ] ഏവരൂപാ കാരാ കരീയന്തീ’തി.

൨൪൭. “തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, യം ന തുമ്ഹാകം തം പജഹഥ; തം വോ പഹീനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സതി. കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം? രൂപം, ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം, തം പജഹഥ; തം വോ പഹീനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സതി. വേദനാ, ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം, തം പജഹഥ; സാ വോ പഹീനാ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സതി. സഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം, തം പജഹഥ; സാ വോ പഹീനാ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സതി. സങ്ഖാരാ, ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം, തേ പജഹഥ; തേ വോ പഹീനാ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സന്തി. വിഞ്ഞാണം, ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം, തം പജഹഥ; തം വോ പഹീനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സതി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, യം ഇമസ്മിം ജേതവനേ തിണകട്ഠസാഖാപലാസം, തം ജനോ ഹരേയ്യ വാ ദഹേയ്യ വാ യഥാപച്ചയം വാ കരേയ്യ. അപി നു തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - ‘അമ്ഹേ ജനോ ഹരതി വാ ദഹതി വാ യഥാപച്ചയം വാ കരോതീ’തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “തം കിസ്സ ഹേതു”? “ന ഹി നോ ഏതം, ഭന്തേ, അത്താ വാ അത്തനിയം വാ”തി. “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യം ന തുമ്ഹാകം തം പജഹഥ; തം വോ പഹീനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സതി. കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം? രൂപം, ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം, തം പജഹഥ; തം വോ പഹീനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സതി. വേദനാ, ഭിക്ഖവേ… പേ॰… സഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ… സങ്ഖാരാ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… വിഞ്ഞാണം,

ഭിക്ഖവേ, ന തുമ്ഹാകം, തം പജഹഥ; തം വോ പഹീനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ഭവിസ്സതി.

൨൪൭. "ഏവം സ്വാക്ഖാതോ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ഉത്താനോ വിവടോ പകാസിതോ ഛിന്നപിലോതികോ. ഏവം സ്വാക്ഖാതേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മേ ഉത്താനേ വിവടേ പകാസിതേ ഛിന്നപിലോതികേ യേ തേ ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ, വട്ടം തേസം നത്ഥി പഞ്ഞാപനായ. ഏവം സ്വാക്ഖാതോ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ഉത്താനോ വിവടോ പകാസിതോ ഛിന്നപിലോതികോ. ഏവം സ്വാക്ഖാതേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മേ ഉത്താനേ വിവടേ പകാസിതേ ഛിന്നപിലോതികേ യേസം ഭിക്ഖൂനം പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി പഹീനാനി, സബ്ബേ തേ ഓപപാതികാ, തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനോ, അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ. ഏവം സ്വാക്ഖാതോ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ഉത്താനോ വിവടോ പകാസിതോ ഛിന്നപിലോതികോ. ഏവം സ്വാക്ഖാതേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മേ ഉത്താനേ വിവടേ പകാസിതേ ഛിന്നപിലോതികേ യേസം ഭിക്ഖൂനം തീണി സംയോജനാനി പഹീനാനി, രാഗദോസമോഹാ തനുഭൂതാ, സബ്ബേ തേ സകദാഗാമിനോ, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തി. ഏവം സ്വാക്ഖാതോ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ഉത്താനോ വിവടോ പകാസിതോ ഛിന്നപിലോതികോ. ഏവം സ്വാക്ഖാതേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മേ ഉത്താനേ വിവടേ പകാസിതേ ഛിന്നപിലോതികേ യേസം ഭിക്ഖൂനം തീണി സംയോജനാനി പഹീനാനി, സബ്ബേ തേ സോതാപന്നാ, അവിനിപാതധമ്മാ , നിയതാ സമ്ബോധിപരായനാ. ഏവം സ്വാക്ഖാതോ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ഉത്താനോ വിവടോ പകാസിതോ ഛിന്നപിലോതികോ. ഏവം സ്വാക്ഖാതേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മേ ഉത്താനേ വിവടേ പകാസിതേ ഛിന്നപിലോതികേ യേ തേ ഭിക്ഖൂ ധമ്മാനുസാരിനോ സദ്ധാനുസാരിനോ സബ്ബേ തേ സമ്ബോധിപരായനാ. ഏവം സ്വാക്ഖാതോ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മോ ഉത്താനോ വിവടോ പകാസിതോ ഛിന്നപിലോതികോ. ഏവം സ്വാക്ഖാതേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ധമ്മേ ഉത്താനേ വിവടേ പകാസിതേ ഛിന്നപിലോതികേ യേസം മയി സദ്ധാമത്തം പേമമത്തം സബ്ബേ തേ സഗ്ഗപരായനാ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

അലഗദ്ദൂപമസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. വമ്മികസുത്തം

൨൪൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ കുമാരകസ്സപോ അന്ധവനേ വിഹരതി. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം അന്ധവനം ഓഭാസേത്വാ യേനായസ്മാ കുമാരകസ്സപോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ആയസ്മന്തം കുമാരകസ്സപം ഏതദവോച -

‘‘ഭിക്ഖു ഭിക്ഖു, അയം വമ്മികോ [വമ്മീകോ (കത്ഥചി) സക്കതാനുരൂപം] രത്തിം ധൂമായതി, ദിവാ പജ്ജലതി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ അദ്ദസ ലങ്ഗിം ‘ലങ്ഗീ, ഭദന്തേ’തി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘ഉക്ഖിപ ലങ്ഗിം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ അദ്ദസ ഉദ്ധുമായികം. ‘ഉദ്ധുമായികാ, ഭദന്തേ’തി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘ഉക്ഖിപ ഉദ്ധുമായികം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ അദ്ദസ ദ്വിധാപഥം. ‘ദ്വിധാപഥോ, ഭദന്തേ’തി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘ഉക്ഖിപ ദ്വിധാപഥം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ അദ്ദസ ചങ്ഗവാരം [പങ്കവാരം (സ്യാ॰), ചങ്കവാരം (ക॰)]. ‘ചങ്ഗവാരോ, ഭദന്തേ’തി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘ഉക്ഖിപ ചങ്ഗവാരം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ അദ്ദസ കുമ്മം. ‘കുമ്മോ , ഭദന്തേ’തി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘ഉക്ഖിപ കുമ്മം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ അദ്ദസ അസിസൂനം. ‘അസിസൂനാ, ഭദന്തേ’തി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘ഉക്ഖിപ അസിസൂനം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ അദ്ദസ മംസപേസിം. ‘മംസപേസി, ഭദന്തേ’തി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘ഉക്ഖിപ മംസപേസിം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ അദ്ദസ നാഗം. ‘നാഗോ, ഭദന്തേ’തി. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘തിട്ഠതു നാഗോ, മാ നാഗം ഘട്ടേസി; നമോ കരോഹി നാഗസ്സാ’’’തി.

‘‘ഇമേ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, പഞ്ഹേ ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛേയ്യാസി, യഥാ ച തേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതി തഥാ നം ധാരേയ്യാസി. നാഹം തം, ഭിക്ഖു, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ, യോ ഇമേസം പഞ്ഹാനം വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യ അഞ്ഞത്ര തഥാഗതേന വാ, തഥാഗതസാവകേന വാ, ഇതോ വാ പന സുത്വാ’’തി - ഇദമവോച സാ ദേവതാ. ഇദം വത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി.

൨൫൦. അഥ ഖോ ആയസ്മാ കുമാരകസ്സപോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ കുമാരകസ്സപോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘ഇമം, ഭന്തേ, രത്തിം അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം അന്ധവനം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ, ഭന്തേ, സാ ദേവതാ മം ഏതദവോച - ‘ഭിക്ഖു ഭിക്ഖു, അയം വമ്മികോ രത്തിം ധൂമായതി, ദിവാ പജ്ജലതി’. ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാ’തി. അഭിക്ഖണന്തോ സുമേധോ സത്ഥം ആദായ...പേ॰... ഇതോ വാ പന സുത്വാതി. ഇദമവോച, ഭന്തേ, സാ ദേവതാ. ഇദം വത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി. ‘കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, വമ്മികോ, കാ രത്തിം ധൂമായനാ, കാ ദിവാ പജ്ജലനാ, കോ ബ്രാഹ്മണോ, കോ സുമേധോ, കിം സത്ഥം, കിം അഭിക്ഖണം, കാ ലങ്ഗീ, കാ ഉദ്ധുമായികാ, കോ ദ്വിധാപഥോ, കിം ചങ്ഗവാരം, കോ കുമ്മോ, കാ അസിസൂനാ , കാ മംസപേസി, കോ നാഗോ’’’തി?

२४१. "'വമ്മികോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, ഇമസ്സേതം ചാതുമഹാഭൂതികസ്സ [ചാതുമ്മഹാഭൂതികസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] കായസ്സ അധിവചനം, മാതാപേത്തികസമ്ഭവസ്സ ഓദനകുമ്മാസൂപചയസ്സ അനിച്ചുച്ഛാദന-പരിമദ്ദനഭേദന-വിദ്ധംസന-ധമ്മസ്സ.

"യം ഖോ, ഭിക്ഖു, ദിവാ കമ്മന്തേ [കമ്മന്തം (ക॰)] ആരബ്ഭ രത്തിം അനുവിതക്കേതി അനുവിചാരേതി - അയം രത്തിം ധൂമായനാ. യം ഖോ, ഭിക്ഖു, രത്തിം അനുവിതക്കേത്വാ അനുവിചാരേത്വാ ദിവാ കമ്മന്തേ പയോജേതി കായേന വാചായ 'മനസാ' [( ) നത്ഥി (സീ॰ സ്യാ॰)] - അയം ദിവാ പജ്ജലനാ.

"'ബ്രാഹ്മണോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, തഥാഗതസ്സേതം അധിവചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. 'സുമേധോ'തി ഖോ ഭിക്ഖു സേക്ഖസ്സേതം ഭിക്ഖുനോ അധിവചനം.

"'സത്ഥ'ന്തി ഖോ, ഭിക്ഖു, അരിയായേതം പഞ്ഞായ അധിവചനം. 'അഭിക്ഖണ'ന്തി ഖോ, ഭിക്ഖു, വീരിയാരമ്ഭസ്സേതം അധിവചനം.

"'ലങ്ഗീ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, അവിജ്ജായേതം അധിവചനം. ഉക്ഖിപ ലങ്ഗിം, പജഹ അവിജ്ജം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാതി അയമേതസ്സ അത്ഥോ.

"'ഉദ്ധുമായികാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, കോധൂപായാസസ്സേതം അധിവചനം. ഉക്ഖിപ ഉദ്ധുമായികം, പജഹ കോധൂപായാസം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാതി അയമേതസ്സ അത്ഥോ.

"'ദ്വിധാപഥോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, വിചികിച്ഛായേതം അധിവചനം. ഉക്ഖിപ ദ്വിധാപഥം, പജഹ വിചികിച്ഛം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാതി അയമേതസ്സ അത്ഥോ.

"'ചങ്ഗവാര'ന്തി ഖോ, ഭിക്ഖു, പഞ്ചന്നേതം നീവരണാനം അധിവചനം, സേയ്യഥിദം - കാമച്ഛന്ദനീവരണസ്സ, ബ്യാപാദനീവരണസ്സ, ഥീനമിദ്ധനീവരണസ്സ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണസ്സ, വിചികിച്ഛാനീവരണസ്സ. ഉക്ഖിപ ചങ്ഗവാരം, പജഹ പഞ്ച നീവരണേ ; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാതി അയമേതസ്സ അത്ഥോ.

"'കുമ്മോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, പഞ്ചന്നേതം ഉപാദാനക്ഖന്ധാനം അധിവചനം, സേയ്യഥിദം - രൂപുപാദാനക്ഖന്ധസ്സ, വേദനുപാദാനക്ഖന്ധസ്സ, സഞ്ഞുപാദാനക്ഖന്ധസ്സ, സങ്ഖാരുപാദാനക്ഖന്ധസ്സ, വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധസ്സ. ഉക്ഖിപ കുമ്മം, പജഹ പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധേ; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാതി അയമേതസ്സ അത്ഥോ.

"'അസിസൂനാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം - ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാനം രൂപാനം ഇട്ഠാനം കന്താനം മനാപാനം പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, സോതവിഞ്ഞേയ്യാനം സദ്ദാനം...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാനം ഗന്ധാനം...പേ॰... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാനം രസാനം...പേ॰...

കായവിഞ്ഞേയ്യാനം ഫോട്ഠബ്ബാനം ഇട്ഠാനം കന്താനം മനാപാനം പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. ഉക്ഖിപ അസിസൂനം, പജഹ പഞ്ച കാമഗുണേ; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാതി അയമേതസ്സ അത്ഥോ.

'''മംസപേസീ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, നന്ദീരാഗസ്സേതം അധിവചനം. ഉക്ഖിപ മംസപേസിം, പജഹ നന്ദീരാഗം; അഭിക്ഖണ, സുമേധ, സത്ഥം ആദായാതി അയമേതസ്സ അത്ഥോ.

'''നാഗോ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, ഖീണാസവസ്സേതം ഭിക്ഖുനോ അധിവചനം. തിട്ഠതു നാഗോ, മാ നാഗം ഘട്ടേസി; നമോ കരോഹി നാഗസ്സാതി അയമേതസ്സ അത്ഥോ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ കുമാരകസ്സപോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

വമ്മികസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. രഥവിനീതസുത്തം

൨൫൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ജാതിഭൂമകാ ഭിക്ഖൂ ജാതിഭൂമിയം വസ്സംവുട്ഠാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവാ ഏതദവോച -

''കോ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ജാതിഭൂമിയം ജാതിഭൂമകാനം ഭിക്ഖൂനം സബ്രഹ്മചാരീനം ഏവം സമ്ഭാവിതോ - 'അത്തനാ ച അപ്പിച്ഛോ അപ്പിച്ഛകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച സന്തുട്ഠോ സന്തുട്ഠികഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച പവിവിത്തോ പവിവേകകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച അസംസട്ഠോ അസംസഗ്ഗകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച ആരദ്ധവീരിയോ വീരിയാരമ്ഭകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച സീലസമ്പന്നോ സീലസമ്പദാകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച സമാധിസമ്പന്നോ സമാധിസമ്പദാകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച പഞ്ഞാസമ്പന്നോ പഞ്ഞാസമ്പദാകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച വിമുത്തിസമ്പന്നോ വിമുത്തിസമ്പദാകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പന്നോ വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പദാകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, ഓവാദകോ വിഞ്ഞാപകോ സന്ദസ്സകോ സമാദപകോ സമുത്തേജകോ സമ്പഹംസകോ സബ്രഹ്മചാരീന'''ന്തി? ''പുണ്ണോ നാമ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ മന്താണിപുത്തോ ജാതിഭൂമിയം ജാതിഭൂമകാനം ഭിക്ഖൂനം സബ്രഹ്മചാരീനം ഏവം സമ്ഭാവിതോ - 'അത്തനാ ച അപ്പിച്ഛോ അപ്പിച്ഛകഥഞ്ച ഭിക്ഖൂനം കത്താ, അത്തനാ ച സന്തുട്ഠോ…പേ॰… ഓവാദകോ വിഞ്ഞാപകോ സന്ദസ്സകോ സമാദപകോ സമുത്തേജകോ സമ്പഹംസകോ സബ്രഹ്മചാരീന'''ന്തി.

൨൫൩. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഏതദഹോസി - ''ലാഭാ ആയസ്മതോ പുണ്ണസ്സ മന്താണിപുത്തസ്സ, സുലദ്ധലാഭാ

ആയസ്മതോ പുണ്ണസ്സ മന്താണിപുത്തസ്സ, യസ്സ വിഞ്ഞൂ സബ്രഹ്മചാരീ സത്ഥു സമ്മുഖാ അനുമസ്സ അനുമസ്സ വണ്ണം ഭാസന്തി, തഞ്ച സത്ഥാ അബ്ഭനുമോദതി. അപ്പേവ നാമ മയമ്പി കദാചി കരഹചി ആയസ്മതാ പുണ്ണേന മന്താണിപുത്തേന സദ്ധിം സമാഗച്ഛേയ്യാമ [സമാഗമം ഗച്ഛേയ്യ (ക॰)], അപ്പേവ നാമ സിയാ കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി.

൨൫൪. അഥ ഖോ ഭഗവാ രാജഗഹേ യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന സാവത്ഥി തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന സാവത്ഥി തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അസ്സോസി ഖോ ആയസ്മാ പുണ്ണോ മന്താണിപുത്തോ - ''ഭഗവാ കിര സാവത്ഥിം അനുപ്പത്തോ; സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ''തി.

൨൫൫. അഥ ഖോ ആയസ്മാ പുണ്ണോ മന്താണിപുത്തോ സേനാസനം സംസാമേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന സാവത്ഥി തേന ചാരികം പക്കാമി. അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന സാവത്ഥി ജേതവനം അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം പുണ്ണം മന്താണിപുത്തം ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ പുണ്ണോ മന്താണിപുത്തോ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന അന്ധവനം തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ.

൨൫൬. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - ''യസ്സ ഖോ ത്വം, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പുണ്ണസ്സ നാമ ഭിക്ഖുനോ മന്താണിപുത്തസ്സ അഭിണ്ഹം കിത്തയമാനോ അഹോസി, സോ ഭഗവതാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതോ സമാദപിതോ സമുത്തേജിതോ സമ്പഹംസിതോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന അന്ധവനം തേന പക്കന്തോ ദിവാവിഹാരായാ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ തരമാനരൂപോ നിസീദനം ആദായ ആയസ്മന്തം പുണ്ണം മന്താണിപുത്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധി സീസാനുലോകീ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ പുണ്ണോ മന്താണിപുത്തോ അന്ധവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. ആയസ്മാപി ഖോ സാരിപുത്തോ അന്ധവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ പുണ്ണോ മന്താണിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ പുണ്ണേന മന്താണിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം പുണ്ണം മന്താണിപുത്തം ഏതദവോച -

൨൭൩. ‘‘ഭഗവതി നോ, ആവുസോ, ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

‘‘ഏവമാവുസോ’’തി.

‘‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, സീലവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

‘‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’’.

‘‘കിം പനാവുസോ, ചിത്തവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

‘‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’’.

‘‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ദിട്ഠിവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

‘‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’’.

‘‘കിം പനാവുസോ, കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

‘‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’’.

‘‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

‘‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’’.

‘‘കിം പനാവുസോ, പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

‘‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’’.

‘‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

‘‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’’.

‘‘‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, സീലവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ ‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘കിം പനാവുസോ, ചിത്തവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ ‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ദിട്ഠിവിസുദ്ധത്ഥം…പേ॰… കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധത്ഥം…പേ॰… മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥം…പേ॰… പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥം…പേ॰… കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ ‘നോ ഹിദം ആവുസോ’തി വദേസി. കിമത്ഥം ചരഹാവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’’തി?

“അനുപാദാപരിനിബ്ബാനത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ”തി.

“കിം നു ഖോ, ആവുസോ, സീലവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന”ന്തി?

“നോ ഹിദം, ആവുസോ”.

“കിം പനാവുസോ, ചിത്തവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന”ന്തി?

“നോ ഹിദം, ആവുസോ”.

“കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ദിട്ഠിവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന”ന്തി?

“നോ ഹിദം, ആവുസോ”.

“കിം പനാവുസോ കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന”ന്തി ?

“നോ ഹിദം, ആവുസോ”.

“കിം നു ഖോ, ആവുസോ, മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന”ന്തി?

“നോ ഹിദം, ആവുസോ”.

“കിം പനാവുസോ, പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന”ന്തി?

“നോ ഹിദം, ആവുസോ”.

“കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന”ന്തി?

“നോ ഹിദം , ആവുസോ”.

“കിം പനാവുസോ, അഞ്ഞത്ര ഇമേഹി ധമ്മേഹി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന”ന്തി?

“നോ ഹിദം, ആവുസോ”.

“‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, സീലവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന’ന്തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ ‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘കിം പനാവുസോ, ചിത്തവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന’ന്തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ ‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ദിട്ഠിവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന’ന്തി...പേ॰... കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധി... മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി... പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി... ‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ, ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന’ന്തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ ‘നോ ഹിദം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘കിം പനാവുസോ, അഞ്ഞത്ര ഇമേഹി ധമ്മേഹി അനുപാദാപരിനിബ്ബാന’ന്തി ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ ‘നോ

ഹിദം, ആവുസോ’തി വദേസി. യഥാകഥം പനാവുസോ, ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ’’തി?

൨൭൪. ‘‘സീലവിസുദ്ധിം ചേ, ആവുസോ, ഭഗവാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ, സഉപാദാനംയേവ സമാനം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ [പഞ്ഞാപേസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰) ഏവമഞ്ഞത്ഥപി]. ചിത്തവിസുദ്ധിം ചേ, ആവുസോ, ഭഗവാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ, സഉപാദാനംയേവ സമാനം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ. ദിട്ഠിവിസുദ്ധിം ചേ, ആവുസോ, ഭഗവാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ, സഉപാദാനംയേവ സമാനം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ. കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധിം ചേ, ആവുസോ, ഭഗവാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ, സഉപാദാനംയേവ സമാനം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ . മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിം ചേ, ആവുസോ, ഭഗവാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ, സഉപാദാനംയേവ സമാനം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ. പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിം ചേ, ആവുസോ, ഭഗവാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ, സഉപാദാനംയേവ സമാനം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ. ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിം ചേ, ആവുസോ, ഭഗവാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ, സഉപാദാനംയേവ സമാനം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേയ്യ. അഞ്ഞത്ര ചേ, ആവുസോ, ഇമേഹി ധമ്മേഹി അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം അഭവിസ്സ, പുഥുജ്ജനോ പരിനിബ്ബായേയ്യ. പുഥുജ്ജനോ ഹി, ആവുസോ, അഞ്ഞത്ര ഇമേഹി ധമ്മേഹി. തേന ഹാവുസോ, ഉപമം തേ കരിസ്സാമി; ഉപമായപിധേകച്ചേ വിഞ്ഞൂ പുരിസാ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനന്തി.

൨൭൫. ‘‘സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തസ്സ സാകേതേ കിഞ്ചിദേവ അച്ചായികം കരണീയം ഉപ്പജ്ജേയ്യ. തസ്സ അന്തരാ ച സാവത്ഥിം അന്തരാ ച സാകേതം സത്ത രഥവിനീതാനി ഉപട്ഠപേയ്യും. അഥ ഖോ, ആവുസോ, രാജാ പസേനദി കോസലോ സാവത്ഥിയാ നിക്ഖമിത്വാ അന്തേപുരദ്വാരാ പഠമം രഥവിനീതം അഭിരുഹേയ്യ, പഠമേന രഥവിനീതേന ദുതിയം രഥവിനീതം പാപുണേയ്യ, പഠമം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജേയ്യ ദുതിയം രഥവിനീതം അഭിരുഹേയ്യ. ദുതിയേന രഥവിനീതേന തതിയം രഥവിനീതം പാപുണേയ്യ, ദുതിയം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജേയ്യ, തതിയം രഥവിനീതം അഭിരുഹേയ്യ. തതിയേന രഥവിനീതേന ചതുത്ഥം രഥവിനീതം പാപുണേയ്യ, തതിയം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജേയ്യ, ചതുത്ഥം രഥവിനീതം അഭിരുഹേയ്യ. ചതുത്ഥേന രഥവിനീതേന പഞ്ചമം രഥവിനീതം പാപുണേയ്യ, ചതുത്ഥം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജേയ്യ, പഞ്ചമം രഥവിനീതം അഭിരുഹേയ്യ. പഞ്ചമേന രഥവിനീതേന ഛട്ഠം രഥവിനീതം പാപുണേയ്യ, പഞ്ചമം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജേയ്യ, ഛട്ഠം രഥവിനീതം അഭിരുഹേയ്യ. ഛട്ഠേന രഥവിനീതേന സത്തമം രഥവിനീതം പാപുണേയ്യ, ഛട്ഠം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജേയ്യ, സത്തമം രഥവിനീതം അഭിരുഹേയ്യ. സത്തമേന രഥവിനീതേന സാകേതം അനുപാപുണേയ്യ അന്തേപുരദ്വാരം. തമേനം അന്തേപുരദ്വാരഗതം സമാനം മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘ഇമിനാ ത്വം, മഹാരാജ, രഥവിനീതേന സാവത്ഥിയാ സാകേതം അനുപ്പത്തോ അന്തേപുരദ്വാര’ന്തി ? കഥം ബ്യാകരമാനോ നു ഖോ, ആവുസോ, രാജാ പസേനദി കോസലോ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യാ’’തി?

“ഏവം ബ്യാകരമാനോ ഖോ, ആവുസോ, രാജാ പസേനദി കോസലോ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഇധ മേ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തസ്സ സാകേതേ കിഞ്ചിദേവ അച്ചായികം കരണീയം ഉപ്പജ്ജി [ഉപ്പജ്ജതി (ക॰)]. തസ്സ മേ അന്തരാ ച സാവത്ഥിം അന്തരാ ച സാകേതം സത്ത രഥവിനീതാനി ഉപട്ഠപേസും. അഥ ഖ്വാഹം സാവത്ഥിയാ നിക്ഖമിത്വാ അന്തേപുരദ്വാരാ പഠമം രഥവിനീതം അഭിരുഹിം. പഠമേന രഥവിനീതേന ദുതിയം രഥവിനീതം പാപുണിം, പഠമം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജിം ദുതിയം രഥവിനീതം അഭിരുഹിം. ദുതിയേന രഥവിനീതേന തതിയം രഥവിനീതം പാപുണിം, ദുതിയം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജിം, തതിയം രഥവിനീതം അഭിരുഹിം. തതിയേന രഥവിനീതേന ചതുത്ഥം രഥവിനീതം പാപുണിം, തതിയം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജിം, ചതുത്ഥം രഥവിനീതം അഭിരുഹിം. ചതുത്ഥേന രഥവിനീതേന പഞ്ചമം രഥവിനീതം പാപുണിം, ചതുത്ഥം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജിം, പഞ്ചമം രഥവിനീതം അഭിരുഹിം. പഞ്ചമേന രഥവിനീതേന ഛട്ഠം രഥവിനീതം പാപുണിം, പഞ്ചമം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജിം, ഛട്ഠം രഥവിനീതം അഭിരുഹിം. ഛട്ഠേന രഥവിനീതേന സത്തമം രഥവിനീതം പാപുണിം, ഛട്ഠം രഥവിനീതം വിസ്സജ്ജിം, സത്തമം രഥവിനീതം അഭിരുഹിം. സത്തമേന രഥവിനീതേന സാകേതം അനുപ്പത്തോ അന്തേപുരദ്വാര’ന്തി. ഏവം ബ്യാകരമാനോ ഖോ, ആവുസോ, രാജാ പസേനദി കോസലോ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യാ”തി.

“ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, സീലവിസുദ്ധി യാവദേവ ചിത്തവിസുദ്ധത്ഥാ, ചിത്തവിസുദ്ധി യാവദേവ ദിട്ഠിവിസുദ്ധത്ഥാ, ദിട്ഠിവിസുദ്ധി യാവദേവ കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധത്ഥാ, കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധി യാവദേവ മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥാ, മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി യാവദേവ പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥാ, പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി യാവദേവ ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധത്ഥാ, ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി യാവദേവ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനത്ഥാ. അനുപാദാപരിനിബ്ബാനത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ”തി.

൨൬൩. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം പുണ്ണം മന്താണിപുത്തം ഏതദവോച - “കോനാമോ ആയസ്മാ, കഥഞ്ച പനായസ്മന്തം സബ്രഹ്മചാരീ ജാനന്തീ”തി? “പുണ്ണോതി ഖോ മേ, ആവുസോ, നാമം; മന്താണിപുത്തോതി ച പന മം സബ്രഹ്മചാരീ ജാനന്തീ”തി. “അച്ഛരിയം, ആവുസോ, അബ്ഭുതം, ആവുസോ! യഥാ തം സുതവതാ സാവകേന സമ്മദേവ സത്ഥുസാസനം ആജാനന്തേന, ഏവമേവ ആയസ്മതാ പുണ്ണേന മന്താണിപുത്തേന ഗമ്ഭീരാ ഗമ്ഭീരപഞ്ഹാ അനുമസ്സ അനുമസ്സ ബ്യാകതാ. ലാഭാ സബ്രഹ്മചാരീനം, സുലദ്ധലാഭാ സബ്രഹ്മചാരീനം, യേ ആയസ്മന്തം പുണ്ണം മന്താണിപുത്തം ലഭന്തി ദസ്സനായ, ലഭന്തി പയിരുപാസനായ. ചേലണ്ഡുകേന [ചേലണ്ഡകേന (ക॰), ചേലണ്ഡുപേകേന (?)] ചേപി സബ്രഹ്മചാരീ ആയസ്മന്തം പുണ്ണം മന്താണിപുത്തം മുദ്ധനാ പരിഹരന്താ ലഭേയ്യും ദസ്സനായ, ലഭേയ്യും പയിരുപാസനായ, തേസമ്പി ലാഭാ തേസമ്പി സുലദ്ധം, അമ്ഹാകമ്പി ലാഭാ അമ്ഹാകമ്പി സുലദ്ധം, യേ മയം ആയസ്മന്തം പുണ്ണം മന്താണിപുത്തം ലഭാമ ദസ്സനായ, ലഭാമ പയിരുപാസനായാ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ പുണ്ണോ മന്താണിപുത്തോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - “കോ നാമോ ആയസ്മാ, കഥഞ്ച പനായസ്മന്തം

സബ്രഹ്മചാരീ ജാനന്തീ"തി? "ഉപതിസ്സോതി ഖോ മേ, ആവുസോ, നാമം; സാരിപുത്തോതി ച പന മം സബ്രഹ്മചാരീ ജാനന്തീ"തി. "സത്ഥുകപ്പേന വത കിര, ഭോ [ഖോ (ക॰)], സാവകേന സദ്ധിം മന്തയമാനാ ന ജാനിമ്ഹ - 'ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ'തി. സചേ ഹി മയം ജാനേയ്യാമ 'ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ'തി, എത്തകമ്പി നോ നപ്പടിഭാസേയ്യ [നപ്പടിഭേയ്യ (?)]. അച്ഛരിയം, ആവുസോ, അബ്ഭുതം, ആവുസോ! യഥാ തം സുതവതാ സാവകേന സമ്മദേവ സത്ഥുസാസനം ആജാനന്തേന, ഏവമേവ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന ഗമ്ഭീരാ ഗമ്ഭീരപഞ്ഹാ അനുമസ്സ അനുമസ്സ പുച്ഛിതാ. ലാഭാ സബ്രഹ്മചാരീനം സുലദ്ധലാഭാ സബ്രഹ്മചാരീനം, യേ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ലഭന്തി ദസ്സനായ, ലഭന്തി പയിരൂപാസനായ. ചേലണ്ഡുകേന ചേപി സബ്രഹ്മചാരീ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം മുദ്ധനാ പരിഹരന്താ ലഭേയ്യും ദസ്സനായ, ലഭേയ്യും പയിരൂപാസനായ, തേസമ്പി ലാഭാ തേസമ്പി സുലദ്ധം, അമ്ഹാകമ്പി ലാഭാ അമ്ഹാകമ്പി സുലദ്ധം, യേ മയം ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ലഭാമ ദസ്സനായ, ലഭാമ പയിരൂപാസനായാ"തി.

ഇതിഹ തേ ഉഭോപി മഹാനാഗാ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഭാസിതം സമനുമോദിംസൂതി.

രഥവിനീതസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. നിവാപസുത്തം

൨൬൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"ന , ഭിക്ഖവേ, നേവാപികോ നിവാപം നിവപതി മിഗജാതാനം - 'ഇമം മേ നിവാപം നിവുത്തം മിഗജാതാ പരിഭുഞ്ജന്താ ദീഘായുകാ വണ്ണവന്തോ ചിരം ദീഘമദ്ധാനം യാപേന്തൂ'തി. ഏവഞ്ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നേവാപികോ നിവാപം നിവപതി മിഗജാതാനം - 'ഇമം മേ നിവാപം നിവുത്തം മിഗജാതാ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിസ്സന്തി, അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിസ്സന്തി, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിസ്സന്തി, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ ഭവിസ്സന്തി ഇമസ്മിം നിവാപേ'തി.

൨൬൨. "തത്ര, ഭിക്ഖവേ, പഠമാ മിഗജാതാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു, തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിംസു, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിംസു, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ. ഏവഞ്ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, പഠമാ മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ.

൨൬൩. "തത്ര, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയാ മിഗജാതാ ഏവം സമചിന്തേസും - 'യേ ഖോ തേ പഠമാ മിഗജാതാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ

ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിംസു, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിംസു, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ. ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ പടിവിരമേയ്യാമ, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാ'തി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ പടിവിരമിംസു, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരിംസു. തേസം ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ, തിണോദകസങ്ഖയേ, അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. തേസം അധിമത്തകസിമാനം പത്തകായാനം ബലവീരിയം പരിഹായി. ബലവീരിയേ പരിഹീനേ തമേവ നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ പച്ചാഗമിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിംസു, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിംസു, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ. ഏവഞ്ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയാപി മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ.

૨൬൪. "തത്ര , ഭിക്ഖവേ, തതിയാ മിഗജാതാ ഏവം സമചിന്തേസും - 'യേ ഖോ തേ പഠമാ മിഗജാതാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ...പേ॰... ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യേപി തേ ദുതിയാ മിഗജാതാ ഏവം സമചിന്തേസും - യേ ഖോ തേ പഠമാ മിഗജാതാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ...പേ॰... ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ പടിവിരമേയ്യാമ, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാതി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ പടിവിരമിംസു, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരിംസു. തേസം ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ തിണോദകസങ്ഖയേ അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. തേസം അധിമത്തകസിമാനം പത്തകായാനം ബലവീരിയം പരിഹായി. ബലവീരിയേ പരിഹീനേ തമേവ നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ പച്ചാഗമിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിംസു, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിംസു, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ. ഏവഞ്ഹി തേ ദുതിയാപി മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ ഉപനിസ്സായ ആസയം കപ്പേയ്യാമ. തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിസ്സാമ, അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ ഭവിസ്സാമ നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ'തി. തേ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ ഉപനിസ്സായ ആസയം കപ്പയിംസു. തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു, തേ തത്ഥ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിംസു, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം

ആപജ്ജിംസു, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ.

“തത്ര, ഭിക്ഖവേ, നേവാപികസ്സ ച നേവാപികപരിസായ ച ഏതദഹോസി - ‘സഠാസ്സുനാമിമേ തതിയാ മിഗജാതാ കേതബിനോ, ഇദ്ധിമന്താസ്സുനാമിമേ തതിയാ മിഗജാതാ പരജനാ; ഇമഞ്ച നാമ നിവാപം നിവുത്തം പരിഭുഞ്ജന്തി, ന ച നേസം ജാനാമ ആഗതിം വാ ഗതിം വാ. യംനൂന മയം ഇമം നിവാപം നിവുത്തം മഹതീഹി ദണ്ഡവാകരാഹി [ദണ്ഡവാഗുരാഹി (സ്യാ॰)] സമന്താ സപ്പദേസം അനുപരിവാരേയ്യാമ - അപ്പേവ നാമ തതിയാനം മിഗജാതാനം ആസയം പസ്സേയ്യാമ, യത്ഥ തേ ഗാഹം ഗച്ഛേയ്യു’ന്തി. തേ അമും നിവാപം നിവുത്തം മഹതീഹി ദണ്ഡവാകരാഹി സമന്താ സപ്പദേസം അനുപരിവാരേസും. അദ്ദസംസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നേവാപികോ ച നേവാപികപരിസാ ച തതിയാനം മിഗജാതാനം ആസയം, യത്ഥ തേ ഗാഹം അഗമംസു. ഏവഞ്ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, തതിയാപി മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ.

൨൬൫. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥാ മിഗജാതാ ഏവം സമചിന്തേസും - ‘യേ ഖോ തേ പഠമാ മിഗജാതാ…പേ॰… ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യേപി തേ ദുതിയാ മിഗജാതാ ഏവം സമചിന്തേസും ‘യേ ഖോ തേ പഠമാ മിഗജാതാ…പേ॰… ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ പടിവിരമേയ്യാമ, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാ’തി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ പടിവിരമിംസു…പേ॰… ഏവഞ്ഹി തേ ദുതിയാപി മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യേപി തേ തതിയാ മിഗജാതാ ഏവം സമചിന്തേസും ‘യേ ഖോ തേ പഠമാ മിഗജാതാ…പേ॰… ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യേപി തേ ദുതിയാ മിഗജാതാ ഏവം സമചിന്തേസും ‘യേ ഖോ തേ പഠമാ മിഗജാതാ…പേ॰… ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ പടിവിരമേയ്യാമ, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാ’തി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ പടിവിരമിംസു…പേ॰… ഏവഞ്ഹി തേ ദുതിയാപി മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ ഉപനിസ്സായ ആസയം കപ്പേയ്യാമ, തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിസ്സാമ, അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ ഭവിസ്സാമ നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ’തി. തേ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ ഉപനിസ്സായ ആസയം കപ്പയിംസു, തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു, തേ തത്ഥ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിംസു, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിംസു, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ.

“തത്ര നേവാപികസ്സ ച നേവാപികപരിസായ ച ഏതദഹോസി - ‘സഠാസ്സുനാമിമേ തതിയാ മിഗജാതാ കേതബിനോ, ഇദ്ധിമന്താസ്സുനാമിമേ തതിയാ മിഗജാതാ പരജനാ, ഇമഞ്ച നാമ നിവാപം നിവുത്തം പരിഭുഞ്ജന്തി. ന ച നേസം ജാനാമ ആഗതിം വാ ഗതിം വാ. യംനൂന മയം ഇമം നിവാപം നിവുത്തം മഹതീതി ദണ്ഡവാകരാഹി സമന്താ സപ്പദേസം അനുപരിവാരേയ്യാമ, അപ്പേവ നാമ തതിയാനം മിഗജാതാനം ആസയം പസ്സേയ്യാമ, യത്ഥ തേ ഗാഹം ഗച്ഛേയ്യു’ന്തി. തേ അമും നിവാപം നിവുത്തം മഹതീതി ദണ്ഡവാകരാഹി സമന്താ സപ്പദേസം അനുപരിവാരേസും. അദ്ദസംസു ഖോ നേവാപികോ ച നേവാപികപരിസാ ച തതിയാനം മിഗജാതാനം ആസയം, യത്ഥ തേ ഗാഹം അഗമംസു. ഏവഞ്ഹി തേ തതിയാപി മിഗജാതാ ന പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം യത്ഥ അഗതി നേവാപികസ്സ ച നേവാപികപരിസായ ച തത്രാസയം കപ്പേയ്യാമ, തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിസ്സാമ, അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ ഭവിസ്സാമ നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ’തി. തേ യത്ഥ അഗതി നേവാപികസ്സ ച നേവാപികപരിസായ ച തത്രാസയം കപ്പയിംസു. തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം നേവാപികസ്സ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു, തേ തത്ഥ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിംസു, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിംസു, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും നേവാപികസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ.

“തത്ര, ഭിക്ഖവേ, നേവാപികസ്സ ച നേവാപികപരിസായ ച ഏതദഹോസി - ‘സഠാസ്സുനാമിമേ ചതുത്ഥാ മിഗജാതാ കേതബിനോ, ഇദ്ധിമന്താസ്സുനാമിമേ ചതുത്ഥാ മിഗജാതാ പരജനാ. ഇമഞ്ച നാമ നിവാപം നിവുത്തം പരിഭുഞ്ജന്തി, ന ച നേസം ജാനാമ ആഗതിം വാ ഗതിം വാ. യംനൂന മയം ഇമം നിവാപം നിവുത്തം മഹതീഹി ദണ്ഡവാകരാഹി സമന്താ സപ്പദേസം അനുപരിവാരേയ്യാമ, അപ്പേവ നാമ ചതുത്ഥാനം മിഗജാതാനം ആസയം പസ്സേയ്യാമ യത്ഥ തേ ഗാഹം ഗച്ഛേയ്യു’ന്തി. തേ അമും നിവാപം നിവുത്തം മഹതീഹി ദണ്ഡവാകരാഹി സമന്താ സപ്പദേസം അനുപരിവാരേസും. നേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അദ്ദസംസു നേവാപികോ ച നേവാപികപരിസാ ച ചതുത്ഥാനം മിഗജാതാനം ആസയം, യത്ഥ തേ ഗാഹം ഗച്ഛേയ്യും. തത്ര, ഭിക്ഖവേ, നേവാപികസ്സ ച നേവാപികപരിസായ ച ഏതദഹോസി - ‘സചേ ഖോ മയം ചതുത്ഥേ മിഗജാതേ ഘട്ടേസ്സാമ, തേ ഘട്ടിതാ അഞ്ഞേ ഘട്ടിസ്സന്തി തേ ഘട്ടിതാ അഞ്ഞേ ഘട്ടിസ്സന്തി. ഏവം ഇമം നിവാപം നിവുത്തം സബ്ബസോ മിഗജാതാ പരിമുഞ്ചിസ്സന്തി. യംനൂന മയം ചതുത്ഥേ മിഗജാതേ അജ്ഝുപേക്ഖേയ്യാമാ’തി. അജ്ഝുപേക്ഖിംസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നേവാപികോ ച നേവാപികപരിസാ ച ചതുത്ഥേ മിഗജാതേ. ഏവഞ്ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥാ മിഗജാതാ പരിമുച്ചിംസു നേവാപികസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ.

൨൯൫. “ഉപമാ ഖോ മേ അയം, ഭിക്ഖവേ, കതാ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനായ. അയം ചേവേത്ഥ അത്ഥോ - നിവാപോതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. നേവാപികോതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാരസ്സേതം പാപിമതോ അധിവചനം. നേവാപികപരിസാതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ,

മാരപരിസായേതം അധിവചനം. മിഗജാതാതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാനമേതം അധിവചനം.

൨൬൭. ''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിംസു, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിംസു, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേ . ഏവഞ്ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. സേയ്യഥാപി തേ, ഭിക്ഖവേ, പഠമാ മിഗജാതാ തഥൂപമേ അഹം ഇമേ പഠമേ സമണബ്രാഹ്മണേ വദാമി.

൨൬൮. ''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയാ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവം സമചിന്തേസും - 'യേ ഖോ തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിംസു, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിംസു, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേ. ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമേയ്യാമ, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാ'തി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമിംസു, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാതി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമിംസു, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരിംസു. തേ തത്ഥ സാകഭക്ഖാപി അഹേസും, സാമാകഭക്ഖാപി അഹേസും, നീവാരഭക്ഖാപി അഹേസും, ദദ്ദുലഭക്ഖാപി അഹേസും, ഹടഭക്ഖാപി അഹേസും, കണഭക്ഖാപി അഹേസും, ആചാമഭക്ഖാപി അഹേസും, പിഞ്ഞാകഭക്ഖാപി അഹേസും, തിണഭക്ഖാപി അഹേസും, ഗോമയഭക്ഖാപി അഹേസും, വനമൂലഫലാഹാരാ യാപേസും പവത്തഫലഭോജീ.

''തേസം ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ, തിണോദകസങ്ഖയേ, അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. തേസം അധിമത്തകസിമാനം പത്തകായാനം ബലവീരിയം പരിഹായി. ബലവീരിയേ പരിഹീനേ ചേതോവിമുത്തി പരിഹായി. ചേതോവിമുത്തിയാ പരിഹീനായ തമേവ നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ പച്ചാഗമിംസു താനി ച ലോകാമിസാനി. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിംസു, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിംസു, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേ. ഏവഞ്ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയാപി സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. സേയ്യഥാപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയാ മിഗജാതാ തഥൂപമേ അഹം ഇമേ ദുതിയേ സമണബ്രാഹ്മണേ വദാമി.

വഠ്ഠൻ. ''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, തതിയാ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവം സമചിന്തേസും - 'യേ ഖോ തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി...പേ°.... ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യേപി തേ ദുതിയാ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവം സമചിന്തേസും - 'യേ ഖോ തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി...പേ°.... ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമേയ്യാമ, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാ'തി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമിംസു. ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരിംസു. തേ തത്ഥ സാകഭക്ഖാപി അഹേസും...പേ°... പവത്തഫലഭോജീ. തേസം ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ തിണോദകസങ്ഖയേ അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. തേസം അധിമത്തകസിമാനം പത്തകായാനം ബലവീരിയം പരിഹായി, ബലവീരിയേ പരിഹീനേ ചേതോവിമുത്തി പരിഹായി, ചേതോവിമുത്തിയാ പരിഹീനായ തമേവ നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ പച്ചാഗമിംസു താനി ച ലോകാമിസാനി. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനുപഖജ്ജ മുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ മദം ആപജ്ജിംസു, മത്താ സമാനാ പമാദം ആപജ്ജിംസു, പമത്താ സമാനാ യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേ. ഏവഞ്ഹി തേ ദുതിയാപി സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി ഉപനിസ്സായ ആസയം കപ്പേയ്യാമ, തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിസ്സാമ, അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ ഭവിസ്സാമ മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേ''തി.

''തേ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി ഉപനിസ്സായ ആസയം കപ്പയിംസു. തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിംസു, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിംസു, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേ . അപി ച ഖോ ഏവംദിട്ഠികാ അഹേസും - സസ്സതോ ലോകോ ഇതിപി, അസസ്സതോ ലോകോ ഇതിപി; അന്തവാ ലോകോ ഇതിപി, അനന്തവാ ലോകോ ഇതിപി; തം ജീവം തം സരീരം ഇതിപി, അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീരം ഇതിപി; ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ ഇതിപി, ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ ഇതിപി, ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ ഇതിപി, നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ ഇതിപി . ഏവഞ്ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, തതിയാപി സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. സേയ്യഥാപി തേ, ഭിക്ഖവേ, തതിയാ മിഗജാതാ തഥൂപമേ അഹം ഇമേ തതിയേ സമണബ്രാഹ്മണേ വദാമി.

൨൭൦. ‘‘തത്ര, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥാ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവം സമചിന്തേസും - ‘യേ ഖോ തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ... പേ.... ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യേപി തേ ദുതിയാ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവം സമചിന്തേസും - ‘യേ ഖോ തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ...പേ.... ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമേയ്യാമ ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാ’തി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമിംസു...പേ.... ഏവഞ്ഹി തേ ദുതിയാപി സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യേപി തേ തതിയാ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവം സമചിന്തേസും യേ ഖോ തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ...പേ.... ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യേപി തേ ദുതിയാ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവം സമചിന്തേസും യേ ഖോ തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ...പേ.... ഏവഞ്ഹി തേ പഠമാ സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമേയ്യാമ, ഭയഭോഗാ പടിവിരതാ അരഞ്ഞായതനാനി അജ്ഝോഗാഹേത്വാ വിഹരേയ്യാമാ’തി. തേ സബ്ബസോ നിവാപഭോജനാ ലോകാമിസാ പടിവിരമിംസു...പേ.... ഏവഞ്ഹി തേ ദുതിയാപി സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി ഉപനിസ്സായ ആസയം കപ്പേയ്യാമ. തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിസ്സാമ, അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ ഭവിസ്സാമ മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേതി.

‘‘തേ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി ഉപനിസ്സായ ആസയം കപ്പയിംസു. തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു. തേ തത്ഥ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിംസു. അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിംസു. അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേ. അപി ച ഖോ ഏവംദിട്ഠികാ അഹേസും സസ്സതോ ലോകോ ഇതിപി...പേ.... നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ ഇതിപി. ഏവഞ്ഹി തേ തതിയാപി സമണബ്രാഹ്മണാ ന പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. യംനൂന മയം യത്ഥ അഗതി മാരസ്സ ച മാരപരിസായ ച തത്രാസയം കപ്പേയാമ. തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിസ്സാമ, അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിസ്സാമ, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ ഭവിസ്സാമ മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേതി.

“തേ യത്ഥ അഗതി മാരസ്സ ച മാരപരിസായ ച തത്രാസയം കപ്പയിംസു. തത്രാസയം കപ്പേത്വാ അമും നിവാപം നിവുത്തം മാരസ്സ അമൂനി ച ലോകാമിസാനി അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിംസു, തേ തത്ഥ അനനുപഖജ്ജ അമുച്ഛിതാ ഭോജനാനി ഭുഞ്ജമാനാ ന മദം ആപജ്ജിംസു, അമത്താ സമാനാ ന പമാദം ആപജ്ജിംസു, അപ്പമത്താ സമാനാ ന യഥാകാമകരണീയാ അഹേസും മാരസ്സ അമുസ്മിം നിവാപേ അമുസ്മിഞ്ച ലോകാമിസേ. ഏവഞ്ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥാ സമണബ്രാഹ്മണാ പരിമുച്ചിംസു മാരസ്സ ഇദ്ധാനുഭാവാ. സേയ്യഥാപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥാ മിഗജാതാ തഥൂപമേ അഹം ഇമേ ചതുത്ഥേ സമണബ്രാഹ്മണേ വദാമി.

൨൭൧. “കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അഗതി മാരസ്സ ച മാരപരിസായ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അന്ധമകാസി മാരം, അപദം വധിത്വാ മാരചക്ഖും അദസ്സനം ഗതോ പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ, അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം

വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ആസവാ പരിക്ഖീണാ ഹോന്തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അന്ധമകാസി മാരം, അപദം വധിത്വാ മാരചക്ഖും അദസ്സനം ഗതോ പാപിമതോ തിണ്ണോ ലോകേ വിസത്തിക”ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

നിവാപസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. പാസരാസിസുത്തം

൨൭൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോചും - “ചിരസ്സുതാ നോ, ആവുസോ ആനന്ദ, ഭഗവതോ സമ്മുഖാ ധമ്മീ കഥാ. സാധു മയം, ആവുസോ ആനന്ദ, ലഭേയ്യാമ ഭഗവതോ സമ്മുഖാ ധമ്മിം കഥം സവനായാ”തി. “തേന ഹായസ്മന്തോ യേന രമ്മകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമഥ; അപ്പേവ നാമ ലഭേയ്യാഥ ഭഗവതോ സമ്മുഖാ ധമ്മിം കഥം സവനായാ”തി. “ഏവമാവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസും.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - “ആയാമാനന്ദ, യേന പുബ്ബാരാമോ മിഗാരമാതുപാസാദോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ദിവാവിഹാരായാ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം യേന പുബ്ബാരാമോ മിഗാരമാതുപാസാദോ തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - “ആയാമാനന്ദ, യേന പുബ്ബകോട്ഠകോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിതു”ന്തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി.

൨൭൩. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം യേന പുബ്ബകോട്ഠകോ തേനുപസങ്കമി ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിതും. പുബ്ബകോട്ഠകേ ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിത്വാ പച്ചുത്തരിത്വാ ഏകചീവരോ അട്ഠാസി ഗത്താനി പുബ്ബാപയമാനോ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അയം, ഭന്തേ, രമ്മകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അസ്സമോ അവിദൂരേ. രമണീയോ, ഭന്തേ, രമ്മകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അസ്സമോ; പാസാദികോ, ഭന്തേ, രമ്മകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അസ്സമോ. സാധു, ഭന്തേ, ഭഗവാ യേന രമ്മകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ”തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന രമ്മകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അസ്സമോ തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ രമ്മകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അസ്സമേ ധമ്മിയാ കഥായ സന്നിസിന്നാ ഹോന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബഹിദ്വാരകോട്ഠകേ അട്ഠാസി കഥാപരിയോസാനം ആഗമയമാനോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ കഥാപരിയോസാനം വിദിത്വാ ഉക്കാസിത്വാ അഗ്ഗളം ആകോടേസി. വിവരിംസു ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ദ്വാരം. അഥ ഖോ ഭഗവാ രമ്മകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അസ്സമം പവിസിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "കായനുത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ? കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ"തി ? "ഭഗവന്തമേവ ഖോ നോ, ഭന്തേ, ആരബ്ഭ ധമ്മീ കഥാ വിപ്പകതാ, അഥ ഭഗവാ അനുപ്പത്തോ"തി. "സാധു, ഭിക്ഖവേ! ഏതം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം പതിരൂപം കുലപുത്താനം സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാനം യം തുമ്ഹേ ധമ്മിയാ കഥായ സന്നിസീദേയ്യാഥ. സന്നിപതിതാനം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദ്വയം കരണീയം - ധമ്മീ വാ കഥാ, അരിയോ വാ തുണ്ഹീഭാവോ".

൨൭൪. "ദ്വേമാ, ഭിക്ഖവേ, പരിയേസനാ - അരിയാ ച പരിയേസനാ, അനരിയാ ച പരിയേസനാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അനരിയാ പരിയേസനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ജാതിധമ്മോ സമാനോ ജാതിധമ്മംയേവ പരിയേസതി, അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരാധമ്മംയേവ പരിയേസതി, അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിധമ്മംയേവ പരിയേസതി, അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണധമ്മംയേവ പരിയേസതി, അത്തനാ സോകധമ്മോ സമാനോ സോകധമ്മംയേവ പരിയേസതി, അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മംയേവ പരിയേസതി.

"കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ജാതിധമ്മം വദേഥ? പുത്തഭരിയം, ഭിക്ഖവേ, ജാതിധമ്മം, ദാസിദാസം ജാതിധമ്മം, അജേളകം ജാതിധമ്മം, കുക്കുടസൂകരം ജാതിധമ്മം, ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവം ജാതിധമ്മം, ജാതരൂപരജതം ജാതിധമ്മം. ജാതിധമ്മാ ഹേതേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപധയോ. ഏത്ഥായം ഗഥിതോ [ഗധിതോ (സ്യാം॰ ക॰)] മുച്ഛിതോ അജ്ഝാപന്നോ അത്തനാ ജാതിധമ്മോ സമാനോ ജാതിധമ്മംയേവ പരിയേസതി.

"കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ജരാധമ്മം വദേഥ? പുത്തഭരിയം, ഭിക്ഖവേ, ജരാധമ്മം, ദാസിദാസം ജരാധമ്മം, അജേളകം ജരാധമ്മം, കുക്കുടസൂകരം ജരാധമ്മം, ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവം ജരാധമ്മം , ജാതരൂപരജതം ജരാധമ്മം. ജരാധമ്മാ ഹേതേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപധയോ. ഏത്ഥായം ഗഥിതോ മുച്ഛിതോ അജ്ഝാപന്നോ അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരാധമ്മംയേവ പരിയേസതി.

"കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ബ്യാധിധമ്മം വദേഥ? പുത്തഭരിയം, ഭിക്ഖവേ, ബ്യാധിധമ്മം, ദാസിദാസം ബ്യാധിധമ്മം, അജേളകം ബ്യാധിധമ്മം, കുക്കുടസൂകരം ബ്യാധിധമ്മം, ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവം ബ്യാധിധമ്മം. ബ്യാധിധമ്മാ ഹേതേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപധയോ. ഏത്ഥായം ഗഥിതോ മുച്ഛിതോ അജ്ഝാപന്നോ അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിധമ്മംയേവ പരിയേസതി.

“കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മരണധമ്മം വദേഥ? പുത്തഭരിയം, ഭിക്ഖവേ, മരണധമ്മം, ദാസിദാസം മരണധമ്മം, അജേളകം മരണധമ്മം, കുക്കുടസൂകരം മരണധമ്മം, ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവം മരണധമ്മം. മരണധമ്മാ ഹേതേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപധയോ. ഏത്ഥായം ഗഥിതോ മുച്ഛിതോ അജ്ഝാപന്നോ അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണധമ്മംയേവ പരിയേസതി.

“കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സോകധമ്മം വദേഥ? പുത്തഭരിയം, ഭിക്ഖവേ, സോകധമ്മം, ദാസിദാസം സോകധമ്മം, അജേളകം സോകധമ്മം, കുക്കുടസൂകരം സോകധമ്മം, ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവം സോകധമ്മം. സോകധമ്മാ ഹേതേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപധയോ. ഏത്ഥായം ഗഥിതോ മുച്ഛിതോ അജ്ഝാപന്നോ അത്തനാ സോകധമ്മോ സമാനോ സോകധമ്മംയേവ പരിയേസതി.

“കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സംകിലേസധമ്മം വദേഥ? പുത്തഭരിയം, ഭിക്ഖവേ, സംകിലേസധമ്മം, ദാസിദാസം സംകിലേസധമ്മം, അജേളകം സംകിലേസധമ്മം , കുക്കുടസൂകരം സംകിലേസധമ്മം, ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവം സംകിലേസധമ്മം, ജാതരൂപരജതം സംകിലേസധമ്മം. സംകിലേസധമ്മാ ഹേതേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപധയോ. ഏത്ഥായം ഗഥിതോ മുച്ഛിതോ അജ്ഝാപന്നോ അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മംയേവ പരിയേസതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, അനരിയാ പരിയേസനാ.

൨൭൪. “കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അരിയാ പരിയേസനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ജാതിധമ്മോ സമാനോ ജാതിധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അജാതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി, അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരാധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അജരം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി, അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അബ്യാധിം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി, അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അമതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി, അത്തനാ സോകധമ്മോ സമാനോ സോകധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അസോകം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി, അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അസംകിലിട്ഠം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, അരിയാ പരിയേസനാ.

൨൭൫. “അഹമ്പി സുദം, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേവ സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധോ ബോധിസത്തോവ സമാനോ അത്തനാ ജാതിധമ്മോ സമാനോ ജാതിധമ്മംയേവ പരിയേസാമി, അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരാധമ്മംയേവ പരിയേസാമി, അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിധമ്മംയേവ പരിയേസാമി, അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണധമ്മംയേവ പരിയേസാമി, അത്തനാ സോകധമ്മോ സമാനോ സോകധമ്മംയേവ പരിയേസാമി, അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മംയേവ പരിയേസാമി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - ‘കിം നു ഖോ അഹം അത്തനാ ജാതിധമ്മോ സമാനോ ജാതിധമ്മംയേവ പരിയേസാമി, അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ…പേ॰… ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ… മരണധമ്മോ സമാനോ… സോകധമ്മോ സമാനോ… അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മംയേവ പരിയേസാമി? യംനൂനാഹം അത്തനാ ജാതിധമ്മോ സമാനോ ജാതിധമ്മേ

ആദീനവം വിദിത്വാ അജാതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസേയ്യം, അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരാധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അജരം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസേയ്യം, അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അബ്യാധിം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസേയ്യം, അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അമതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസേയ്യം, അത്തനാ സോകധമ്മോ സമാനോ സോകധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അസോകം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസേയ്യം, അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അസംകിലിട്ഠം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസേയ്യ'ന്തി.

൨൭൭. "സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, അപരേന സമയേന ദഹരോവ സമാനോ സുസുകാളകേസോ , ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ അകാമകാനം മാതാപിതൂനം അസ്സുമുഖാനം രുദന്താനം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിം. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കിം കുസലഗവേസീ [കിംകുസലംഗവേസീ (ക॰)] അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം. ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'ഇച്ഛാമഹം, ആവുസോ കാലാമ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, ആളാരോ കാലാമോ മം ഏതദവോച - 'വിഹരതായസ്മാ; താദിസോ അയം ധമ്മോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ സകം ആചരിയകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം പരിയാപുണിം. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, താവതകേനേവ ഓട്ഠപഹതമത്തേന ലപിതലാപനമത്തേന ഞാണവാദഞ്ച വദാമി ഥേരവാദഞ്ച, 'ജാനാമി പസ്സാമീ'തി ച പടിജാനാമി അഹഞ്ചേവ അഞ്ഞേ ച. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ ആളാരോ കാലാമോ ഇമം ധമ്മം കേവലം സദ്ധാമത്തകേന സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി; അദ്ധാ ആളാരോ കാലാമോ ഇമം ധമ്മം ജാനം പസ്സം വിഹരതീ'തി.

"അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'കിത്താവതാ നോ, ആവുസോ കാലാമ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസീ'തി [ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]? ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, ആളാരോ കാലാമോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം പവേദേസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി സദ്ധാ, മയ്ഹംപത്ഥി സദ്ധാ; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി വീരിയം, മയ്ഹംപത്ഥി വീരിയം; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി സതി, മയ്ഹംപത്ഥി സതി; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി സമാധി, മയ്ഹംപത്ഥി സമാധി; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി പഞ്ഞാ, മയ്ഹംപത്ഥി പഞ്ഞാ. യംനൂനാഹം യം ധമ്മം ആളാരോ കാലാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി, തസ്സ ധമ്മസ്സ സച്ഛികിരിയായ പദഹേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ,

നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

"അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം -

'ഏത്താവതാ നോ, ആവുസോ കാലാമ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ'തി?

'ഏത്താവതാ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമീ'തി.

'അഹമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ഏത്താവതാ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ'തി.

'ലാഭാ നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം നോ, ആവുസോ, യേ മയം ആയസ്മന്തം താദിസം സബ്രഹ്മചാരിം പസ്സാമ. ഇതി യാഹം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമി തം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി. യം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി തമഹം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമി. ഇതി യാഹം ധമ്മം ജാനാമി തം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി, യം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി തമഹം ധമ്മം ജാനാമി. ഇതി യാദിസോ അഹം താദിസോ തുവം, യാദിസോ തുവം താദിസോ അഹം. ഏഹി ദാനി, ആവുസോ, ഉഭോവ സന്താ ഇമം ഗണം പരിഹരാമാ'തി. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആളാരോ കാലാമോ ആചരിയോ മേ സമാനോ (അത്തനോ) [( ) നത്ഥി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അന്തേവാസിം മം സമാനം അത്തനാ [അത്തനോ (സീ॰ പീ॰)] സമസമം ഠപേസി, ഉളാരായ ച മം പൂജായ പൂജേസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'നായം ധമ്മോ നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപപത്തിയാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, തം ധമ്മം അനലങ്കരിത്വാ തസ്മാ ധമ്മാ നിബ്ബിജ്ജ അപക്കമിം.

൨൭൮. "സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, കിം കുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ യേന ഉദകോ [ഉദ്ദകോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - 'ഇച്ഛാമഹം, ആവുസോ [ആവുസോ രാമ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰) മഹാസത്തോ രാമപുത്തമേവ അവോച, ന രാമം, രാമോ ഹി തത്ഥ ഗണാചരിയോ ഭവേയ്യ, തദാ ച കാലങ്കതോ അസന്തോ. തേനേവേത്ഥ രാമായത്താനി ക്രിയപദാനി അതീതകാലവസേന ആഗതാനി, ഉദകോ ച രാമപുത്തോ മഹാസത്തസ്സ സബ്രഹ്മചാരീത്വേവ വുത്തോ, ന ആചരിയോതി. ടീകായം ച "പാളിയം രാമസ്സേവ സമാപത്തിലാഭിതാ ആഗതാ ന ഉദകസ്സാ"തി ആദി പച്ഛാഭാഗേ പകാസിതാ], ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, ഉദകോ രാമപുത്തോ മം ഏതദവോച - 'വിഹരതായസ്മാ; താദിസോ അയം ധമ്മോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ സകം ആചരിയകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം പരിയാപുണിം.

സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, താവതകേനേവ ഓട്ഠപഹതമത്തേന ലപിതലാപനമത്തേന ഞാണവാദഞ്ച വദാമി ഥേരവാദഞ്ച, ‘ജാനാമി പസ്സാമീ’തി ച പടിജാനാമി അഹഞ്ചേവ അഞ്ഞേ ച. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ രാമോ ഇമം ധമ്മം കേവലം സദ്ധാമത്തകേന സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസി; അദ്ധാ രാമോ ഇമം ധമ്മം ജാനം പസ്സം വിഹാസീ’തി.

“അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - ‘കിത്താവതാ നോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസീ’തി? ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, ഉദകോ രാമപുത്തോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം പവേദേസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി സദ്ധാ, മയ്ഹംപത്ഥി സദ്ധാ; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി വീരിയം , മയ്ഹംപത്ഥി വീരിയം; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി സതി, മയ്ഹംപത്ഥി സതി; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി സമാധി, മയ്ഹംപത്ഥി സമാധി, ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി പഞ്ഞാ, മയ്ഹംപത്ഥി പഞ്ഞാ. യംനൂനാഹം യം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസി, തസ്സ ധമ്മസ്സ സച്ഛികിരിയായ പദഹേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

“അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം -

‘ഏത്താവതാ നോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ’തി?

‘ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ’തി.

‘അഹമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ഏത്താവതാ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ’തി.

‘ലാഭാ നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം നോ, ആവുസോ, യേ മയം ആയസ്മന്തം താദിസം സബ്രഹ്മചാരിം പസ്സാമ. ഇതി യം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസി, തം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി. യം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി, തം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസി. ഇതി യം ധമ്മം രാമോ അഭിഞ്ഞാസി തം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി, യം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി, തം ധമ്മം രാമോ അഭിഞ്ഞാസി. ഇതി യാദിസോ രാമോ അഹോസി താദിസോ തുവം, യാദിസോ തുവം താദിസോ രാമോ അഹോസി. ഏഹി ദാനി, ആവുസോ, തുവം ഇമം ഗണം പരിഹരാ’തി . ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഉദകോ രാമപുത്തോ സബ്രഹ്മചാരീ മേ സമാനോ ആചരിയട്ഠാനേ മം ഠപേസി, ഉളാരായ ച മം പൂജായ പൂജേസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - ‘നായം ധമ്മോ നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന

സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപപത്തിയാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, തം ധമ്മം അനലങ്കരിത്വാ തസ്മാ ധമ്മാ നിബ്ബിജ്ജ അപക്കമിം.

൨൭൯. "സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, കിം കുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ മഗധേസു അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന ഉരുവേലാ സേനാനിഗമോ തദവസരിം. തത്ഥദ്ദസം രമണീയം ഭൂമിഭാഗം, പാസാദികഞ്ച വനസണ്ഡം, നദിഞ്ച സന്ദന്തിം സേതകം സുപതിത്ഥം രമണീയം, സമന്താ [സാമന്താ (?)] ച ഗോചരഗാമം . തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'രമണീയോ വത, ഭോ, ഭൂമിഭാഗോ, പാസാദികോ ച വനസണ്ഡോ, നദീ ച സന്ദതി സേതകാ സുപതിത്ഥാ രമണീയാ, സമന്താ ച ഗോചരഗാമോ. അലം വതിദം കുലപുത്തസ്സ പധാനത്ഥികസ്സ പധാനായാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, തത്ഥേവ നിസീദിം - അലമിദം പധാനായാതി.

൨൮൦. "സോ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, അത്തനാ ജാതിധമ്മോ സമാനോ ജാതിധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അജാതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസമാനോ അജാതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമം, അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരാധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അജരം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസമാനോ അജരം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമം, അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അബ്യാധിം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസമാനോ അബ്യാധിം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമം, അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അമതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമം, അത്തനാ സോകധമ്മോ സമാനോ സോകധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അസോകം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമം, അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അസംകിലിട്ഠം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസമാനോ അസംകിലിട്ഠം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമം. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - 'അകുപ്പാ മേ വിമുത്തി, അയമന്തിമാ ജാതി, നത്ഥി ദാനി പുനബ്ഭവോ'തി.

൨൮൧. "തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'അധിഗതോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ ഗമ്ഭീരോ ദുദ്ദസോ ദുരനുബോധോ സന്തോ പണീതോ അതക്കാവചരോ നിപുണോ പണ്ഡിതവേദനീയോ. ആലയരാമാ ഖോ പനായം പജാ ആലയരതാ ആലയസമ്മുദിതാ. ആലയരാമായ ഖോ പനായം പജായ ആലയരതായ ആലയസമ്മുദിതായ ദുദ്ദസം ഇദം ഠാനം യദിദം - ഇദപ്പച്ചയതാ പടിച്ചസമുപ്പാദോ. ഇദമ്പി ഖോ ഠാനം ദുദ്ദസം യദിദം - സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാനം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ധമ്മം ദേസേയ്യം, പരേ ച മേ ന ആജാനേയ്യും, സോ മമസ്സ കിലമഥോ, സാ മമസ്സ വിഹേസാ'തി. അപിസ്സു മം, ഭിക്ഖവേ, ഇമാ അനച്ഛരിയാ ഗാഥായോ പടിഭംസു പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ -

'കിച്ഛേന മേ അധിഗതം, ഹലം ദാനി പകാസിതും;
രാഗദോസപരേതേഹി, നായം ധമ്മോ സുസമ്ബുധോ.

'പടിസോതഗാമിം നിപുണം, ഗമ്ഭീരം ദുദ്ദസം അണും;

രാഗരത്താ ന ദക്ഖന്തി, തമോഖന്ധേന ആവുടാ’’’തി [ആവടാതി (സീ॰), ആവുതാ (സ്യാ॰)].

൨൮൨. ‘‘ഇതിഹ മേ, ഭിക്ഖവേ, പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അപ്പോസ്സുക്കതായ ചിത്തം നമതി, നോ ധമ്മദേസനായ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മുനോ സഹമ്പതിസ്സ മമ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ ഏതദഹോസി - ‘നസ്സതി വത ഭോ ലോകോ, വിനസ്സതി വത ഭോ ലോകോ, യത്ര ഹി നാമ തഥാഗതസ്സ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അപ്പോസ്സുക്കതായ ചിത്തം നമതി [നമിസ്സതി (?)], നോ ധമ്മദേസനായാ’തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ മമ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേനാഹം തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ മം ഏതദവോച - ‘ദേസേതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധമ്മം, ദേസേതു സുഗതോ ധമ്മം. സന്തി സത്താ അപ്പരജക്ഖജാതികാ, അസ്സവനതാ ധമ്മസ്സ പരിഹായന്തി. ഭവിസ്സന്തി ധമ്മസ്സ അഞ്ഞാതാരോ’തി. ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി. ഇദം വത്വാ അഥാപരം ഏതദവോച -

‘പാതുരഹോസി മഗധേസു പുബ്ബേ,
ധമ്മോ അസുദ്ധോ സമലേഹി ചിന്തിതോ;
അപാപുരേതം [അവാപുരേതം (സീ॰)] അമതസ്സ ദ്വാരം,
സുണന്തു ധമ്മം വിമലേനാനുബുദ്ധം.

‘സേലേ യഥാ പബ്ബതമുദ്ധനിട്ഠിതോ,
യഥാപി പസ്സേ ജനതം സമന്തതോ;
തഥൂപമം ധമ്മമയം സുമേധ,
പാസാദമാരുയ്ഹ സമന്തചക്ഖു;
സോകാവതിണ്ണം [സോകാവകിണ്ണം (സ്യാ॰)] ജനതമപേതസോകോ,
അവേക്ഖസ്സു ജാതിജരാഭിഭൂതം.

‘ഉട്ഠേഹി വീര വിജിതസങ്ഗാമ,
സത്ഥവാഹ അണണ വിചര ലോകേ;
ദേസസ്സു [ദേസേതു (സ്യാ॰ ക॰)] ഭഗവാ ധമ്മം,
അഞ്ഞാതാരോ ഭവിസ്സന്തീ’’’തി.

൨൮൩. ‘‘അഥ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മുനോ ച അജ്ഝേസനം വിദിത്വാ സത്തേസു ച കാരുഞ്ഞതം പടിച്ച ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേസിം. അദ്ദസം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേന്തോ സത്തേ അപ്പരജക്ഖേ മഹാരജക്ഖേ, തിക്ഖിന്ദ്രിയേ മുദിന്ദ്രിയേ, സ്വാകാരേ ദ്വാകാരേ, സുവിഞ്ഞാപയേ ദുവിഞ്ഞാപയേ, അപ്പേകച്ചേ പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ [ദസ്സാവിനോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] വിഹരന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ന പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ [ദസ്സാവിനോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] വിഹരന്തേ. സേയ്യഥാപി നാമ ഉപ്പലിനിയം വാ പദുമിനിയം വാ പുണ്ഡരീകിനിയം വാ അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി അന്തോനിമുഗ്ഗപോസീനി, അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ

പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി സമോദകം ഠിതാനി, അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകം അച്ചുഗ്ഗമ്മ ഠിതാനി [തിട്ഠന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അനുപലിത്താനി ഉദകേന; ഏവമേവ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേന്തോ അദ്ദസം സത്തേ അപ്പരജക്ഖേ മഹാരജക്ഖേ, തിക്ഖിന്ദ്രിയേ മുദിന്ദ്രിയേ, സ്വാകാരേ ദ്വാകാരേ, സുവിഞ്ഞാപയേ ദുവിഞ്ഞാപയേ, അപ്പേകച്ചേ പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ വിഹരന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ന പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ വിഹരന്തേ. അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാനം സഹമ്പതിം ഗാഥായ പച്ചഭാസിം -

'അപാരുതാ തേസം അമതസ്സ ദ്വാരാ,
യേ സോതവന്തോ പമുഞ്ചന്തു സദ്ധം;
വിഹിംസസഞ്ഞീ പഗുണം ന ഭാസിം,
ധമ്മം പണീതം മനുജേസു ബ്രഹ്മേ'"തി.

"അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി 'കതാവകാസോ ഖോമ്ഹി ഭഗവതാ ധമ്മദേസനായാ'തി മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി.

൨൮൪. "തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'കസ്സ നു ഖോ അഹം പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം; കോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ'തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'അയം ഖോ ആളാരോ കാലാമോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ ദീഘരത്തം അപ്പരജക്ഖജാതികോ. യംനൂനാഹം ആളാരസ്സ കാലാമസ്സ പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം. സോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ'തി. അഥ ഖോ മം, ഭിക്ഖവേ, ദേവതാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോച - 'സത്താഹകാലങ്കതോ, ഭന്തേ, ആളാരോ കാലാമോ'തി. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - 'സത്താഹകാലങ്കതോ ആളാരോ കാലാമോ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'മഹാജാനിയോ ഖോ ആളാരോ കാലാമോ. സചേ ഹി സോ ഇമം ധമ്മം സുണേയ്യ, ഖിപ്പമേവ ആജാനേയ്യാ'തി.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'കസ്സ നു ഖോ അഹം പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം; കോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ'തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'അയം ഖോ ഉദകോ രാമപുത്തോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ ദീഘരത്തം അപ്പരജക്ഖജാതികോ. യംനൂനാഹം ഉദകസ്സ രാമപുത്തസ്സ പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം. സോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ'തി. അഥ ഖോ മം, ഭിക്ഖവേ, ദേവതാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോച - 'അഭിദോസകാലങ്കതോ, ഭന്തേ, ഉദകോ രാമപുത്തോ'തി. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - 'അഭിദോസകാലങ്കതോ ഉദകോ രാമപുത്തോ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'മഹാജാനിയോ ഖോ ഉദകോ രാമപുത്തോ. സചേ ഹി സോ ഇമം ധമ്മം സുണേയ്യ , ഖിപ്പമേവ ആജാനേയ്യാ'തി.

"തസ്സ മയ്ഹം , ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'കസ്സ നു ഖോ അഹം പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യം; കോ ഇമം ധമ്മം ഖിപ്പമേവ ആജാനിസ്സതീ'തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'ബഹുകാരാ ഖോ മേ പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ, യേ മം പധാനപഹിതത്തം ഉപട്ഠഹിംസു. യംനൂനാഹം പഞ്ചവഗ്ഗിയാനം

ഭിക്ഖൂനം പഠമം ധമ്മം ദേസേയ്യ’ന്തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - ‘കഹം നു ഖോ ഏതരഹി പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തീ’തി? അദ്ദസം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ബാരാണസിയം വിഹരന്തേ ഇസിപതനേ മിഗദായേ. അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഉരുവേലായം യഥാഭിരന്തം വിഹരിത്വാ യേന ബാരാണസീ തേന ചാരികം പക്കമിം [പക്കാമിം (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)].

൨൮൫. “അദ്ദസാ ഖോ മം, ഭിക്ഖവേ, ഉപകോ ആജീവകോ അന്തരാ [ആജീവികോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ച ഗയം അന്തരാ ച ബോധിം അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നം. ദിസ്വാന മം ഏതദവോച - ‘വിപ്പസന്നാനി ഖോ തേ, ആവുസോ, ഇന്ദ്രിയാനി, പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ! കംസി ത്വം, ആവുസോ, ഉദ്ദിസ്സ പബ്ബജിതോ, കോ വാ തേ സത്ഥാ, കസ്സ വാ ത്വം ധമ്മം രോചേസീ’തി ? ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഉപകം ആജീവകം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസിം -

‘സബ്ബാഭിഭൂ സബ്ബവിദൂഹമസ്മി, സബ്ബേസു ധമ്മേസു അനൂപലിത്തോ;
സബ്ബഞ്ജഹോ തണ്ഹാക്ഖയേ വിമുത്തോ, സയം അഭിഞ്ഞായ കമുദ്ദിസേയ്യം.

‘ന മേ ആചരിയോ അത്ഥി, സദിസോ മേ ന വിജ്ജതി;
സദേവകസ്മിം ലോകസ്മിം, നത്ഥി മേ പടിപുഗ്ഗലോ.

‘അഹഞ്ഹി അരഹാ ലോകേ, അഹം സത്ഥാ അനുത്തരോ;
ഏകോമ്ഹി സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, സീതിഭൂതോസ്മി നിബ്ബുതോ.

‘ധമ്മചക്കം പവത്തേതും, ഗച്ഛാമി കാസിനം പുരം;
അന്ധീഭൂതസ്മിം [അന്ധഭൂതസ്മിം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ലോകസ്മിം, ആഹഞ്ഛം അമതദുന്ദുഭി’ന്തി.

‘യഥാ ഖോ ത്വം, ആവുസോ, പടിജാനാസി, അരഹസി അനന്തജിനോ’തി!

‘മാദിസാ വേ ജിനാ ഹോന്തി, യേ പത്താ ആസവക്ഖയം;
ജിതാ മേ പാപകാ ധമ്മാ, തസ്മാഹമുപക ജിനോ’തി.

“ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപകോ ആജീവകോ ‘ഹുപേയ്യപാവുസോ’തി [ഹുവേയ്യപാവുസോ (സീ॰ പീ॰), ഹുവേയ്യാവുസോ (സ്യാ॰)] വത്വാ സീസം ഓകമ്പേത്വാ ഉമ്മഗ്ഗം ഗഹേത്വാ പക്കാമി.

൨൮൬. “അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ യേന ബാരാണസീ ഇസിപതനം മിഗദായോ യേന പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമിം. അദ്ദസംസു ഖോ മം, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ ദൂരതോ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന അഞ്ഞമഞ്ഞം സണ്ഠപേസും [അഞ്ഞമഞ്ഞം കതികം സണ്ഠപേസും (വിനയപിടകേ മഹാവഗ്ഗേ)] - ‘അയം ഖോ, ആവുസോ, സമണോ ഗോതമോ ആഗച്ഛതി ബാഹുല്ലികോ [ബാഹുലികോ (സീ॰ പീ॰) സാരത്ഥദീപനീടീകായ സമേതി] പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ.

സോ നേവ അഭിവാദേതബ്ബോ, ന പച്ചുട്ഠാതബ്ബോ; നാസ്സ പത്തചീവരം പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. അപി ച ഖോ ആസനം ഠപേതബ്ബം, സചേ ആകങ്ഖിസ്സതി നിസീദിസ്സതീ'തി. യഥാ യഥാ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ഉപസങ്കമിം തഥാ തഥാ പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ നാസക്ഖിംസു സകായ കതികായ സണ്ഠാതും. അപ്പേകച്ചേ മം പച്ചുഗ്ഗന്ത്വാ പത്തചീവരം പടിഗ്ഗഹേസും, അപ്പേകച്ചേ ആസനം പഞ്ഞപേസും, അപ്പേകച്ചേ പാദോദകം ഉപട്ഠപേസും. അപി ച ഖോ മം നാമേന ച ആവുസോവാദേന ച സമുദാചരന്തി.

"ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചം - 'മാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതം നാമേന ച ആവുസോവാദേന ച സമുദാചരഥ [സമുദാചരിത്ഥ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]. അരഹം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ . ഓദഹഥ, ഭിക്ഖവേ, സോതം, അമതമധിഗതം, അഹമനുസാസാമി, അഹം ധമ്മം ദേസേമി. യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനാ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ മം ഏതദവോചും - 'തായപി ഖോ ത്വം, ആവുസോ ഗോതമ, ഇരിയായ തായ പടിപദായ തായ ദുക്കരകാരികായ നാജ്ഝഗമാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം, കിം പന ത്വം ഏതരഹി ബാഹുല്ലികോ പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ അധിഗമിസ്സസി ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസ'ന്തി? ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചം - 'ന, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ബാഹുല്ലികോ, ന പധാനവിബ്ഭന്തോ, ന ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ . അരഹം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ഓദഹഥ, ഭിക്ഖവേ, സോതം, അമതമധിഗതം, അഹമനുസാസാമി, അഹം ധമ്മം ദേസേമി. യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനാ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി. ദുതിയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ മം ഏതദവോചും - 'തായപി ഖോ ത്വം, ആവുസോ ഗോതമ, ഇരിയായ തായ പടിപദായ തായ ദുക്കരകാരികായ നാജ്ഝഗമാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം, കിം പന ത്വം ഏതരഹി ബാഹുല്ലികോ പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ അധിഗമിസ്സസി ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസ'ന്തി? ദുതിയമ്പി ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചം - 'ന, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ബാഹുല്ലികോ...പേ॰... ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി. തതിയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ മം ഏതദവോചും - 'തായപി ഖോ ത്വം, ആവുസോ ഗോതമ, ഇരിയായ തായ പടിപദായ തായ ദുക്കരകാരികായ നാജ്ഝഗമാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം, കിം പന ത്വം ഏതരഹി ബാഹുല്ലികോ പധാനവിബ്ഭന്തോ ആവത്തോ ബാഹുല്ലായ അധിഗമിസ്സസി ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസ'ന്തി?

"ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോചം - 'അഭിജാനാഥ മേ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഇതോ പുബ്ബേ ഏവരൂപം പഭാവിതമേത'ന്തി [ഭാസിതമേതന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ വിനയേപി)]? 'നോ ഹേതം,

ഭന്തേ’. ‘അരഹം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ഓദഹഥ, ഭിക്ഖവേ, സോതം, അമതമധിഗതം, അഹമനുസാസാമി, അഹം ധമ്മം ദേസേമി. യഥാനുസിട്ഠം തഥാ പടിപജ്ജമാനാ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ’തി.

“അസക്ഖിം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ സഞ്ഞാപേതും. ദ്വേപി സുദം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഓവദാമി, തയോ ഭിക്ഖൂ പിണ്ഡായ ചരന്തി. യം തയോ ഭിക്ഖൂ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ ആഹരന്തി തേന ഛബ്ബഗ്ഗിയാ [ഛബ്ബഗ്ഗാ (സീ॰ സ്യാ॰)] യാപേമ. തയോപി സുദം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഓവദാമി, ദ്വേ ഭിക്ഖൂ പിണ്ഡായ ചരന്തി. യം ദ്വേ ഭിക്ഖൂ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ ആഹരന്തി തേന ഛബ്ബഗ്ഗിയാ യാപേമ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ മയാ ഏവം ഓവദിയമാനാ ഏവം അനുസാസിയമാനാ അത്തനാ ജാതിധമ്മാ സമാനാ ജാതിധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അജാതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസമാനാ അജാതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമംസു, അത്തനാ ജരാധമ്മാ സമാനാ ജരാധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അജരം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസമാനാ അജരം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമംസു, അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മാ സമാനാ…പേ॰… അത്തനാ മരണധമ്മാ സമാനാ… അത്തനാ സോകധമ്മാ സമാനാ… അത്തനാ സംകിലേസധമ്മാ സമാനാ സംകിലേസധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അസംകിലിട്ഠം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസമാനാ അസംകിലിട്ഠം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം അജ്ഝഗമംസു. ഞാണഞ്ച പന നേസം ദസ്സനം ഉദപാദി - ‘അകുപ്പാ നോ വിമുത്തി [അകുപ്പാ നേസം വിമുത്തി (ക॰)], അയമന്തിമാ ജാതി, നത്ഥി ദാനി പുനബ്ഭവോ’തി.

൨൮൭. “പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ…പേ॰… ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ… ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ… കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച കാമഗുണാ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ ഗഥിതാ മുച്ഛിതാ അജ്ഝോപന്നാ അനാദീനവദസ്സാവിനോ അനിസ്സരണപഞ്ഞാ പരിഭുഞ്ജന്തി, തേ ഏവമസ്സു വേദിതബ്ബാ - ‘അനയമാപന്നാ ബ്യസനമാപന്നാ യഥാകാമകരണീയാ പാപിമതോ’ [പാപിമതോ”തി (?)]. ‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ആരഞ്ഞകോ മഗോ ബദ്ധോ പാസരാസിം അധിസയേയ്യ. സോ ഏവമസ്സ വേദിതബ്ബോ - അനയമാപന്നോ ബ്യസനമാപന്നോ യഥാകാമകരണീയോ ലുദ്ദസ്സ. ആഗച്ഛന്തേ ച പന ലുദ്ദേ യേന കാമം ന പക്കമിസ്സതീ’തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ ഗഥിതാ മുച്ഛിതാ അജ്ഝോപന്നാ അനാദീനവദസ്സാവിനോ അനിസ്സരണപഞ്ഞാ പരിഭുഞ്ജന്തി, തേ ഏവമസ്സു വേദിതബ്ബാ - ‘അനയമാപന്നാ ബ്യസനമാപന്നാ യഥാകാമകരണീയാ പാപിമതോ’. യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ അഗഥിതാ അമുച്ഛിതാ അനജ്ഝോപന്നാ ആദീനവദസ്സാവിനോ

നിസ്സരണപഞ്ഞാ പരിഭുഞ്ജന്തി, തേ ഏവമസ്സു വേദിതബ്ബാ - ‘ന അനയമാപന്നാ ന ബ്യസനമാപന്നാ ന യഥാകാമകരണീയാ പാപിമതോ’.

‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ആരഞ്ഞകോ മഗോ അബദ്ധോ പാസരാസിം അധിസയേയ്യ. സോ ഏവമസ്സ വേദിതബ്ബോ - ‘ന അനയമാപന്നോ ന ബ്യസനമാപന്നോ ന യഥാകാമകരണീയോ ലുദ്ദസ്സ. ആഗച്ഛന്തേ ച പന ലുദ്ദേ യേന കാമം പക്കമിസ്സതീ’തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേ പഞ്ച കാമഗുണേ അഗഥിതാ അമുച്ഛിതാ അനജ്ഝോപന്നാ ആദീനവദസ്സാവിനോ നിസ്സരണപഞ്ഞാ പരിഭുഞ്ജന്തി, തേ ഏവമസ്സു വേദിതബ്ബാ - ‘ന അനയമാപന്നാ ന ബ്യസനമാപന്നാ ന യഥാകാമകരണീയാ പാപിമതോ’.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ആരഞ്ഞകോ മഗോ അരഞ്ഞേ പവനേ ചരമാനോ വിസ്സത്ഥോ ഗച്ഛതി, വിസ്സത്ഥോ തിട്ഠതി, വിസ്സത്ഥോ നിസീദതി, വിസ്സത്ഥോ സേയ്യം കപ്പേതി. തം കിസ്സ ഹേതു? അനാപാഥഗതോ, ഭിക്ഖവേ, ലുദ്ദസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അന്ധമകാസി മാരം അപദം, വധിത്വാ മാരചക്ഖും അദസ്സനം ഗതോ പാപിമതോ.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി, സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… പാപിമതോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ആസവാ പരിക്ഖീണാ ഹോന്തി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അന്ധമകാസി മാരം അപദം, വധിത്വാ മാരചക്ഖും അദസ്സനം ഗതോ പാപിമതോ. തിണ്ണോ ലോകേ വിസത്തികം വിസ്സത്ഥോ ഗച്ഛതി, വിസ്സത്ഥോ തിട്ഠതി, വിസ്സത്ഥോ നിസീദതി, വിസ്സത്ഥോ സേയ്യം കപ്പേതി. തം കിസ്സ ഹേതു? അനാപാഥഗതോ, ഭിക്ഖവേ, പാപിമതോ”തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

പാസരാസിസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. ചൂളഹത്ഥിപദോപമസുത്തം

൨൮൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ സബ്ബസേതേന വളവാഭിരഥേന [വളഭീരഥേന (സീ॰ പീ॰)] സാവത്ഥിയാ നിയ്യാതി ദിവാദിവസ്സ. അദ്ദസാ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ പിലോതികം പരിബ്ബാജകം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന പിലോതികം പരിബ്ബാജകം ഏതദവോച -

“ഹന്ദ, കുതോ നു ഭവം വച്ഛായനോ ആഗച്ഛതി ദിവാദിവസ്സാ”തി?

“ഇതോ ഹി ഖോ അഹം , ഭോ, ആഗച്ഛാമി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സന്തികാ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞതി, ഭവം വച്ഛായനോ, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയം?

“പണ്ഡിതോ മഞ്ഞേ”തി.

“കോ ചാഹം, ഭോ, കോ ച സമണസ്സ ഗോതമസ്സ പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയം ജാനിസ്സാമി! സോപി നൂനസ്സ താദിസോവ യോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയം ജാനേയ്യാ”തി.

“ഉളാരായ ഖലു ഭവം വച്ഛായനോ സമണം ഗോതമം പസംസായ പസംസതീ”തി.

“കോ ചാഹം, ഭോ, കോ ച സമണം ഗോതമം പസംസിസ്സാമി?

“പസത്ഥപസത്ഥോവ സോ ഭവം ഗോതമോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാന”ന്തി.

“കം പന ഭവം വച്ഛായനോ അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ സമണേ ഗോതമേ ഏവം അഭിപ്പസന്നോ”തി [അഭിപ്പസന്നോ ഹോതീതി (സ്യാ॰)]?

“സേയ്യഥാപി, ഭോ, കുസലോ നാഗവനികോ നാഗവനം പവിസേയ്യ. സോ പസ്സേയ്യ നാഗവനേ മഹന്തം ഹത്ഥിപദം, ദീഘതോ ച ആയതം, തിരിയഞ്ച വിത്ഥതം. സോ നിട്ഠം ഗച്ഛേയ്യ – ‘മഹാ വത, ഭോ, നാഗോ’തി. ഏവമേവ ഖോ അഹം, ഭോ, യതോ അദ്ദസം സമണേ ഗോതമേ ചത്താരി പദാനി അഥാഹം നിട്ഠമഗമം – ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി.

൨൮൯. “കതമാനി ചത്താരി? ഇധാഹം, ഭോ, പസ്സാമി ഏകച്ചേ ഖത്തിയപണ്ഡിതേ നിപുണേ കതപരപ്പവാദേ വാലവേധിരൂപേ, തേ ഭിന്ദന്താ [വോഭിന്ദന്താ (സീ॰ പീ॰) വി + അവ + ഭിന്ദന്താ] മഞ്ഞേ ചരന്തി പഞ്ഞാഗതേന ദിട്ഠിഗതാനി. തേ സുണന്തി – ‘സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അമുകം നാമ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഓസരിസ്സതീ’തി. തേ പഞ്ഹം അഭിസങ്ഖരോന്തി – ‘ഇമം മയം പഞ്ഹം സമണം ഗോതമം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛിസ്സാമ. ഏവം ചേ നോ പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സതി, ഏവമസ്സ മയം വാദം ആരോപേസ്സാമ. ഏവം ചേപി നോ പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സതി, ഏവമ്പിസ്സ മയം വാദം ആരോപേസ്സാമാ’തി. തേ സുണന്തി – ‘സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അമുകം നാമ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഓസടോ’തി. തേ യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമന്തി. തേ സമണോ ഗോതമോ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ സമണേന ഗോതമേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതാ സമാദപിതാ സമുത്തേജിതാ സമ്പഹംസിതാ ന ചേവ സമണം ഗോതമം പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി, കുതോസ്സ [കുതസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] വാദം ആരോപേസ്സന്തി? അഞ്ഞദത്ഥു സമണസ്സേവ ഗോതമസ്സ സാവകാ സമ്പജ്ജന്തി. യദാഹം, ഭോ, സമണേ ഗോതമേ ഇമം പഠമം പദം അദ്ദസം അഥാഹം നിട്ഠമഗമം – ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി.

“പുന ചപരാഹം, ഭോ, പസ്സാമി ഇധേകച്ചേ ബ്രാഹ്മണപണ്ഡിതേ…പേ॰… ഗഹപതിപണ്ഡിതേ…പേ॰… സമണപണ്ഡിതേ നിപുണേ കതപരപ്പവാദേ വാലവേധിരൂപേ തേ ഭിന്ദന്താ മഞ്ഞേ ചരന്തി പഞ്ഞാഗതേന ദിട്ഠിഗതാനി. തേ സുണന്തി – ‘സമണോ ഖലു ഭോ ഗോതമോ അമുകം നാമ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഓസരിസ്സതീ’തി. തേ പഞ്ഹം അഭിസങ്ഖരോന്തി ‘ഇമം മയം പഞ്ഹം സമണം ഗോതമം ഉപസങ്കമിത്വാ പുച്ഛിസ്സാമ. ഏവം ചേ നോ പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സതി, ഏവമസ്സ മയം വാദം ആരോപേസ്സാമ. ഏവം ചേപി നോ പുട്ഠോ ഏവം ബ്യാകരിസ്സതി, ഏവംപിസ്സ മയം വാദം ആരോപേസ്സാമാ’തി. തേ സുണന്തി ‘സമണോ ഖലു ഭോ ഗോതമോ അമുകം നാമ ഗാമം വാ നിഗമം വാ ഓസടോ’തി. തേ യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമന്തി. തേ സമണോ ഗോതമോ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ സമണേന ഗോതമേന ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സിതാ സമാദപിതാ സമുത്തേജിതാ സമ്പഹംസിതാ ന ചേവ സമണം ഗോതമം

പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി, കുതോസ്സ വാദം ആരോപേസ്സന്തി? അഞ്ഞദത്ഥു സമണംയേവ ഗോതമം ഓകാസം യാചന്തി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജ്ജായ. തേ സമണോ ഗോതമോ പബ്ബാജേതി [പബ്ബാജേതി ഉപസമ്പാദേതി (സീ॰)]. തേ തത്ഥ പബ്ബജിതാ സമാനാ വൂപകട്ഠാ അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരന്താ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി. തേ ഏവമാഹംസു - 'മനം വത, ഭോ, അനസ്സാമ, മനം വത, ഭോ, പനസ്സാമ; മയഞ്ഹി പുബ്ബേ അസ്സമണാവ സമാനാ സമണമ്ഹാതി പടിജാനിമ്ഹ, അബ്രാഹ്മണാവ സമാനാ ബ്രാഹ്മണമ്ഹാതി പടിജാനിമ്ഹ, അനരഹന്തോവ സമാനാ അരഹന്തമ്ഹാതി പടിജാനിമ്ഹ. ഇദാനി ഖോമ്ഹ സമണാ, ഇദാനി ഖോമ്ഹ ബ്രാഹ്മണാ, ഇദാനി ഖോമ്ഹ അരഹന്തോ'തി. യദാഹം, ഭോ, സമണേ ഗോതമേ ഇമം ചതുത്ഥം പദം അദ്ദസം അഥാഹം നിട്ഠമഗമം - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'"തി.

"യതോ ഖോ അഹം, ഭോ, സമണേ ഗോതമേ ഇമാനി ചത്താരി പദാനി അദ്ദസം അഥാഹം നിട്ഠമഗമം - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'"തി.

൨൯൦. ഏവം വുത്തേ, ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ സബ്ബസേതാ വളവാഭിരഥാ ഓരോഹിത്വാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ തിക്ഖത്തും ഉദാനം ഉദാനേസി - "നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. അപ്പേവ നാമ മയമ്പി കദാചി കരഹചി തേന ഭോതാ ഗോതമേന സദ്ധിം സമാഗച്ഛേയ്യാമ, അപ്പേവ നാമ സിയാ കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ"തി! അഥ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ യാവതകോ അഹോസി പിലോതികേന പരിബ്ബാജകേന സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം ഭഗവതോ ആരോചേസി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ ജാണുസ്സോണിം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - "ന ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഏത്താവതാ ഹത്ഥിപദോപമോ വിത്ഥാരേന പരിപൂരോ ഹോതി. അപി ച, ബ്രാഹ്മണ, യഥാ ഹത്ഥിപദോപമോ വിത്ഥാരേന പരിപൂരോ ഹോതി തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭോ"തി ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൨൯൧. "സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, നാഗവനികോ നാഗവനം പവിസേയ്യ. സോ പസ്സേയ്യ നാഗവനേ മഹന്തം ഹത്ഥിപദം, ദീഘതോ ച ആയതം, തിരിയഞ്ച വിത്ഥതം. യോ ഹോതി കുസലോ നാഗവനികോ നേവ താവ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - 'മഹാ വത, ഭോ, നാഗോ'തി. തം കിസ്സ ഹേതു? സന്തി ഹി, ബ്രാഹ്മണ, നാഗവനേ വാമനികാ നാമ ഹത്ഥിനിയോ മഹാപദാ, താസം പേതം പദം അസ്സാതി.

“സോ തമനുഗച്ഛതി. തമനുഗച്ഛന്തോ പസ്സതി നാഗവനേ മഹന്തം ഹത്ഥിപദം, ദീഘതോ ച ആയതം, തിരിയഞ്ച വിത്ഥതം, ഉച്ചാ ച നിസേവിതം. യോ ഹോതി കുസലോ നാഗവനികോ നേവ താവ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - ‘മഹാ വത, ഭോ, നാഗോ’തി. തം കിസ്സ ഹേതു? സന്തി ഹി, ബ്രാഹ്മണ, നാഗവനേ ഉച്ചാ കാളാരികാ നാമ ഹത്ഥിനിയോ മഹാപദാ, താസം പേതം പദം അസ്സാതി.

“സോ തമനുഗച്ഛതി. തമനുഗച്ഛന്തോ പസ്സതി നാഗവനേ മഹന്തം ഹത്ഥിപദം, ദീഘതോ ച ആയതം, തിരിയഞ്ച വിത്ഥതം, ഉച്ചാ ച നിസേവിതം, ഉച്ചാ ച ദന്തേഹി ആരഞ്ജിതാനി. യോ ഹോതി കുസലോ നാഗവനികോ നേവ താവ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - ‘മഹാ വത, ഭോ, നാഗോ’തി. തം കിസ്സ ഹേതു? സന്തി ഹി, ബ്രാഹ്മണ, നാഗവനേ ഉച്ചാ കണേരുകാ നാമ ഹത്ഥിനിയോ മഹാപദാ, താസം പേതം പദം അസ്സാതി.

“സോ തമനുഗച്ഛതി. തമനുഗച്ഛന്തോ പസ്സതി നാഗവനേ മഹന്തം ഹത്ഥിപദം, ദീഘതോ ച ആയതം, തിരിയഞ്ച വിത്ഥതം, ഉച്ചാ ച നിസേവിതം, ഉച്ചാ ച ദന്തേഹി ആരഞ്ജിതാനി, ഉച്ചാ ച സാഖാഭങ്ഗം. തഞ്ച നാഗം പസ്സതി രുക്ഖമൂലഗതം വാ അബ്ഭോകാസഗതം വാ ഗച്ഛന്തം വാ തിട്ഠന്തം വാ നിസിന്നം വാ നിപന്നം വാ. സോ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - ‘അയമേവ സോ മഹാനാഗോ’തി.

“ഏവമേവ ഖോ , ബ്രാഹ്മണ, ഇധ തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം; കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തം ധമ്മം സുണാതി ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ കുലേ പച്ചാജാതോ. സോ തം ധമ്മം സുത്വാ തഥാഗതേ സദ്ധം പടിലഭതി. സോ തേന സദ്ധാപടിലാഭേന സമന്നാഗതോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജോപഥോ , അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ’ന്തി. സോ അപരേന സമയേന അപ്പം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ അപ്പം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ മഹന്തം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി.

൨൯൨. “സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ഭിക്ഖൂനം സിക്ഖാസാജീവസമാപന്നോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി.

“അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ. അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി.

“അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി ആരാചാരീ വിരതോ മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ.

“മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധോ ഥേതോ [ഠേതോ (സ്യാ॰ കം॰)] പച്ചയികോ അവിസംവാദകോ ലോകസ്സ.

“പിസുണം വാചം പഹായ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഇതോ സുത്വാ ന അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ, അമുത്ര വാ സുത്വാ ന ഇമേസം അക്ഖാതാ അമൂസം ഭേദായ. ഇതി ഭിന്നാനം വാ സന്ധാതാ സഹിതാനം വാ അനുപ്പദാതാ, സമഗ്ഗാരാമോ സമഗ്ഗരതോ സമഗ്ഗനന്ദീ സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി .

“ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി. യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

“സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ, നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം.

൨൩൩. “സോ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഏകഭത്തികോ ഹോതി രത്തൂപരതോ, വിരതോ വികാലഭോജനാ, നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതോ ഹോതി, മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ ഹോതി, ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവാപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി, കയവിക്കയാ പടിവിരതോ ഹോതി, തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാചിയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഛേദനവധബന്ധനവിപരാമോസആലോപസഹസാകാരാ [സാഹസാകാരാ (ക॰)] പടിവിരതോ ഹോതി [ഇമസ്സ അനന്തരം “സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതീ”തി വചനം ദീഘനികായേ ആഗതം, തം ഇധ സന്തോസകഥാവസാനേ ആഗതം, സാ ച സന്തോസകഥാ തത്ഥ സതിസമ്പജഞ്ഞാനന്തരമേവ ആഗതാ].

൨൩൪. “സോ സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി സമാദായേവ പക്കമതി. സേയ്യഥാപി നാമ പക്ഖീ സകുണോ യേന യേനേവ ഡേതി സപത്തഭാരോവ ഡേതി, ഏവമേവ ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ

യേന യേനേവ പക്കമതി സമാദായേവ പക്കമതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതി.

൨൯൨. ''സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അബ്യാസേകസുഖം പടിസംവേദേതി.

''സോ അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി , സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സംഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി.

൨൯൩. ''സോ ഇമിനാ ച അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ, (ഇമായ ച അരിയായ സന്തുട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ) [( ) ഏത്ഥന്തരേ പാഠോ ഇധ നദിസ്സതി, ചതുക്കങ്ഗുത്തരേ പന ഇമസ്മിം ഠാനേ ദിസ്സതി, അട്ഠകഥാടീകാസു ച തദത്ഥോ പകാസിതോ. തസ്മാ സോ ഏത്ഥ പടിപൂരിതോ] ഇമിനാ ച അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ, ഉജും കായം പണിധായ, പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ അഭിജ്ഝം ലോകേ പഹായ വിഗതാഭിജ്ഝേന ചേതസാ വിഹരതി, അഭിജ്ഝായ ചിത്തം പരിസോധേതി. ബ്യാപാദപ്പദോസം പഹായ അബ്യാപന്നചിത്തോ വിഹരതി, സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ ബ്യാപാദപ്പദോസാ ചിത്തം പരിസോധേതി. ഥിനമിദ്ധം പഹായ വിഗതഥിനമിദ്ധോ വിഹരതി ആലോകസഞ്ഞീ സതോ സമ്പജാനോ, ഥിനമിദ്ധാ ചിത്തം പരിസോധേതി. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹായ അനുദ്ധതോ വിഹരതി, അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാ ചിത്തം പരിസോധേതി. വിചികിച്ഛം പഹായ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഹരതി അകഥംകഥീ കുസലേസു ധമ്മേസു, വിചികിച്ഛായ ചിത്തം പരിസോധേതി.

൨൯൪. ''സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതപദം ഇതിപി,

തഥാഗതനിസേവിതം ഇതിപി, തഥാഗതാരഞ്ജിതം ഇതിപി. ന ത്വേവ താവ അരിയസാവകോ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'തി.

"പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰... സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'തി.

"പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ...പേ॰... സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'തി.

"പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ, അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതപദം ഇതിപി, തഥാഗതനിസേവിതം ഇതിപി, തഥാഗതാരഞ്ജിതം ഇതിപി. ന ത്വേവ താവ അരിയസാവകോ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'തി.

൨൯൭. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം, ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതപദം ഇതിപി, തഥാഗതനിസേവിതം ഇതിപി, തഥാഗതാരഞ്ജിതം ഇതിപി. ന ത്വേവ താവ അരിയസാവകോ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'തി.

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന...പേ॰... യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതപദം ഇതിപി, തഥാഗതനിസേവിതം ഇതിപി, തഥാഗതാരഞ്ജിതം ഇതിപി. ന ത്വേവ താവ അരിയസാവകോ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ'തി.

൨൯൮. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി,

‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ‘ഇമേ ആസവാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതപദം ഇതിപി, തഥാഗതനിസേവിതം ഇതിപി, തഥാഗതാരഞ്ജിതം ഇതിപി. ന ത്വേവ താവ അരിയസാവകോ നിട്ഠം ഗതോ ഹോതി, അപി ച ഖോ നിട്ഠം ഗച്ഛതി - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി.

“തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി , ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതപദം ഇതിപി, തഥാഗതനിസേവിതം ഇതിപി, തഥാഗതാരഞ്ജിതം ഇതിപി. ഏത്താവതാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അരിയസാവകോ നിട്ഠം ഗതോ ഹോതി - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ’തി. ഏത്താവതാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഹത്ഥിപദോപമോ വിത്ഥാരേന പരിപൂരോ ഹോതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി, ധമ്മഞ്ച, ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

ചൂളഹത്ഥിപദോപമസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. മഹാഹത്ഥിപദോപമസുത്തം

൩൦൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ആവുസോ ഭിക്ഖവേ”തി. “ആവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച - “സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, യാനി കാനിചി ജങ്ഗലാനം പാണാനം പദജാതാനി സബ്ബാനി താനി ഹത്ഥിപദേ സമോധാനം ഗച്ഛന്തി, ഹത്ഥിപദം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി യദിദം മഹന്തത്തേന; ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, യേ കേചി കുസലാ ധമ്മാ സബ്ബേതേ ചതൂസു അരിയസച്ചേസു സങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തി. കതമേസു ചതൂസു? ദുക്ഖേ അരിയസച്ചേ , ദുക്ഖസമുദയേ അരിയസച്ചേ, ദുക്ഖനിരോധേ അരിയസച്ചേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചേ”.

൩൦൧. “കതമഞ്ചാവുസോ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം? ജാതിപി ദുക്ഖാ, ജരാപി ദുക്ഖാ, മരണമ്പി ദുക്ഖം, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാപി ദുക്ഖാ, യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി തമ്പി ദുക്ഖം; സംഖിത്തേന, പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ ദുക്ഖാ. കതമേ ചാവുസോ, പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ? സേയ്യഥിദം - രൂപുപാദാനക്ഖന്ധോ, വേദനുപാദാനക്ഖന്ധോ, സഞ്ഞുപാദാനക്ഖന്ധോ, സങ്ഖാരുപാദാനക്ഖന്ധോ, വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധോ.

“കതമോ ചാവുസോ, രൂപുപാദാനക്ഖന്ധോ? ചത്താരി ച മഹാഭൂതാനി, ചതുന്നഞ്ച മഹാഭൂതാനം ഉപാദായ രൂപം.

“കതമാ ചാവുസോ, ചത്താരോ മഹാഭൂതാ? പഥവീധാതു, ആപോധാതു , തേജോധാതു, വായോധാതു.

൩൦൨. “കതമാ ചാവുസോ, പഥവീധാതു? പഥവീധാതു സിയാ അജ്ഝത്തികാ, സിയാ ബാഹിരാ. കതമാ ചാവുസോ, അജ്ഝത്തികാ പഥവീധാതു? യം അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം കക്ഖളം ഖരിഗതം ഉപാദിന്നം, സേയ്യഥിദം - കേസാ ലോമാ നഖാ ദന്താ തചോ മംസം ന്ഹാരു അട്ഠി അട്ഠിമിഞ്ജം വക്കം ഹദയം യകനം കിലോമകം പിഹകം പപ്ഫാസം അന്തം അന്തഗുണം ഉദരിയം കരീസം, യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം കക്ഖളം ഖരിഗതം ഉപാദിന്നം. അയം വുച്ചതാവുസോ, അജ്ഝത്തികാ പഥവീധാതു. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ പഥവീധാതു, യാ ച ബാഹിരാ പഥവീധാതു, പഥവീധാതുരേവേസാ. ‘തം നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി - ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ പഥവീധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, പഥവീധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

“ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം ബാഹിരാ ആപോധാതു പകുപ്പതി [പഥവീധാതു പകുപ്പതി (ക॰)]. അന്തരഹിതാ തസ്മിം സമയേ ബാഹിരാ പഥവീധാതു ഹോതി. തസ്സാ ഹി നാമ, ആവുസോ, ബാഹിരായ പഥവീധാതുയാ താവ മഹല്ലികായ അനിച്ചതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, ഖയധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, വയധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, വിപരിണാമധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി. കിം പനിമസ്സ മത്തട്ഠകസ്സ കായസ്സ തണ്ഹുപാദിന്നസ്സ ‘അഹന്തി വാ മമന്തി വാ അസ്മീ’തി വാ? അഥ ഖ്വാസ്സ നോതേവേത്ഥ ഹോതി.

“തഞ്ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖും പരേ അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസേന്തി വിഹേസേന്തി, സോ ഏവം പജാനാതി - ‘ഉപ്പന്നാ ഖോ മേ അയം സോതസമ്ഫസ്സജാ ദുക്ഖവേദനാ . സാ ച ഖോ പടിച്ച, നോ അപടിച്ച. കിം പടിച്ച? ഫസ്സം പടിച്ച’. സോ [സോപിഖോ (സ്യാ॰), സോപി (ക॰)] ഫസ്സോ അനിച്ചോതി പസ്സതി, വേദനാ അനിച്ചാതി പസ്സതി, സഞ്ഞാ അനിച്ചാതി പസ്സതി, സങ്ഖാരാ അനിച്ചാതി പസ്സതി, വിഞ്ഞാണം അനിച്ചന്തി പസ്സതി. തസ്സ ധാതാരമ്മണമേവ ചിത്തം പക്ഖന്ദതി പസീദതി സന്തിട്ഠതി അധിമുച്ചതി.

“തഞ്ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖും പരേ അനിട്ഠേഹി അകന്തേഹി അമനാപേഹി സമുദാചരന്തി - പാണിസമ്ഫസ്സേനപി ലേഡ്ഡുസമ്ഫസ്സേനപി ദണ്ഡസമ്ഫസ്സേനപി സത്ഥസമ്ഫസ്സേനപി. സോ ഏവം പജാനാതി - ‘തഥാഭൂതോ

ഖോ അയം കായോ യഥാഭൂതസ്മിം കായേ പാണിസമ്ഫസ്സാപി കമന്തി, ലേഡ്ഡുസമ്ഫസ്സാപി കമന്തി, ദണ്ഡസമ്ഫസ്സാപി കമന്തി, സത്ഥസമ്ഫസ്സാപി കമന്തി. വുത്തം ഖോ പനേതം ഭഗവതാ കകചൂപമോവാദേ - “ഉഭതോദണ്ഡകേന ചേപി, ഭിക്ഖവേ, കകചേന ചോരാ ഓചരകാ അങ്ഗമങ്ഗാനി ഓകന്തേയ്യും, തത്രാപി യോ മനോ പദൂസേയ്യ ന മേ സോ തേന സാസനകരോ”തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ വീരിയം ഭവിസ്സതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം. കാമം ദാനി ഇമസ്മിം കായേ പാണിസമ്ഫസ്സാപി കമന്തു, ലേഡ്ഡുസമ്ഫസ്സാപി കമന്തു, ദണ്ഡസമ്ഫസ്സാപി കമന്തു, സത്ഥസമ്ഫസ്സാപി കമന്തു, കരീയതി ഹിദം ബുദ്ധാനം സാസന’ന്തി.

“തസ്സ ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ ന സണ്ഠാതി. സോ തേന സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി - ‘അലാഭാ വത മേ, ന വത മേ ലാഭാ, ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം, യസ്സ മേ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ, ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ ന സണ്ഠാതീ’തി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, സുണിസാ സസുരം ദിസ്വാ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി; ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, തസ്സ ചേ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ, ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ ന സണ്ഠാതി, സോ തേന സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി - ‘അലാഭാ വത മേ ന വത മേ ലാഭാ, ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം, യസ്സ മേ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ, ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ ന സണ്ഠാതീ’തി. തസ്സ ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ സണ്ഠാതി, സോ തേന അത്തമനോ ഹോതി. ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ബഹുകതം ഹോതി.

൩൦൩. “കതമാ ചാവുസോ, ആപോധാതു? ആപോധാതു സിയാ അജ്ഝത്തികാ, സിയാ ബാഹിരാ. കതമാ ചാവുസോ അജ്ഝത്തികാ ആപോധാതു? യം അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം ആപോ ആപോഗതം ഉപാദിന്നം, സേയ്യഥിദം - പിത്തം സേമ്ഹം പുബ്ബോ ലോഹിതം സേദോ മേദോ അസ്സു വസാ ഖേളോ സിങ്ഘാണികാ ലസികാ മുത്തം, യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം ആപോ ആപോഗതം ഉപാദിന്നം - അയം വുച്ചതാവുസോ, അജ്ഝത്തികാ ആപോധാതു. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ ആപോധാതു യാ ച ബാഹിരാ ആപോധാതു, ആപോധാതുരേവേസാ. ‘തം നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ ആപോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, ആപോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

“ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം ബാഹിരാ ആപോധാതു പകുപ്പതി. സാ ഗാമമ്പി വഹതി, നിഗമമ്പി വഹതി, നഗരമ്പി വഹതി, ജനപദമ്പി വഹതി, ജനപദപദേസമ്പി വഹതി. ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം മഹാസമുദ്ദേ യോജനസതികാനിപി ഉദകാനി ഓഗച്ഛന്തി,

ദ്വിയോജനസതികാനിപി ഉദകാനി ഓഗച്ഛന്തി, തിയോജനസതികാനിപി ഉദകാനി ഓഗച്ഛന്തി, ചതുയോജനസതികാനിപി ഉദകാനി ഓഗച്ഛന്തി, പഞ്ചയോജനസതികാനിപി ഉദകാനി ഓഗച്ഛന്തി, ഛയോജനസതികാനിപി ഉദകാനി ഓഗച്ഛന്തി, സത്തയോജനസതികാനിപി ഉദകാനി ഓഗച്ഛന്തി. ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം മഹാസമുദ്ദേ സത്തതാലമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, ഛത്താലമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, പഞ്ചതാലമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, ചതുത്താലമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, തിതാലമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, ദ്വിതാലമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, താലമത്തമ്പി [താലംപി (സീ॰)] ഉദകം സണ്ഠാതി. ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം മഹാസമുദ്ദേ സത്തപോരിസമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, ഛപ്പോരിസമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, പഞ്ചപോരിസമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, ചതുപ്പോരിസമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, തിപോരിസമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, ദ്വിപോരിസമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, പോരിസമത്തമ്പി [പോരിസംപി (സീ॰)] ഉദകം സണ്ഠാതി. ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം മഹാസമുദ്ദേ അഡ്ഢപോരിസമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, കടിമത്തമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, ജാണുകമത്തമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി, ഗോപ്ഫകമത്തമ്പി ഉദകം സണ്ഠാതി. ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ, യം മഹാസമുദ്ദേ അങ്ഗുലിപബ്ബതേമനമത്തമ്പി ഉദകം ന ഹോതി. തസ്സാ ഹി നാമ, ആവുസോ, ബാഹിരായ ആപോധാതുയാ താവ മഹല്ലികായ അനിച്ചതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, ഖയധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, വയധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, വിപരിണാമധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി. കിം പനിമസ്സ മത്തട്ഠകസ്സ കായസ്സ തണ്ഹുപാദിന്നസ്സ 'അഹന്തി വാ മമന്തി വാ അസ്മീതി' വാ? അഥ ഖ്വാസ്സ നോതേവേത്ഥ ഹോതി…പേ॰… തസ്സ ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ സണ്ഠാതി. സോ തേന അത്തമനോ ഹോതി. ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ബഹുകതം ഹോതി.

൩൦൪. "കതമാ ചാവുസോ, തേജോധാതു? തേജോധാതു സിയാ അജ്ഝത്തികാ, സിയാ ബാഹിരാ. കതമാ ചാവുസോ, അജ്ഝത്തികാ തേജോധാതു? യം അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം തേജോ തേജോഗതം ഉപാദിന്നം, സേയ്യഥിദം - യേന ച സന്തപ്പതി, യേന ച ജീരീയതി, യേന ച പരിഡയ്ഹതി, യേന ച അസിതപീതഖായിതസായിതം സമ്മാ പരിണാമം ഗച്ഛതി, യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം തേജോ തേജോഗതം ഉപാദിന്നം - അയം വുച്ചതാവുസോ, അജ്ഝത്തികാ തേജോധാതു. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ തേജോധാതു യാ ച ബാഹിരാ തേജോധാതു, തേജോധാതുരേവേസാ. 'തം നേതം മമ , നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ'തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ തേജോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, തേജോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

"ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം ബാഹിരാ തേജോധാതു പകുപ്പതി. സാ ഗാമമ്പി ദഹതി, നിഗമമ്പി ദഹതി, നഗരമ്പി ദഹതി, ജനപദമ്പി ദഹതി, ജനപദപദേസമ്പി ദഹതി. സാ ഹരിതന്തം വാ പന്ഥന്തം വാ സേലന്തം വാ ഉദകന്തം വാ രമണീയം വാ ഭൂമിഭാഗം ആഗമ്മ അനാഹാരാ നിബ്ബായതി. ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം കുക്കുടപത്തേനപി ന്ഹാരുദദ്ദുലേനപി അഗ്ഗിം ഗവേസന്തി . തസ്സാ ഹി നാമ, ആവുസോ,

ബാഹിരായ തേജോധാതുയാ താവ മഹല്ലികായ അനിച്ചതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, ഖയധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, വയധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, വിപരിണാമധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി. കിം പനിമസ്സ മത്തട്ഠകസ്സ കായസ്സ തണ്ഹുപാദിന്നസ്സ 'അഹന്തി വാ മമന്തി വാ അസ്മീ'തി വാ? അഥ ഖ്വാസ്സ നോതേവേത്ഥ ഹോതി...പേ॰... തസ്സ ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ സണ്ഠാതി, സോ തേന അത്തമനോ ഹോതി. ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ബഹുകതം ഹോതി.

൩൦൮. "കതമാ ചാവുസോ, വായോധാതു? വായോധാതു സിയാ അജ്ഝത്തികാ, സിയാ ബാഹിരാ. കതമാ ചാവുസോ, അജ്ഝത്തികാ വായോധാതു? യം അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം വായോ വായോഗതം ഉപാദിന്നം, സേയ്യഥിദം - ഉദ്ധങ്ഗമാ വാതാ, അധോഗമാ വാതാ, കുച്ഛിസയാ വാതാ, കോട്ഠാസയാ [കോട്ഠസയാ (സീ॰ പീ॰)] വാതാ, അങ്ഗമങ്ഗാനുസാരിനോ വാതാ, അസ്സാസോ പസ്സാസോ ഇതി, യം വാ പനഞ്ഞമ്പി കിഞ്ചി അജ്ഝത്തം പച്ചത്തം വായോ വായോഗതം ഉപാദിന്നം - അയം വുച്ചതാവുസോ, അജ്ഝത്തികാ വായോധാതു. യാ ചേവ ഖോ പന അജ്ഝത്തികാ വായോധാതു, യാ ച ബാഹിരാ വായോധാതു, വായോധാതുരേവേസാ. 'തം നേതം മമ നേസോഹമസ്മി ന മേസോ അത്താ'തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ വായോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി വായോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

"ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം ബാഹിരാ വായോധാതു പകുപ്പതി. സാ ഗാമമ്പി വഹതി, നിഗമമ്പി വഹതി, നഗരമ്പി വഹതി, ജനപദമ്പി വഹതി, ജനപദപദേസമ്പി വഹതി. ഹോതി ഖോ സോ, ആവുസോ, സമയോ യം ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ താലവണ്ടേനപി വിധൂപനേനപി വാതം പരിയേസന്തി, ഓസ്സവനേപി തിണാനി ന ഇച്ഛന്തി. തസ്സാ ഹി നാമ, ആവുസോ, ബാഹിരായ വായോധാതുയാ താവ മഹല്ലികായ അനിച്ചതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, ഖയധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, വയധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി, വിപരിണാമധമ്മതാ പഞ്ഞായിസ്സതി. കിം പനിമസ്സ മത്തട്ഠകസ്സ കായസ്സ തണ്ഹുപാദിന്നസ്സ 'അഹന്തി വാ മമന്തി വാ അസ്മീ'തി വാ? അഥ ഖ്വാസ്സ നോതേവേത്ഥ ഹോതി.

"തഞ്ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖും പരേ അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസേന്തി വിഹേസേന്തി. സോ ഏവം പജാനാതി, ഉപ്പന്നാ ഖോ മേ അയം സോതസമ്ഫസ്സജാ ദുക്ഖാ വേദനാ. സാ ച ഖോ പടിച്ച, നോ അപടിച്ച. കിം പടിച്ച? ഫസ്സം പടിച്ച. സോപി ഫസ്സോ അനിച്ചോതി പസ്സതി, വേദനാ അനിച്ചാതി പസ്സതി , സഞ്ഞാ അനിച്ചാതി പസ്സതി, സങ്ഖാരാ അനിച്ചാതി പസ്സതി, വിഞ്ഞാണം അനിച്ചന്തി പസ്സതി. തസ്സ ധാതാരമ്മണമേവ ചിത്തം പക്ഖന്ദതി പസീദതി സന്തിട്ഠതി അധിമുച്ചതി.

"തഞ്ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖും പരേ അനിട്ഠേഹി അകന്തേഹി അമനാപേഹി സമുദാചരന്തി, പാണിസമ്ഫസ്സേനപി ലേഡ്ഡുസമ്ഫസ്സേനപി ദണ്ഡസമ്ഫസ്സേനപി സത്ഥസമ്ഫസ്സേനപി. സോ ഏവം പജാനാതി 'തഥാഭൂതോ ഖോ അയം കായോ യഥാഭൂതസ്മിം കായേ പാണിസമ്ഫസ്സാപി കമന്തി, ലേഡ്ഡുസമ്ഫസ്സാപി കമന്തി, ദണ്ഡസമ്ഫസ്സാപി കമന്തി, സത്ഥസമ്ഫസ്സാപി

കമന്തി. വുത്തം ഖോ പനേതം ഭഗവതാ കകചൂപമോവാദേ ‘‘ഉഭതോദണ്ഡകേന ചേപി, ഭിക്ഖവേ, കകചേന ചോരാ ഓചരകാ അങ്ഗമങ്ഗാനി ഓകന്തേയ്യും. തത്രാപി യോ മനോ പദൂസേയ്യ, ന മേ സോ തേന സാസനകരോ’’തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ വീരിയം ഭവിസ്സതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം. കാമം ദാനി ഇമസ്മിം കായേ പാണിസമ്ഫസ്സാപി കമന്തു, ലേഡ്ഡുസമ്ഫസ്സാപി കമന്തു, ദണ്ഡസമ്ഫസ്സാപി കമന്തു, സത്ഥസമ്ഫസ്സാപി കമന്തു. കരീയതി ഹിദം ബുദ്ധാനം സാസന’ന്തി.

‘‘തസ്സ ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ ന സണ്ഠാതി. സോ തേന സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി - ‘അലാഭാ വത മേ, ന വത മേ ലാഭാ, ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം. യസ്സ മേ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ ന സണ്ഠാതീ’തി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, സുണിസാ സസുരം ദിസ്വാ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി; ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, തസ്സ ചേ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ, ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ ന സണ്ഠാതി. സോ തേന സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി - ‘അലാഭാ വത മേ, ന വത മേ ലാഭാ, ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം. യസ്സ മേ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ, ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ ന സണ്ഠാതീ’തി. തസ്സ ചേ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ഏവം ബുദ്ധം അനുസ്സരതോ, ഏവം ധമ്മം അനുസ്സരതോ, ഏവം സങ്ഘം അനുസ്സരതോ, ഉപേക്ഖാ കുസലനിസ്സിതാ സണ്ഠാതി, സോ തേന അത്തമനോ ഹോതി. ഏത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ബഹുകതം ഹോതി.

൩൦൬. ‘‘സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, കട്ഠഞ്ച പടിച്ച വല്ലിഞ്ച പടിച്ച തിണഞ്ച പടിച്ച മത്തികഞ്ച പടിച്ച ആകാസോ പരിവാരിതോ അഗാരം ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി; ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, അട്ഠിഞ്ച പടിച്ച ന്ഹാരുഞ്ച പടിച്ച മംസഞ്ച പടിച്ച ചമ്മഞ്ച പടിച്ച ആകാസോ പരിവാരിതോ രൂപം ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. അജ്ഝത്തികഞ്ചേവ, ആവുസോ, ചക്ഖും അപരിഭിന്നം ഹോതി, ബാഹിരാ ച രൂപാ ന ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി, നോ ച തജ്ജോ സമന്നാഹാരോ ഹോതി, നേവ താവ തജ്ജസ്സ വിഞ്ഞാണഭാഗസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി. അജ്ഝത്തികഞ്ചേവ [അജ്ഝത്തികഞ്ചേ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), അജ്ഝത്തികഞ്ചേപി (?)], ആവുസോ, ചക്ഖും അപരിഭിന്നം ഹോതി ബാഹിരാ ച രൂപാ ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി, നോ ച തജ്ജോ സമന്നാഹാരോ ഹോതി, നേവ താവ തജ്ജസ്സ വിഞ്ഞാണഭാഗസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി. യതോ ച ഖോ, ആവുസോ, അജ്ഝത്തികഞ്ചേവ ചക്ഖും അപരിഭിന്നം ഹോതി, ബാഹിരാ ച രൂപാ ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി, തജ്ജോ ച സമന്നാഹാരോ ഹോതി. ഏവം തജ്ജസ്സ വിഞ്ഞാണഭാഗസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി. യം തഥാഭൂതസ്സ രൂപം തം രൂപുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി, യാ തഥാഭൂതസ്സ വേദനാ സാ വേദനുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി, യാ തഥാഭൂതസ്സ സഞ്ഞാ സാ സഞ്ഞുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി, യേ തഥാഭൂതസ്സ സങ്ഖാരാ തേ

സങ്ഖാരുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തി, യം തഥാഭൂതസ്സ വിഞ്ഞാണം തം വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി.

“സോ ഏവം പജാനാതി - ‘ഏവഞ്ഹി കിര ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഉപാദാനക്ഖന്ധാനം സങ്ഗഹോ സന്നിപാതോ സമവായോ ഹോതി. വുത്തം ഖോ പനേതം ഭഗവതാ - ‘യോ പടിച്ചസമുപ്പാദം പസ്സതി സോ ധമ്മം പസ്സതി; യോ ധമ്മം പസ്സതി സോ പടിച്ചസമുപ്പാദം പസ്സതീതി. പടിച്ചസമുപ്പന്നാ ഖോ പനിമേ യദിദം പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ. യോ ഇമേസു പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു ഛന്ദോ ആലയോ അനുനയോ അജ്ഝോസാനം സോ ദുക്ഖസമുദയോ. യോ ഇമേസു പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു ഛന്ദരാഗവിനയോ ഛന്ദരാഗപ്പഹാനം, സോ ദുക്ഖനിരോധോ’തി. എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ബഹുകതം ഹോതി.

“അജ്ഝത്തികഞ്ചേവ, ആവുസോ, സോതം അപരിഭിന്നം ഹോതി...പേ॰... ഘാനം അപരിഭിന്നം ഹോതി... ജിവ്ഹാ അപരിഭിന്നാ ഹോതി... കായോ അപരിഭിന്നോ ഹോതി... മനോ അപരിഭിന്നോ ഹോതി, ബാഹിരാ ച ധമ്മാ ന ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി നോ ച തജ്ജോ സമന്നാഹാരോ ഹോതി, നേവ താവ തജ്ജസ്സ വിഞ്ഞാണഭാഗസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി. അജ്ഝത്തികോ ചേവ, ആവുസോ, മനോ അപരിഭിന്നോ ഹോതി, ബാഹിരാ ച ധമ്മാ ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി, നോ ച തജ്ജോ സമന്നാഹാരോ ഹോതി, നേവ താവ തജ്ജസ്സ വിഞ്ഞാണഭാഗസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി. യതോ ച ഖോ, ആവുസോ, അജ്ഝത്തികോ ചേവ മനോ അപരിഭിന്നോ ഹോതി, ബാഹിരാ ച ധമ്മാ ആപാഥം ആഗച്ഛന്തി, തജ്ജോ ച സമന്നാഹാരോ ഹോതി, ഏവം തജ്ജസ്സ വിഞ്ഞാണഭാഗസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി. യം തഥാഭൂതസ്സ രൂപം തം രൂപുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി, യാ തഥാഭൂതസ്സ വേദനാ സാ വേദനുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി, യാ തഥാഭൂതസ്സ സഞ്ഞാ സാ സഞ്ഞുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി, യേ തഥാഭൂതസ്സ സങ്ഖാരാ തേ സങ്ഖാരുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തി, യം തഥാഭൂതസ്സ വിഞ്ഞാണം തം വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി. സോ ഏവം പജാനാതി - ‘ഏവഞ്ഹി കിര ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഉപാദാനക്ഖന്ധാനം സങ്ഗഹോ സന്നിപാതോ സമവായോ ഹോതി. വുത്തം ഖോ പനേതം ഭഗവതാ - “യോ പടിച്ചസമുപ്പാദം പസ്സതി സോ ധമ്മം പസ്സതി; യോ ധമ്മം പസ്സതി സോ പടിച്ചസമുപ്പാദം പസ്സതീ”തി. പടിച്ചസമുപ്പന്നാ ഖോ പനിമേ യദിദം പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ. യോ ഇമേസു പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു ഛന്ദോ ആലയോ അനുനയോ അജ്ഝോസാനം സോ ദുക്ഖസമുദയോ. യോ ഇമേസു പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു ഛന്ദരാഗവിനയോ ഛന്ദരാഗപ്പഹാനം സോ ദുക്ഖനിരോധോ’തി. എത്താവതാപി ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ബഹുകതം ഹോതീ”തി.

ഇദമവോച ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാഹത്ഥിപദോപമസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. മഹാസാരോപമസുത്തം

൩൦൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ അചിരപക്കന്തേ ദേവദത്തേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ദേവദത്തം ആരബ്ഭ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

"ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന അത്താനുക്കംസേതി പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി ലാഭസക്കാരസിലോകവാ [ലാഭീ സിലോകവാ (സീ॰ പീ॰), ലാഭീ സക്കാര സിലോകവാ (സ്യാ॰)], ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അപ്പഞ്ഞാതാ അപ്പേസക്ഖാ'തി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന മജ്ജതി പമജ്ജതി പമാദം ആപജ്ജതി, പമത്തോ സമാനോ ദുക്ഖം വിഹരതി.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം അതിക്കമ്മ പപടികം, സാഖാപലാസം ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'ന വതായം ഭവം പുരിസോ അഞ്ഞാസി സാരം, ന അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, ന അഞ്ഞാസി തചം, ന അഞ്ഞാസി പപടികം, ന അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം [തഥാപായം (ക॰)] ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം അതിക്കമ്മ പപടികം, സാഖാപലാസം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതീ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ , അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി 'അഹമസ്മി ലാഭസക്കാരസിലോകവാ, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അപ്പഞ്ഞാതാ അപ്പേസക്ഖാ'തി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന മജ്ജതി പമജ്ജതി പമാദം ആപജ്ജതി, പമത്തോ സമാനോ ദുക്ഖം വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സാഖാപലാസം അഗ്ഗഹേസി ബ്രഹ്മചരിയസ്സ; തേന ച വോസാനം ആപാദി.

൩൦൮. "ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ

ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി. അപ്പമത്തോ സമാനോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി സീലവാ കല്യാണധമ്മോ, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ'തി. സോ തായ സീലസമ്പദായ മജ്ജതി പമജ്ജതി പമാദം ആപജ്ജതി, പമത്തോ സമാനോ ദുക്ഖം വിഹരതി.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം, പപടികം ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'ന വതായം ഭവം പുരിസോ അഞ്ഞാസി സാരം, ന അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, ന അഞ്ഞാസി തചം, ന അഞ്ഞാസി പപടികം, ന അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം, പപടികം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ; യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതീ'തി.

"ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ''തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി. അപ്പമത്തോ സമാനോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി സീലവാ കല്യാണധമ്മോ, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ'തി. സോ തായ സീലസമ്പദായ മജ്ജതി പമജ്ജതി പമാദം ആപജ്ജതി, പമത്തോ സമാനോ ദുക്ഖം വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പപടികം അഗ്ഗഹേസി ബ്രഹ്മചരിയസ്സ; തേന ച വോസാനം ആപാദി.

൩൦൯. "ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന

ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി. അപ്പമത്തോ സമാനോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി . സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി സമാഹിതോ ഏകഗ്ഗചിത്തോ, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ'തി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ മജ്ജതി പമജ്ജതി പമാദം ആപജ്ജതി, പമത്തോ സമാനോ ദുക്ഖം വിഹരതി.

''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും തചം ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ 'ന വതായം ഭവം പുരിസോ അഞ്ഞാസി സാരം , ന അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, ന അഞ്ഞാസി തചം, ന അഞ്ഞാസി പപടികം, ന അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും തചം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതീ'തി.

''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ''തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി സമാഹിതോ ഏകഗ്ഗചിത്തോ, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ'തി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ മജ്ജതി പമജ്ജതി പമാദം ആപജ്ജതി, പമത്തോ സമാനോ ദുക്ഖം വിഹരതി. അയം വുച്ചതി , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തചം അഗ്ഗഹേസി ബ്രഹ്മചരിയസ്സ; തേന ച വോസാനം ആപാദി.

൩൧൦. ''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി. അപ്പമത്തോ സമാനോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി അപ്പമത്തോ സമാനോ ഞാണദസ്സനം ആരാധേതി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി ജാനം പസ്സം വിഹരാമി. ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അജാനം അപസ്സം വിഹരന്തീ'തി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന മജ്ജതി പമജ്ജതി പമാദം ആപജ്ജതി, പമത്തോ സമാനോ ദുക്ഖം വിഹരതി.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം ഫേഗ്ഗും ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'ന വതായം ഭവം പുരിസോ അഞ്ഞാസി സാരം ന അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും ന അഞ്ഞാസി തചം ന അഞ്ഞാസി പപടികം ന അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം ഫേഗ്ഗും ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതീ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം

ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ ഞാണദസ്സനം ആരാധേതി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി ജാനം പസ്സം വിഹരാമി, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അജാനം അപസ്സം വിഹരന്തീ'തി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന മജ്ജതി പമജ്ജതി പമാദം ആപജ്ജതി, പമത്തോ സമാനോ ദുക്ഖം വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഫേഗ്ഗും അഗ്ഗഹേസി ബ്രഹ്മചരിയസ്സ; തേന ച വോസാനം ആപാദി.

൩൧൧. "ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി , ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ ഞാണദസ്സനം ആരാധേതി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ അസമയവിമോക്ഖം ആരാധേതി. അട്ഠാനമേതം [അട്ഠാനം ഖോ പനേതം (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, അനവകാസോ യം സോ ഭിക്ഖു തായ അസമയവിമുത്തിയാ പരിഹായേഥ.

"സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ സാരഞ്ഞേവ ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ 'സാര'ന്തി ജാനമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'അഞ്ഞാസി വതായം ഭവം പുരിസോ സാരം, അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, അഞ്ഞാസി തചം, അഞ്ഞാസി പപടികം, അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ സാരഞ്ഞേവ ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി

ജാനമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം അനുഭവിസ്സതീ'തി.

"ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി, ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ ഞാണദസ്സനം ആരാധേതി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന ന മജ്ജതി നപ്പമജ്ജതി ന പമാദം ആപജ്ജതി, അപ്പമത്തോ സമാനോ അസമയവിമോക്ഖം ആരാധേതി. അട്ഠാനമേതം, ഭിക്ഖവേ, അനവകാസോ യം സോ ഭിക്ഖു തായ അസമയവിമുത്തിയാ പരിഹായേഥ.

"ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നയിദം ബ്രഹ്മചരിയം ലാഭസക്കാരസിലോകാനിസംസം, ന സീലസമ്പദാനിസംസം, ന സമാധിസമ്പദാനിസംസം, ന ഞാണദസ്സനാനിസംസം. യാ ച ഖോ അയം, ഭിക്ഖവേ, അകുപ്പാ ചേതോവിമുത്തി - ഏതദത്ഥമിദം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം, ഏതം സാരം ഏതം പരിയോസാന"ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാസാരോപമസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. ചൂളസാരോപമസുത്തം

൩൧൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ പിങ്ഗലകോച്ഛോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ പിങ്ഗലകോച്ഛോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "യേമേ, ഭോ ഗോതമ, സമണബ്രാഹ്മണാ സങ്ഘിനോ ഗണിനോ

ഗണാചരിയാ ഞാതാ യസസ്സിനോ തിത്ഥകരാ സാധുസമ്മതാ, ബഹുജനസ്സ, സേയ്യഥിദം - പൂരണോ കസ്സപോ, മക്ഖലി ഗോസാലോ, അജിതോ കേസകമ്ബലോ, പകുധോ കച്ചായനോ, സഞ്ചയോ [സഞ്ജയോ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] ബേലട്ഠപുത്തോ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ, സബ്ബേതേ സകായ പടിഞ്ഞായ അബ്ഭഞ്ഞംസു സബ്ബേവ നാബ്ഭഞ്ഞംസു, ഉദാഹു ഏകച്ചേ അബ്ഭഞ്ഞംസു ഏകച്ചേ നാബ്ഭഞ്ഞംസൂ''തി? ''അലം, ബ്രാഹ്മണ, തിട്ഠതേതം - സബ്ബേതേ സകായ പടിഞ്ഞായ അബ്ഭഞ്ഞംസു സബ്ബേവ നാബ്ഭഞ്ഞംസു, ഉദാഹു ഏകച്ചേ അബ്ഭഞ്ഞംസു ഏകച്ചേ നാബ്ഭഞ്ഞംസൂതി. ധമ്മം തേ, ബ്രാഹ്മണ, ദേസേസ്സാമി, തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ പിങ്ഗലകോച്ഛോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൩൧൩. ''സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം അതിക്കമ്മ പപടികം, സാഖാപലാസം ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'ന വതായം ഭവം പുരിസോ അഞ്ഞാസി സാരം, ന അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, ന അഞ്ഞാസി തചം, ന അഞ്ഞാസി പപടികം, ന അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം അതിക്കമ്മ പപടികം, സാഖാപലാസം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതീ'തി.

൩൧൪. ''സേയ്യഥാപി വാ പന, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം , പപടികം ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'ന വതായം ഭവം പുരിസോ അഞ്ഞാസി സാരം, ന അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, ന അഞ്ഞാസി തചം, ന അഞ്ഞാസി പപടികം, ന അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം പപടികം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതീ'തി.

൩൧൫. ''സേയ്യഥാപി വാ പന, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും, തചം ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - 'ന വതായം ഭവം പുരിസോ അഞ്ഞാസി സാരം, ന അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, ന അഞ്ഞാസി തചം, ന അഞ്ഞാസി പപടികം, ന അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ

അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും, തചം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ ‘സാര’ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതീ’തി.

൩൧൬. “സേയ്യഥാപി വാ പന, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം, ഫേഗ്ഗും ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ ‘സാര’ന്തി മഞ്ഞമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘ന വതായം ഭവം പുരിസോ അഞ്ഞാസി സാരം, ന അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, ന അഞ്ഞാസി തചം, ന അഞ്ഞാസി പപടികം, ന അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം, ഫേഗ്ഗും ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ ‘സാര’ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതീ’തി.

൩൧൭. “സേയ്യഥാപി വാ പന, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ സാരഞ്ഞേവ ഛേത്വാ ആദായ പക്കമേയ്യ ‘സാര’ന്തി ജാനമാനോ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ദിസ്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘അഞ്ഞാസി വതായം ഭവം പുരിസോ സാരം, അഞ്ഞാസി ഫേഗ്ഗും, അഞ്ഞാസി തചം, അഞ്ഞാസി പപടികം, അഞ്ഞാസി സാഖാപലാസം. തഥാ ഹയം ഭവം പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ സാരഞ്ഞേവ ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ ‘സാര’ന്തി ജാനമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം അനുഭവിസ്സതീ’തി.

൩൧൮. “ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - ‘ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ’തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - ‘അഹമസ്മി ലാഭസക്കാരസിലോകവാ, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അപ്പഞ്ഞാതാ അപ്പേസക്ഖാ’തി. ലാഭസക്കാരസിലോകേന ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ന ഛന്ദം ജനേതി, ന വായമതി, ഓലീനവുത്തികോ ച ഹോതി സാഥലികോ. സേയ്യഥാപി സോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം അതിക്കമ്മ പപടികം, സാഖാപലാസം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ ‘സാര’ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതി. തഥൂപമാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

൩൮൩. ''ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. ലാഭസക്കാരസിലോകേന ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി , അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ. സോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി സീലവാ കല്യാണധമ്മോ, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ'തി. സീലസമ്പദായ ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ന ഛന്ദം ജനേതി, ന വായമതി, ഓലീനവുത്തികോ ച ഹോതി സാഥലികോ. സേയ്യഥാപി സോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും അതിക്കമ്മ തചം, പപടികം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം, തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതി. തഥൂപമാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

൩൮൪. ''ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ, അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി, ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. ലാഭസക്കാരസിലോകേന ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ. സോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സീലസമ്പദായ ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ . സോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി സമാഹിതോ ഏകഗ്ഗചിത്തോ, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ'തി. സമാധിസമ്പദായ ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച, തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ന ഛന്ദം ജനേതി, ന വായമതി, ഓലീനവുത്തികോ ച ഹോതി സാഥലികോ. സേയ്യഥാപി

സോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം അതിക്കമ്മ ഫേഗ്ഗും, തചം ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതി. തഥൂപമാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

൩൨൪. "ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന...പേ॰... അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. ലാഭസക്കാരസിലോകേന ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ. സോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സീലസമ്പദായ ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ. സോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സമാധിസമ്പദായ ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ. സോ ഞാണദസ്സനം ആരാധേതി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്തമനോ ഹോതി, പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ . സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്താനുക്കംസേതി, പരം വമ്ഭേതി - 'അഹമസ്മി ജാനം പസ്സം വിഹരാമി, ഇമേ പനഞ്ഞേ ഭിക്ഖൂ അജാനം അപസ്സം വിഹരന്തീ'തി. ഞാണദസ്സനേന ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ന ഛന്ദം ജനേതി, ന വായമതി, ഓലീനവുത്തികോ ച ഹോതി സാഥലികോ. സേയ്യഥാപി സോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ അതിക്കമ്മേവ സാരം, ഫേഗ്ഗും ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ 'സാര'ന്തി മഞ്ഞമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം നാനുഭവിസ്സതി. തഥൂപമാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

൩൨൫. "ഇധ പന, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി , ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ , അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ലാഭസക്കാരസിലോകം അഭിനിബ്ബത്തേതി. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്തമനോ ഹോതി, ന പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ലാഭസക്കാരസിലോകേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി.

ലാഭസക്കാരസിലോകേന ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ. സോ സീലസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സീലസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സീലസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സീലസമ്പദായ ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ. സോ സമാധിസമ്പദം ആരാധേതി. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തായ സമാധിസമ്പദായ ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. സമാധിസമ്പദായ ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ. സോ ഞാണദസ്സനം ആരാധേതി. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന അത്തമനോ ഹോതി, നോ ച ഖോ പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ. സോ തേന ഞാണദസ്സനേന ന അത്താനുക്കംസേതി, ന പരം വമ്ഭേതി. ഞാണദസ്സനേന ച യേ അഞ്ഞേ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച തേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ ഛന്ദം ജനേതി, വായമതി, അനോലീനവുത്തികോ ച ഹോതി അസാഥലികോ.

൩൨൩. “കതമേ ച, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മാ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി, സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ , ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ ദിസ്വാ ആസവാ പരിക്ഖീണാ ഹോന്തി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മോ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച. ഇമേ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മാ ഞാണദസ്സനേന ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച.

൩൨൮. “സേയ്യഥാപി സോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ സാരംയേവ ഛേത്വാ ആദായ പക്കന്തോ ‘സാര’ന്തി ജാനമാനോ. യഞ്ചസ്സ സാരേന സാരകരണീയം തഞ്ചസ്സ അത്ഥം അനുഭവിസ്സതി. തഥൂപമാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

“ഇതി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, നയിദം ബ്രഹ്മചരിയം ലാഭസക്കാരസിലോകാനിസംസം, ന സീലസമ്പദാനിസംസം, ന സമാധിസമ്പദാനിസംസം, ന ഞാണദസ്സനാനിസംസം. യാ ച ഖോ അയം , ബ്രാഹ്മണ, അകുപ്പാ ചേതോവിമുത്തി - ഏതദത്ഥമിദം, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രഹ്മചരിയം, ഏതം സാരം ഏതം പരിയോസാന”ന്തി.

ഏവം വുത്തേ, പിങ്ഗലകോച്ഛോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

ചൂളസാരോപമസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

ഓപമ്മവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മോളിയഫഗ്ഗുനരിട്ഠഞ്ച നാമോ, അന്ധവനേ കഥിപുണ്ണം നിവാപോ;
രാസികണേരുമഹാഗജനാമോ, സാരൂപമോ [സാരവരോ (സ്യാ॰), സാരവനോ (ക॰)] പുന പിങ്ഗലകോച്ഛോ.

൪. മഹായമകവഗ്ഗോ

൧. ചൂളഗോസിങ്ഗസുത്തം

൩൨൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ നാതികേ [നാദികേ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰), ഞാതികേ (ക॰)] വിഹരതി ഗിഞ്ജകാവസഥേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ ആയസ്മാ ച നന്ദിയോ ആയസ്മാ ച കിമിലോ [കിമ്ബിലോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഗോസിങ്ഗസാലവനദായേ വിഹരന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഗോസിങ്ഗസാലവനദായോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ദായപാലോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''മാ, സമണ, ഏതം ദായം പാവിസി. സന്തേത്ഥ തയോ കുലപുത്താ അത്തകാമരൂപാ വിഹരന്തി. മാ തേസം അഫാസുമകാസീ''തി.

അസ്സോസി ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ദായപാലസ്സ ഭഗവതാ സദ്ധിം മന്തയമാനസ്സ. സുത്വാന ദായപാലം ഏതദവോച - ''മാ, ആവുസോ ദായപാല, ഭഗവന്തം വാരേസി. സത്ഥാ നോ ഭഗവാ അനുപ്പത്തോ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ യേനായസ്മാ ച നന്ദിയോ ആയസ്മാ ച കിമിലോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തഞ്ച നന്ദിയം ആയസ്മന്തഞ്ച കിമിലം ഏതദവോച - ''അഭിക്കമഥായസ്മന്തോ, അഭിക്കമഥായസ്മന്തോ, സത്ഥാ നോ ഭഗവാ അനുപ്പത്തോ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ ആയസ്മാ ച നന്ദിയോ ആയസ്മാ ച കിമിലോ ഭഗവന്തം പച്ചുഗ്ഗന്ത്വാ - ഏകോ ഭഗവതോ പത്തചീവരം പടിഗ്ഗഹേസി, ഏകോ ആസനം പഞ്ഞപേസി, ഏകോ പാദോദകം ഉപട്ഠാപേസി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ പാദേ പക്ഖാലേസി. തേപി ഖോ ആയസ്മന്തോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഭഗവാ ഏതദവോച -

൩൨൬. ''കച്ചി വോ, അനുരുദ്ധാ, ഖമനീയം, കച്ചി യാപനീയം, കച്ചി പിണ്ഡകേന ന കിലമഥാ''തി ? ''ഖമനീയം, ഭഗവാ, യാപനീയം, ഭഗവാ; ന ച മയം, ഭന്തേ, പിണ്ഡകേന കിലമാമാ''തി. ''കച്ചി പന വോ, അനുരുദ്ധാ, സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരഥാ''തി? ''തഗ്ഘ മയം , ഭന്തേ, സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരാമാ''തി. ''യഥാ കഥം പന തുമ്ഹേ, അനുരുദ്ധാ, സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരഥാ''തി? ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യോഹം ഏവരൂപേഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി സദ്ധിം വിഹരാമീ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഇമേസു ആയസ്മന്തേസു മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ആവി ചേവ രഹോ ച; മേത്തം വചീകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ആവി ചേവ രഹോ ച; മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ആവി ചേവ രഹോ ച. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'യംനൂനാഹം സകം ചിത്തം നിക്ഖിപിത്വാ ഇമേസംയേവ ആയസ്മന്താനം ചിത്തസ്സ വസേന വത്തേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, സകം ചിത്തം നിക്ഖിപിത്വാ

ഇമേസംയേവ ആയസ്മന്താനം ചിത്തസ്സ വസേന വത്താമി. നാനാ ഹി ഖോ നോ, ഭന്തേ, കായാ എകഞ്ച പന മഞ്ഞേ ചിത്ത''ന്തി.

ആയസ്മാപി ഖോ നന്ദിയോ...പേ॰... ആയസ്മാപി ഖോ കിമിലോ ഭഗവന്തം എതദവോച - ''മയ്ഹമ്പി, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യോഹം ഏവരൂപേഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി സദ്ധിം വിഹരാമീ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഇമേസു ആയസ്മന്തേസു മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ആവി ചേവ രഹോ ച, മേത്തം വചീകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ആവി ചേവ രഹോ ച, മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ആവി ചേവ രഹോ ച. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'യംനൂനാഹം സകം ചിത്തം നിക്ഖിപിത്വാ ഇമേസംയേവ ആയസ്മന്താനം ചിത്തസ്സ വസേന വത്തേയ്യ''ന്തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, സകം ചിത്തം നിക്ഖിപിത്വാ ഇമേസംയേവ ആയസ്മന്താനം ചിത്തസ്സ വസേന വത്താമി. നാനാ ഹി ഖോ നോ, ഭന്തേ, കായാ എകഞ്ച പന മഞ്ഞേ ചിത്തന്തി.

''ഏവം ഖോ മയം, ഭന്തേ, സമഗ്ഗാ സമ്മോദമാനാ അവിവദമാനാ ഖീരോദകീഭൂതാ അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയചക്ഖൂഹി സമ്പസ്സന്താ വിഹരാമാ''തി.

൩൨൭. ''സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! കച്ചി പന വോ, അനുരുദ്ധാ, അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരഥാ''തി? ''തഗ്ഘ മയം, ഭന്തേ, അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരാമാ''തി. ''യഥാ കഥം പന തുമ്ഹേ, അനുരുദ്ധാ, അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരഥാ''തി? ''ഇധ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം യോ പഠമം ഗാമതോ പിണ്ഡായ പടിക്കമതി സോ ആസനാനി പഞ്ഞപേതി, പാനീയം പരിഭോജനീയം ഉപട്ഠാപേതി, അവക്കാരപാതിം ഉപട്ഠാപേതി. യോ പച്ഛാ ഗാമതോ പിണ്ഡായ പടിക്കമതി, സചേ ഹോതി ഭുത്താവസേസോ സചേ ആകങ്ഖതി ഭുഞ്ജതി, നോ ചേ ആകങ്ഖതി അപ്പഹരിതേ വാ ഛഡ്ഡേതി, അപ്പാണകേ വാ ഉദകേ ഓപിലാപേതി. സോ ആസനാനി പടിസാമേതി, പാനീയം പരിഭോജനീയം പടിസാമേതി, അവക്കാരപാതിം പടിസാമേതി, ഭത്തഗ്ഗം സമ്മജ്ജതി. യോ പസ്സതി പാനീയഘടം വാ പരിഭോജനീയഘടം വാ വച്ചഘടം വാ രിത്തം തുച്ഛം സോ ഉപട്ഠാപേതി. സചസ്സ ഹോതി അവിസയ്ഹം, ഹത്ഥവികാരേന ദുതിയം ആമന്തേത്വാ ഹത്ഥവിലങ്ഘകേന ഉപട്ഠാപേമ, ന ത്വേവ മയം, ഭന്തേ, തപ്പച്ചയാ വാചം ഭിന്ദാമ. പഞ്ചാഹികം ഖോ പന മയം, ഭന്തേ, സബ്ബരത്തികം ധമ്മിയാ കഥായ സന്നിസീദാമ. ഏവം ഖോ മയം, ഭന്തേ, അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരാമാ''തി.

൩൨൮. ''സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! അത്ഥി പന വോ, അനുരുദ്ധാ, ഏവം അപ്പമത്താനം ആതാപീനം പഹിതത്താനം വിഹരന്താനം ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ''തി? ''കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭന്തേ! ഇധ മയം, ഭന്തേ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ. അയം ഖോ നോ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം അപ്പമത്താനം ആതാപീനം പഹിതത്താനം വിഹരന്താനം ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ''തി.

“സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! ഏതസ്സ പന വോ, അനുരുദ്ധാ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അത്ഥഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ”തി? “കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭന്തേ! ഇധ മയം, ഭന്തേ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമ വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ. ഏതസ്സ, ഭന്തേ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അയമഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ”തി.

“സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! ഏതസ്സ പന വോ, അനുരുദ്ധാ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അത്ഥഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ”തി? “കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭന്തേ! ഇധ മയം, ഭന്തേ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമ പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകാ ച വിഹരാമ, സതാ ച സമ്പജാനാ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേമ, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ. ഏതസ്സ, ഭന്തേ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അയമഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ”തി.

“സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! ഏതസ്സ പന വോ, അനുരുദ്ധാ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അത്ഥഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ”തി ? “കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭന്തേ! ഇധ മയം, ഭന്തേ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമ സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ, അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ. ഏതസ്സ, ഭന്തേ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അയമഞ്ഞോ ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ”തി.

“സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! ഏതസ്സ പന വോ, അനുരുദ്ധാ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അത്ഥഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ”തി? “കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭന്തേ! ഇധ മയം, ഭന്തേ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമ സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ. ഏതസ്സ, ഭന്തേ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അയമഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ”തി.

“സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! ഏതസ്സ പന വോ, അനുരുദ്ധാ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അത്ഥഞ്ഞോ

ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ"തി? "കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭന്തേ! ഇധ മയം, ഭന്തേ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമ സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ 'അനന്തം വിഞ്ഞാണ'ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ...പേ°... സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ 'നത്ഥി കിഞ്ചീ'തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ...പേ°... സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ. ഏതസ്സ, ഭന്തേ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അയമഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ"തി.

൩൨൯. "സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! ഏതസ്സ പന വോ, അനുരുദ്ധാ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അത്ഥഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ"തി? "കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭന്തേ! ഇധ മയം, ഭന്തേ, യാവദേവ ആകങ്ഖാമ സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമ, പഞ്ഞായ ച നോ ദിസ്വാ ആസവാ പരിക്ഖീണാ. ഏതസ്സ, ഭന്തേ, വിഹാരസ്സ സമതിക്കമായ ഏതസ്സ വിഹാരസ്സ പടിപ്പസ്സദ്ധിയാ അയമഞ്ഞോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസോ അധിഗതോ ഫാസുവിഹാരോ. ഇമമ്ഹാ ച മയം, ഭന്തേ, ഫാസുവിഹാരാ അഞ്ഞം ഫാസുവിഹാരം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന സമനുപസ്സാമാ"തി. "സാധു സാധു, അനുരുദ്ധാ! ഇമമ്ഹാ ഫാസുവിഹാരാ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ ഫാസുവിഹാരോ നത്ഥീ"തി.

൩൩൦. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തഞ്ച അനുരുദ്ധം ആയസ്മന്തഞ്ച നന്ദിയം ആയസ്മന്തഞ്ച കിമിലം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ ആയസ്മാ ച നന്ദിയോ ആയസ്മാ ച കിമിലോ ഭഗവന്തം അനുസംയായിത്വാ [അനുസംസാവേത്വാ (സീ°), അനുസാവേത്വാ (ടീകാ)] തതോ പടിനിവത്തിത്വാ ആയസ്മാ ച നന്ദിയോ ആയസ്മാ ച കിമിലോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോചും - "കിം നു ഖോ മയം ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ ഏവമാരോചിമ്ഹ - 'ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം മയം ലാഭിനോ'തി, യം നോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഭഗവതോ സമ്മുഖാ യാവ ആസവാനം ഖയാ പകാസേതീ"തി? "ന ഖോ മേ ആയസ്മന്തോ ഏവമാരോചേസും - 'ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം മയം ലാഭിനോ'തി, അപി ച മേ ആയസ്മന്താനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ - 'ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം ഇമേ ആയസ്മന്തോ ലാഭിനോ'തി. ദേവതാപി മേ ഏതമത്ഥം ആരോചേസും - 'ഇമാസഞ്ച ഇമാസഞ്ച വിഹാരസമാപത്തീനം ഇമേ ആയസ്മന്തോ ലാഭിനോ'തി. തമേനം ഭഗവതാ പഞ്ഹാഭിപുട്ഠേന ബ്യാകത"ന്തി.

൩൩൧. അഥ ഖോ ദീഘോ പരജനോ യക്ഖോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ദീഘോ പരജനോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ലാഭാ വത,

ഭന്തേ, വജ്ജീനം, സുലദ്ധലാഭാ വജ്ജിപജായ, യത്ഥ തഥാഗതോ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, ഇമേ ച തയോ കുലപുത്താ - ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ, ആയസ്മാ ച നന്ദിയോ, ആയസ്മാ ച കിമിലോ''തി. ദീഘസ്സ പരജനസ്സ യക്ഖസ്സ സദ്ദം സുത്വാ ഭുമ്മാ ദേവാ സദ്ദമനുസ്സാവേസും - 'ലാഭാ വത, ഭോ, വജ്ജീനം, സുലദ്ധലാഭാ വജ്ജിപജായ, യത്ഥ തഥാഗതോ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, ഇമേ ച തയോ കുലപുത്താ - ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ, ആയസ്മാ ച നന്ദിയോ, ആയസ്മാ ച കിമിലോ'തി. ഭുമ്മാനം ദേവാനം സദ്ദം സുത്വാ ചാതുമഹാരാജികാ ദേവാ...പേ॰... താവതിംസാ ദേവാ...പേ॰... യാമാ ദേവാ...പേ॰... തുസിതാ ദേവാ...പേ॰... നിമ്മാനരതീ ദേവാ...പേ॰... പരനിമ്മിതവസവത്തീ ദേവാ...പേ॰... ബ്രഹ്മകായികാ ദേവാ സദ്ദമനുസ്സാവേസും - ''ലാഭാ വത, ഭോ, വജ്ജീനം, സുലദ്ധലാഭാ വജ്ജിപജായ, യത്ഥ തഥാഗതോ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, ഇമേ ച തയോ കുലപുത്താ - ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ, ആയസ്മാ ച നന്ദിയോ, ആയസ്മാ ച കിമിലോ''തി. ഇതിഹ തേ ആയസ്മന്തോ തേന ഖണേന (തേന ലയേന) [( ) സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] തേന മുഹുത്തേന യാവബ്രഹ്മലോകാ വിദിതാ [സംവിദിതാ (ക॰)] അഹേസും.

''ഏവമേതം, ദീഘ, ഏവമേതം, ദീഘ! യസ്മാപി, ദീഘ, കുലാ ഏതേ തയോ കുലപുത്താ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, തഞ്ചേപി കുലം ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്തം അനുസ്സരേയ്യ, തസ്സപാസ്സ കുലസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. യസ്മാപി, ദീഘ, കുലപരിവട്ടാ ഏതേ തയോ കുലപുത്താ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, സോ ചേപി കുലപരിവട്ടോ ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്തോ അനുസ്സരേയ്യ, തസ്സപാസ്സ കുലപരിവട്ടസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. യസ്മാപി, ദീഘ, ഗാമാ ഏതേ തയോ കുലപുത്താ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, സോ ചേപി ഗാമോ ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്തോ അനുസ്സരേയ്യ, തസ്സപാസ്സ ഗാമസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. യസ്മാപി, ദീഘ, നിഗമാ ഏതേ തയോ കുലപുത്താ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, സോ ചേപി നിഗമോ ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്തോ അനുസ്സരേയ്യ, തസ്സപാസ്സ നിഗമസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. യസ്മാപി, ദീഘ, നഗരാ ഏതേ തയോ കുലപുത്താ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, തഞ്ചേപി നഗരം ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്തം അനുസ്സരേയ്യ, തസ്സപാസ്സ നഗരസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. യസ്മാപി, ദീഘ, ജനപദാ ഏതേ തയോ കുലപുത്താ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ, സോ ചേപി ജനപദോ ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്തോ അനുസ്സരേയ്യ, തസ്സപാസ്സ ജനപദസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. സബ്ബേ ചേപി, ദീഘ, ഖത്തിയാ ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്താ അനുസ്സരേയ്യും, സബ്ബേസാനംപാസ്സ ഖത്തിയാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. സബ്ബേ ചേപി, ദീഘ, ബ്രാഹ്മണാ...പേ॰... സബ്ബേ ചേപി, ദീഘ, വേസ്സാ...പേ॰... സബ്ബേ ചേപി, ദീഘ, സുദ്ദാ ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്താ അനുസ്സരേയ്യും, സബ്ബേസാനംപാസ്സ സുദ്ദാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. സദേവകോ ചേപി, ദീഘ, ലോകോ സമാരകോ സബ്രഹ്മകോ സസ്സമണബ്രാഹ്മണീ പജാ സദേവമനുസ്സാ ഏതേ തയോ കുലപുത്തേ പസന്നചിത്താ അനുസ്സരേയ്യ, സദേവകസ്സപാസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. പസ്സ, ദീഘ, യാവ ഏതേ തയോ കുലപുത്താ

ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നാ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ, അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന''ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ദീഘോ പരജനോ യക്ഖോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ചൂളഗോസിങ്ഗസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. മഹാഗോസിങ്ഗസുത്തം

൩൩൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഗോസിങ്ഗസാലവനദായേ വിഹരതി സമ്ബഹുലേഹി അഭിഞ്ഞാതേഹി അഭിഞ്ഞാതേഹി ഥേരേഹി സാവകേഹി സദ്ധിം - ആയസ്മതാ ച സാരിപുത്തേന ആയസ്മതാ ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനേന ആയസ്മതാ ച മഹാകസ്സപേന ആയസ്മതാ ച അനുരുദ്ധേന ആയസ്മതാ ച രേവതേന ആയസ്മതാ ച ആനന്ദേന, അഞ്ഞേഹി ച അഭിഞ്ഞാതേഹി അഭിഞ്ഞാതേഹി ഥേരേഹി സാവകേഹി സദ്ധിം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ മഹാകസ്സപോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം ഏതദവോച - ''ആയാമാവുസോ, കസ്സപ, യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ധമ്മസ്സവനായാ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മാ ച മഹാകസ്സപോ ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമിംസു ധമ്മസ്സവനായ. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആയസ്മന്തഞ്ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ആയസ്മന്തഞ്ച മഹാകസ്സപം ആയസ്മന്തഞ്ച അനുരുദ്ധം യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമന്തേ ധമ്മസ്സവനായ. ദിസ്വാന യേനായസ്മാ രേവതോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം രേവതം ഏതദവോച - ''ഉപസങ്കമന്താ ഖോ അമൂ, ആവുസോ [ആയസ്മന്താവുസോ (ക॰)] രേവത, സപ്പുരിസാ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേന ധമ്മസ്സവനായ. ആയാമാവുസോ രേവത, യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ധമ്മസ്സവനായാ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ ആയസ്മാ രേവതോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച രേവതോ ആയസ്മാ ച ആനന്ദോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമിംസു ധമ്മസ്സവനായ.

൩൩൩. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തഞ്ച രേവതം ആയസ്മന്തഞ്ച ആനന്ദം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തേ. ദിസ്വാന ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''ഏതു ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ! സ്വാഗതം ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഭഗവതോ ഉപട്ഠാകസ്സ ഭഗവതോ സന്തികാവചരസ്സ! രമണീയം, ആവുസോ ആനന്ദ, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ [സബ്ബപാലിഫുല്ലാ (സീ॰)] സാലാ, ദിബ്ബാ, മഞ്ഞേ, ഗന്ധാ സമ്പവന്തി; കഥംരൂപേന, ആവുസോ ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ''തി? ''ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത , ഭിക്ഖു ബഹുസ്സുതോ ഹോതി സുതധരോ സുതസന്നിചയോ. യേ തേ ധമ്മാ ആദികല്യാണാ മജ്ഝേകല്യാണാ പരിയോസാനകല്യാണാ സാത്ഥാ സബ്യഞ്ജനാ; കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം അഭിവദന്തി, തഥാരൂപാസ്സ ധമ്മാ ബഹുസ്സുതാ ഹോന്തി, ധാതാ

[ധതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], വചസാ പരിചിതാ, മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ ചതസ്സന്നം പരിസാനം ധമ്മം ദേസേതി പരിമണ്ഡലേഹി പദബ്യഞ്ജനേഹി അനുപ്പബന്ധേഹി [അപ്പബദ്ധേഹി (സീ॰ പീ॰)] അനുസയസമുഗ്ഘാതായ. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ''തി.

൩൩൪. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം രേവതം ഏതദവോച - ''ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ രേവത, ആയസ്മതാ ആനന്ദേന യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം രേവതം പുച്ഛാമ - 'രമണീയം, ആവുസോ രേവത, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ സാലാ, ദിബ്ബാ, മഞ്ഞേ, ഗന്ധാ സമ്പവന്തി; കഥംരൂപേന, ആവുസോ രേവത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി? ''ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു പടിസല്ലാനാരാമോ ഹോതി പടിസല്ലാനരതോ, അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ അനിരാകതജ്ഝാനോ, വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ, ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ''തി.

൩൩൫. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - ''ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ആയസ്മതാ രേവതേന യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം പുച്ഛാമ - 'രമണീയം, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ സാലാ, ദിബ്ബാ, മഞ്ഞേ, ഗന്ധാ സമ്പവന്തി; കഥംരൂപേന, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി? ''ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സഹസ്സം ലോകാനം വോലോകേതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ചക്ഖുമാ പുരിസോ ഉപരിപാസാദവരഗതോ സഹസ്സം നേമിമണ്ഡലാനം വോലോകേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സഹസ്സം ലോകാനം വോലോകേതി. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ''തി.

൩൩൬. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം ഏതദവോച - ''ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ കസ്സപ, ആയസ്മതാ അനുരുദ്ധേന യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം പുച്ഛാമ - 'രമണീയം, ആവുസോ കസ്സപ, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ സാലാ, ദിബ്ബാ, മഞ്ഞേ, ഗന്ധാ സമ്പവന്തി; കഥംരൂപേന, ആവുസോ കസ്സപ, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി? ''ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു അത്തനാ ച ആരഞ്ഞികോ ഹോതി ആരഞ്ഞികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പിണ്ഡപാതികോ ഹോതി പിണ്ഡപാതികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പംസുകൂലികോ ഹോതി പംസുകൂലികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച തേചീവരികോ ഹോതി തേചീവരികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച അപ്പിച്ഛോ ഹോതി അപ്പിച്ഛതായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച സന്തുട്ഠോ ഹോതി സന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പവിവിത്തോ ഹോതി പവിവേകസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച അസംസട്ഠോ ഹോതി അസംസഗ്ഗസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച

ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി വീരിയാരമ്ഭസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച സീലസമ്പന്നോ ഹോതി സീലസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച സമാധിസമ്പന്നോ ഹോതി സമാധിസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ഹോതി പഞ്ഞാസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച വിമുത്തിസമ്പന്നോ ഹോതി വിമുത്തിസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പന്നോ ഹോതി വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത , ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ''തി.

൩൩൭. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോച - ''ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ആയസ്മതാ മഹാകസ്സപേന യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം പുച്ഛാമ - 'രമണീയം, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ സാലാ, ദിബ്ബാ, മഞ്ഞേ, ഗന്ധാ സമ്പവന്തി; കഥംരൂപേന, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി? ''ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത, ദ്വേ ഭിക്ഖൂ അഭിധമ്മകഥം കഥേന്തി, തേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി, അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ പഞ്ഹം പുട്ഠാ വിസ്സജ്ജേന്തി, നോ ച സംസാദേന്തി [സംസാരേന്തി (ക॰)], ധമ്മീ ച നേസം കഥാ പവത്തിനീ ഹോതി. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ''തി.

൩൩൮. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - ''ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, അമ്ഹേഹി സബ്ബേഹേവ യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം പുച്ഛാമ - 'രമണീയം, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ സാലാ, ദിബ്ബാ, മഞ്ഞേ, ഗന്ധാ സമ്പവന്തി; കഥംരൂപേന, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി? ''ഇധാവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖു ചിത്തം വസം വത്തേതി, നോ ച ഭിക്ഖു ചിത്തസ്സ വസേന വത്തതി. സോ യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി മജ്ഝന്ഹികസമയം [മജ്ഝന്തികസമയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി സായന്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ സായന്ഹസമയം വിഹരതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, രഞ്ഞോ വാ രാജമഹാമത്തസ്സ വാ നാനാരത്താനം ദുസ്സാനം ദുസ്സകരണ്ഡകോ പൂരോ അസ്സ. സോ യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ പുബ്ബണ്ഹസമയം പാരുപിതും, തം തദേവ ദുസ്സയുഗം പുബ്ബണ്ഹസമയം പാരുപേയ്യ; യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ മജ്ഝന്ഹികസമയം പാരുപിതും, തം തദേവ ദുസ്സയുഗം മജ്ഝന്ഹികസമയം പാരുപേയ്യ; യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ സായന്ഹസമയം പാരുപിതും, തം തദേവ ദുസ്സയുഗം സായന്ഹസമയം പാരുപേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖു ചിത്തം വസം വത്തേതി, നോ ച ഭിക്ഖു ചിത്തസ്സ വസേന വത്തതി. സോ യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ പുബ്ബണ്ഹസമയം

വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി സായന്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ സായന്ഹസമയം വിഹരതി. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ''തി.

൩൩൩. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ തേ ആയസ്മന്തേ ഏതദവോച - ''ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ, അമ്ഹേഹി സബ്ബേഹേവ യഥാസകം പടിഭാനം. ആയാമാവുസോ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം ഭഗവതോ ആരോചേസ്സാമ. യഥാ നോ ഭഗവാ ബ്യാകരിസ്സതി തഥാ നം ധാരേസ്സാമാ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ തേ ആയസ്മന്തോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ തേ ആയസ്മന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അദ്ദസം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ആയസ്മന്തഞ്ച രേവതം ആയസ്മന്തഞ്ച ആനന്ദം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തേ. ദിസ്വാന ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോചം - 'ഏതു ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ! സ്വാഗതം ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ ഭഗവതോ ഉപട്ഠാകസ്സ ഭഗവതോ സന്തികാവചരസ്സ! രമണീയം, ആവുസോ ആനന്ദ, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ സാലാ, ദിബ്ബാ, മഞ്ഞേ, ഗന്ധാ സമ്പവന്തി; കഥംരൂപേന, ആവുസോ ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'തി? ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ മം ഏതദവോച - 'ഇധാവുസോ, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു ബഹുസ്സുതോ ഹോതി സുതധരോ...പേ॰... അനുസയസമുഗ്ഘാതായ. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി. ''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! യഥാ തം ആനന്ദോവ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യ. ആനന്ദോ ഹി, സാരിപുത്ത, ബഹുസ്സുതോ സുതധരോ സുതസന്നിചയോ. യേ തേ ധമ്മാ ആദികല്യാണാ മജ്ഝേകല്യാണാ പരിയോസാനകല്യാണാ സാത്ഥാ സബ്യഞ്ജനാ; കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം അഭിവദന്തി, തഥാരൂപാസ്സ ധമ്മാ ബഹുസ്സുതാ ഹോന്തി, ധാതാ, വചസാ പരിചിതാ, മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ ചതസ്സന്നം പരിസാനം ധമ്മം ദേസേതി പരിമണ്ഡലേഹി പദബ്യഞ്ജനേഹി അനുപ്പബന്ധേഹി അനുസയസമുഗ്ഘാതായാ''തി.

൩൪൦. ''ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭന്തേ, ആയസ്മന്തം രേവതം ഏതദവോചം - 'ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ രേവത ആയസ്മതാ ആനന്ദേന യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം രേവതം പുച്ഛാമ - രമണീയം, ആവുസോ രേവത, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ സാലാ, ദിബ്ബാ മഞ്ഞേ ഗന്ധാ സമ്പവന്തി. കഥംരൂപേന, ആവുസോ രേവത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'തി? ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ രേവതോ മം ഏതദവോച - 'ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത ഭിക്ഖു പടിസല്ലാനാരാമോ ഹോതി പടിസല്ലാനരതോ , അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ, അനിരാകതജ്ഝാനോ, വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ, ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാനം. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി. ''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! യഥാ തം രേവതോവ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യ. രേവതോ ഹി,

സാരിപുത്ത, പടിസല്ലാനാരാമോ പടിസല്ലാനരതോ, അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥമനുയുത്തോ അനിരാകതജ്ഝാനോ, വിപസ്സനായ സമന്നാഗതോ ബ്രൂഹേതാ സുഞ്ഞാഗാരാന''ന്തി.

൩൨൭. ''ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭന്തേ, ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോചം - 'ബ്യാകതം ഖോ ആവുസോ അനുരുദ്ധ ആയസ്മതാ രേവതേന... പേ... കഥംരൂപേന, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'തി. ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ മം ഏതദവോച - 'ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സഹസ്സം ലോകാനം വോലോകേതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ചക്ഖുമാ പുരിസോ...പേ... ഏവരൂപേന ഖോ ആവുസോ സാരിപുത്ത ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി. ''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത, യഥാ തം അനുരുദ്ധോവ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യ. അനുരുദ്ധോ ഹി, സാരിപുത്ത, ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സഹസ്സം ലോകാനം വോലോകേതീ''തി.

൩൨൮. ''ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭന്തേ, ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം ഏതദവോചം - 'ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ കസ്സപ ആയസ്മതാ അനുരുദ്ധേന യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം പുച്ഛാമ... പേ... കഥം രൂപേന ഖോ, ആവുസോ കസ്സപ, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'തി? ഏവം വുത്തേ ഭന്തേ, ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ മം ഏതദവോച - 'ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു അത്തനാ ച ആരഞ്ഞികോ ഹോതി ആരഞ്ഞികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പിണ്ഡപാതികോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച പംസുകൂലികോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച തേചീവരികോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച അപ്പിച്ഛോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച സന്തുട്ഠോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച പവിവിത്തോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച അസംസട്ഠോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച സീലസമ്പന്നോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച സമാധിസമ്പന്നോ ഹോതി...പേ... അത്തനാ ച പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ഹോതി... അത്തനാ ച വിമുത്തിസമ്പന്നോ ഹോതി... അത്തനാ ച വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പന്നോ ഹോതി വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി . ''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! യഥാ തം കസ്സപോവ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യ. കസ്സപോ ഹി, സാരിപുത്ത, അത്തനാ ച ആരഞ്ഞികോ ആരഞ്ഞികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പിണ്ഡപാതികോ പിണ്ഡപാതികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പംസുകൂലികോ പംസുകൂലികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച തേചീവരികോ തേചീവരികത്തസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച അപ്പിച്ഛോ അപ്പിച്ഛതായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച സന്തുട്ഠോ സന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പവിവിത്തോ പവിവേകസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച അസംസട്ഠോ അസംസഗ്ഗസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച ആരദ്ധവീരിയോ വീരിയാരമ്ഭസ്സ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച സീലസമ്പന്നോ സീലസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച സമാധിസമ്പന്നോ സമാധിസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച പഞ്ഞാസമ്പന്നോ പഞ്ഞാസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച

വിമുത്തിസമ്പന്നോ വിമുത്തിസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ, അത്തനാ ച വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പന്നോ വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പദായ ച വണ്ണവാദീ''തി.

൩൪൩. ''ഏവം വുത്തേ, അഹം ഭന്തേ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോചം - 'ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ആയസ്മതാ മഹാകസ്സപേന യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം പുച്ഛാമ...പേ॰... കഥംരൂപേന, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'തി? ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ മം ഏതദവോച - 'ഇധാവുസോ സാരിപുത്ത, ദ്വേ ഭിക്ഖൂ അഭിധമ്മകഥം കഥേന്തി. തേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി, അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ പഞ്ഹം പുട്ഠാ വിസ്സജ്ജേന്തി, നോ ച സംസാദേന്തി, ധമ്മീ ച നേസം കഥാ പവത്തിനീ ഹോതി. ഏവരൂപേന ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'''തി. ''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത, യഥാ തം മോഗ്ഗല്ലാനോവ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യ. മോഗ്ഗല്ലാനോ ഹി, സാരിപുത്ത, ധമ്മകഥികോ''തി.

൩൪൪. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഥ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോചം - 'ബ്യാകതം ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, അമ്ഹേഹി സബ്ബേഹേവ യഥാസകം പടിഭാനം. തത്ഥ ദാനി മയം ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം പുച്ഛാമ - രമണീയം, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഗോസിങ്ഗസാലവനം, ദോസിനാ രത്തി, സബ്ബഫാലിഫുല്ലാ സാലാ, ദിബ്ബാ, മഞ്ഞേ, ഗന്ധാ സമ്പവന്തി. കഥംരൂപേന, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'തി? ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ മം ഏതദവോച - 'ഇധാവുസോ, മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖു ചിത്തം വസം വത്തേതി നോ ച ഭിക്ഖു ചിത്തസ്സ വസേന വത്തതി. സോ യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി സായന്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ സായന്ഹസമയം വിഹരതി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, രഞ്ഞോ വാ രാജമഹാമത്തസ്സ വാ നാനാരത്താനം ദുസ്സാനം ദുസ്സകരണ്ഡകോ പൂരോ അസ്സ. സോ യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ പുബ്ബണ്ഹസമയം പാരുപിതും , തം തദേവ ദുസ്സയുഗം പുബ്ബണ്ഹസമയം പാരുപേയ്യ; യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ മജ്ഝന്ഹികസമയം പാരുപിതും, തം തദേവ ദുസ്സയുഗം മജ്ഝന്ഹികസമയം പാരുപേയ്യ; യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ സായന്ഹസമയം പാരുപിതും, തം തദേവ ദുസ്സയുഗം സായന്ഹസമയം പാരുപേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖു ചിത്തം വസം വത്തേതി, നോ ച ഭിക്ഖു ചിത്തസ്സ വസേന വത്തതി. സോ യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി സായന്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ സായന്ഹസമയം വിഹരതി. ഏവരൂപേന ഖോ,

ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ'"തി. "സാധു സാധു, മോഗ്ഗല്ലാന! യഥാ തം സാരിപുത്തോവ സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ ബ്യാകരേയ്യ. സാരിപുത്തോ ഹി, മോഗ്ഗല്ലാന, ചിത്തം വസം വത്തേതി നോ ച സാരിപുത്തോ ചിത്തസ്സ വസേന വത്തതി. സോ യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ മജ്ഝന്ഹികസമയം വിഹരതി; യായ വിഹാരസമാപത്തിയാ ആകങ്ഖതി സായന്ഹസമയം വിഹരിതും, തായ വിഹാരസമാപത്തിയാ സായന്ഹസമയം വിഹരതീ"തി.

൩൪൫. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കസ്സ നു ഖോ, ഭന്തേ, സുഭാസിത"ന്തി? "സബ്ബേസം വോ, സാരിപുത്ത, സുഭാസിതം പരിയായേന. അപി ച മമപി സുണാഥ യഥാരൂപേന ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യ. ഇധ, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ - 'ന താവാഹം ഇമം പല്ലങ്കം ഭിന്ദിസ്സാമി യാവ മേ നാനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചിസ്സതീ'തി. ഏവരൂപേന ഖോ, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഗോസിങ്ഗസാലവനം സോഭേയ്യാ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ആയസ്മന്തോ [തേ ഭിക്ഖൂ (ക॰)] ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാഗോസിങ്ഗസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. മഹാഗോപാലകസുത്തം

൩൪൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"ഏകാദസഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഗോപാലകോ അഭബ്ബോ ഗോഗണം പരിഹരിതും ഫാതിം കാതും [ഫാതികത്തും (സീ॰ പീ॰), ഫാതികാതും (സ്യാ॰ കം॰)]. കതമേഹി ഏകാദസഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഗോപാലകോ ന രൂപഞ്ഞൂ ഹോതി, ന ലക്ഖണകുസലോ ഹോതി, ന ആസാടികം ഹാരേതാ [സാടേതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഹോതി, ന വണം പടിച്ഛാദേതാ ഹോതി, ന ധൂമം കത്താ ഹോതി, ന തിത്ഥം ജാനാതി, ന പീതം ജാനാതി, ന വീഥിം ജാനാതി, ന ഗോചരകുസലോ ഹോതി അനവസേസദോഹീ ച ഹോതി. യേ തേ ഉസഭാ ഗോപിതരോ ഗോപരിണായകാ തേ ന അതിരേകപൂജായ പൂജേതാ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകാദസഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഗോപാലകോ അഭബ്ബോ ഗോഗണം പരിഹരിതും ഫാതിം കാതും. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകാദസഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിതും. കതമേഹി ഏകാദസഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന രൂപഞ്ഞൂ ഹോതി, ന ലക്ഖണകുസലോ ഹോതി, ന ആസാടികം ഹാരേതാ

ഹോതി, ന വണം പടിച്ഛാദേതാ ഹോതി, ന ധൂമം കത്താ ഹോതി, ന തിത്ഥം ജാനാതി, ന പീതം ജാനാതി, ന വീഥിം ജാനാതി, ന ഗോചരകുസലോ ഹോതി, അനവസേസദോഹീ ച ഹോതി. യേ തേ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘപിതരോ സങ്ഘപരിണായകാ തേ ന അതിരേകപൂജായ പൂജേതാ ഹോതി.

൩൪൭. "കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന രൂപഞ്ഞൂ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യം കിഞ്ചി രൂപം സബ്ബം രൂപം 'ചത്താരി മഹാഭൂതാനി, ചതുന്നഞ്ച മഹാഭൂതാനം ഉപാദായരൂപ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന രൂപഞ്ഞൂ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ലക്ഖണകുസലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു 'കമ്മലക്ഖണോ ബാലോ, കമ്മലക്ഖണോ പണ്ഡിതോ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ലക്ഖണകുസലോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ആസാടികം ഹാരേതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം അധിവാസേതി, നപ്പജഹതി ന വിനോദേതി ന ബ്യന്തീ കരോതി ന അനഭാവം ഗമേതി. ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം...പേ॰... ഉപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം...പേ॰... ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ അധിവാസേതി, നപ്പജഹതി ന വിനോദേതി ന ബ്യന്തീ കരോതി ന അനഭാവം ഗമേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ആസാടികം ഹാരേതാ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന വണം പടിച്ഛാദേതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി അനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ ന പടിപജ്ജതി, ന രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ ന സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി അനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ ന പടിപജ്ജതി, ന രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ ന സംവരം ആപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന വണം പടിച്ഛാദേതാ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ധൂമം കത്താ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം ന വിത്ഥാരേന പരേസം ദേസേതാ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ധൂമം കത്താ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന തിത്ഥം ജാനാതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ, തേ കാലേന കാലം ഉപസങ്കമിത്വാ ന പരിപുച്ഛതി, ന പരിപഞ്ഹതി - 'ഇദം, ഭന്തേ, കഥം? ഇമസ്സ കോ അത്ഥോ'തി? തസ്സ തേ ആയസ്മന്തോ അവിവടഞ്ചേവ ന വിവരന്തി, അനുത്താനീകതഞ്ച ന ഉത്താനീ കരോന്തി, അനേകവിഹിതേസു

ച കണ്ഥാഠാനീയേസു ധമ്മേസു കണ്ഥം ന പടിവിനോദേന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന തിത്ഥം ജാനാതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന പീതം ജാനാതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ ദേസിയമാനേ ന ലഭതി അത്ഥവേദം, ന ലഭതി ധമ്മവേദം, ന ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന പീതം ജാനാതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന വീഥിം ജാനാതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന വീഥിം ജാനാതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ഗോചരകുസലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു ന ഗോചരകുസലോ ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനവസേസദോഹീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖും സദ്ധാ ഗഹപതികാ അഭിഹട്ഠും പവാരേന്തി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേഹി, തത്ര ഭിക്ഖു മത്തം ന ജാനാതി പടിഗ്ഗഹണായ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനവസേസദോഹീ ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘപിതരോ സങ്ഘപരിണായകാ തേ ന അതിരേകപൂജായ പൂജേതാ ഹോതി ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘപിതരോ സങ്ഘപരിണായകാ, തേസു ന മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠാപേതി ആവി ചേവ രഹോ ച; ന മേത്തം വചീകമ്മം പച്ചുപട്ഠാപേതി ആവി ചേവ രഹോ ച; ന മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠാപേതി ആവി ചേവ രഹോ ച. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘപിതരോ സങ്ഘപരിണായകാ തേ ന അതിരേകപൂജായ പൂജേതാ ഹോതി.

''ഇമേഹി ഖോ ഭിക്ഖവേ ഏകാദസഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിതും.

៧៦. ''ഏകാദസഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഗോപാലകോ ഭബ്ബോ ഗോഗണം പരിഹരിതും ഫാതിം കാതും. കതമേഹി ഏകാദസഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഗോപാലകോ രൂപഞ്ഞൂ ഹോതി, ലക്ഖണകുസലോ ഹോതി, ആസാടികം ഹാരേതാ ഹോതി, വണം പടിച്ഛാദേതാ ഹോതി, ധൂമം കത്താ ഹോതി, തിത്ഥം ജാനാതി, പീതം ജാനാതി, വീഥിം ജാനാതി, ഗോചരകുസലോ ഹോതി, സാവസേസദോഹീ ച ഹോതി. യേ തേ ഉസഭാ ഗോപിതരോ ഗോപരിണായകാ തേ അതിരേകപൂജായ പൂജേതാ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകാദസഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഗോപാലകോ ഭബ്ബോ ഗോഗണം പരിഹരിതും ഫാതിം കാതും. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകാദസഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിതും. കതമേഹി ഏകാദസഹി? ഇധ,

ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു രൂപഞ്ഞൂ ഹോതി, ലക്ഖണകുസലോ ഹോതി, ആസാടികം ഹാരേതാ ഹോതി, വണം പടിച്ഛാദേതാ ഹോതി, ധൂമം കത്താ ഹോതി, തിത്ഥം ജാനാതി, പീതം ജാനാതി, വീഥിം ജാനാതി, ഗോചരകുസലോ ഹോതി, സാവസേസദോഹീ ച ഹോതി. യേ തേ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘപിതരോ സങ്ഘപരിണായകാ തേ അതിരേകപൂജായ പൂജേതാ ഹോതി.

൩൪൯. "കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു രൂപഞ്ഞൂ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യം കിഞ്ചി രൂപം സബ്ബം രൂപം 'ചത്താരി മഹാഭൂതാനി , ചതുന്നഞ്ച മഹാഭൂതാനം ഉപാദായരൂപ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു രൂപഞ്ഞൂ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ലക്ഖണകുസലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കമ്മലക്ഖണോ ബാലോ, കമ്മലക്ഖണോ പണ്ഡിതോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ലക്ഖണകുസലോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസാടികം ഹാരേതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി, പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീ കരോതി അനഭാവം ഗമേതി. ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം... പേ॰... ഉപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം...പേ॰... ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി, പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീ കരോതി അനഭാവം ഗമേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസാടികം ഹാരേതാ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണം പടിച്ഛാദേതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണം പടിച്ഛാദേതാ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധൂമം കത്താ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാസുതം യഥാപരിയത്തം ധമ്മം വിത്ഥാരേന പരേസം ദേസേതാ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധൂമം കത്താ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തിത്ഥം ജാനാതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ തേ കാലേന കാലം ഉപസങ്കമിത്വാ പരിപുച്ഛതി, പരിപഞ്ഹതി - 'ഇദം, ഭന്തേ, കഥം? ഇമസ്സ കോ അത്ഥോ'തി? തസ്സ തേ ആയസ്മന്തോ അവിവടഞ്ചേവ വിവരന്തി, അനുത്താനീകതഞ്ച ഉത്താനീ കരോന്തി, അനേകവിഹിതേസു ച

കണ്ഖാഠാനീയേസു ധമ്മേസു കണ്ഖം പടിവിനോദേന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തിത്ഥം ജാനാതി.

“കഥഞ്ച ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പീതം ജാനാതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ ദേസിയമാനേ ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പീതം ജാനാതി.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വീഥിം ജാനാതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വീഥിം ജാനാതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഗോചരകുസലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഗോചരകുസലോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സാവസേസദോഹീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖും സദ്ധാ ഗഹപതികാ അഭിഹട്ഠും പവാരേന്തി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേഹി. തത്ര ഭിക്ഖു മത്തം ജാനാതി പടിഗ്ഗഹണായ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സാവസേസദോഹീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘപിതരോ സങ്ഘപരിണായകാ, തേ അതിരേകപൂജായ പൂജേതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘപിതരോ സങ്ഘപരിണായകാ തേസു മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠാപേതി ആവി ചേവ രഹോ ച; മേത്തം വചീകമ്മം പച്ചുപട്ഠാപേതി ആവി ചേവ രഹോ ച; മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠാപേതി ആവി ചേവ രഹോ ച. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതാ സങ്ഘപിതരോ സങ്ഘപരിണായകാ തേ അതിരേകപൂജായ പൂജേതാ ഹോതി.

“ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകാദസഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ഭബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജിതു”ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാഗോപാലകസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

ർ. ചൂളഗോപാലകസുത്തം

൩൫൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വജ്ജീസു വിഹരതി ഉക്കചേലായം ഗങ്ഗായ നദിയാ തീരേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ഭൂതപുബ്ബം , ഭിക്ഖവേ, മാഗധകോ ഗോപാലകോ ദുപ്പഞ്ഞജാതികോ, വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ, അസമവേക്ഖിത്വാ ഗങ്ഗായ നദിയാ ഓരിമം തീരം, അസമവേക്ഖിത്വാ പാരിമം തീരം, അതിത്ഥേനേവ ഗാവോ പതാരേസി ഉത്തരം തീരം സുവിദേഹാനം. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഗാവോ മജ്ഝേഗങ്ഗായ നദിയാ സോതേ ആമണ്ഡലിയം കരിത്വാ തത്ഥേവ അനയബ്യസനം ആപജ്ജിംസു. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, മാഗധകോ ഗോപാലകോ ദുപ്പഞ്ഞജാതികോ, വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ, അസമവേക്ഖിത്വാ ഗങ്ഗായ നദിയാ ഓരിമം തീരം, അസമവേക്ഖിത്വാ പാരിമം തീരം, അതിത്ഥേനേവ ഗാവോ പതാരേസി ഉത്തരം തീരം സുവിദേഹാനം. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ ഹി കേചി [യേ കേചി (സ്യാ॰ കം॰)] സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അകുസലാ ഇമസ്സ ലോകസ്സ അകുസലാ പരസ്സ ലോകസ്സ, അകുസലാ മാരധേയ്യസ്സ അകുസലാ അമാരധേയ്യസ്സ, അകുസലാ മച്ചുധേയ്യസ്സ അകുസലാ അമച്ചുധേയ്യസ്സ, തേസം യേ സോതബ്ബം സദ്ദഹാതബ്ബം മഞ്ഞിസ്സന്തി, തേസം തം ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ.

൩൪൯. “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, മാഗധകോ ഗോപാലകോ സപ്പഞ്ഞജാതികോ, വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ, സമവേക്ഖിത്വാ ഗങ്ഗായ നദിയാ ഓരിമം തീരം, സമവേക്ഖിത്വാ പാരിമം തീരം, തിത്ഥേനേവ ഗാവോ പതാരേസി ഉത്തരം തീരം സുവിദേഹാനം. സോ പഠമം പതാരേസി യേ തേ ഉസഭാ ഗോപിതരോ ഗോപരിണായകാ. തേ തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമംസു. അഥാപരേ പതാരേസി ബലവഗാവോ ദമ്മഗാവോ. തേപി തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമംസു. അഥാപരേ പതാരേസി വച്ഛതരേ വച്ഛതരിയോ. തേപി തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമംസു. അഥാപരേ പതാരേസി വച്ഛകേ കിസാബലകേ [കിസബലകേ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]. തേപി തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമംസു. ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, വച്ഛകോ തരുണകോ താവദേവ ജാതകോ മാതുഗോരവകേന വുയ്ഹമാനോ, സോപി തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമാസി. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, മാഗധകോ ഗോപാലകോ സപ്പഞ്ഞജാതികോ , വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ, സമവേക്ഖിത്വാ ഗങ്ഗായ നദിയാ ഓരിമം തീരം, സമവേക്ഖിത്വാ പാരിമം തീരം, തിത്ഥേനേവ ഗാവോ പതാരേസി ഉത്തരം തീരം സുവിദേഹാനം. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കുസലാ ഇമസ്സ ലോകസ്സ കുസലാ പരസ്സ ലോകസ്സ, കുസലാ മാരധേയ്യസ്സ കുസലാ അമാരധേയ്യസ്സ, കുസലാ മച്ചുധേയ്യസ്സ കുസലാ അമച്ചുധേയ്യസ്സ, തേസം യേ സോതബ്ബം സദ്ദഹാതബ്ബം മഞ്ഞിസ്സന്തി, തേസം തം ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ.

൩൫൦. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ ഉസഭാ ഗോപിതരോ ഗോപരിണായകാ തേ തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമംസു, ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ, തേ തിരിയം മാരസ്സ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗതാ.

‘‘സേയ്യഥാപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ബലവഗാവോ ദമ്മഗാവോ തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമംസു, ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ ഭിക്ഖൂ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനോ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ, തേപി തിരിയം മാരസ്സ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗമിസ്സന്തി.

‘‘സേയ്യഥാപി തേ, ഭിക്ഖവേ, വച്ഛതരാ വച്ഛതരിയോ തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമംസു, ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ ഭിക്ഖൂ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമിനോ സകിംദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തി, തേപി തിരിയം മാരസ്സ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗമിസ്സന്തി.

‘‘സേയ്യഥാപി തേ, ഭിക്ഖവേ, വച്ഛകാ കിസാബലകാ തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമംസു, ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ ഭിക്ഖൂ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായനാ, തേപി തിരിയം മാരസ്സ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗമിസ്സന്തി.

‘‘സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വച്ഛകോ തരുണകോ താവദേവ ജാതകോ മാതുഗോരവകേന വുയ്ഹമാനോ തിരിയം ഗങ്ഗായ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം അഗമാസി, ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ ഭിക്ഖൂ ധമ്മാനുസാരിനോ സദ്ധാനുസാരിനോ, തേപി തിരിയം മാരസ്സ സോതം ഛേത്വാ സോത്ഥിനാ പാരം ഗമിസ്സന്തി.

‘‘അഹം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, കുസലോ ഇമസ്സ ലോകസ്സ കുസലോ പരസ്സ ലോകസ്സ, കുസലോ മാരധേയ്യസ്സ കുസലോ അമാരധേയ്യസ്സ, കുസലോ മച്ചുധേയ്യസ്സ കുസലോ അമച്ചുധേയ്യസ്സ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, യേ സോതബ്ബം സദ്ദഹാതബ്ബം മഞ്ഞിസ്സന്തി, തേസം തം ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ’’തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാ സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ –

‘‘അയം ലോകോ പരോ ലോകോ, ജാനതാ സുപ്പകാസിതോ;
യഞ്ച മാരേന സമ്പത്തം, അപ്പത്തം യഞ്ച മച്ചുനാ.

‘‘സബ്ബം ലോകം അഭിഞ്ഞായ, സമ്ബുദ്ധേന പജാനതാ;
വിവടം അമതദ്വാരം, ഖേമം നിബ്ബാനപത്തിയാ.

‘‘ഛിന്നം പാപിമതോ സോതം, വിദ്ധസ്തം വിനളീകതം;
പാമോജ്ജബഹുലാ ഹോഥ, ഖേമം പത്തത്ഥ [പത്ഥേഥ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰ അട്ഠകഥായം സംവണ്ണേതബ്ബപാഠോ)] ഭിക്ഖവോ’’തി.

ചൂളഗോപാലകസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. ചൂളസച്ചകസുത്തം

൩൫൩. ഏവං മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. തേന ഖോ പന സമയേന സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ വേസാലിയം പടിവസതി ഭസ്സപ്പവാദകോ പണ്ഡിതവാദോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ. സോ വേസാലിയം പരിസതി ഏവം വാചം ഭാസതി - "നാഹം തം പസ്സാമി സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ, സങ്ഘിം ഗണിം ഗണാചരിയം, അപി അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം പടിജാനമാനം, യോ മയാ വാദേന വാദം സമാരദ്ധോ ന സങ്കമ്പേയ്യ ന സമ്പകമ്പേയ്യ ന സമ്പവേധേയ്യ, യസ്സ ന കച്ഛേഹി സേദാ മുച്ചേയ്യും. ഥൂണം ചേപാഹം അചേതനം വാദേന വാദം സമാരഭേയ്യം, സാപി മയാ വാദേന വാദം സമാരദ്ധാ സങ്കമ്പേയ്യ സമ്പകമ്പേയ്യ സമ്പവേധേയ്യ. കോ പന വാദോ മനുസ്സഭൂതസ്സാ"തി?

അഥ ഖോ ആയസ്മാ അസ്സജി പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ വേസാലിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ വേസാലിയം ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ ആയസ്മന്തം അസ്സജിം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന യേനായസ്മാ അസ്സജി തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ അസ്സജിനാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ആയസ്മന്തം അസ്സജിം ഏതദവോച - "കഥം പന, ഭോ അസ്സജി, സമണോ ഗോതമോ സാവകേ വിനേതി, കഥംഭാഗാ ച പന സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സാവകേസു അനുസാസനീ ബഹുലാ പവത്തതീ"തി? "ഏവം ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭഗവാ സാവകേ വിനേതി, ഏവംഭാഗാ ച പന ഭഗവതോ സാവകേസു അനുസാസനീ ബഹുലാ പവത്തതി - 'രൂപം, ഭിക്ഖവേ, അനിച്ചം, വേദനാ അനിച്ചാ, സഞ്ഞാ അനിച്ചാ, സങ്ഖാരാ അനിച്ചാ, വിഞ്ഞാണം അനിച്ചം. രൂപം, ഭിക്ഖവേ, അനത്താ, വേദനാ അനത്താ, സഞ്ഞാ അനത്താ, സങ്ഖാരാ അനത്താ, വിഞ്ഞാണം അനത്താ. സബ്ബേ സങ്ഖാരാ അനിച്ചാ, സബ്ബേ ധമ്മാ അനത്താ'തി. ഏവം ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭഗവാ സാവകേ വിനേതി, ഏവംഭാഗാ ച പന ഭഗവതോ സാവകേസു അനുസാസനീ ബഹുലാ പവത്തതീ"തി. "ദുസ്സുതം വത, ഭോ അസ്സജി, അസ്സുമ്ഹ യേ മയം ഏവംവാദിം സമണം ഗോതമം അസ്സുമ്ഹ. അപ്പേവ നാമ മയം കദാചി കരഹചി തേന ഭോതാ ഗോതമേന സദ്ധിം സമാഗച്ഛേയ്യാമ , അപ്പേവ നാമ സിയാ കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ, അപ്പേവ നാമ തസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേയ്യാമാ"തി.

൩൫൪. തേന ഖോ പന സമയേന പഞ്ചമത്താനി ലിച്ഛവിസതാനി സന്ഥാഗാരേ [സന്ധാഗാരേ (ക॰)] സന്നിപതിതാനി ഹോന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ യേന തേ ലിച്ഛവീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ലിച്ഛവീ ഏതദവോച - "അഭിക്കമന്തു ഭോന്തോ ലിച്ഛവീ, അഭിക്കമന്തു ഭോന്തോ ലിച്ഛവീ, അജ്ജ മേ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ ഭവിസ്സതി. സചേ മേ സമണോ ഗോതമോ തഥാ പതിട്ഠിസ്സതി യഥാ ച മേ [യഥാസ്സ മേ (സീ॰ പീ॰)] ഞാതഞ്ഞതരേന സാവകേന അസ്സജിനാ നാമ ഭിക്ഖുനാ പതിട്ഠിതം, സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ ദീഘലോമികം ഏളകം ലോമേസു ഗഹേത്വാ ആകഡ്ഢേയ്യ പരികഡ്ഢേയ്യ സമ്പരികഡ്ഢേയ്യ , ഏവമേവാഹം സമണം ഗോതമം വാദേന വാദം ആകഡ്ഢിസ്സാമി പരികഡ്ഢിസ്സാമി സമ്പരികഡ്ഢിസ്സാമി. സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ സോണ്ഡികാകമ്മകാരോ മഹന്തം സോണ്ഡികാകിളഞ്ജം ഗമ്ഭീരേ

ഉദകരഹദേ പക്ഖിപിത്വാ കണ്ണേ ഗഹേത്വാ ആകഡ്ഢേയ്യ പരികഡ്ഢേയ്യ സമ്പരികഡ്ഢേയ്യ, ഏവമേവാഹം സമണം ഗോതമം വാദേന വാദം ആകഡ്ഢിസ്സാമി പരികഡ്ഢിസ്സാമി സമ്പരികഡ്ഢിസ്സാമി. സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ സോണ്ഡികാധുത്തോ വാലം [ഥാലം (ക॰)] കണ്ണേ ഗഹേത്വാ ഓധുനേയ്യ നിദ്ധുനേയ്യ നിപ്ഫോടേയ്യ [നിച്ഛാദേയ്യ (സീ॰ പീ॰ ക॰), നിച്ഛോടേയ്യ (ക॰), നിപ്പോഠേയ്യ (സ്യാ॰ കം॰)] ഏവമേവാഹം സമണം ഗോതമം വാദേന വാദം ഓധുനിസ്സാമി നിദ്ധുനിസ്സാമി നിപ്ഫോടേസ്സാമി. സേയ്യഥാപി നാമ കുഞ്ജരോ സട്ഠിഹായനോ ഗമ്ഭീരം പോക്ഖരണിം ഓഗാഹേത്വാ സാണധോവികം നാമ കീളിതജാതം കീളതി, ഏവമേവാഹം സമണം ഗോതമം സാണധോവികം മഞ്ഞേ കീളിതജാതം കീളിസ്സാമി. അഭിക്കമന്തു ഭോന്തോ ലിച്ഛവീ, അഭിക്കമന്തു ഭോന്തോ ലിച്ഛവീ, അജ്ജ മേ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ ഭവിസ്സതീ''തി. തത്രേകച്ചേ ലിച്ഛവീ ഏവമാഹംസു - ''കിം സമണോ ഗോതമോ സച്ചകസ്സ നിഗണ്ഠപുത്തസ്സ വാദം ആരോപേസ്സതി, അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വാദം ആരോപേസ്സതീ''തി? ഏകച്ചേ ലിച്ഛവീ ഏവമാഹംസു - ''കിം സോ ഭവമാനോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ യോ ഭഗവതോ വാദം ആരോപേസ്സതി, അഥ ഖോ ഭഗവാ സച്ചകസ്സ നിഗണ്ഠപുത്തസ്സ വാദം ആരോപേസ്സതീ''തി? അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ പഞ്ചമത്തേഹി ലിച്ഛവിസതേഹി പരിവുതോ യേന മഹാവനം കൂടാഗാരസാലാ തേനുപസങ്കമി.

൩൫൬. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമന്തി. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''കഹം നു ഖോ, ഭോ, ഏതരഹി സോ ഭവം ഗോതമോ വിഹരതി? ദസ്സനകാമാ ഹി മയം തം ഭവന്തം ഗോതമ''ന്തി . ''ഏസ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭഗവാ മഹാവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസിന്നോ''തി. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ മഹതിയാ ലിച്ഛവിപരിസായ സദ്ധിം മഹാവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. തേപി ഖോ ലിച്ഛവീ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതോ സന്തികേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു, അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു.

൩൫൭. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''പുച്ഛേയ്യാഹം ഭവന്തം ഗോതമം കിഞ്ചിദേവ ദേസം, സചേ മേ ഭവം ഗോതമോ ഓകാസം കരോതി പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണായാ''തി. ''പുച്ഛ, അഗ്ഗിവേസ്സന , യദാകങ്ഖസീ''തി . ''കഥം പന ഭവം ഗോതമോ സാവകേ വിനേതി, കഥംഭാഗാ ച പന ഭോതോ ഗോതമസ്സ സാവകേസു അനുസാസനീ ബഹുലാ പവത്തതീ''തി? ''ഏവം ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സാവകേ വിനേമി, ഏവംഭാഗാ ച പന മേ സാവകേസു അനുസാസനീ ബഹുലാ പവത്തതി - 'രൂപം, ഭിക്ഖവേ, അനിച്ചം, വേദനാ അനിച്ചാ, സഞ്ഞാ അനിച്ചാ,

സങ്ഖാരാ അനിച്ചാ, വിഞ്ഞാണം അനിച്ചം. രൂപം, ഭിക്ഖവേ, അനത്താ, വേദനാ അനത്താ, സഞ്ഞാ അനത്താ, സങ്ഖാരാ അനത്താ, വിഞ്ഞാണം അനത്താ. സബ്ബേ സങ്ഖാരാ അനിച്ചാ, സബ്ബേ ധമ്മാ അനത്താ'തി. ഏവം ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സാവകേ വിനേമി, ഏവംഭാഗാ ച പന മേ സാവകേസു അനുസാസനീ ബഹുലാ പവത്തതീ''തി.

''ഉപമാ മം, ഭോ ഗോതമ, പടിഭാതീ''തി. ''പടിഭാതു തം, അഗ്ഗിവേസ്സനാ''തി ഭഗവാ അവോച.

''സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, യേ കേചിമേ ബീജഗാമഭൂതഗാമാ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജന്തി, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ. ഏവമേതേ ബീജഗാമഭൂതഗാമാ വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജന്തി. സേയ്യഥാപി വാ പന, ഭോ ഗോതമ, യേ കേചിമേ ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ. ഏവമേതേ ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, രൂപത്തായം പുരിസപുഗ്ഗലോ രൂപേ പതിട്ഠായ പുഞ്ഞം വാ അപുഞ്ഞം വാ പസവതി, വേദനത്തായം പുരിസപുഗ്ഗലോ വേദനായം പതിട്ഠായ പുഞ്ഞം വാ അപുഞ്ഞം വാ പസവതി, സഞ്ഞത്തായം പുരിസപുഗ്ഗലോ സഞ്ഞായം പതിട്ഠായ പുഞ്ഞം വാ അപുഞ്ഞം വാ പസവതി, സങ്ഖാരത്തായം പുരിസപുഗ്ഗലോ സങ്ഖാരേസു പതിട്ഠായ പുഞ്ഞം വാ അപുഞ്ഞം വാ പസവതി, വിഞ്ഞാണത്തായം പുരിസപുഗ്ഗലോ വിഞ്ഞാണേ പതിട്ഠായ പുഞ്ഞം വാ അപുഞ്ഞം വാ പസവതീ''തി.

''നനു ത്വം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏവം വദേസി - 'രൂപം മേ അത്താ, വേദനാ മേ അത്താ, സഞ്ഞാ മേ അത്താ, സങ്ഖാരാ മേ അത്താ, വിഞ്ഞാണം മേ അത്താ'''തി? ''അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ , ഏവം വദാമി - 'രൂപം മേ അത്താ, വേദനാ മേ അത്താ, സഞ്ഞാ മേ അത്താ, സങ്ഖാരാ മേ അത്താ, വിഞ്ഞാണം മേ അത്താ'തി, അയഞ്ച മഹതീ ജനതാ''തി.

''കിഞ്ഹി തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മഹതീ ജനതാ കരിസ്സതി? ഇങ്ഘ ത്വം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സകഞ്ഞേവ വാദം നിബ്ബേഠേഹീ''തി. ''അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഏവം വദാമി - 'രൂപം മേ അത്താ, വേദനാ മേ അത്താ, സഞ്ഞാ മേ അത്താ, സങ്ഖാരാ മേ അത്താ, വിഞ്ഞാണം മേ അത്താ'''തി.

൩൫൭. ''തേന ഹി, അഗ്ഗിവേസ്സന, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി, യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ നം [തഥാ തം (ക॰)] ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി , അഗ്ഗിവേസ്സന, വത്തേയ്യ രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ സകസ്മിം വിജിതേ വസോ - ഘാതേതായം വാ ഘാതേതും, ജാപേതായം വാ ജാപേതും, പബ്ബാജേതായം വാ പബ്ബാജേതും, സേയ്യഥാപി രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ, സേയ്യഥാപി വാ പന രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സാ''തി? ''വത്തേയ്യ, ഭോ ഗോതമ, രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ സകസ്മിം വിജിതേ വസോ - ഘാതേതായം വാ ഘാതേതും, ജാപേതായം വാ ജാപേതും, പബ്ബാജേതായം വാ പബ്ബാജേതും, സേയ്യഥാപി രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ, സേയ്യഥാപി വാ പന രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സ. ഇമേസമ്പി ഹി, ഭോ ഗോതമ, സങ്ഘാനം ഗണാനം - സേയ്യഥിദം, വജ്ജീനം മല്ലാനം - വത്തതി സകസ്മിം വിജിതേ

വസോ - ഘാതേതായം വാ ഘാതേതും, ജാപേതായം വാ ജാപേതും, പബ്ബാജേതായം വാ പബ്ബാജേതും. കിം പന രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ, സേയ്യഥാപി രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ , സേയ്യഥാപി വാ പന രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സ? വത്തേയ്യ, ഭോ ഗോതമ, വത്തിതുഞ്ച മരഹതീ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യം ത്വം ഏവം വദേസി - 'രൂപം മേ അത്താ'തി, വത്തതി തേ തസ്മിം രൂപേ വസോ - ഏവം മേ രൂപം ഹോതു, ഏവം മേ രൂപം മാ അഹോസീ''തി? ഏവം വുത്തേ, സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ സച്ചകം നിഗണ്ഠപുത്തം ഏതദവോച - ''തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യം ത്വം ഏവം വദേസി - 'രൂപം മേ അത്താ'തി, വത്തതി തേ തസ്മിം രൂപേ വസോ - ഏവം മേ രൂപം ഹോതു, ഏവം മേ രൂപം മാ അഹോസീ''തി? ദുതിയമ്പി ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സച്ചകം നിഗണ്ഠപുത്തം ഏതദവോച - ''ബ്യാകരോഹി ദാനി, അഗ്ഗിവേസ്സന, ന ദാനി തേ തുണ്ഹീഭാവസ്സ കാലോ. യോ കോചി, അഗ്ഗിവേസ്സന തഥാഗതേന യാവതതിയം സഹധമ്മികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന ബ്യാകരോതി, ഏത്ഥേവസ്സ സത്തധാ മുദ്ധാ ഫലതീ''തി.

തേന ഖോ പന സമയേന വജിരപാണി യക്ഖോ ആയസം വജിരം ആദായ ആദിത്തം സമ്പജ്ജലിതം സജോതിഭൂതം സച്ചകസ്സ നിഗണ്ഠപുത്തസ്സ ഉപരിവേഹാസം ഠിതോ ഹോതി - 'സചായം സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവതാ യാവതതിയം സഹധമ്മികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന ബ്യാകരിസ്സതി ഏത്ഥേവസ്സ സത്തധാ മുദ്ധം ഫാലേസ്സാമീ'തി. തം ഖോ പന വജിരപാണിം യക്ഖം ഭഗവാ ചേവ പസ്സതി സച്ചകോ ച നിഗണ്ഠപുത്തോ. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭീതോ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ ഭഗവന്തംയേവ താണം ഗവേസീ ഭഗവന്തംയേവ ലേണം ഗവേസീ ഭഗവന്തംയേവ സരണം ഗവേസീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''പുച്ഛതു മം ഭവം ഗോതമോ, ബ്യാകരിസ്സാമീ''തി.

൩൫൭. ''തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യം ത്വം ഏവം വദേസി - 'രൂപം മേ അത്താ'തി, വത്തതി തേ തസ്മിം രൂപേ വസോ - ഏവം മേ രൂപം ഹോതു, ഏവം മേ രൂപം മാ അഹോസീ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''.

''മനസി കരോഹി, അഗ്ഗിവേസ്സന; മനസി കരിത്വാ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യം ത്വം ഏവം വദേസി - 'വേദനാ മേ അത്താ'തി, വത്തതി തേ തിസ്സം വേദനായം [തായം വേദനായം (സീ॰ സ്യാ॰)] വസോ - ഏവം മേ വേദനാ ഹോതു, ഏവം മേ വേദനാ മാ അഹോസീ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''.

''മനസി കരോഹി, അഗ്ഗിവേസ്സന; മനസി കരിത്വാ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം, പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന , യം ത്വം ഏവം വദേസി - 'സഞ്ഞാ മേ അത്താ'തി, വത്തതി തേ തിസ്സം സഞ്ഞായം വസോ - ഏവം മേ

സഞ്ഞാ ഹോതു, ഏവം മേ സഞ്ഞാ മാ അഹോസീ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"മനസി കരോഹി, അഗ്ഗിവേസ്സന ; മനസി കരിത്വാ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം, പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യം ത്വം ഏവം വദേസി - 'സങ്ഖാരാ മേ അത്താ'തി, വത്തതി തേ തേസു സങ്ഖാരേസു വസോ - ഏവം മേ സങ്ഖാരാ ഹോന്തു, ഏവം മേ സങ്ഖാരാ മാ അഹേസു"ന്തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"മനസി കരോഹി, അഗ്ഗിവേസ്സന; മനസി കരിത്വാ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം, പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യം ത്വം ഏവം വദേസി - 'വിഞ്ഞാണം മേ അത്താ'തി, വത്തതി തേ തസ്മിം വിഞ്ഞാണേ വസോ - ഏവം മേ വിഞ്ഞാണം ഹോതു, ഏവം മേ വിഞ്ഞാണം മാ അഹോസീ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"മനസി കരോഹി, അഗ്ഗിവേസ്സന; മനസി കരിത്വാ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബ്യാകരോഹി. ന ഖോ തേ സന്ധിയതി പുരിമേന വാ പച്ഛിമം, പച്ഛിമേന വാ പുരിമം. തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, രൂപം നിച്ചം വാ അനിച്ചം വാ"തി? "അനിച്ചം, ഭോ ഗോതമ". "യം പനാനിച്ചം ദുക്ഖം വാ തം സുഖം വാ"തി? "ദുക്ഖം, ഭോ ഗോതമ". "യം പനാനിച്ചം ദുക്ഖം വിപരിണാമധമ്മം, കല്ലം നു തം സമനുപസ്സിതും - 'ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ'"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, വേദനാ...പേ॰... സഞ്ഞാ...പേ॰... സങ്ഖാരാ... പേ॰... തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, വിഞ്ഞാണം നിച്ചം വാ അനിച്ചം വാ"തി? "അനിച്ചം, ഭോ ഗോതമ". "യം പനാനിച്ചം ദുക്ഖം വാ തം സുഖം വാ"തി? "ദുക്ഖം, ഭോ ഗോതമ". "യം പനാനിച്ചം ദുക്ഖം വിപരിണാമധമ്മം, കല്ലം നു തം സമനുപസ്സിതും - 'ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ'"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യോ നു ഖോ ദുക്ഖം അല്ലീനോ ദുക്ഖം ഉപഗതോ ദുക്ഖം അജ്ഝോസിതോ , ദുക്ഖം 'ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ'തി സമനുപസ്സതി, അപി നു ഖോ സോ സാമം വാ ദുക്ഖം പരിജാനേയ്യ, ദുക്ഖം വാ പരിക്ഖേപേത്വാ വിഹരേയ്യാ"തി? "കിഞ്ഹി സിയാ, ഭോ ഗോതമ? നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമാ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, നനു ത്വം ഏവം സന്തേ ദുക്ഖം അല്ലീനോ ദുക്ഖം ഉപഗതോ ദുക്ഖം അജ്ഝോസിതോ, ദുക്ഖം - 'ഏതം മമ, ഏസോഹമസ്മി, ഏസോ മേ അത്താ'തി സമനുപസ്സസീ"തി? "കിഞ്ഹി നോ സിയാ, ഭോ ഗോതമ? ഏവമേതം ഭോ ഗോതമാ"തി.

൩൯൭. "സേയ്യഥാപി , അഗ്ഗിവേസ്സന, പുരിസോ സാരത്ഥികോ സാരഗവേസീ സാരപരിയേസനം ചരമാനോ തിണ്ഹം കുഠാരിം [കുധാരിം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ആദായ വനം പവിസേയ്യ. സോ തത്ഥ പസ്സേയ്യ മഹന്തം കദലിക്ഖന്ധം ഉജും

നവം അകുക്കുകജാതം [അകുക്കുടജാതം (സ്യാ॰ കം॰)]. തമേനം മൂലേ ഛിന്ദേയ്യ, മൂലേ ഛേത്വാ അഗ്ഗേ ഛിന്ദേയ്യ, അഗ്ഗേ ഛേത്വാ പത്തവട്ടിം വിനിബ്ഭുജേയ്യ [വിനിബ്ഭുജ്ജേയ്യ (ക॰)]. സോ തത്ഥ പത്തവട്ടിം വിനിബ്ഭുജന്തോ ഫേഗ്ഗുമ്പി നാധിഗച്ഛേയ്യ, കുതോ സാരം? ഏവമേവ ഖോ ത്വം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മയാ സകസ്മിം വാദേ സമനുയുഞ്ജിയമാനോ സമനുഗാഹിയമാനോ സമനുഭാസിയമാനോ രിത്തോ തുച്ഛോ അപരദ്ധോ. ഭാസിതാ ഖോ പന തേ ഏസാ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വേസാലിയം പരിസതി വാചാ - 'നാഹം തം പസ്സാമി സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ, സങ്ഘിം ഗണിം ഗണാചരിയം, അപി അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം പടിജാനമാനം, യോ മയാ വാദേന വാദം സമാരദ്ധോ ന സങ്കമ്പേയ്യ ന സമ്പകമ്പേയ്യ ന സമ്പവേധേയ്യ, യസ്സ ന കച്ഛേഹി സേദാ മുച്ചേയ്യും. ഥൂണം ചേപാഹം അചേതനം വാദേന വാദം സമാരഭേയ്യം സാപി മയാ വാദേന വാദം സമാരദ്ധാ സങ്കമ്പേയ്യ സമ്പകമ്പേയ്യ സമ്പവേധേയ്യ. കോ പന വാദോ മനുസ്സഭൂതസ്സാ'തി? തുയ്ഹം ഖോ പന, അഗ്ഗിവേസ്സന, അപ്പേകച്ചാനി സേദഫുസിതാനി നലാടാ മുത്താനി, ഉത്തരാസങ്ഗം വിനിഭിന്ദിത്വാ ഭൂമിയം പതിട്ഠിതാനി. മയ്ഹം ഖോ പന, അഗ്ഗിവേസ്സന, നത്ഥി ഏതരഹി കായസ്മിം സേദോ''തി. ഇതി ഭഗവാ തസ്മിം [തസ്സം (?)] പരിസതി സുവണ്ണവണ്ണം കായം വിവരി. ഏവം വുത്തേ, സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ നിസീദി.

൩൮൭. അഥ ഖോ ദുമ്മുഖോ ലിച്ഛവിപുത്തോ സച്ചകം നിഗണ്ഠപുത്തം തുണ്ഹീഭൂതം മങ്കുഭൂതം പത്തക്ഖന്ധം അധോമുഖം പജ്ഝായന്തം അപ്പടിഭാനം വിദിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഉപമാ മം, ഭഗവാ, പടിഭാതീ''തി. ''പടിഭാതു തം, ദുമ്മുഖാ''തി ഭഗവാ അവോച. ''സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ഗാമസ്സ വാ നിഗമസ്സ വാ അവിദൂരേ പോക്ഖരണീ. തത്രാസ്സ കക്കടകോ. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ കുമാരകാ വാ കുമാരികാ വാ തമ്ഹാ ഗാമാ വാ നിഗമാ വാ നിക്ഖമിത്വാ യേന സാ പോക്ഖരണീ തേനുപസങ്കമേയ്യും; ഉപസങ്കമിത്വാ തം പോക്ഖരണിം ഓഗാഹേത്വാ തം കക്കടകം ഉദകാ ഉദ്ധരിത്വാ ഥലേ പതിട്ഠാപേയ്യും. യഞ്ഞദേവ ഹി സോ, ഭന്തേ, കക്കടകോ അളം അഭിനിന്നാമേയ്യ തം തദേവ തേ കുമാരകാ വാ കുമാരികാ വാ കട്ഠേന വാ കഥലേന വാ സഞ്ഛിന്ദേയ്യും സമ്ഭഞ്ജേയ്യും സമ്പലിഭഞ്ജേയ്യും. ഏവഞ്ഹി സോ, ഭന്തേ, കക്കടകോ സബ്ബേഹി അളേഹി സഞ്ഛിന്നേഹി സമ്ഭഗ്ഗേഹി സമ്പലിഭഗ്ഗേഹി അഭബ്ബോ തം പോക്ഖരണിം പുന ഓതരിതും, സേയ്യഥാപി പുബ്ബേ. ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, യാനി സച്ചകസ്സ നിഗണ്ഠപുത്തസ്സ വിസൂകായിതാനി വിസേവിതാനി വിപ്ഫന്ദിതാനി താനിപി സബ്ബാനി [വിപ്ഫന്ദിതാനി കാനിചി കാനിചി താനി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭഗവതാ സഞ്ഛിന്നാനി സമ്ഭഗ്ഗാനി സമ്പലിഭഗ്ഗാനി; അഭബ്ബോ ച ദാനി, ഭന്തേ, സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ പുന ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിതും യദിദം വാദാധിപ്പായോ''തി. ഏവം വുത്തേ, സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ദുമ്മുഖം ലിച്ഛവിപുത്തം ഏതദവോച - ''ആഗമേഹി ത്വം, ദുമ്മുഖ, ആഗമേഹി ത്വം, ദുമ്മുഖ ( ) [(മുഖരോസി ത്വം ദുമ്മുഖ) (സ്യാ॰ കം॰)] ന മയം തയാ സദ്ധിം മന്തേമ, ഇധ മയം ഭോതാ ഗോതമേന സദ്ധിം മന്തേമ.

൩൮൮. ''തിട്ഠതേസാ, ഭോ ഗോതമ, അമ്ഹാകഞ്ചേവ അഞ്ഞേസഞ്ച പുഥുസമണബ്രാഹ്മണാനം വാചാ. വിലാപം വിലപിതം മഞ്ഞേ. കിത്താവതാ

ച നു ഖോ ഭോതോ ഗോതമസ്സ സാവകോ സാസനകരോ ഹോതി ഓവാദപതികരോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ സത്ഥുസാസനേ വിഹരതീ''തി? ''ഇധ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മമ സാവകോ യം കിഞ്ചി രൂപം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം രൂപം 'നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ'തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി; യാ കാചി വേദനാ... പേ॰... യാ കാചി സഞ്ഞാ...പേ॰... യേ കേചി സങ്ഖാരാ...പേ॰... യം കിഞ്ചി വിഞ്ഞാണം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ, യം ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം വിഞ്ഞാണം 'നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ'തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. ഏത്താവതാ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മമ സാവകോ സാസനകരോ ഹോതി ഓവാദപതികരോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ സത്ഥുസാസനേ വിഹരതീ''തി.

''കിത്താവതാ പന, ഭോ ഗോതമ, ഭിക്ഖു അരഹം ഹോതി ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ''തി? ''ഇധ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭിക്ഖു യം കിഞ്ചി രൂപം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ സബ്ബം രൂപം 'നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ'തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ അനുപാദാ വിമുത്തോ ഹോതി; യാ കാചി വേദനാ...പേ॰... യാ കാചി സഞ്ഞാ...പേ॰... യേ കേചി സങ്ഖാരാ...പേ॰... യം കിഞ്ചി വിഞ്ഞാണം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ സബ്ബം വിഞ്ഞാണം 'നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ'തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ അനുപാദാ വിമുത്തോ ഹോതി. ഏത്താവതാ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭിക്ഖു അരഹം ഹോതി ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ. ഏവം വിമുത്തചിത്തോ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭിക്ഖു തീഹി അനുത്തരിയേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി - ദസ്സനാനുത്തരിയേന, പടിപദാനുത്തരിയേന, വിമുത്താനുത്തരിയേന. ഏവം വിമുത്തചിത്തോ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭിക്ഖു തഥാഗതഞ്ഞേവ സക്കരോതി ഗരും കരോതി മാനേതി പൂജേതി - ബുദ്ധോ സോ ഭഗവാ ബോധായ ധമ്മം ദേസേതി, ദന്തോ സോ ഭഗവാ ദമഥായ ധമ്മം ദേസേതി, സന്തോ സോ ഭഗവാ സമഥായ ധമ്മം ദേസേതി, തിണ്ണോ സോ ഭഗവാ തരണായ ധമ്മം ദേസേതി, പരിനിബ്ബുതോ സോ ഭഗവാ പരിനിബ്ബാനായ ധമ്മം ദേസേതീ''തി.

൩൬൨. ഏവം വുത്തേ, സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''മയമേവ, ഭോ ഗോതമ, ധംസീ, മയം പഗബ്ഭാ, യേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം വാദേന വാദം ആസാദേതബ്ബം അമഞ്ഞിമ്ഹ. സിയാ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഹത്ഥിം പഭിന്നം ആസജ്ജ പുരിസസ്സ സോത്ഥിഭാവോ, ന ത്വേവ ഭവന്തം ഗോതമം ആസജ്ജ സിയാ പുരിസസ്സ സോത്ഥിഭാവോ. സിയാ ഹി, ഭോ

ഗോതമ, പജ്ജലിതം [ജലന്തം (സീ॰ പീ॰)] അഗ്ഗിക്ഖന്ധം ആസജ്ജ പുരിസസ്സ സോത്ഥിഭാവോ , ന ത്വേവ ഭവന്തം ഗോതമം ആസജ്ജ സിയാ പുരിസസ്സ സോത്ഥിഭാവോ. സിയാ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ആസീവിസം ഘോരവിസം ആസജ്ജ പുരിസസ്സ സോത്ഥിഭാവോ, ന ത്വേവ ഭവന്തം ഗോതമം ആസജ്ജ സിയാ പുരിസസ്സ സോത്ഥിഭാവോ. മയമേവ, ഭോ ഗോതമ, ധംസീ, മയം പഗബ്ബാ, യേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം വാദേന വാദം ആസാദേതബ്ബം അമഞ്ഞിമ്ഹ. അധിവാസേതു [അധിവാസേതു ച (പീ॰ ക॰)] മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

൩൯൩. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ തേ ലിച്ഛവീ ആമന്തേസി - ''സുണന്തു മേ ഭോന്തോ ലിച്ഛവീ, സമണോ മേ ഗോതമോ നിമന്തിതോ സ്വാതനായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന. തേന മേ അഭിഹരേയ്യാഥ യമസ്സ പതിരൂപം മഞ്ഞേയ്യാഥാ''തി. അഥ ഖോ തേ ലിച്ഛവീ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സച്ചകസ്സ നിഗണ്ഠപുത്തസ്സ പഞ്ചമത്താനി ഥാലിപാകസതാനി ഭത്താഭിഹാരം അഭിഹരിംസു. അഥ ഖോ നിഗണ്ഠപുത്തോ സകേ ആരാമേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചാപേസി - ''കാലോ, ഭോ ഗോതമ, നിട്ഠിതം ഭത്ത''ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന സച്ചകസ്സ നിഗണ്ഠപുത്തസ്സ ആരാമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''യമിദം, ഭോ ഗോതമ, ദാനേ പുഞ്ഞഞ്ച പുഞ്ഞമഹീ ച തം ദായകാനം സുഖായ ഹോതൂ''തി. ''യം ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, താദിസം ദക്ഖിണേയ്യം ആഗമ്മ അവീതരാഗം അവീതദോസം അവീതമോഹം, തം ദായകാനം ഭവിസ്സതി. യം ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മാദിസം ദക്ഖിണേയ്യം ആഗമ്മ വീതരാഗം വീതദോസം വീതമോഹം, തം തുയ്ഹം ഭവിസ്സതീ''തി.

ചൂളസച്ചകസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. മഹാസച്ചകസുത്തം

൩൯൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം സുനിവത്ഥോ ഹോതി പത്തചീവരമാദായ വേസാലിം പിണ്ഡായ പവിസിതുകാമോ [പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ... പവിസിതുകാമോ ഹോതി (സീ॰)]. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ജങ്ഘാവിഹാരം അനുചങ്കമമാനോ അനുവിചരമാനോ യേന മഹാവനം കൂടാഗാരസാലാ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സച്ചകം നിഗണ്ഠപുത്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അയം, ഭന്തേ, സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ആഗച്ഛതി ഭസ്സപ്പവാദകോ പണ്ഡിതവാദോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ. ഏസോ ഖോ, ഭന്തേ, അവണ്ണകാമോ ബുദ്ധസ്സ, അവണ്ണകാമോ ധമ്മസ്സ, അവണ്ണകാമോ

സങ്ഘസ്സ. സാധു, ഭന്തേ, ഭഗവാ മുഹുത്തം നിസീദതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ''തി. നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

൩൬൭. ''സന്തി, ഭോ ഗോതമ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ കായഭാവനാനുയോഗമനുയുത്താ വിഹരന്തി, നോ ചിത്തഭാവനം. ഫുസന്തി ഹി തേ, ഭോ ഗോതമ, സാരീരികം ദുക്ഖം വേദനം. ഭൂതപുബ്ബം, ഭോ ഗോതമ, സാരീരികായ ദുക്ഖായ വേദനായ ഫുട്ഠസ്സ സതോ ഊരുക്ഖമ്ഭോപി നാമ ഭവിസ്സതി, ഹദയമ്പി നാമ ഫലിസ്സതി, ഉണ്ഹമ്പി ലോഹിതം മുഖതോ ഉഗ്ഗമിസ്സതി, ഉമ്മാദമ്പി പാപുണിസ്സതി [പാപുണിസ്സന്തി (സ്യാ॰ കം॰)] ചിത്തക്ഖേപം. തസ്സ ഖോ ഏതം, ഭോ ഗോതമ, കായന്വയം ചിത്തം ഹോതി, കായസ്സ വസേന വത്തതി. തം കിസ്സ ഹേതു? അഭാവിതത്താ ചിത്തസ്സ. സന്തി പന, ഭോ ഗോതമ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ചിത്തഭാവനാനുയോഗമനുയുത്താ വിഹരന്തി, നോ കായഭാവനം. ഫുസന്തി ഹി തേ, ഭോ ഗോതമ, ചേതസികം ദുക്ഖം വേദനം. ഭൂതപുബ്ബം, ഭോ ഗോതമ, ചേതസികായ ദുക്ഖായ വേദനായ ഫുട്ഠസ്സ സതോ ഊരുക്ഖമ്ഭോപി നാമ ഭവിസ്സതി, ഹദയമ്പി നാമ ഫലിസ്സതി, ഉണ്ഹമ്പി ലോഹിതം മുഖതോ ഉഗ്ഗമിസ്സതി, ഉമ്മാദമ്പി പാപുണിസ്സതി ചിത്തക്ഖേപം. തസ്സ ഖോ ഏസോ, ഭോ ഗോതമ, ചിത്തന്വയോ കായോ ഹോതി, ചിത്തസ്സ വസേന വത്തതി. തം കിസ്സ ഹേതു? അഭാവിതത്താ കായസ്സ . തസ്സ മയ്ഹം, ഭോ ഗോതമ, ഏവം ഹോതി - 'അദ്ധാ ഭോതോ ഗോതമസ്സ സാവകാ ചിത്തഭാവനാനുയോഗമനുയുത്താ വിഹരന്തി, നോ കായഭാവന'''ന്തി.

൩൬൮. ''കിന്തി പന തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, കായഭാവനാ സുതാ''തി? ''സേയ്യഥിദം - നന്ദോ വച്ഛോ, കിസോ സംകിച്ചോ, മക്ഖലി ഗോസാലോ - ഏതേഹി, ഭോ ഗോതമ, അചേലകാ മുത്താചാരാ ഹത്ഥാപലേഖനാ നഏഹിഭദ്ദന്തികാ നതിട്ഠഭദ്ദന്തികാ [നഏഹിഭദന്തികാ, നതിട്ഠഭദന്തികാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ന അഭിഹടം ന ഉദ്ദിസ്സകതം ന നിമന്തനം സാദിയന്തി, തേ ന കുമ്ഭിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹന്തി ന കളോപിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹന്തി ന ഏളകമന്തരം ന ദണ്ഡമന്തരം ന മുസലമന്തരം ന ദ്വിന്നം ഭുഞ്ജമാനാനം ന ഗബ്ഭിനിയാ ന പായമാനായ ന പുരിസന്തരഗതായ ന സങ്കിത്തീസു ന യത്ഥ സാ ഉപട്ഠിതോ ഹോതി ന യത്ഥ മക്ഖികാ സണ്ഡസണ്ഡചാരിനീ , ന മച്ഛം ന മംസം ന സുരം ന മേരയം ന ഥുസോദകം പിവന്തി. തേ ഏകാഗാരികാ വാ ഹോന്തി ഏകാലോപികാ, ദ്വാഗാരികാ വാ ഹോന്തി ദ്വാലോപികാ...പേ॰... സത്താഗാരികാ വാ ഹോന്തി സത്താലോപികാ. ഏകിസ്സാപി ദത്തിയാ യാപേന്തി, ദ്വീഹിപി ദത്തീഹി യാപേന്തി...പേ॰... സത്തഹിപി ദത്തീഹി യാപേന്തി. ഏകാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേന്തി, ദ്വീഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേന്തി...പേ॰... സത്താഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേന്തി. ഇതി ഏവരൂപം അദ്ധമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്താ വിഹരന്തീ''തി.

''കിം പന തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, താവതകേനേവ യാപേന്തീ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. അപ്പേകദാ, ഭോ ഗോതമ, ഉളാരാനി ഉളാരാനി ഖാദനീയാനി ഖാദന്തി, ഉളാരാനി ഉളാരാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജന്തി, ഉളാരാനി ഉളാരാനി

സായനീയാനി സായന്തി, ഉള്ളാരാനി ഉള്ളാരാനി പാനാനി പിവന്തി. തേ ഇമം കായം ബലം ഗാഹേന്തി നാമ, ബ്രൂഹേന്തി നാമ, മേദേന്തി നാമാ''തി.

''യം ഖോ തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, പുരിമം പഹായ പച്ഛാ ഉപചിനന്തി, ഏവം ഇമസ്സ കായസ്സ ആചയാപചയോ ഹോതി. കിന്തി പന തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ചിത്തഭാവനാ സുതാ''തി? ചിത്തഭാവനായ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവതാ പുട്ഠോ സമാനോ ന സമ്പായാസി.

൩൬൭. അഥ ഖോ ഭഗവാ സച്ചകം നിഗണ്ഠപുത്തം ഏതദവോച - ''യാപി ഖോ തേ ഏസാ, അഗ്ഗിവേസ്സന, പുരിമാ കായഭാവനാ ഭാസിതാ സാപി അരിയസ്സ വിനയേ നോ ധമ്മികാ കായഭാവനാ. കായഭാവനമ്പി [കായഭാവനം ഹി (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഖോ ത്വം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ന അഞ്ഞാസി, കുതോ പന ത്വം ചിത്തഭാവനം ജാനിസ്സസി ? അപി ച, അഗ്ഗിവേസ്സന, യഥാ അഭാവിതകായോ ച ഹോതി അഭാവിതചിത്തോ ച, ഭാവിതകായോ ച ഹോതി ഭാവിതചിത്തോ ച. തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൩൬൮. ''കഥഞ്ച , അഗ്ഗിവേസ്സന, അഭാവിതകായോ ച ഹോതി അഭാവിതചിത്തോ ച? ഇധ, അഗ്ഗിവേസ്സന, അസ്സുതവതോ പുഥുജ്ജനസ്സ ഉപ്പജ്ജതി സുഖാ വേദനാ. സോ സുഖായ വേദനായ ഫുട്ഠോ സമാനോ സുഖസാരാഗീ ച ഹോതി സുഖസാരാഗിതഞ്ച ആപജ്ജതി. തസ്സ സാ സുഖാ വേദനാ നിരുജ്ഝതി. സുഖായ വേദനായ നിരോധാ ഉപ്പജ്ജതി ദുക്ഖാ വേദനാ. സോ ദുക്ഖായ വേദനായ ഫുട്ഠോ സമാനോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി ഉരത്താളിം കന്ദതി സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. തസ്സ ഖോ ഏസാ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാപി സുഖാ വേദനാ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി അഭാവിതത്താ കായസ്സ, ഉപ്പന്നാപി ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി അഭാവിതത്താ ചിത്തസ്സ. യസ്സ കസ്സചി, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏവം ഉഭതോപക്ഖം ഉപ്പന്നാപി സുഖാ വേദനാ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി അഭാവിതത്താ കായസ്സ, ഉപ്പന്നാപി ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠതി അഭാവിതത്താ ചിത്തസ്സ, ഏവം ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, അഭാവിതകായോ ച ഹോതി അഭാവിതചിത്തോ ച.

൩൬൯. ''കഥഞ്ച, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭാവിതകായോ ച ഹോതി ഭാവിതചിത്തോ ച? ഇധ, അഗ്ഗിവേസ്സന, സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ ഉപ്പജ്ജതി സുഖാ വേദനാ. സോ സുഖായ വേദനായ ഫുട്ഠോ സമാനോ ന സുഖസാരാഗീ ച ഹോതി, ന സുഖസാരാഗിതഞ്ച ആപജ്ജതി. തസ്സ സാ സുഖാ വേദനാ നിരുജ്ഝതി. സുഖായ വേദനായ നിരോധാ ഉപ്പജ്ജതി ദുക്ഖാ വേദനാ. സോ ദുക്ഖായ വേദനായ ഫുട്ഠോ സമാനോ ന സോചതി ന കിലമതി ന പരിദേവതി ന ഉരത്താളിം കന്ദതി ന സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. തസ്സ ഖോ ഏസാ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാപി സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി ഭാവിതത്താ കായസ്സ, ഉപ്പന്നാപി ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി ഭാവിതത്താ ചിത്തസ്സ. യസ്സ കസ്സചി, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏവം ഉഭതോപക്ഖം ഉപ്പന്നാപി സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി ഭാവിതത്താ കായസ്സ, ഉപ്പന്നാപി ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന

പരിയാദായ തിട്ഠതി ഭാവിതത്താ ചിത്തസ്സ. ഏവം ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഭാവിതകായോ ച ഹോതി ഭാവിതചിത്തോ ചാ''തി.

൩൭൦. ''ഏവം പസന്നോ അഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ! ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ ഭാവിതകായോ ച ഹോതി ഭാവിതചിത്തോ ചാ''തി . ''അദ്ധാ ഖോ തേ അയം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ആസജ്ജ ഉപനീയ വാചാ ഭാസിതാ, അപി ച തേ അഹം ബ്യാകരിസ്സാമി . യതോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ, തം വത മേ ഉപ്പന്നാ വാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം പരിയാദായ ഠസ്സതി, ഉപ്പന്നാ വാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം പരിയാദായ ഠസ്സതീതി നേതം ഠാനം [നേതം ഖോഠാനം (സീ॰ പീ॰)] വിജ്ജതീ''തി.

''ന ഹി നൂന [ന ഹനൂന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഉപ്പജ്ജതി തഥാരൂപാ സുഖാ വേദനാ യഥാരൂപാ ഉപ്പന്നാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠേയ്യ; ന ഹി നൂന ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഉപ്പജ്ജതി തഥാരൂപാ ദുക്ഖാ വേദനാ യഥാരൂപാ ഉപ്പന്നാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം പരിയാദായ തിട്ഠേയ്യാ''തി.

൩൭൧. ''കിഞ്ഹി നോ സിയാ, അഗ്ഗിവേസ്സന? ഇധ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, പുബ്ബേവ സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ ഏതദഹോസി - 'സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജാപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, അപരേന സമയേന ദഹരോവ സമാനോ, സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ, അകാമകാനം മാതാപിതൂനം അസ്സുമുഖാനം രുദന്താനം, കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിം. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കിംകുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'ഇച്ഛാമഹം, ആവുസോ കാലാമ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ആളാരോ കാലാമോ മം ഏതദവോച - 'വിഹരതായസ്മാ, താദിസോ അയം ധമ്മോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ സകം ആചരിയകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം പരിയാപുണിം. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, താവതകേനേവ ഓട്ഠപഹതമത്തേന ലപിതലാപനമത്തേന ഞാണവാദഞ്ച വദാമി ഥേരവാദഞ്ച, 'ജാനാമി പസ്സാമീ'തി ച പടിജാനാമി, അഹഞ്ചേവ അഞ്ഞേ ച. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ ആളാരോ കാലാമോ ഇമം ധമ്മം കേവലം സദ്ധാമത്തകേന സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി, അദ്ധാ ആളാരോ കാലാമോ ഇമം ധമ്മം ജാനം പസ്സം വിഹരതീ'''തി.

''അഥ ഖ്വാഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'കിത്താവതാ നോ,

ആവുസോ കാലാമ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസീ'തി? ഏവം വുത്തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ആളാരോ കാലാമോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം പവേദേസി. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി സദ്ധാ, മയ്ഹംപത്ഥി സദ്ധാ; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി വീരിയം, മയ്ഹംപത്ഥി വീരിയം; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി സതി, മയ്ഹംപത്ഥി സതി; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി സമാധി, മയ്ഹംപത്ഥി സമാധി; ന ഖോ ആളാരസ്സേവ കാലാമസ്സ അത്ഥി പഞ്ഞാ, മയ്ഹംപത്ഥി പഞ്ഞാ; യംനൂനാഹം യം ധമ്മം ആളാരോ കാലാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേതി തസ്സ ധമ്മസ്സ സച്ഛികിരിയായ പദഹേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

"അഥ ഖ്വാഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേന ആളാരോ കാലാമോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളാരം കാലാമം ഏതദവോചം - 'ഏത്താവതാ നോ, ആവുസോ കാലാമ , ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ'തി? 'ഏത്താവതാ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമീ'തി. 'അഹമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ഏത്താവതാ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ'തി. 'ലാഭാ നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം നോ, ആവുസോ, യേ മയം ആയസ്മന്തം താദിസം സബ്രഹ്മചാരിം പസ്സാമ. ഇതി യാഹം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമി തം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി; യം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി തമഹം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേമി. ഇതി യാഹം ധമ്മം ജാനാമി തം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി; യം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി തമഹം ധമ്മം ജാനാമി. ഇതി യാദിസോ അഹം താദിസോ തുവം, യാദിസോ തുവം താദിസോ അഹം. ഏഹി ദാനി, ആവുസോ, ഉഭോവ സന്താ ഇമം ഗണം പരിഹരാമാ'തി. ഇതി ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ആളാരോ കാലാമോ ആചരിയോ മേ സമാനോ (അത്തനോ) [( ) നത്ഥി (സീ॰ പീ॰)] അന്തേവാസിം മം സമാനം അത്തനാ സമസമം ഠപേസി, ഉളാരായ ച മം പൂജായ പൂജേസി. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'നായം ധമ്മോ നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്බോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപപത്തിയാ'തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, തം ധമ്മം അനലങ്കരിത്വാ തസ്മാ ധമ്മാ നിബ്ബിജ്ജ അപക്കമിം.

൩൭൮. "സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, കിംകുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - 'ഇച്ഛാമഹം, ആവുസോ [പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൨൭൮ പാസരാസിസുത്തേ] ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതു'ന്തി. ഏവം വുത്തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉദകോ രാമപുത്തോ മം ഏതദവോച - 'വിഹരതായസ്മാ, താദിസോ അയം ധമ്മോ യത്ഥ വിഞ്ഞൂ പുരിസോ നചിരസ്സേവ സകം ആചരിയകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം പരിയാപുണിം. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന,

താവതകേനേവ ഓട്ഠപഹതമത്തേന ലപിതലാപനമത്തേന ഞാണവാദഞ്ച വദാമി ഥേരവാദഞ്ച, 'ജാനാമി പസ്സാമീ'തി ച പടിജാനാമി, അഹഞ്ചേവ അഞ്ഞേ ച. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ രാമോ ഇമം ധമ്മം കേവലം സദ്ധാമത്തകേന സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസി. അദ്ധാ രാമോ ഇമം ധമ്മം ജാനം പസ്സം വിഹാസീ'തി. അഥ ഖ്വാഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - 'കിത്താവതാ നോ, ആവുസോ രാമോ, ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസീ'തി? ഏവം വുത്തേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉദകോ രാമപുത്തോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം പവേദേസി. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി സദ്ധാ, മയ്ഹംപത്ഥി സദ്ധാ; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി വീരിയം, മയ്ഹംപത്ഥി വീരിയം; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി സതി, മയ്ഹംപത്ഥി സതി; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി സമാധി, മയ്ഹംപത്ഥി സമാധി; ന ഖോ രാമസ്സേവ അഹോസി പഞ്ഞാ, മയ്ഹംപത്ഥി പഞ്ഞാ; യംനൂനാഹം യം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീതി പവേദേസി തസ്സ ധമ്മസ്സ സച്ഛികിരിയായ പദഹേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, നചിരസ്സേവ ഖിപ്പമേവ തം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം.

"അഥ ഖ്വാഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേന ഉദകോ രാമപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉദകം രാമപുത്തം ഏതദവോചം - 'ഏത്താവതാ നോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ'തി? 'ഏത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, രാമോ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസീ'തി. 'അഹമ്പി ഖോ, ആവുസോ, ഏത്താവതാ ഇമം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ'തി. 'ലാഭാ നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം നോ, ആവുസോ, യേ മയം ആയസ്മന്തം താദിസം സബ്രഹ്മചാരിം പസ്സാമ. ഇതി യം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസി, തം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി; യം ത്വം ധമ്മം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരസി, തം ധമ്മം രാമോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ പവേദേസി. ഇതി യം ധമ്മം രാമോ അഭിഞ്ഞാസി തം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി; യം ത്വം ധമ്മം ജാനാസി തം ധമ്മം രാമോ അഭിഞ്ഞാസി. ഇതി യാദിസോ രാമോ അഹോസി താദിസോ തുവം; യാദിസോ തുവം താദിസോ രാമോ അഹോസി. ഏഹി ദാനി, ആവുസോ, തുവം ഇമം ഗണം പരിഹരാ'തി. ഇതി ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉദകോ രാമപുത്തോ സബ്രഹ്മചാരീ മേ സമാനോ ആചരിയട്ഠാനേ ച മം ഠപേസി, ഉളാരായ ച മം പൂജായ പൂജേസി. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'നായം ധമ്മോ നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, യാവദേവ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപപത്തിയാ'തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, തം ധമ്മം അനലങ്കരിത്വാ തസ്മാ ധമ്മാ നിബ്ബിജ്ജ അപക്കമിം.

൩൭൩. "സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, കിംകുസലഗവേസീ അനുത്തരം സന്തിവരപദം പരിയേസമാനോ മഗധേസു അനുപുബ്ബേന ചാരികം ചരമാനോ

യേന ഉരുവേലാ സേനാനിഗമോ തദവസരിം. തത്ഥദ്ദസം രമണീയം ഭൂമിഭാഗം, പാസാദികഞ്ച വനസണ്ഡം, നദിഞ്ച സന്ദന്തിം സേതകം സുപതിത്ഥം രമണീയം, സമന്താ ച ഗോചരഗാമം. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'രമണീയോ വത, ഭോ, ഭൂമിഭാഗോ, പാസാദികോ ച വനസണ്ഡോ, നദീ ച സന്ദതി സേതകാ സുപതിത്ഥാ രമണീയാ, സമന്താ ച ഗോചരഗാമോ. അലം വതിദം കുലപുത്തസ്സ പധാനത്ഥികസ്സ പധാനായാ'തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, തത്ഥേവ നിസീദിം 'അലമിദം പധാനായാ'തി.

൩൭൪. "അപിസ്സുമം, അഗ്ഗിവേസ്സന, തിസ്സോ ഉപമാ പടിഭംസു അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം ഉദകേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - 'അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, അപി നു സോ പുരിസോ അമും അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം, ഉദകേ നിക്ഖിത്തം , ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യാ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ". "തം കിസ്സ ഹേതു"? "അദുഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം, തഞ്ച പന ഉദകേ നിക്ഖിത്തം. യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി അവൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ, സോ ച അജ്ഝത്തം ന സുപ്പഹീനോ ഹോതി, ന സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, പഠമാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.

൩൭൫. "അപരാപി ഖോ മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദുതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം, ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - 'അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, അപി നു സോ പുരിസോ അമും അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം, ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം, ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ തേജോ പാതുകരേയ്യാ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ". "തം കിസ്സ ഹേതു"? "അദുഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, അല്ലം കട്ഠം സസ്നേഹം, കിഞ്ചാപി ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം. യാവദേവ ച പന സോ പുരിസോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാതി. ഏവമേവ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി വൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ സോ ച അജ്ഝത്തം ന സുപ്പഹീനോ ഹോതി, ന സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ

തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, അഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദുതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ''.

൩൭൬. ''അപരാപി ഖോ മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, തതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം, ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരാരണിം ആദായ - 'അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേസ്സാമി, തേജോ പാതുകരിസ്സാമീ'തി. തം കിം മഞ്ഞസി, അഗ്ഗിവേസ്സന, അപി നു സോ പുരിസോ അമും സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം, ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്തം, ഉത്തരാരണിം ആദായ അഭിമന്ഥേന്തോ അഗ്ഗിം അഭിനിബ്ബത്തേയ്യ, തേജോ പാതുകരേയ്യാ''തി? ''ഏവം, ഭോ ഗോതമ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''അദുഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, സുക്ഖം കട്ഠം കോളാപം, തഞ്ച പന ആരകാ ഉദകാ ഥലേ നിക്ഖിത്ത''ന്തി . ''ഏവമേവ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ കായേന ചേവ ചിത്തേന ച കാമേഹി വൂപകട്ഠാ വിഹരന്തി, യോ ച നേസം കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ, സോ ച അജ്ഝത്തം സുപ്പഹീനോ ഹോതി സുപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ, ഓപക്കമികാ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, ഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. നോ ചേപി തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, ഭബ്ബാവ തേ ഞാണായ ദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. അയം ഖോ മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, തതിയാ ഉപമാ പടിഭാസി അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ. ഇമാ ഖോ മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, തിസ്സോ ഉപമാ പടിഭംസു അനച്ഛരിയാ പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ.''

൩൭൭. ''തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം ദന്തേഭി ദന്തമാധായ [പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൨൨൧ വിതക്കസണ്ഠാനസുത്തേ], ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹേയ്യം അഭിനിപ്പീളേയ്യം അഭിസന്താപേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദന്തേഭി ദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹാമി അഭിനിപ്പീളേമി അഭിസന്താപേമി. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദന്തേഭി ദന്തമാധായ ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ കച്ഛേഹി സേദാ മുച്ചന്തി. സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബലവാ പുരിസോ ദുബ്ബലതരം പുരിസം സീസേ വാ ഗഹേത്വാ ഖന്ധേ വാ ഗഹേത്വാ അഭിനിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ അഭിനിപ്പീളേയ്യ അഭിസന്താപേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദന്തേഭി ദന്തമാധായ, ജിവ്ഹായ താലും ആഹച്ച, ചേതസാ ചിത്തം അഭിനിഗ്ഗണ്ഹതോ അഭിനിപ്പീളയതോ അഭിസന്താപയതോ കച്ഛേഹി സേദാ മുച്ചന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

൩൭൬. “തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു കണ്ണസോതേഹി വാതാനം നിക്ഖമന്താനം അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ കമ്മാരഗഗ്ഗരിയാ ധമമാനായ അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി, ഏവമേവ ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു കണ്ണസോതേഹി വാതാനം നിക്ഖമന്താനം അധിമത്തോ സദ്ദോ ഹോതി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ. സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

“തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ മുദ്ധനി ഊഹനന്തി [ഊഹന്തി (സീ॰), ഓഹനന്തി (സ്യാ॰ കം॰), ഉഹനന്തി (ക॰)]. സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബലവാ പുരിസോ തിണ്ഹേന സിഖരേന മുദ്ധനി അഭിമത്ഥേയ്യ [മുദ്ധാനം അഭിമന്ഥേയ്യ (സീ॰ പീ॰), മുദ്ധാനം അഭിമത്ഥേയ്യ (സ്യാ॰ കം॰)], ഏവമേവ ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ മുദ്ധനി ഊഹനന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ. സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

“തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ സീസേ സീസവേദനാ ഹോന്തി. സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, ബലവാ പുരിസോ ദള്ഹേന വരത്തക്ഖണ്ഡേന [വരത്തകബന്ധനേന (സീ॰)] സീസേ സീസവേഠം ദദേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ സീസേ സീസവേദനാ ഹോന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ. സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

“തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന,

മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ കുച്ഛിം പരികന്തന്തി. സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദക്ഖോ ഗോഘാതകോ വാ ഗോഘാതകന്തേവാസീ വാ തിണ്ഹേന ഗോവികന്തനേന കുച്ഛിം പരികന്തേയ്യ, ഏവമേവ ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്താ വാതാ കുച്ഛിം പരികന്തന്തി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ. സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

"തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം അപ്പാണകംയേവ ഝാനം ഝായേയ്യ'ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേ ഉപരുന്ധിം. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്തോ കായസ്മിം ഡാഹോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദ്വേ ബലവന്തോ പുരിസാ ദുബ്ബലതരം പുരിസം നാനാബാഹാസു ഗഹേത്വാ അങ്ഗാരകാസുയാ സന്താപേയ്യും സമ്പരിതാപേയ്യും, ഏവമേവ ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, മുഖതോ ച നാസതോ ച കണ്ണതോ ച അസ്സാസപസ്സാസേസു ഉപരുദ്ധേസു അധിമത്തോ കായസ്മിം ഡാഹോ ഹോതി. ആരദ്ധം ഖോ പന മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, വീരിയം ഹോതി അസല്ലീനം ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ. സാരദ്ധോ ച പന മേ കായോ ഹോതി അപ്പടിപ്പസ്സദ്ധോ തേനേവ ദുക്ഖപ്പധാനേന പധാനാഭിതുന്നസ്സ സതോ. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി. അപിസ്സു മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദേവതാ ദിസ്വാ ഏവമാഹംസു - 'കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ'തി. ഏകച്ചാ ദേവതാ ഏവമാഹംസു - 'ന കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ, അപി ച കാലങ്കരോതീ'തി. ഏകച്ചാ ദേവതാ ഏവമാഹംസു - 'ന കാലങ്കതോ സമണോ ഗോതമോ, നപി കാലങ്കരോതി, അരഹം സമണോ ഗോതമോ, വിഹാരോത്വേവ സോ [വിഹാരോത്വേവേസോ (സീ॰)] അരഹതോ ഏവരൂപോ ഹോതീ'തി [വിഹാരോത്വേവേസോ അരഹതോ"തി (?)].

൩൭൯. "തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'യംനൂനാഹം സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജേയ്യ'ന്തി. അഥ ഖോ മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ദേവതാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'മാ ഖോ ത്വം, മാരിസ, സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജി. സചേ ഖോ ത്വം, മാരിസ, സബ്ബസോ ആഹാരുപച്ഛേദായ പടിപജ്ജിസ്സസി, തസ്സ തേ മയം ദിബ്ബം ഓജം ലോമകൂപേഹി അജ്ഝോഹാരേസ്സാമ [അജ്ഝോഹരിസ്സാമ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)], തായ ത്വം യാപേസ്സസീ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - 'അഹഞ്ചേവ ഖോ പന സബ്ബസോ അജജ്ജിതം [അജദ്ധുകം (സീ॰ പീ॰), ജദ്ധുകം (സ്യാ॰ കം॰)] പടിജാനേയ്യം, ഇമാ ച മേ ദേവതാ ദിബ്ബം ഓജം ലോമകൂപേഹി അജ്ഝോഹാരേയ്യും [അജ്ഝോഹരേയ്യും (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)], തായ ചാഹം യാപേയ്യം, തം മമസ്സ മുസാ'തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, താ ദേവതാ പച്ചാചിക്ഖാമി, 'ഹല'ന്തി വദാമി.

൩൮൭. “തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരേയ്യം, പസതം പസതം, യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം, യദി വാ കുലത്ഥയൂസം, യദി വാ കളായയൂസം, യദി വാ ഹരേണുകയൂസ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരേസിം, പസതം പസതം, യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം, യദി വാ കുലത്ഥയൂസം, യദി വാ കളായയൂസം, യദി വാ ഹരേണുകയൂസം. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഥോകം ഥോകം ആഹാരം ആഹാരയതോ, പസതം പസതം, യദി വാ മുഗ്ഗയൂസം, യദി വാ കുലത്ഥയൂസം, യദി വാ കളായയൂസം, യദി വാ ഹരേണുകയൂസം, അധിമത്തകസിമാനം പത്തോ കായോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ ആസീതികപബ്ബാനി വാ കാളപബ്ബാനി വാ, ഏവമേവസ്സു മേ അങ്ഗപച്ചങ്ഗാനി ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ഓട്ഠപദം, ഏവമേവസ്സു മേ ആനിസദം ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ വട്ടനാവളീ, ഏവമേവസ്സു മേ പിട്ഠികണ്ടകോ ഉണ്ണതാവനതോ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ജരസാലായ ഗോപാണസിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ ഫാസുളിയോ ഓലുഗ്ഗവിലുഗ്ഗാ ഭവന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ ഗമ്ഭീരേ ഉദപാനേ ഉദകതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി, ഏവമേവസ്സു മേ അക്ഖികൂപേസു അക്ഖിതാരകാ ഗമ്ഭീരഗതാ ഓക്ഖായികാ ദിസ്സന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. സേയ്യഥാപി നാമ തിത്തകാലാബു ആമകച്ഛിന്നോ വാതാതപേന സംഫുടിതോ ഹോതി സമ്മിലാതോ, ഏവമേവസ്സു മേ സീസച്ഛവി സംഫുടിതാ ഹോതി സമ്മിലാതാ തായേവപ്പാഹാരതായ.

“സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉദരച്ഛവിം പരിമസിസ്സാമീതി പിട്ഠികണ്ടകംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി, പിട്ഠികണ്ടകം പരിമസിസ്സാമീതി ഉദരച്ഛവിംയേവ പരിഗ്ഗണ്ഹാമി, യാവസ്സു മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉദരച്ഛവി പിട്ഠികണ്ടകം അല്ലീനാ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, വച്ചം വാ മുത്തം വാ കരിസ്സാമീതി തത്ഥേവ അവകുജ്ജോ പപതാമി തായേവപ്പാഹാരതായ. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഇമമേവ കായം അസ്സാസേന്തോ പാണിനാ ഗത്താനി അനുമജ്ജാമി. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, പാണിനാ ഗത്താനി അനുമജ്ജതോ പൂതിമൂലാനി ലോമാനി കായസ്മാ പപതന്തി തായേവപ്പാഹാരതായ. അപിസ്സു മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, മനുസ്സാ ദിസ്വാ ഏവമാഹംസു - ‘കാളോ സമണോ ഗോതമോ’തി. ഏകച്ചേ മനുസ്സാ ഏവമാഹംസു - ‘ന കാളോ സമണോ ഗോതമോ, സാമോ സമണോ ഗോതമോ’തി. ഏകച്ചേ മനുസ്സാ ഏവമാഹംസു - ‘ന കാളോ സമണോ ഗോതമോ , നപി സാമോ, മങ്ഗുരച്ഛവി സമണോ ഗോതമോ’തി. യാവസ്സു മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, താവ പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ ഉപഹതോ ഹോതി തായേവപ്പാഹാരതായ.

൩൮൮. “തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘യേ ഖോ കേചി അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയിംസു, ഏതാവപരമം, നയിതോ ഭിയ്യോ. യേപി ഹി കേചി അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയിസ്സന്തി, ഏതാവപരമം, നയിതോ ഭിയ്യോ. യേപി ഹി കേചി ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഓപക്കമികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി, ഏതാവപരമം,

നയിതോ ഭിയ്യോ. ന ഖോ പനാഹം ഇമായ കടുകായ ദുക്കരകാരികായ അധിഗച്ഛാമി ഉത്തരി മനുസ്സധമ്മാ അലമരിയഞാണദസ്സനവിസേസം. സിയാ നു ഖോ അഞ്ഞോ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം പിതു സക്കസ്സ കമ്മന്തേ സീതായ ജമ്ബുച്ഛായായ നിസിന്നോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതാ. സിയാ നു ഖോ ഏസോ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സതാനുസാരി വിഞ്ഞാണം അഹോസി - ‘ഏസേവ മഗ്ഗോ ബോധായാ’തി. തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘കിം നു ഖോ അഹം തസ്സ സുഖസ്സ ഭായാമി, യം തം സുഖം അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹീ’തി? തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ അഹം തസ്സ സുഖസ്സ ഭായാമി, യം തം സുഖം അഞ്ഞത്രേവ കാമേഹി അഞ്ഞത്ര അകുസലേഹി ധമ്മേഹീ’തി.

൩൭൭. ‘‘തസ്സ മയ്ഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏതദഹോസി - ‘ന ഖോ തം സുകരം സുഖം അധിഗന്തും ഏവം അധിമത്തകസിമാനം പത്തകായേന, യംനൂനാഹം ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേയ്യം ഓദനകുമ്മാസ’ന്തി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേസിം ഓദനകുമ്മാസം. തേന ഖോ പന മം, അഗ്ഗിവേസ്സന, സമയേന പഞ്ച [പഞ്ചവഗ്ഗിയാ (അഞ്ഞസുത്തേസു)] ഭിക്ഖൂ പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോന്തി - ‘യം ഖോ സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം അധിഗമിസ്സതി, തം നോ ആരോചേസ്സതീ’തി. യതോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേസിം ഓദനകുമ്മാസം, അഥ മേ തേ പഞ്ച ഭിക്ഖൂ നിബ്ബിജ്ജ പക്കമിംസു - ‘ബാഹുല്ലികോ [ബാഹുലികോ (സീ॰ പീ॰) സംഘഭേദസിക്ഖാപദടീകായ സമേതി] സമണോ ഗോതമോ, പധാനവിബ്ഭന്തോ, ആവത്തോ ബാഹുല്ലായാ’തി.

൩൭൮. ‘‘സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഓളാരികം ആഹാരം ആഹാരേത്വാ, ബലം ഗഹേത്വാ, വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹാസിം, സതോ ച സമ്പജാനോ. സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേസിം യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ, അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസിം. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

൩൮൪. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി , സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം... പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. അയം ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, രത്തിയാ പഠമേ യാമേ പഠമാ വിജ്ജാ അധിഗതാ; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

൩൮൫. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാമി...പേ॰... അയം ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, രത്തിയാ മജ്ഝിമേ യാമേ ദുതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ . ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന , ഉപ്പന്നാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

൩൮൬. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേസിം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. ‘ഇമേ ആസവാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ആസവസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ആസവനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. തസ്സ മേ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചിത്ഥ. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം അഹോസി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി അബ്ഭഞ്ഞാസിം. അയം ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, രത്തിയാ പച്ഛിമേ യാമേ തതിയാ വിജ്ജാ അധിഗതാ; അവിജ്ജാ വിഹതാ, വിജ്ജാ ഉപ്പന്നാ; തമോ വിഹതോ, ആലോകോ ഉപ്പന്നോ; യഥാ തം അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ. ഏവരൂപാപി ഖോ മേ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഉപ്പന്നാ സുഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠതി.

൩൮൭. “അഭിജാനാമി ഖോ പനാഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, അനേകസതായ പരിസായ ധമ്മം ദേസേതാ. അപിസ്സു മം ഏകമേകോ ഏവം മഞ്ഞതി - ‘മമേവാരബ്ഭ സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേതീ’തി. ‘ന ഖോ പനേതം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏവം ദട്ഠബ്ബം; യാവദേവ വിഞ്ഞാപനത്ഥായ തഥാഗതോ

പരേസം ധമ്മം ദേസേതി. സോ ഖോ അഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, തസ്സായേവ കഥായ പരിയോസാനേ, തസ്മിംയേവ പുരിമസ്മിം സമാധിനിമിത്തേ അജ്ഝത്തമേവ ചിത്തം സണ്ഠപേമി സന്നിസാദേമി ഏകോദിം കരോമി സമാദഹാമി, യേന സുദം നിച്ചകപ്പം വിഹരാമീ'''തി.

"ഓകപ്പനിയമേതം ഭോതോ ഗോതമസ്സ യഥാ തം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. അഭിജാനാതി ഖോ പന ഭവം ഗോതമോ ദിവാ സുപിതാ"തി? "അഭിജാനാമഹം, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞപേത്വാ ദക്ഖിണേന പസ്സേന സതോ സമ്പജാനോ നിദ്ദം ഓക്കമിതാ"തി. "ഏതം ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മോഹവിഹാരസ്മിം വദന്തീ"തി ? "ന ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏത്താവതാ സമ്മൂള്ഹോ വാ ഹോതി അസമ്മൂള്ഹോ വാ. അപി ച, അഗ്ഗിവേസ്സന, യഥാ സമ്മൂള്ഹോ ച ഹോതി അസമ്മൂള്ഹോ ച, തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭോ"തി ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൩൮൯. "യസ്സ കസ്സചി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ അപ്പഹീനാ, തമഹം 'സമ്മൂള്ഹോ'തി വദാമി. ആസവാനഞ്ഹി, അഗ്ഗിവേസ്സന, അപ്പഹാനാ സമ്മൂള്ഹോ ഹോതി. യസ്സ കസ്സചി, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ പഹീനാ, തമഹം 'അസമ്മൂള്ഹോ'തി വദാമി. ആസവാനഞ്ഹി, അഗ്ഗിവേസ്സന, പഹാനാ അസമ്മൂള്ഹോ ഹോതി.

"തഥാഗതസ്സ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ . സേയ്യഥാപി, അഗ്ഗിവേസ്സന, താലോ മത്ഥകച്ഛിന്നോ അഭബ്ബോ പുന വിരൂള്ഹിയാ, ഏവമേവ ഖോ, അഗ്ഗിവേസ്സന, തഥാഗതസ്സ യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ"തി.

൩൯൦. ഏവം വുത്തേ, സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! യാവഞ്ചിദം ഭോതോ ഗോതമസ്സ ഏവം ആസജ്ജ ആസജ്ജ വുച്ചമാനസ്സ, ഉപനീതേഹി വചനപ്പഥേഹി സമുദാചരിയമാനസ്സ, ഛവിവണ്ണോ ചേവ പരിയോദായതി, മുഖവണ്ണോ ച വിപ്പസീദതി, യഥാ തം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. അഭിജാനാമഹം, ഭോ ഗോതമ, പൂരണം കസ്സപം വാദേന വാദം സമാരഭിതാ. സോപി മയാ വാദേന വാദം സമാരദ്ധോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേസി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാത്വാകാസി. ഭോതോ പന [ഭോതോ ഖോ പന (സീ॰)] ഗോതമസ്സ ഏവം ആസജ്ജ ആസജ്ജ വുച്ചമാനസ്സ, ഉപനീതേഹി വചനപ്പഥേഹി സമുദാചരിയമാനസ്സ, ഛവിവണ്ണോ ചേവ പരിയോദായതി, മുഖവണ്ണോ ച വിപ്പസീദതി, യഥാ തം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. അഭിജാനാമഹം, ഭോ ഗോതമ, മക്ഖലിം ഗോസാലം...പേ॰... അജിതം

കേസകമ്ബലം... പകുധം കച്ചായനം... സഞ്ജയം ബേലട്ഠപുത്തം... നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം വാദേന വാദം സമാരഭിതാ . സോപി മയാ വാദേന വാദം സമാരദ്ധോ അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരി, ബഹിദ്ധാ കഥം അപനാമേസി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാത്വാകാസി. ഭോതോ പന ഗോതമസ്സ ഏവം ആസജ്ജ ആസജ്ജ വുച്ചമാനസ്സ, ഉപനീതേഹി വചനപ്പഥേഹി സമുദാചരിയമാനസ്സ, ഛവിവണ്ണോ ചേവ പരിയോദായതി, മുഖവണ്ണോ ച വിപ്പസീദതി, യഥാ തം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. ഹന്ദ ച ദാനി മയം, ഭോ ഗോതമ, ഗച്ഛാമ. ബഹുകിച്ചാ മയം, ബഹുകരണീയാ''തി. ''യസ്സദാനി ത്വം, അഗ്ഗിവേസ്സന, കാലം മഞ്ഞസീ''തി.

അഥ ഖോ സച്ചകോ നിഗണ്ഠപുത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമീതി.

മഹാസച്ചകസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. ചൂളതണ്ഹാസങ്ഖയസുത്തം

൩൯൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. അഥ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തോ ഹോതി അച്ചന്തനിട്ഠോ അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാന''ന്തി?

''ഇധ, ദേവാനമിന്ദ, ഭിക്ഖുനോ സുതം ഹോതി - 'സബ്ബേ ധമ്മാ നാലം അഭിനിവേസായാ'തി. ഏവഞ്ചേതം, ദേവാനമിന്ദ, ഭിക്ഖുനോ സുതം ഹോതി - 'സബ്ബേ ധമ്മാ നാലം അഭിനിവേസായാ'തി. സോ സബ്ബം ധമ്മം അഭിജാനാതി; സബ്ബം ധമ്മം അഭിഞ്ഞായ സബ്ബം ധമ്മം പരിജാനാതി; സബ്ബം ധമ്മം പരിഞ്ഞായ യം കിഞ്ചി വേദനം വേദേതി - സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ, സോ താസു വേദനാസു അനിച്ചാനുപസ്സീ വിഹരതി, വിരാഗാനുപസ്സീ വിഹരതി, നിരോധാനുപസ്സീ വിഹരതി, പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ വിഹരതി. സോ താസു വേദനാസു അനിച്ചാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, വിരാഗാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, നിരോധാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ ന കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി. അനുപാദിയം ന പരിതസ്സതി, അപരിതസ്സം പച്ചത്തഞ്ഞേവ പരിനിബ്ബായതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. ഏത്താവതാ ഖോ, ദേവാനമിന്ദ, ഭിക്ഖു സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തോ ഹോതി അച്ചന്തനിട്ഠോ അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാന''ന്തി.

അഥ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി.

൩൯൧. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ

ഏതദഹോസി - "കിം നു ഖോ സോ യക്ഖോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിസമേച്ച അനുമോദി ഉദാഹു നോ; യംനൂനാഹം തം യക്ഖം ജാനേയ്യം - യദി വാ സോ യക്ഖോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിസമേച്ച അനുമോദി യദി വാ നോ"തി? അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ അന്തരഹിതോ ദേവേസു താവതിംസേസു പാതുരഹോസി. തേന ഖോ പന സമയേന സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഏകപുണ്ഡരീകേ ഉയ്യാനേ ദിബ്ബേഹി പഞ്ചഹി തൂരിയസതേഹി [തുരിയസതേഹി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേതി. അദ്ദസാ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന താനി ദിബ്ബാനി പഞ്ച തൂരിയസതാനി പടിപ്പണാമേത്വാ യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോച - "ഏഹി ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, സ്വാഗതം, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന! ചിരസ്സം ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഇമം പരിയായം അകാസി യദിദം ഇധാഗമനായ. നിസീദ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഇദമാസനം പഞ്ഞത്ത"ന്തി. നിസീദി ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. സക്കോപി ഖോ ദേവാനമിന്ദോ അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഏതദവോച - "യഥാ കഥം പന ഖോ, കോസിയ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തിം അഭാസി? സാധു മയമ്പി ഏതിസ്സാ കഥായ ഭാഗിനോ അസ്സാമ സവനായാ"തി.

൩൯൨. "മയം ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ബഹുകിച്ചാ ബഹുകരണീയാ - അപ്പേവ സകേന കരണീയേന, അപി ച ദേവാനംയേവ താവതിംസാനം കരണീയേന. അപി ച, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, സുസ്സുതംയേവ ഹോതി സുഗ്ഗഹിതം സുമനസികതം സൂപധാരിതം, യം നോ ഖിപ്പമേവ അന്തരധായതി. ഭൂതപുബ്ബം, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ദേവാസുരസങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ [സമൂപബ്യുള്ഹോ (സ്യാ॰ കം॰), സമൂപബ്ബൂള്ഹോ (സീ॰)] അഹോസി. തസ്മിം ഖോ പന, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, സങ്ഗാമേ ദേവാ ജിനിംസു, അസുരാ പരാജിനിംസു. സോ ഖോ അഹം, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, തം സങ്ഗാമം അഭിവിജിനിത്വാ വിജിതസങ്ഗാമോ തതോ പടിനിവത്തിത്വാ വേജയന്തം നാമ പാസാദം മാപേസിം. വേജയന്തസ്സ ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, പാസാദസ്സ ഏകസതം നിയ്യൂഹം. ഏകേകസ്മിം നിയ്യൂഹേ സത്ത സത്ത കൂടാഗാരസതാനി. ഏകമേകസ്മിം കൂടാഗാരേ സത്ത സത്ത അച്ഛരായോ . ഏകമേകിസ്സാ അച്ഛരായ സത്ത സത്ത പരിചാരികായോ. ഇച്ഛേയ്യാസി നോ ത്വം , മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, വേജയന്തസ്സ പാസാദസ്സ രാമണേയ്യകം ദട്ഠു"ന്തി? അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തുണ്ഹീഭാവേന.

൩൯൩. അഥ ഖോ സക്കോ ച ദേവാനമിന്ദോ വേസ്സവണോ ച മഹാരാജാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം പുരക്ഖത്വാ യേന വേജയന്തോ പാസാദോ തേനുപസങ്കമിംസു. അദ്ദസംസു ഖോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പരിചാരികായോ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം; ദിസ്വാ ഓത്തപ്പമാനാ ഹിരീയമാനാ സകം സകം ഓവരകം പവിസിംസു. സേയ്യഥാപി നാമ സുണിസാ സസുരം ദിസ്വാ ഓത്തപ്പതി ഹിരീയതി, ഏവമേവ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പരിചാരികായോ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ദിസ്വാ ഓത്തപ്പമാനാ

ഹിരീയമാനാ സകം സകം ഓവരകം പവിസിംസു. അഥ ഖോ സക്കോ ച ദേവാനമിന്ദോ വേസ്സവണോ ച മഹാരാജാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം വേജയന്തേ പാസാദേ അനുചങ്കമാപേന്തി അനുവിചരാപേന്തി - "ഇദമ്പി, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, പസ്സ വേജയന്തസ്സ പാസാദസ്സ രാമണേയ്യകം; ഇദമ്പി, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, പസ്സ വേജയന്തസ്സ പാസാദസ്സ രാമണേയ്യക"ന്തി. "സോഭതി ഇദം ആയസ്മതോ കോസിയസ്സ, യഥാ തം പുബ്ബേ കതപുഞ്ഞസ്സ. മനുസ്സാപി കിഞ്ചിദേവ രാമണേയ്യകം ദിസ്വാ [ദിട്ഠാ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഏവമാഹംസു - 'സോഭതി വത ഭോ യഥാ ദേവാനം താവതിംസാന'ന്തി. തയിദം ആയസ്മതോ കോസിയസ്സ സോഭതി, യഥാ തം പുബ്ബേ കതപുഞ്ഞസ്സാ"തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ ഏതദഹോസി - "അതിബാള്ഹം ഖോ അയം യക്ഖോ പമത്തോ വിഹരതി. യംനൂനാഹം ഇമം യക്ഖം സംവേജേയ്യ"ന്തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി [അഭിസങ്ഖാരേസി (ക॰), അഭിസങ്ഖാരേതി (സ്യാ॰ കം॰)] യഥാ വേജയന്തം പാസാദം പാദങ്ഗുട്ഠകേന സങ്കമ്പേസി സമ്പകമ്പേസി സമ്പവേധേസി . അഥ ഖോ സക്കോ ച ദേവാനമിന്ദോ, വേസ്സവണോ ച മഹാരാജാ, ദേവാ ച താവതിംസാ അച്ഛരിയബ്ഭുതചിത്തജാതാ അഹേസും - "അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ, സമണസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ, യത്ര ഹി നാമ ദിബ്ബഭവനം പാദങ്ഗുട്ഠകേന സങ്കമ്പേസ്സതി സമ്പകമ്പേസ്സതി സമ്പവേധേസ്സതീ"തി! അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം സംവിഗ്ഗം ലോമഹട്ഠജാതം വിദിത്വാ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - "യഥാ കഥം പന ഖോ, കോസിയ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തിം അഭാസി? സാധു മയമ്പി ഏതിസ്സാ കഥായ ഭാഗിനോ അസ്സാമ സവനായാ"തി.

൩൯൨. "ഇധാഹം , മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസിം. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ അഹം, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭഗവന്തം ഏതദവോചം - 'കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തോ ഹോതി അച്ചന്തനിട്ഠോ അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാന'"ന്തി?

"ഏവം വുത്തേ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭഗവാ മം ഏതദവോച - 'ഇധ, ദേവാനമിന്ദ, ഭിക്ഖുനോ സുതം ഹോതി - സബ്ബേ ധമ്മാ നാലം അഭിനിവേസായാ'തി. ഏവം ചേതം ദേവാനമിന്ദ ഭിക്ഖുനോ സുതം ഹോതി 'സബ്ബേ ധമ്മാ നാലം അഭിനിവേസായാ'തി. സോ സബ്ബം ധമ്മം അഭിജാനാതി, സബ്ബം ധമ്മം അഭിഞ്ഞായ സബ്ബം ധമ്മം പരിജാനാതി, സബ്ബം ധമ്മം പരിഞ്ഞായ യം കിഞ്ചി വേദനം വേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ. സോ താസു വേദനാസു അനിച്ചാനുപസ്സീ വിഹരതി, വിരാഗാനുപസ്സീ വിഹരതി, നിരോധാനുപസ്സീ വിഹരതി, പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ വിഹരതി. സോ താസു വേദനാസു അനിച്ചാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, വിരാഗാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, നിരോധാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ ന കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി, അനുപാദിയം ന പരിതസ്സതി, അപരിതസ്സം പച്ചത്തഞ്ഞേവ പരിനിബ്ബായതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. ഏത്താവതാ ഖോ, ദേവാനമിന്ദ, ഭിക്ഖു സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തോ ഹോതി അച്ചന്തനിട്ഠോ അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ

അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാനന്തി. ഏവം ഖോ മേ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഭഗവാ സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തിം അഭാസീ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - ദേവേസു താവതിംസേസു അന്തരഹിതോ പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പരിചാരികായോ അചിരപക്കന്തേ ആയസ്മന്തേ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനേ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോചും - ''ഏസോ നു തേ, മാരിസ, സോ ഭഗവാ സത്ഥാ''തി? ''ന ഖോ മേ, മാരിസ, സോ ഭഗവാ സത്ഥാ. സബ്രഹ്മചാരീ മേ ഏസോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ''തി. ''ലാഭാ തേ, മാരിസ, (സുലദ്ധം തേ, മാരിസ) [( ) നത്ഥി (സീ॰ പീ॰)] യസ്സ തേ സബ്രഹ്മചാരീ ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ! അഹോ നൂന തേ സോ ഭഗവാ സത്ഥാ''തി.

൩൯൪. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിജാനാതി നോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ അഹു [അഹുനഞ്ഞേവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ഞാതഞ്ഞതരസ്സ മഹേസക്ഖസ്സ യക്ഖസ്സ സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തിം ഭാസിതാ''തി [അഭാസിത്ഥാതി (ക॰)]? ''അഭിജാനാമഹം, മോഗ്ഗല്ലാന, ഇധ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ, മോഗ്ഗല്ലാന, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ മം ഏതദവോച - 'കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ , ഭിക്ഖു സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തോ ഹോതി അച്ചന്തനിട്ഠോ അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാന''ന്തി.

ഏവം വുത്തേ അഹം, മോഗ്ഗല്ലാന, സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോചം ''ഇധ ദേവാനമിന്ദ ഭിക്ഖുനോ സുതം ഹോതി 'സബ്ബേ ധമ്മാ നാലം അഭിനിവേസായാ'തി. ഏവം ചേതം ദേവാനമിന്ദ ഭിക്ഖുനോ സുതം ഹോതി 'സബ്ബേ ധമ്മാ നാലം അഭിനിവേസായാ'തി. സോ സബ്ബം ധമ്മം അഭിജാനാതി, സബ്ബം ധമ്മം അഭിഞ്ഞായ സബ്ബം ധമ്മം പരിജാനാതി , സബ്ബം ധമ്മം പരിഞ്ഞായ യം കിഞ്ചി വേദനം വേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ. സോ താസു വേദനാസു അനിച്ചാനുപസ്സീ വിഹരതി, വിരാഗാനുപസ്സീ വിഹരതി, നിരോധാനുപസ്സീ വിഹരതി, പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ വിഹരതി. സോ താസു വേദനാസു അനിച്ചാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, വിരാഗാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, നിരോധാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ, പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ വിഹരന്തോ ന കിഞ്ചി ലോകേ ഉപാദിയതി, അനുപാദിയം ന പരിതസ്സതി, അപരിതസ്സം പച്ചത്തഞ്ഞേവ പരിനിബ്ബായതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം , കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. ഏത്താവതാ ഖോ, ദേവാനമിന്ദ, ഭിക്ഖു സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തോ ഹോതി അച്ചന്തനിട്ഠോ അച്ചന്തയോഗക്ഖേമീ അച്ചന്തബ്രഹ്മചാരീ അച്ചന്തപരിയോസാനോ സേട്ഠോ ദേവമനുസ്സാനന്തി. ഏവം

ഖോ അഹം, മോഗ്ഗല്ലാന, അഭിജാനാമി സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തിം ഭാസിതാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ചൂളതണ്ഹാസങ്ഖയസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. മഹാതണ്ഹാസങ്ഖയസുത്തം

൩൯൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സാതിസ്സ നാമ ഭിക്ഖുനോ കേവട്ടപുത്തസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം ഹോതി - ''തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി അനഞ്ഞ''ന്തി. അസ്സോസും ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ - ''സാതിസ്സ കിര നാമ ഭിക്ഖുനോ കേവട്ടപുത്തസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ'''ന്തി. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഏതദവോചും - ''സച്ചം കിര തേ, ആവുസോ സാതി, ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ'''ന്തി? ''ഏവം ബ്യാ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ''ന്തി. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഏതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതുകാമാ സമനുയുഞ്ജന്തി സമനുഗാഹന്തി സമനുഭാസന്തി - ''മാ ഏവം, ആവുസോ സാതി, അവച, മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി, ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം, ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ. അനേകപരിയായേനാവുസോ സാതി, പടിച്ചസമുപ്പന്നം വിഞ്ഞാണം വുത്തം ഭഗവതാ, അഞ്ഞത്ര പച്ചയാ നത്ഥി വിഞ്ഞാണസ്സ സമ്ഭവോ''തി. ഏവമ്പി ഖോ സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ തേഹി ഭിക്ഖൂഹി സമനുയുഞ്ജിയമാനോ സമനുഗാഹിയമാനോ സമനുഭാസിയമാനോ തദേവ പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഥാമസാ പരാമാസാ അഭിനിവിസ്സ വോഹരതി - ''ഏവം ബ്യാ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി അനഞ്ഞ''ന്തി.

൩൯൭. യതോ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ നാസക്ഖിംസു സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഏതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതും, അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''സാതിസ്സ നാമ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനോ കേവട്ടപുത്തസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ'ന്തി. അസ്സുമ്ഹ ഖോ മയം, ഭന്തേ, സാതിസ്സ കിര നാമ ഭിക്ഖുനോ കേവട്ടപുത്തസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം

ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ'ന്തി. അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, യേന സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ തേനുപസങ്കമിമ്ഹ; ഉപസങ്കമിത്വാ സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഏതദവോചുമ്ഹ - 'സച്ചം കിര തേ, ആവുസോ സാതി, ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - "തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ"ന്തി? ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ അമ്ഹേ ഏതദവോച - 'ഏവം ബ്യാ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ'ന്തി. അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഏതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതുകാമാ സമനുയുഞ്ജിമ്ഹ സമനുഗാഹിമ്ഹ സമനുഭാസിമ്ഹ - 'മാ ഏവം, ആവുസോ സാതി, അവച, മാ ഭഗവന്തം അബ്ഭാചിക്ഖി, ന ഹി സാധു ഭഗവതോ അബ്ഭക്ഖാനം, ന ഹി ഭഗവാ ഏവം വദേയ്യ. അനേകപരിയായേനാവുസോ സാതി, പടിച്ചസമുപ്പന്നം വിഞ്ഞാണം വുത്തം ഭഗവതാ, അഞ്ഞത്ര പച്ചയാ നത്ഥി വിഞ്ഞാണസ്സ സമ്ഭവോ'തി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭന്തേ, സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ അമ്ഹേഹി സമനുയുഞ്ജിയമാനോ സമനുഗാഹിയമാനോ സമനുഭാസിയമാനോ തദേവ പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഥാമസാ പരാമസാ അഭിനിവിസ്സ വോഹരതി - 'ഏവം ബ്യാ ഖോ അഹം, ആവുസോ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ'ന്തി. യതോ ഖോ മയം, ഭന്തേ, നാസക്ഖിമ്ഹ സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഏതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതും, അഥ മയം ഏതമത്ഥം ഭഗവതോ ആരോചേമാ"തി.

൩൯൭. അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - "ഏഹി ത്വം ഭിക്ഖു, മമ വചനേന സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ തം, ആവുസോ സാതി, ആമന്തേതീ'"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഏതദവോച - "സത്ഥാ തം, ആവുസോ സാതി, ആമന്തേതീ"തി. "ഏവമാവുസോ"തി ഖോ സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഭഗവാ ഏതദവോച - "സച്ചം കിര, തേ, സാതി, ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ'"ന്തി? "ഏവം ബ്യാ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി യഥാ തദേവിദം വിഞ്ഞാണം സന്ധാവതി സംസരതി, അനഞ്ഞ"ന്തി. "കതമം തം, സാതി, വിഞ്ഞാണ"ന്തി? "യ്വായം, ഭന്തേ, വദോ വേദേയ്യോ തത്ര തത്ര കല്യാണപാപകാനം കമ്മാനം വിപാകം പടിസംവേദേതീ"തി. "കസ്സ നു ഖോ നാമ ത്വം, മോഘപുരിസ, മയാ ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാസി? നനു മയാ, മോഘപുരിസ, അനേകപരിയായേന പടിച്ചസമുപ്പന്നം വിഞ്ഞാണം വുത്തം, അഞ്ഞത്ര പച്ചയാ നത്ഥി വിഞ്ഞാണസ്സ സമ്ഭവോതി? അഥ ച പന ത്വം, മോഘപുരിസ, അത്തനാ ദുഗ്ഗഹിതേന അമ്ഹേ ചേവ അബ്ഭാചിക്ഖസി, അത്താനഞ്ച ഖണസി, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവസി. തഞ്ഹി തേ, മോഘപുരിസ, ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ"തി.

൩൯൯. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നായം സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ ഉസ്മീകതോപി ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ’’തി? ‘‘കിഞ്ഹി സിയാ ഭന്തേ? നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’തി. ഏവം വുത്തേ, സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ നിസീദി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം തുണ്ഹീഭൂതം മങ്കുഭൂതം പത്തക്ഖന്ധം അധോമുഖം പജ്ഝായന്തം അപ്പടിഭാനം വിദിത്വാ സാതിം ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം ഏതദവോച - ‘‘പഞ്ഞായിസ്സസി ഖോ ത്വം, മോഘപുരിസ, ഏതേന സകേന പാപകേന ദിട്ഠിഗതേന. ഇധാഹം ഭിക്ഖൂ പടിപുച്ഛിസ്സാമീ’’തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘തുമ്ഹേപി മേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാഥ യഥായം സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ അത്തനാ ദുഗ്ഗഹിതേന അമ്ഹേ ചേവ അബ്ഭാചിക്ഖതി, അത്താനഞ്ച ഖണതി, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതീ’’തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ! അനേകപരിയായേന ഹി നോ, ഭന്തേ, പടിച്ചസമുപ്പന്നം വിഞ്ഞാണം വുത്തം ഭഗവതാ, അഞ്ഞത്ര പച്ചയാ നത്ഥി വിഞ്ഞാണസ്സ സമ്ഭവോ’’തി. ‘‘സാധു സാധു, ഭിക്ഖവേ! സാധു ഖോ മേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാഥ. അനേകപരിയായേന ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, പടിച്ചസമുപ്പന്നം വിഞ്ഞാണം വുത്തം മയാ, അഞ്ഞത്ര പച്ചയാ നത്ഥി വിഞ്ഞാണസ്സ സമ്ഭവോതി. അഥ ച പനായം സാതി ഭിക്ഖു കേവട്ടപുത്തോ അത്തനാ ദുഗ്ഗഹിതേന അമ്ഹേ ചേവ അബ്ഭാചിക്ഖതി, അത്താനഞ്ച ഖണതി, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി പസവതി. തഞ്ഹി തസ്സ മോഘപുരിസസ്സ ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായ.

൪൦൦. ‘‘യം യദേവ, ഭിക്ഖവേ, പച്ചയം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, തേന തേനേവ വിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി [സങ്ഖം ഗച്ഛതി (സീ॰ പീ॰)]. ചക്ഖുഞ്ച പടിച്ച രൂപേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; സോതഞ്ച പടിച്ച സദ്ദേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, സോതവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; ഘാനഞ്ച പടിച്ച ഗന്ധേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, ഘാനവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; ജിവ്ഹഞ്ച പടിച്ച രസേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; കായഞ്ച പടിച്ച ഫോട്ഠബ്ബേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, കായവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; മനഞ്ച പടിച്ച ധമ്മേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, മനോവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യം യദേവ പച്ചയം പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി തേന തേനേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. കട്ഠഞ്ച പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി, കട്ഠഗ്ഗിത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; സകലികഞ്ച പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി, സകലികഗ്ഗിത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; തിണഞ്ച പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി, തിണഗ്ഗിത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; ഗോമയഞ്ച പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി, ഗോമയഗ്ഗിത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; ഥുസഞ്ച പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി, ഥുസഗ്ഗിത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; സങ്കാരഞ്ച പടിച്ച അഗ്ഗി ജലതി, സങ്കാരഗ്ഗിത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യം യദേവ പച്ചയം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, തേന തേനേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ചക്ഖുഞ്ച പടിച്ച രൂപേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; സോതഞ്ച പടിച്ച സദ്ദേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, സോതവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി, ഘാനഞ്ച പടിച്ച ഗന്ധേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം , ഘാണവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി, ജിവ്ഹഞ്ച പടിച്ച

രസേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. കായഞ്ച പടിച്ച ഫോട്ഠബ്ബേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, കായവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. മനഞ്ച പടിച്ച ധമ്മേ ച ഉപ്പജ്ജതി വിഞ്ഞാണം, മനോവിഞ്ഞാണംത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

൪൦൧. ''ഭൂതമിദന്തി , ഭിക്ഖവേ, പസ്സഥാ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തദാഹാരസമ്ഭവന്തി, ഭിക്ഖവേ, പസ്സഥാ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തദാഹാരനിരോധാ യം ഭൂതം, തം നിരോധധമ്മന്തി, ഭിക്ഖവേ, പസ്സഥാ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''ഭൂതമിദം നോസ്സൂതി, ഭിക്ഖവേ, കങ്ഖതോ ഉപ്പജ്ജതി വിചികിച്ഛാ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തദാഹാരസമ്ഭവം നോസ്സൂതി, ഭിക്ഖവേ , കങ്ഖതോ ഉപ്പജ്ജതി വിചികിച്ഛാ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തദാഹാരനിരോധാ യം ഭൂതം, തം നിരോധധമ്മം നോസ്സൂതി, ഭിക്ഖവേ, കങ്ഖതോ ഉപ്പജ്ജതി വിചികിച്ഛാ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''ഭൂതമിദന്തി, ഭിക്ഖവേ, യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതോ യാ വിചികിച്ഛാ സാ പഹീയതീ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തദാഹാരസമ്ഭവന്തി, ഭിക്ഖവേ, യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതോ യാ വിചികിച്ഛാ സാ പഹീയതീ''തി?

''ഏവം, ഭന്തേ''.

''തദാഹാരനിരോധാ യം ഭൂതം, തം നിരോധധമ്മന്തി, ഭിക്ഖവേ, യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതോ യാ വിചികിച്ഛാ സാ പഹീയതീ''തി?

''ഏവം , ഭന്തേ''.

''ഭൂതമിദന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഇതിപി വോ ഏത്ഥ നിബ്ബിചികിച്ഛാ''തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“തദാഹാരസമ്ഭവന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഇതിപി വോ ഏത്ഥ നിബ്ബിചികിച്ഛാ”തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“തദാഹാരനിരോധാ യം ഭൂതം തം നിരോധധമ്മന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഇതിപി വോ ഏത്ഥ നിബ്ബിചികിച്ഛാ”തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“ഭൂതമിദന്തി, ഭിക്ഖവേ, യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠ”ന്തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“തദാഹാരസമ്ഭവന്തി, ഭിക്ഖവേ, യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠ”ന്തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“തദാഹാരനിരോധാ യം ഭൂതം തം നിരോധധമ്മന്തി, ഭിക്ഖവേ, യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ സുദിട്ഠ”ന്തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“ഇമം ചേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിം ഏവം പരിസുദ്ധം ഏവം പരിയോദാതം അല്ലീയേഥ കേലായേഥ ധനായേഥ മമായേഥ, അപി നു മേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, കുല്ലൂപമം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനേയ്യാഥ നിത്ഥരണത്ഥായ നോ ഗഹണത്ഥായാ”തി?

“നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“ഇമം ചേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിം ഏവം പരിസുദ്ധം ഏവം പരിയോദാതം ന അല്ലീയേഥ ന കേലായേഥ ന ധനായേഥ ന മമായേഥ, അപി നു മേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, കുല്ലൂപമം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനേയ്യാഥ നിത്ഥരണത്ഥായ നോ ഗഹണത്ഥായാ”തി?

“ഏവം, ഭന്തേ”.

൪൦൨. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരാ ഭൂതാനം വാ സത്താനം ഠിതിയാ, സമ്ഭവേസീനം വാ അനുഗ്ഗഹായ. കതമേ ചത്താരോ? കബളീകാരോ ആഹാരോ ഓളാരികോ വാ സുഖുമോ വാ, ഫസ്സോ ദുതിയോ, മനോസഞ്ചേതനാ തതിയാ, വിഞ്ഞാണം ചതുത്ഥം.

“ഇമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ആഹാരാ കിംനിദാനാ കിംസമുദയാ കിംജാതികാ കിംപഭവാ?

“ഇമേ ചത്താരോ ആഹാരാ തണ്ഹാനിദാനാ തണ്ഹാസമുദയാ തണ്ഹാജാതികാ തണ്ഹാപഭവാ.

“തണ്ഹാ ചായം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനാ കിംസമുദയാ കിംജാതികാ കിംപഭവാ?

“തണ്ഹാ വേദനാനിദാനാ വേദനാസമുദയാ വേദനാജാതികാ വേദനാപഭവാ.

“വേദനാ ചായം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനാ കിംസമുദയാ കിംജാതികാ കിംപഭവാ?

“വേദനാ ഫസ്സനിദാനാ ഫസ്സസമുദയാ ഫസ്സജാതികാ ഫസ്സപഭവാ .

“ഫസ്സോ ചായം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനോ കിംസമുദയോ കിംജാതികോ കിംപഭവോ?

“ഫസ്സോ സളായതനനിദാനോ സളായതനസമുദയോ സളായതനജാതികോ സളായതനപഭവോ.

“സളായതനം ചിദം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനം കിംസമുദയം കിംജാതികം കിംപഭവം?

“സളായതനം നാമരൂപനിദാനം നാമരൂപസമുദയം നാമരൂപജാതികം നാമരൂപപഭവം.

“നാമരൂപം ചിദം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനം കിംസമുദയം കിംജാതികം കിംപഭവം?

“നാമരൂപം വിഞ്ഞാണനിദാനം വിഞ്ഞാണസമുദയം വിഞ്ഞാണജാതികം വിഞ്ഞാണപഭവം.

“വിഞ്ഞാണം ചിദം, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനം കിംസമുദയം കിംജാതികം കിംപഭവം?

“വിഞ്ഞാണം സങ്ഖാരനിദാനം സങ്ഖാരസമുദയം സങ്ഖാരജാതികം സങ്ഖാരപഭവം.

“സങ്ഖാരാ ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, കിംനിദാനാ കിംസമുദയാ കിംജാതികാ കിംപഭവാ?

“സങ്ഖാരാ അവിജ്ജാനിദാനാ അവിജ്ജാസമുദയാ അവിജ്ജാജാതികാ അവിജ്ജാപഭവാ.

“ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അവിജ്ജാപച്ചയാ സങ്ഖാരാ, സങ്ഖാരപച്ചയാ വിഞ്ഞാണം, വിഞ്ഞാണപച്ചയാ നാമരൂപം, നാമരൂപപച്ചയാ സളായതനം, സളായതനപച്ചയാ ഫസ്സോ, ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ, വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാ, തണ്ഹാപച്ചയാ ഉപാദാനം, ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി, ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതി.’”

൪൦൩. "ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണന്തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; ജാതിപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ജരാമരണം, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ [കഥം വാ വോ എത്ഥ (?)] ഹോതീ"തി? "ജാതിപച്ചയാ, ഭന്തേ, ജരാമരണം; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി [ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതീതി (ക॰)] - ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണ"ന്തി. "ഭവപച്ചയാ ജാതീതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; ഭവപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ജാതി, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "ഭവപച്ചയാ, ഭന്തേ , ജാതി; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - ഭവപച്ചയാ ജാതീ"തി . "ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; ഉപാദാനപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭവോ, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "ഉപാദാനപച്ചയാ, ഭന്തേ, ഭവോ; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ"തി. "തണ്ഹാപച്ചയാ ഉപാദാനന്തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം, തണ്ഹാപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാദാനം, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "തണ്ഹാപച്ചയാ, ഭന്തേ, ഉപാദാനം; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - തണ്ഹാപച്ചയാ ഉപാദാന"ന്തി. "വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; വേദനാപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാ, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "വേദനാപച്ചയാ, ഭന്തേ, തണ്ഹാ; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാ"തി. "ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; ഫസ്സപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാ, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "ഫസ്സപച്ചയാ, ഭന്തേ, വേദനാ; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ"തി. "സളായതനപച്ചയാ ഫസ്സോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; സളായതനപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സോ, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "സളായതനപച്ചയാ, ഭന്തേ, ഫസ്സോ; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - സളായതനപച്ചയാ ഫസ്സോ"തി. "നാമരൂപപച്ചയാ സളായതനന്തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; നാമരൂപപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സളായതനം, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "നാമരൂപപച്ചയാ, ഭന്തേ, സളായതനം; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - നാമരൂപപച്ചയാ സളായതന"ന്തി. "വിഞ്ഞാണപച്ചയാ നാമരൂപന്തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; വിഞ്ഞാണപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നാമരൂപം, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "വിഞ്ഞാണപച്ചയാ, ഭന്തേ, നാമരൂപം; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - വിഞ്ഞാണപച്ചയാ നാമരൂപ"ന്തി. "സങ്ഖാരപച്ചയാ വിഞ്ഞാണന്തി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; സങ്ഖാരപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിഞ്ഞാണം, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "സങ്ഖാരപച്ചയാ, ഭന്തേ, വിഞ്ഞാണം; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - സങ്ഖാരപച്ചയാ വിഞ്ഞാണ"ന്തി. "അവിജ്ജാപച്ചയാ സങ്ഖാരാതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; അവിജ്ജാപച്ചയാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഖാരാ, നോ വാ, കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "അവിജ്ജാപച്ചയാ, ഭന്തേ, സങ്ഖാരാ; ഏവം നോ എത്ഥ ഹോതി - അവിജ്ജാപച്ചയാ സങ്ഖാരാ"തി.

൪൦൪. "സാധു, ഭിക്ഖവേ. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേപി ഏവം വദേഥ, അഹമ്പി ഏവം വദാമി - ഇമസ്മിം സതി ഇദം ഹോതി, ഇമസ്സുപ്പാദാ ഇദം ഉപ്പജ്ജതി, യദിദം - അവിജ്ജാപച്ചയാ സങ്ഖാരാ, സങ്ഖാരപച്ചയാ വിഞ്ഞാണം, വിഞ്ഞാണപച്ചയാ നാമരൂപം, നാമരൂപപച്ചയാ സളായതനം, സളായതനപച്ചയാ ഫസ്സോ, ഫസ്സപച്ചയാ വേദനാ, വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാ, തണ്ഹാപച്ചയാ ഉപാദാനം, ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി,

ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതി.

"അവിജ്ജായത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോ, സങ്ഖാരനിരോധാ വിഞ്ഞാണനിരോധോ, വിഞ്ഞാണനിരോധാ നാമരൂപനിരോധോ, നാമരൂപനിരോധാ സളായതനനിരോധോ , സളായതനനിരോധാ ഫസ്സനിരോധോ, ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോ, വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോ, തണ്ഹാനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ, ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ നിരുജ്ഝന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതി.

൪൦൩. "ജാതിനിരോധാ ജരാമരണനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; ജാതിനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ജരാമരണനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "ജാതിനിരോധാ, ഭന്തേ, ജരാമരണനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - ജാതിനിരോധാ ജരാമരണനിരോധോ"തി. "ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; ഭവനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ജാതിനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "ഭവനിരോധാ, ഭന്തേ, ജാതിനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ"തി. "ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; ഉപാദാനനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭവനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "ഉപാദാനനിരോധാ, ഭന്തേ, ഭവനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ"തി. "തണ്ഹാനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; തണ്ഹാനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാദാനനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "തണ്ഹാനിരോധാ, ഭന്തേ, ഉപാദാനനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - തണ്ഹാനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ"തി. "വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; വേദനാനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "വേദനാനിരോധാ, ഭന്തേ, തണ്ഹാനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോ"തി. "ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; ഫസ്സനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "ഫസ്സനിരോധാ, ഭന്തേ, വേദനാനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോ"തി. "സളായതനനിരോധാ ഫസ്സനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; സളായതനനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സനിരോധോ, നോ വാ , കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീതി? സളായതനനിരോധാ, ഭന്തേ, ഫസ്സനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - സളായതനനിരോധാ ഫസ്സനിരോധോ"തി. "നാമരൂപനിരോധാ സളായതനനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; നാമരൂപനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സളായതനനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "നാമരൂപനിരോധാ, ഭന്തേ, സളായതനനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - നാമരൂപനിരോധാ സളായതനനിരോധോ"തി. "വിഞ്ഞാണനിരോധാ നാമരൂപനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; വിഞ്ഞാണനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നാമരൂപനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി?

"വിഞ്ഞാണനിരോധാ, ഭന്തേ, നാമരൂപനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - വിഞ്ഞാണനിരോധാ നാമരൂപനിരോധോ"തി. "സങ്ഖാരനിരോധാ വിഞ്ഞാണനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; സങ്ഖാരനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിഞ്ഞാണനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "സങ്ഖാരനിരോധാ, ഭന്തേ , വിഞ്ഞാണനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - സങ്ഖാരനിരോധാ വിഞ്ഞാണനിരോധോ"തി. "അവിജ്ജാനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോതി ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം; അവിജ്ജാനിരോധാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഖാരനിരോധോ, നോ വാ, കഥം വാ ഏത്ഥ ഹോതീ"തി? "അവിജ്ജാനിരോധാ, ഭന്തേ, സങ്ഖാരനിരോധോ; ഏവം നോ ഏത്ഥ ഹോതി - അവിജ്ജാനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോ"തി.

ർ൦൩. "സാധു, ഭിക്ഖവേ. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹേപി ഏവം വദേഥ, അഹമ്പി ഏവം വദാമി - ഇമസ്മിം അസതി ഇദം ന ഹോതി, ഇമസ്സ നിരോധാ ഇദം നിരുജ്ഝതി, യദിദം - അവിജ്ജാനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോ, സങ്ഖാരനിരോധാ വിഞ്ഞാണനിരോധോ, വിഞ്ഞാണനിരോധാ നാമരൂപനിരോധോ, നാമരൂപനിരോധാ സളായതനനിരോധോ, സളായതനനിരോധാ ഫസ്സനിരോധോ, ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോ, വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോ, തണ്ഹാനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ, ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ നിരുജ്ഝന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതി.

ർ൦൭. "അപി നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ജാനന്താ ഏവം പസ്സന്താ പുബ്ബന്തം വാ പടിധാവേയ്യാഥ - 'അഹേസുമ്ഹ നു ഖോ മയം അതീതമദ്ധാനം, നനു ഖോ അഹേസുമ്ഹ അതീതമദ്ധാനം, കിം നു ഖോ അഹേസുമ്ഹ അതീതമദ്ധാനം, കഥം നു ഖോ അഹേസുമ്ഹ അതീതമദ്ധാനം, കിം ഹുത്വാ കിം അഹേസുമ്ഹ നു ഖോ മയം അതീതമദ്ധാന'"ന്തി?

"നോ ഹേതം, ഭന്തേ".

"അപി നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ജാനന്താ ഏവം പസ്സന്താ അപരന്തം വാ പടിധാവേയ്യാഥ - ഭവിസ്സാമ നു ഖോ മയം അനാഗതമദ്ധാനം, നനു ഖോ ഭവിസ്സാമ അനാഗതമദ്ധാനം, കിം നു ഖോ ഭവിസ്സാമ അനാഗതമദ്ധാനം, കഥം നു ഖോ ഭവിസ്സാമ അനാഗതമദ്ധാനം, കിം ഹുത്വാ കിം ഭവിസ്സാമ നു ഖോ മയം അനാഗതമദ്ധാന"ന്തി?

"നോ ഹേതം, ഭന്തേ".

"അപി നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ജാനന്താ ഏവം പസ്സന്താ ഏതരഹി വാ പച്ചുപ്പന്നമദ്ധാനം അജ്ഝത്തം കഥംകഥീ അസ്സഥ - അഹം നു ഖോസ്മി, നോ നു ഖോസ്മി, കിം നു ഖോസ്മി, കഥം നു ഖോസ്മി, അയം നു ഖോ സത്തോ കുതോ ആഗതോ, സോ കുഹിംഗാമീ ഭവിസ്സതീ"തി?

"നോ ഹേതം, ഭന്തേ".

“അപി നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ജാനന്താ ഏവം പസ്സന്താ ഏവം വദേയ്യാഥ - സത്ഥാ നോ ഗരു, സത്ഥുഗാരവേന ച മയം ഏവം വദേമാ”തി?

“നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“അപി നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ജാനന്താ ഏവം പസ്സന്താ ഏവം വദേയ്യാഥ - സമണോ ഏവമാഹ, സമണാ ച നാമ മയം ഏവം വദേമാ”തി?

“നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“അപി നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ജാനന്താ ഏവം പസ്സന്താ അഞ്ഞം സത്ഥാരം ഉദ്ദിസേയ്യാഥാ”തി?

“നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“അപി നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം ജാനന്താ ഏവം പസ്സന്താ യാനി താനി പുഥുസമണബ്രാഹ്മണാനം വത കോതൂഹലമങ്ഗലാനി താനി സാരതോ പച്ചാഗച്ഛേയ്യാഥാ”തി?

“നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“നനു, ഭിക്ഖവേ, യദേവ തുമ്ഹാകം സാമം ഞാതം സാമം ദിട്ഠം സാമം വിദിതം, തദേവ തുമ്ഹേ വദേഥാ”തി.

“ഏവം, ഭന്തേ”.

“സാധു, ഭിക്ഖവേ, ഉപനീതാ ഖോ മേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഇമിനാ സന്ദിട്ഠികേന ധമ്മേന അകാലികേന ഏഹിപസ്സികേന ഓപനേയ്യികേന പച്ചത്തം വേദിതബ്ബേന വിഞ്ഞൂഹി. സന്ദിട്ഠികോ അയം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹി - ഇതി യന്തം വുത്തം, ഇദമേതം പടിച്ച വുത്ത”ന്തി.

൪൦൮. “തിണ്ണം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സന്നിപാതാ ഗബ്ഭസ്സാവക്കന്തി ഹോതി. ഇധ മാതാപിതരോ ച സന്നിപതിതാ ഹോന്തി, മാതാ ച ന ഉതുനീ ഹോതി, ഗന്ധബ്ബോ ച ന പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി, നേവ താവ ഗബ്ഭസ്സാവക്കന്തി ഹോതി. ഇധ മാതാപിതരോ ച സന്നിപതിതാ ഹോന്തി, മാതാ ച ഉതുനീ ഹോതി, ഗന്ധബ്ബോ ച ന പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി, നേവ താവ ഗബ്ഭസ്സാവക്കന്തി ഹോതി. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതരോ ച സന്നിപതിതാ ഹോന്തി, മാതാ ച ഉതുനീ ഹോതി, ഗന്ധബ്ബോ ച പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി - ഏവം തിണ്ണം സന്നിപാതാ ഗബ്ഭസ്സാവക്കന്തി ഹോതി. തമേനം, ഭിക്ഖവേ, മാതാ നവ വാ ദസ വാ മാസേ ഗബ്ഭം കുച്ഛിനാ പരിഹരതി മഹതാ സംസയേന ഗരുഭാരം [ഗരുമ്ഭാരം (സീ॰ പീ॰)]. തമേനം, ഭിക്ഖവേ, മാതാ നവന്നം വാ ദസന്നം വാ മാസാനം അച്ചയേന വിജായതി മഹതാ സംസയേന ഗരുഭാരം. തമേനം ജാതം സമാനം സകേന ലോഹിതേന പോസേതി. ലോഹിതഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസ്സ വിനയേ യദിദം മാതുഥഞ്ഞം. സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, കുമാരോ വുദ്ധിമന്വായ ഇന്ദ്രിയാനം പരിപാകമന്വായ യാനി താനി കുമാരകാനം കീളാപനകാനി

തേഹി കീളതി, സേയ്യഥിദം - വങ്കകം ഘടികം മോക്ഖചികം ചിങ്ഗുലകം പത്താള്ഹകം രഥകം ധനുകം. സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, കുമാരോ വുദ്ധിമന്വായ ഇന്ദ്രിയാനം പരിപാകമന്വായ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേതി - ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യേഹി രൂപേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി, സോതവിഞ്ഞേയ്യേഹി സദ്ദേഹി... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഗന്ധേഹി... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യേഹി രസേഹി... കായവിഞ്ഞേയ്യേഹി ഫോട്ഠബ്ബേഹി ഇട്ഠേഹി കന്തേഹി മനാപേഹി പിയരൂപേഹി കാമൂപസംഹിതേഹി രജനീയേഹി.

൪൦൯. ''സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ പിയരൂപേ രൂപേ സാരജ്ജതി, അപ്പിയരൂപേ രൂപേ ബ്യാപജ്ജതി, അനുപട്ഠിതകായസതി ച വിഹരതി പരിത്തചേതസോ. തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി - യത്ഥസ്സ തേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി. സോ ഏവം അനുരോധവിരോധം സമാപന്നോ യം കിഞ്ചി വേദനം വേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ, സോ തം വേദനം അഭിനന്ദതി അഭിവദതി അജ്ഝോസായ തിട്ഠതി. തസ്സ തം വേദനം അഭിനന്ദതോ അഭിവദതോ അജ്ഝോസായ തിട്ഠതോ ഉപ്പജ്ജതി നന്ദീ . യാ വേദനാസു നന്ദീ തദുപാദാനം, തസ്സുപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി, ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ പിയരൂപേ ധമ്മേ സാരജ്ജതി, അപ്പിയരൂപേ ധമ്മേ ബ്യാപജ്ജതി, അനുപട്ഠിതകായസതി ച വിഹരതി പരിത്തചേതസോ. തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി - യത്ഥസ്സ തേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി. സോ ഏവം അനുരോധവിരോധം സമാപന്നോ യം കിഞ്ചി വേദനം വേദേതി സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ, സോ തം വേദനം അഭിനന്ദതി അഭിവദതി അജ്ഝോസായ തിട്ഠതി. തസ്സ തം വേദനം അഭിനന്ദതോ അഭിവദതോ അജ്ഝോസായ തിട്ഠതോ ഉപ്പജ്ജതി നന്ദീ. യാ വേദനാസു നന്ദീ തദുപാദാനം, തസ്സുപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി, ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതി.

൪൧൦. ''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം; കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തം ധമ്മം സുണാതി ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ കുലേ പച്ചാജാതോ. സോ തം ധമ്മം സുത്വാ തഥാഗതേ സദ്ധം പടിലഭതി. സോ തേന സദ്ധാപടിലാഭേന സമന്നാഗതോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സമ്ബാധോ

ഘരാവാസോ രജാപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ, കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ’’ന്തി. സോ അപരേന സമയേന അപ്പം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ, മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ, അപ്പം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ, മഹന്തം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ, കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ, കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി.

൪൫൫. ‘‘സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ഭിക്ഖൂനം സിക്ഖാസാജീവസമാപന്നോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി.

‘‘അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി.

‘‘അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി, ആരാചാരീ വിരതോ മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ.

‘‘മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധോ ഥേതോ പച്ചയികോ അവിസംവാദകോ ലോകസ്സ.

‘‘പിസുണം വാചം പഹായ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി - ഇതോ സുത്വാ ന അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ, അമുത്ര വാ സുത്വാ ന ഇമേസം അക്ഖാതാ അമൂസം ഭേദായ. ഇതി ഭിന്നാനം വാ സന്ധാതാ, സഹിതാനം വാ അനുപ്പദാതാ സമഗ്ഗാരാമോ സമഗ്ഗരതോ സമഗ്ഗനന്ദീ, സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

‘‘ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി - യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

‘‘സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ, നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ കാലേന, സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം.

‘‘സോ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഏകഭത്തികോ ഹോതി രത്തൂപരതോ, വിരതോ വികാലഭോജനാ. നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതോ ഹോതി, മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ ഹോതി, ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ

പടിവിരതോ ഹോതി, ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി, ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി, കയവിക്കയാ പടിവിരതോ ഹോതി, തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഉക്കോടനവഞ്ചന-നികതി-സാചിയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി, ഛേദന-വധബന്ധനവിപരാമോസ-ആലോപ-സഹസാകാരാ പടിവിരതോ ഹോതി [പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൨൯൩ ചൂളഹത്ഥിപദോപമേ].

"സോ സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി സമാദായേവ പക്കമതി . സേയ്യഥാപി നാമ പക്ഖീ സകുണോ യേന യേനേവ ഡേതി സപത്തഭാരോവ ഡേതി, ഏവമേവ ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന, കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി സമാദായേവ പക്കമതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതി.

"സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അബ്യാസേകസുഖം പടിസംവേദേതി.

"സോ അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി , സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി.

൪൧൨. "സോ ഇമിനാ ച അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ, (ഇമായ ച അരിയായ സന്തുട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ) [പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൨൯൬ ചൂളഹത്ഥിപദോപമേ], ഇമിനാ ച അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ, വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി - അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ, ഉജും കായം പണിധായ, പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ അഭിജ്ഝം ലോകേ പഹായ വിഗതാഭിജ്ഝേന ചേതസാ വിഹരതി, അഭിജ്ഝായ ചിത്തം പരിസോധേതി; ബ്യാപാദപദോസം പഹായ അബ്യാപന്നചിത്തോ വിഹരതി,

സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ, ബ്യാപാദപദോസാ ചിത്തം പരിസോധേതി; ഥീനമിദ്ധം പഹായ വിഗതഥീനമിദ്ധോ വിഹരതി ആലോകസഞ്ഞീ, സതോ സമ്പജാനോ, ഥീനമിദ്ധാ ചിത്തം പരിസോധേതി; ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹായ അനുദ്ധതോ വിഹരതി അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാ ചിത്തം പരിസോധേതി; വിചികിച്ഛം പഹായ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഹരതി അകഥംകഥീ കുസലേസു ധമ്മേസു, വിചികിച്ഛായ ചിത്തം പരിസോധേതി.

൪൨൩. ''സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

൪൨൪. ''സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ പിയരൂപേ രൂപേ ന സാരജ്ജതി, അപ്പിയരൂപേ രൂപേ ന ബ്യാപജ്ജതി, ഉപട്ഠിതകായസതി ച വിഹരതി അപ്പമാണചേതസോ. തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം യഥാഭൂതം പജാനാതി - യത്ഥസ്സ തേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി. സോ ഏവം അനുരോധവിരോധവിപ്പഹീനോ യം കിഞ്ചി വേദനം വേദേതി, സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ, സോ തം വേദനം നാഭിനന്ദതി നാഭിവദതി നാജ്ഝോസായ തിട്ഠതി. തസ്സ തം വേദനം അനഭിനന്ദതോ അനഭിവദതോ അനജ്ഝോസായ തിട്ഠതോ യാ വേദനാസു നന്ദീ സാ നിരുജ്ഝതി. തസ്സ നന്ദീനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ, ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ നിരുജ്ഝന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ പിയരൂപേ ധമ്മേ ന സാരജ്ജതി, അപ്പിയരൂപേ ധമ്മേ ന ബ്യാപജ്ജതി, ഉപട്ഠിതകായസതി ച വിഹരതി അപ്പമാണചേതസോ, തഞ്ച ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം യഥാഭൂതം പജാനാതി - യത്ഥസ്സ തേ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി. സോ ഏവം അനുരോധവിരോധവിപ്പഹീനോ യം കിഞ്ചി വേദനം വേദേതി, സുഖം വാ ദുക്ഖം വാ അദുക്ഖമസുഖം വാ, സോ തം വേദനം നാഭിനന്ദതി നാഭിവദതി നാജ്ഝോസായ തിട്ഠതി. തസ്സ തം വേദനം അനഭിനന്ദതോ അനഭിവദതോ അനജ്ഝോസായ തിട്ഠതോ യാ വേദനാസു നന്ദീ സാ നിരുജ്ഝതി. തസ്സ നന്ദീനിരോധാ ഉപാദാനനിരോധോ, ഉപാദാനനിരോധാ ഭവനിരോധോ, ഭവനിരോധാ ജാതിനിരോധോ, ജാതിനിരോധാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ നിരുജ്ഝന്തി. ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതി. ഇമം ഖോ മേ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, സംഖിത്തേന തണ്ഹാസങ്ഖയവിമുത്തിം ധാരേഥ, സാതിം പന ഭിക്ഖും കേവട്ടപുത്തം മഹാതണ്ഹാജാലതണ്ഹാസങ്ഘാടപ്പടിമുക്ക''ന്തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാതണ്ഹാസങ്ഖയസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. മഹാഅസ്സപുരസുത്തം

൪൧൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അങ്ഗേസു വിഹരതി അസ്സപുരം നാമ അങ്ഗാനം നിഗമോ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''സമണാ സമണാതി വോ, ഭിക്ഖവേ, ജനോ സഞ്ജാനാതി. തുമ്ഹേ ച പന 'കേ തുമ്ഹേ'തി പുട്ഠാ സമാനാ 'സമണാമ്ഹാ'തി പടിജാനാഥ; തേസം വോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവംസമഞ്ഞാനം സതം ഏവംപടിഞ്ഞാനം സതം 'യേ ധമ്മാ സമണകരണാ ച ബ്രാഹ്മണകരണാ ച തേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തിസ്സാമ, ഏവം നോ അയം അമ്ഹാകം സമഞ്ഞാ ച സച്ചാ ഭവിസ്സതി പടിഞ്ഞാ ച ഭൂതാ. യേസഞ്ച മയം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം പരിഭുഞ്ജാമ, തേസം തേ കാരാ അമ്ഹേസു മഹപ്ഫലാ ഭവിസ്സന്തി മഹാനിസംസാ, അമ്ഹാകഞ്ചേവായം പബ്ബജ്ജാ അവഞ്ഝാ ഭവിസ്സതി സഫലാ സഉദ്രയാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൪൧൬. ''കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സമണകരണാ ച ബ്രാഹ്മണകരണാ ച? 'ഹിരോത്തപ്പേന സമന്നാഗതാ ഭവിസ്സാമാ'തി ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ , അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ , പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി, സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

൪൧൭. ''കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? 'പരിസുദ്ധോ നോ കായസമാചാരോ ഭവിസ്സതി ഉത്താനോ വിവടോ ന ച ഛിദ്ദവാ സംവുതോ ച. തായ ച പന പരിസുദ്ധകായസമാചാരതായ നേവത്താനുക്കംസേസ്സാമ ന പരം വമ്ഭേസ്സാമാ'തി [നേവത്താനുക്കംസിസ്സാമ ന പരം വമ്ഭിസ്സാമാതി (സബ്ബത്ഥ)] ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ, പരിസുദ്ധോ നോ കായസമാചാരോ; അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ, പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി, സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

൪൧൮. ''കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? 'പരിസുദ്ധോ നോ വചീസമാചാരോ ഭവിസ്സതി ഉത്താനോ വിവടോ ന ച ഛിദ്ദവാ സംവുതോ ച. തായ ച പന പരിസുദ്ധവചീസമാചാരതായ നേവത്താനുക്കംസേസ്സാമ ന പരം വമ്ഭേസ്സാമാ'തി ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ, പരിസുദ്ധോ നോ കായസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ വചീസമാചാരോ;

അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ , ഭിക്ഖവേ, പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി, സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

൪൧൯. "കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? 'പരിസുദ്ധോ നോ മനോസമാചാരോ ഭവിസ്സതി ഉത്താനോ വിവടോ ന ച ഛിദ്ദവാ സംവുതോ ച. തായ ച പന പരിസുദ്ധമനോസമാചാരതായ നേവത്താനുക്കംസേസ്സാമ ന പരം വമ്ഭേസ്സാമാ'തി ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ, പരിസുദ്ധോ നോ കായസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ വചീസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ മനോസമാചാരോ; അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ, പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി, സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

൪൨൦. "കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? 'പരിസുദ്ധോ നോ ആജീവോ ഭവിസ്സതി ഉത്താനോ വിവടോ ന ച ഛിദ്ദവാ സംവുതോ ച. തായ ച പന പരിസുദ്ധാജീവതായ നേവത്താനുക്കംസേസ്സാമ ന പരം വമ്ഭേസ്സാമാ'തി ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ, പരിസുദ്ധോ നോ കായസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ വചീസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ മനോസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ ആജീവോ; അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ , നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ, പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി, സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

൪൨൧. "കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? 'ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരാ ഭവിസ്സാമ; ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജിസ്സാമ, രക്ഖിസ്സാമ ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജിസ്സാമ. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജിസ്സാമ, രക്ഖിസ്സാമ മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജിസ്സാമാ'തി ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ, പരിസുദ്ധോ നോ കായസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ വചീസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ മനോസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ

ആജീവോ, ഇന്ദ്രിയേസുമ്ഹ ഗുത്തദ്വാരാ; അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ, പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി, സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

४२५. "കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? 'ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനോ ഭവിസ്സാമ, പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ആഹാരം ആഹരിസ്സാമ, നേവ ദവായ ന മദായ ന മണ്ഡനായ ന വിഭൂസനായ യാവദേവ ഇമസ്സ കായസ്സ ഠിതിയാ യാപനായ, വിഹിംസൂപരതിയാ, ബ്രഹ്മചരിയാനുഗ്ഗഹായ, ഇതി പുരാണഞ്ച വേദനം പടിഹങ്ഖാമ നവഞ്ച വേദനം ന ഉപ്പാദേസ്സാമ, യാത്രാ ച നോ ഭവിസ്സതി, അനവജ്ജതാ ച, ഫാസു വിഹാരോ ചാ'തി ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ, പരിസുദ്ധോ നോ കായസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ വചീസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ മനോസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ ആജീവോ, ഇന്ദ്രിയേസുമ്ഹ ഗുത്തദ്വാരാ, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനോ; അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ, പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ, സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

४२६. "കിഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? 'ജാഗരിയം അനുയുത്താ ഭവിസ്സാമ, ദിവസം ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേസ്സാമ. രത്തിയാ പഠമം യാമം ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേസ്സാമ. രത്തിയാ മജ്ഝിമം യാമം ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേസ്സാമ പാദേ പാദം അച്ചാധായ, സതോ സമ്പജാനോ ഉട്ഠാനസഞ്ഞം മനസി കരിത്വാ. രത്തിയാ പച്ഛിമം യാമം പച്ചുട്ഠായ ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേസ്സാമാ'തി, ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ, പരിസുദ്ധോ നോ കായസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ വചീസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ മനോസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ ആജീവോ, ഇന്ദ്രിയേസുമ്ഹ ഗുത്തദ്വാരാ, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനോ, ജാഗരിയം അനുയുത്താ; അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി, താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ, പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ, സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

४२७. "കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? 'സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതാ ഭവിസ്സാമ, അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ, സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ'തി, ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം. സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, തുമ്ഹാകം ഏവമസ്സ - 'ഹിരോത്തപ്പേനമ്ഹ സമന്നാഗതാ, പരിസുദ്ധോ നോ

കായസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ വചീസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ മനോസമാചാരോ, പരിസുദ്ധോ ആജീവോ, ഇന്ദ്രിയേസുമ്ഹ ഗുത്തദ്വാരാ, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞുനോ, ജാഗരിയം അനുയുത്താ, സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതാ; അലമേത്താവതാ കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരിം കരണീയ'ന്തി താവതകേനേവ തുട്ഠിം ആപജ്ജേയ്യാഥ. ആരോചയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ, പടിവേദയാമി വോ, ഭിക്ഖവേ - 'മാ വോ, സാമഞ്ഞത്ഥികാനം സതം സാമഞ്ഞത്ഥോ പരിഹായി സതി ഉത്തരിം കരണീയേ'.

൪൨൫. "കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉത്തരിം കരണീയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി - അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപ്പത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ, ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ അഭിജ്ഝം ലോകേ പഹായ വിഗതാഭിജ്ഝേന ചേതസാ വിഹരതി, അഭിജ്ഝായ ചിത്തം പരിസോധേതി; ബ്യാപാദപദോസം പഹായ അബ്യാപന്നചിത്തോ വിഹരതി, സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ , ബ്യാപാദപദോസാ ചിത്തം പരിസോധേതി; ഥീനമിദ്ധം പഹായ വിഗതഥീനമിദ്ധോ വിഹരതി, ആലോകസഞ്ഞീ സതോ സമ്പജാനോ, ഥീനമിദ്ധാ ചിത്തം പരിസോധേതി; ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹായ അനുദ്ധതോ വിഹരതി , അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാ ചിത്തം പരിസോധേതി; വിചികിച്ഛം പഹായ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഹരതി, അകഥംകഥീ കുസലേസു ധമ്മേസു, വിചികിച്ഛായ ചിത്തം പരിസോധേതി.

൪൨൬. "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ഇണം ആദായ കമ്മന്തേ പയോജേയ്യ. തസ്സ തേ കമ്മന്താ സമിജ്ഝേയ്യും [സമ്പജ്ജേയ്യും (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]. സോ യാനി ച പോരാണാനി ഇണമൂലാനി താനി ച ബ്യന്തീ [ബ്യന്തിം (ക॰), ബ്യന്തി (പീ॰)] കരേയ്യ, സിയാ ചസ്സ ഉത്തരിം അവസിട്ഠം ദാരഭരണായ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ഇണം ആദായ കമ്മന്തേ പയോജേസിം, തസ്സ മേ തേ കമ്മന്താ സമിജ്ഝിംസു. സോഹം യാനി ച പോരാണാനി ഇണമൂലാനി താനി ച ബ്യന്തീ അകാസിം, അത്ഥി ച മേ ഉത്തരിം അവസിട്ഠം ദാരഭരണായാ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ആബാധികോ അസ്സ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ, ഭത്തഞ്ചസ്സ നച്ഛാദേയ്യ, ന ചസ്സ കായേ ബലമത്താ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ആബാധാ മുച്ചേയ്യ, ഭത്തഞ്ചസ്സ ഛാദേയ്യ, സിയാ ചസ്സ കായേ ബലമത്താ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ആബാധികോ അഹോസിം ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ, ഭത്തഞ്ച മേ നച്ഛാദേസി, ന ച മേ ആസി കായേ ബലമത്താ, സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ ആബാധാ മുത്തോ, ഭത്തഞ്ച മേ ഛാദേതി, അത്ഥി ച മേ കായേ ബലമത്താ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ബന്ധനാഗാരേ ബദ്ധോ അസ്സ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ബന്ധനാ മുച്ചേയ്യ സോത്ഥിനാ അബ്ഭയേന [അബ്യയേന (സീ॰ പീ॰)], ന ചസ്സ കിഞ്ചി ഭോഗാനം വയോ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ബന്ധനാഗാരേ ബദ്ധോ അഹോസിം, സോമ്ഹി ഏതരഹി

തമ്ഹാ ബന്ധനാ മുത്തോ, സോത്ഥിനാ അബ്ഭയേന, നത്ഥി ച മേ കിഞ്ചി ഭോഗാനം വയോ’തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

“സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ദാസോ അസ്സ അനത്താധീനോ പരാധീനോ ന യേനകാമംഗമോ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ദാസബ്യാ മുച്ചേയ്യ അത്താധീനോ അപരാധീനോ ഭുജിസ്സോ യേനകാമംഗമോ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അഹം ഖോ പുബ്ബേ ദാസോ അഹോസിം അനത്താധീനോ പരാധീനോ ന യേനകാമംഗമോ, സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ ദാസബ്യാ മുത്തോ അത്താധീനോ അപരാധീനോ ഭുജിസ്സോ യേനകാമംഗമോ’തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സധനോ സഭോഗോ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം പടിപജ്ജേയ്യ [സീലക്ഖന്ധവഗ്ഗപാളിയാ കിഞ്ചി വിസദിസം]. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ കന്താരാ നിത്ഥരേയ്യ സോത്ഥിനാ അബ്ഭയേന, ന ചസ്സ കിഞ്ചി ഭോഗാനം വയോ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അഹം ഖോ പുബ്ബേ സധനോ സഭോഗോ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം പടിപജ്ജിം. സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ കന്താരാ നിത്ഥിണ്ണോ സോത്ഥിനാ അബ്ഭയേന, നത്ഥി ച മേ കിഞ്ചി ഭോഗാനം വയോ’തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

“ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാ ഇണം യഥാ രോഗം യഥാ ബന്ധനാഗാരം യഥാ ദാസബ്യം യഥാ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം, ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ അപ്പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ആണണ്യം യഥാ ആരോഗ്യം യഥാ ബന്ധനാമോക്ഖം യഥാ ഭുജിസ്സം യഥാ ഖേമന്തഭൂമിം; ഏവമേവ ഭിക്ഖു ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി.

൪൨൭. “സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി, സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖോ ന്ഹാപകോ [നഹാപകോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ന്ഹാപകന്തേവാസീ വാ കംസഥാലേ ന്ഹാനീയചുണ്ണാനി [നഹാനീയചുണ്ണാനി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ആകിരിത്വാ ഉദകേന പരിപ്ഫോസകം പരിപ്ഫോസകം സന്നേയ്യ. സായം ന്ഹാനീയപിണ്ഡി സ്നേഹാനുഗതാ സ്നേഹപരേതാ സന്തരബാഹിരാ, ഫുടാ സ്നേഹേന ന ച പഗ്ഘരിണീ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

൪൨൮. “പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം സമാധിജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി

പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ സമാധിജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഉദകരഹദോ ഉബ്ഭിദോദകോ [ഉബ്ഭിതോദകോ (ക॰)]. തസ്സ നേവസ്സ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന പച്ഛിമായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന ഉത്തരായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന ദക്ഖിണായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ദേവോ ച ന കാലേന കാലം സമ്മാധാരം അനുപ്പവേച്ഛേയ്യ. അഥ ഖോ തമ്ഹാവ ഉദകരഹദാ സീതാ വാരിധാരാ ഉബ്ഭിജ്ജിത്വാ തമേവ ഉദകരഹദം സീതേന വാരിനാ അഭിസന്ദേയ്യ പരിസന്ദേയ്യ പരിപൂരേയ്യ പരിപ്ഫരേയ്യ, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ ഉദകരഹദസ്സ സീതേന വാരിനാ അപ്ഫുടം അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം സമാധിജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ സമാധിജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

൪൨൯. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി, സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം നിപ്പീതികേന സുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ നിപ്പീതികേന സുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഉപ്പലിനിയം വാ പദുമിനിയം വാ പുണ്ഡരീകിനിയം വാ അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി അന്തോനിമുഗ്ഗപോസീനി, താനി യാവ ചഗ്ഗാ യാവ ച മൂലാ സീതേന വാരിനാ അഭിസന്നാനി പരിസന്നാനി പരിപൂരാനി പരിപ്ഫുടാനി, നാസ്സ [ന നേസം (സീ॰)] കിഞ്ചി സബ്ബാവതം ഉപ്പലാനം വാ പദുമാനം വാ പുണ്ഡരീകാനം വാ സീതേന വാരിനാ അപ്ഫുടം അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം നിപ്പീതികേന സുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ നിപ്പീതികേന സുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

൪൩൦. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ, അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന ഫരിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി , നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന അപ്ഫുടം ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ഓദാതേന വത്ഥേന സസീസം പാരുപേത്വാ നിസിന്നോ അസ്സ, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ ഓദാതേന വത്ഥേന അപ്ഫുടം അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന ഫരിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

൪൩൧. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ

അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം, ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സകമ്ഹാ ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛേയ്യ, തമ്ഹാപി ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛേയ്യ, സോ തമ്ഹാ ഗാമാ സകംയേവ ഗാമം പച്ചാഗച്ഛേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ സകമ്ഹാ ഗാമാ അമും ഗാമം അഗച്ഛിം [അഗച്ഛിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], തത്രപി ഏവം അട്ഠാസിം ഏവം നിസീദിം ഏവം അഭാസിം ഏവം തുണ്ഹീ അഹോസിം; തമ്ഹാപി ഗാമാ അമും ഗാമം അഗച്ഛിം, തത്രപി ഏവം അട്ഠാസിം ഏവം നിസീദിം ഏവം അഭാസിം ഏവം തുണ്ഹീ അഹോസിം; സോമ്ഹി തമ്ഹാ ഗാമാ സകംയേവ ഗാമം പച്ചാഗതോ'തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

൪൩൨. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ, യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി...പേ॰... സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദ്വേ അഗാരാ സദ്വാരാ [സന്നദ്വാരാ (ക॰)]. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ മജ്ഝേ ഠിതോ പസ്സേയ്യ മനുസ്സേ ഗേഹം പവിസന്തേപി നിക്ഖമന്തേപി, അനുചങ്കമന്തേപി അനുവിചരന്തേപി . ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി...പേ॰....

൪൩൩. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. 'ഇമേ ആസവാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബതസങ്ഖേപേ ഉദകരഹദോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ തീരേ ഠിതോ പസ്സേയ്യ സിപ്പിസമ്ബുകമ്പി [സിപ്പികസമ്ബുകമ്പി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] സക്ഖരകഥലമ്പി മച്ഛഗുമ്ബമ്പി, ചരന്തമ്പി തിട്ഠന്തമ്പി. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം ഖോ

ഉദകരഹദോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ. തത്രിമേ സിപ്പിസമ്ബുകാപി സക്ഖരകഥലാപി മച്ഛഗുമ്ബാപി ചരന്തിപി തിട്ഠന്തിപീതി . ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി.

൪൩൪. "അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു 'സമണോ' ഇതിപി 'ബ്രാഹ്മണോ'ഇതിപി 'ന്ഹാതകോ'ഇതിപി 'വേദഗൂ'ഇതിപി 'സോത്തിയോ'ഇതിപി 'അരിയോ'ഇതിപി 'അരഹം'ഇതിപി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമണോ ഹോതി? സമിതാസ്സ ഹോന്തി പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ, സംകിലേസികാ, പോനോബ്ഭവികാ, സദരാ, ദുക്ഖവിപാകാ , ആയതിം, ജാതിജരാമരണിയാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമണോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി? ബാഹിതാസ്സ ഹോന്തി പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ , സംകിലേസികാ, പോനോബ്ഭവികാ, സദരാ, ദുക്ഖവിപാകാ, ആയതിം, ജാതിജരാമരണിയാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബ്രാഹ്മണോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന്ഹാതകോ [നഹാതകോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഹോതി? ന്ഹാതാസ്സ ഹോന്തി പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ, സംകിലേസികാ, പോനോബ്ഭവികാ, സദരാ, ദുക്ഖവിപാകാ, ആയതിം, ജാതിജരാമരണിയാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന്ഹാതകോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വേദഗൂ ഹോതി? വിദിതാസ്സ ഹോന്തി പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ, സംകിലേസികാ, പോനോബ്ഭവികാ, സദരാ, ദുക്ഖവിപാകാ, ആയതിം, ജാതിജരാമരണിയാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വേദഗൂ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സോത്തിയോ ഹോതി? നിസ്സുതാസ്സ ഹോന്തി പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ, സംകിലേസികാ, പോനോബ്ഭവികാ, സദരാ, ദുക്ഖവിപാകാ, ആയതിം, ജാതിജരാമരണിയാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സോത്തിയോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയോ ഹോതി ? ആരകാസ്സ ഹോന്തി പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ, സംകിലേസികാ, പോനോബ്ഭവികാ, സദരാ, ദുക്ഖവിപാകാ, ആയതിം, ജാതിജരാമരണിയാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഹോതി? ആരകാസ്സ ഹോന്തി പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ, സംകിലേസികാ, പോനോബ്ഭവികാ, സദരാ, ദുക്ഖവിപാകാ, ആയതിം, ജാതിജരാമരണിയാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഹോതീ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാഅസ്സപുരസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൪൦. ചൂളഅസ്സപുരസുത്തം

൪൩൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അങ്ഗേസു വിഹരതി അസ്സപുരം നാമ അങ്ഗാനം നിഗമോ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ഭിക്ഖവോ’’തി. ‘‘ഭദന്തേ’’തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ‘‘സമണാ സമണാതി വോ, ഭിക്ഖവേ, ജനോ സഞ്ജാനാതി. തുമ്ഹേ ച പന ‘കേ തുമ്ഹേ’തി പുട്ഠാ സമാനാ ‘സമണാമ്ഹാ’തി പടിജാനാഥ. തേസം വോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവംസമഞ്ഞാനം സതം ഏവംപടിഞ്ഞാനം സതം - ‘യാ സമണസാമീചിപ്പടിപദാ തം പടിപജ്ജിസ്സാമ; ഏവം നോ അയം അമ്ഹാകം സമഞ്ഞാ ച സച്ചാ ഭവിസ്സതി പടിഞ്ഞാ ച ഭൂതാ; യേസഞ്ച മയം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം പരിഭുഞ്ജാമ, തേസം തേ കാരാ അമ്ഹേസു മഹപ്ഫലാ ഭവിസ്സന്തി മഹാനിസംസാ, അമ്ഹാകഞ്ചേവായം പബ്ബജ്ജാ അവഞ്ഝാ ഭവിസ്സതി സഫലാ സഉദ്രയാ’തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബം.

൪൩൬. ‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന സമണസാമീചിപ്പടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി? യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഭിജ്ഝാലുസ്സ അഭിജ്ഝാ അപ്പഹീനാ ഹോതി, ബ്യാപന്നചിത്തസ്സ ബ്യാപാദോ അപ്പഹീനോ ഹോതി, കോധനസ്സ കോധോ അപ്പഹീനോ ഹോതി, ഉപനാഹിസ്സ ഉപനാഹോ അപ്പഹീനോ ഹോതി, മക്ഖിസ്സ മക്ഖോ അപ്പഹീനോ ഹോതി, പളാസിസ്സ പളാസോ അപ്പഹീനോ ഹോതി, ഇസ്സുകിസ്സ ഇസ്സാ അപ്പഹീനാ ഹോതി, മച്ഛരിസ്സ മച്ഛരിയം അപ്പഹീനം ഹോതി , സഠസ്സ സാഠേയ്യം അപ്പഹീനം ഹോതി, മായാവിസ്സ മായാ അപ്പഹീനാ ഹോതി, പാപിച്ഛസ്സ പാപികാ ഇച്ഛാ അപ്പഹീനാ ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ മിച്ഛാദിട്ഠി അപ്പഹീനാ ഹോതി - ഇമേസം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, സമണമലാനം സമണദോസാനം സമണകസടാനം ആപായികാനം ഠാനാനം ദുഗ്ഗതിവേദനിയാനം അപ്പഹാനാ ‘ന സമണസാമീചിപ്പടിപദം പടിപന്നോ’തി വദാമി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മതജം നാമ ആവുധജാതം ഉഭതോധാരം പീതനിസിതം. തദസ്സ സങ്ഘാടിയാ സമ്പാരുതം സമ്പലിവേഠിതം. തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമസ്സ ഭിക്ഖുനോ പബ്ബജ്ജം വദാമി.

൪൩൭. ‘‘നാഹം, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഘാടികസ്സ സങ്ഘാടിധാരണമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, അചേലകസ്സ അചേലകമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, രജോജല്ലികസ്സ രജോജല്ലികമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ , ഉദകോരോഹകസ്സ ഉദകോരോഹണമത്തേന [ഉദകോരോഹകമത്തേന (സീ॰ പീ॰)] സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖമൂലികസ്സ രുക്ഖമൂലികമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, അബ്ഭോകാസികസ്സ അബ്ഭോകാസികമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഉബ്ഭട്ഠകസ്സ ഉബ്ഭട്ഠകമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, പരിയായഭത്തികസ്സ പരിയായഭത്തികമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, മന്തജ്ഝായകസ്സ മന്തജ്ഝായകമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി. നാഹം, ഭിക്ഖവേ, ജടിലകസ്സ ജടാധാരണമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി.

“സങ്ഘാടികസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഘാടിധാരണമത്തേന അഭിജ്ഝാലുസ്സ അഭിജ്ഝാ പഹീയേഥ, ബ്യാപന്നചിത്തസ്സ ബ്യാപാദോ പഹീയേഥ, കോധനസ്സ കോധോ പഹീയേഥ, ഉപനാഹിസ്സ ഉപനാഹോ പഹീയേഥ, മക്ഖിസ്സ മക്ഖോ പഹീയേഥ, പളാസിസ്സ പളാസോ പഹീയേഥ, ഇസ്സുകിസ്സ ഇസ്സാ പഹീയേഥ, മച്ഛരിസ്സ മച്ഛരിയം പഹീയേഥ, സഠസ്സ സാഠേയ്യം പഹീയേഥ, മായാവിസ്സ മായാ പഹീയേഥ, പാപിച്ഛസ്സ പാപികാ ഇച്ഛാ പഹീയേഥ, മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ മിച്ഛാദിട്ഠി പഹീയേഥ, തമേനം മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ജാതമേവ നം സങ്ഘാടികം കരേയ്യും, സങ്ഘാടികത്തമേവ [സംഘാടികത്തേ ചേവ (ക॰)] സമാദപേയ്യും - ‘ഏഹി ത്വം, ഭദ്രമുഖ, സങ്ഘാടികോ ഹോഹി, സങ്ഘാടികസ്സ തേ സതോ സങ്ഘാടിധാരണമത്തേന അഭിജ്ഝാലുസ്സ അഭിജ്ഝാ പഹീയിസ്സതി, ബ്യാപന്നചിത്തസ്സ ബ്യാപാദോ പഹീയിസ്സതി, കോധനസ്സ കോധോ പഹീയിസ്സതി, ഉപനാഹിസ്സ ഉപനാഹോ പഹീയിസ്സതി, മക്ഖിസ്സ മക്ഖോ പഹീയിസ്സതി, പളാസിസ്സ പളാസോ പഹീയിസ്സതി, ഇസ്സുകിസ്സ ഇസ്സാ പഹീയിസ്സതി, മച്ഛരിസ്സ മച്ഛരിയം പഹീയിസ്സതി, സഠസ്സ സാഠേയ്യം പഹീയിസ്സതി, മായാവിസ്സ മായാ പഹീയിസ്സതി, പാപിച്ഛസ്സ പാപികാ ഇച്ഛാ പഹീയിസ്സതി, മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ മിച്ഛാദിട്ഠി പഹീയിസ്സതീ’തി. യസ്മാ ച ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഘാടികമ്പി ഇധേകച്ചം പസ്സാമി അഭിജ്ഝാലും ബ്യാപന്നചിത്തം കോധനം ഉപനാഹിം മക്ഖിം പളാസിം ഇസ്സുകിം മച്ഛരിം സഠം മായാവിം പാപിച്ഛം മിച്ഛാദിട്ഠികം, തസ്മാ ന സങ്ഘാടികസ്സ സങ്ഘാടിധാരണമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി.

“അചേലകസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… രജോജല്ലികസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ഉദകോരോഹകസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… രുക്ഖമൂലികസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… അബ്ഭോകാസികസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ഉബ്ഭട്ഠകസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… പരിയായഭത്തികസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… മന്തജ്ഝായകസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ജടിലകസ്സ ചേ, ഭിക്ഖവേ, ജടാധാരണമത്തേന അഭിജ്ഝാലുസ്സ അഭിജ്ഝാ പഹീയേഥ, ബ്യാപന്നചിത്തസ്സ ബ്യാപാദോ പഹീയേഥ , കോധനസ്സ കോധോ പഹീയേഥ, ഉപനാഹിസ്സ ഉപനാഹോ പഹീയേഥ, മക്ഖിസ്സ മക്ഖോ പഹീയേഥ, പളാസിസ്സ പളാസോ പഹീയേഥ, ഇസ്സുകിസ്സ ഇസ്സാ പഹീയേഥ, മച്ഛരിസ്സ മച്ഛരിയം പഹീയേഥ, സഠസ്സ സാഠേയ്യം പഹീയേഥ, മായാവിസ്സ മായാ പഹീയേഥ, പാപിച്ഛസ്സ പാപികാ ഇച്ഛാ പഹീയേഥ, മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ മിച്ഛാദിട്ഠി പഹീയേഥ, തമേനം മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ജാതമേവ നം ജടിലകം കരേയ്യും, ജടിലകത്തമേവ [ജടിലകത്തേ ചേവ (ക॰)] സമാദപേയ്യും - ‘ഏഹി ത്വം, ഭദ്രമുഖ, ജടിലകോ ഹോഹി, ജടിലകസ്സ തേ സതോ ജടാധാരണമത്തേന അഭിജ്ഝാലുസ്സ അഭിജ്ഝാ പഹീയിസ്സതി ബ്യാപന്നചിത്തസ്സ ബ്യാപാദോ പഹീയിസ്സതി, കോധനസ്സ കോധോ പഹീയിസ്സതി…പേ॰… പാപിച്ഛസ്സ പാപികാ ഇച്ഛാ പഹീയിസ്സതി മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ മിച്ഛാദിട്ഠി പഹീയിസ്സതീ’തി. യസ്മാ ച ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, ജടിലകമ്പി ഇധേകച്ചം പസ്സാമി അഭിജ്ഝാലും ബ്യാപന്നചിത്തം കോധനം ഉപനാഹിം മക്ഖിം പലാസിം ഇസ്സുകിം മച്ഛരിം സഠം മായാവിം പാപിച്ഛം മിച്ഛാദിട്ഠിം, തസ്മാ ന ജടിലകസ്സ ജടാധാരണമത്തേന സാമഞ്ഞം വദാമി.

൪൩൭. “കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമണസാമീചിപ്പടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി? യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഭിജ്ഝാലുസ്സ അഭിജ്ഝാ പഹീനാ ഹോതി, ബ്യാപന്നചിത്തസ്സ ബ്യാപാദോ പഹീനോ ഹോതി, കോധനസ്സ

കോധോ പഹീനോ ഹോതി, ഉപനാഹിസ്സ ഉപനാഹോ പഹീനോ ഹോതി, മക്ഖിസ്സ മക്ഖോ പഹീനോ ഹോതി, പളാസിസ്സ പളാസോ പഹീനോ ഹോതി, ഇസ്സുകിസ്സ ഇസ്സാ പഹീനാ ഹോതി, മച്ഛരിസ്സ മച്ഛരിയം പഹീനം ഹോതി, സഠസ്സ സാഠേയ്യം പഹീനം ഹോതി, മായാവിസ്സ മായാ പഹീനാ ഹോതി, പാപിച്ഛസ്സ പാപികാ ഇച്ഛാ പഹീനാ ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠികസ്സ മിച്ഛാദിട്ഠി പഹീനാ ഹോതി - ഇമേസം ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, സമണമലാനം സമണദോസാനം സമണകസടാനം ആപായികാനം ഠാനാനം ദുഗ്ഗതിവേദനിയാനം പഹാനാ 'സമണസാമീചിപ്പടിപദം പടിപന്നോ'തി വദാമി. സോ സബ്ബേഹി ഇമേഹി പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി വിസുദ്ധമത്താനം സമനുപസ്സതി ( ) [(വിമുത്തമത്താനം സമനുപസ്സതി) (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. തസ്സ സബ്ബേഹി ഇമേഹി പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി വിസുദ്ധമത്താനം സമനുപസ്സതോ ( ) [(വിമുത്തമത്താനം സമനുപസ്സതോ) (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പാമോജ്ജം ജായതി, പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദേതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി.

''സോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പോക്ഖരണീ അച്ഛോദകാ സാതോദകാ സീതോദകാ സേതകാ സുപതിത്ഥാ രമണീയാ. പുരത്ഥിമായ ചേപി ദിസായ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഘമ്മാഭിതത്തോ ഘമ്മപരേതോ കിലന്തോ തസിതോ പിപാസിതോ. സോ തം പോക്ഖരണിം ആഗമ്മ വിനേയ്യ ഉദകപിപാസം വിനേയ്യ ഘമ്മപരിളാഹം...പേ॰... പച്ഛിമായ ചേപി ദിസായ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ...പേ॰... ഉത്തരായ ചേപി ദിസായ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ...പേ॰... ദക്ഖിണായ ചേപി ദിസായ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ. യതോ കുതോ ചേപി നം പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഘമ്മാഭിതത്തോ ഘമ്മപരേതോ, കിലന്തോ തസിതോ പിപാസിതോ. സോ തം പോക്ഖരണിം ആഗമ്മ വിനേയ്യ ഉദകപിപാസം, വിനേയ്യ ഘമ്മപരിളാഹം. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഖത്തിയകുലാ ചേപി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ, ഏവം മേത്തം കരുണം മുദിതം ഉപേക്ഖം ഭാവേത്വാ ലഭതി അജ്ഝത്തം [തമഹം (ക॰)] വൂപസമം [തമഹം (ക॰)]. അജ്ഝത്തം വൂപസമാ 'സമണസാമീചിപ്പടിപദം പടിപന്നോ'തി വദാമി. ബ്രാഹ്മണകുലാ ചേപി...പേ॰... വേസ്സകുലാ ചേപി...പേ॰... സുദ്ദകുലാ ചേപി...പേ॰... യസ്മാ കസ്മാ ചേപി കുലാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി , സോ ച തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ, ഏവം മേത്തം കരുണം മുദിതം ഉപേക്ഖം ഭാവേത്വാ ലഭതി അജ്ഝത്തം വൂപസമം. അജ്ഝത്തം വൂപസമാ 'സമണസാമീചിപ്പടിപദം പടിപന്നോ'തി വദാമി.

“ഖത്തിയകുലാ ചേപി അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി. സോ ച ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ആസവാനം ഖയാ സമണോ ഹോതി. ബ്രാഹ്മണകുലാ ചേപി...പേ°... വേസ്സകുലാ ചേപി... സുദ്ദകുലാ ചേപി... യസ്മാ കസ്മാ ചേപി കുലാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ ച ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ആസവാനം ഖയാ സമണോ ഹോതീ”തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ചൂളഅസ്സപുരസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

മഹായമകവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഗിഞ്ജകസാലവനം പരിഹരിതും, പഞ്ഞവതോ പുന സച്ചകനിസേധോ;
മുഖവണ്ണപസീദനതാപിന്ദോ, കേവട്ടഅസ്സപുരജടിലേന.

၆. ചൂളയമകവഗ്ഗോ

൧. സാലേയ്യകസുത്തം

൪൩൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന സാലാ നാമ കോസലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. അസ്സോസും ഖോ സാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം സാലം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം; കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി'. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

അഥ ഖോ സാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതോ സന്തികേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ സാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''കോ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി ? കോ പന, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തീ''തി?

''അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു ഖോ, ഗഹപതയോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി. ധമ്മചരിയാസമചരിയാഹേതു ഖോ, ഗഹപതയോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തീ''തി .

''ന ഖോ മയം ഇമസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമ. സാധു നോ ഭവം ഗോതമോ തഥാ ധമ്മം ദേസേതു, യഥാ മയം ഇമസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനേയ്യാമാ''തി. ''തേന ഹി, ഗഹപതയോ, സുണാഥ, സാധുകം മനസി

കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭോ"തി ഖോ സാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

ർ൪൦. "തിവിധം ഖോ, ഗഹപതയോ, കായേന അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി, ചതുബ്ബിധം വാചായ അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി, തിവിധം മനസാ അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, തിവിധം കായേന അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി, ലുദ്ദോ [ലുദ്ദോ ദാരുണോ (ക॰) ടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ] ലോഹിതപാണി ഹതപ്പഹതേ നിവിട്ഠോ അദയാപന്നോ പാണഭൂതേസു [സബ്ബപാണഭൂതേസു (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)].

"അദിന്നാദായീ ഖോ പന ഹോതി. യം തം പരസ്സ പരവിത്തൂപകരണം, ഗാമഗതം വാ അരഞ്ഞഗതം വാ, തം അദിന്നം ഥേയ്യസങ്ഖാതം ആദാതാ ഹോതി.

"കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഖോ പന ഹോതി. യാ താ മാതുരക്ഖിതാ പിതുരക്ഖിതാ മാതാപിതുരക്ഖിതാ ഭാതുരക്ഖിതാ ഭഗിനിരക്ഖിതാ ഞാതിരക്ഖിതാ ഗോത്തരക്ഖിതാ ധമ്മരക്ഖിതാ സസ്സാമികാ സപരിദണ്ഡാ അന്തമസോ മാലാഗുളപരിക്ഖിത്താപി, തഥാരൂപാസു ചാരിത്തം ആപജ്ജിതാ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, തിവിധം കായേന അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി.

"കഥഞ്ച , ഗഹപതയോ, ചതുബ്ബിധം വാചായ അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ മുസാവാദീ ഹോതി. സഭാഗതോ വാ പരിസാഗതോ വാ, ഞാതിമജ്ഝഗതോ വാ പൂഗമജ്ഝഗതോ വാ രാജകുലമജ്ഝഗതോ വാ, അഭിനീതോ സക്ഖിപുട്ഠോ - 'ഏഹമ്ഭോ പുരിസ, യം ജാനാസി തം വദേഹീ'തി , സോ അജാനം വാ ആഹ - 'ജാനാമീ'തി, ജാനം വാ ആഹ - 'ന ജാനാമീ'തി, അപസ്സം വാ ആഹ - 'പസ്സാമീ'തി, പസ്സം വാ ആഹ - 'ന പസ്സാമീ'തി [സോ ആഹ അജാനം വാ അഹം ജാനാമീതി ജാനം വാ അഹം ന ജാനാമീതി അപസ്സം വാ അഹം പസ്സാമീതി പസ്സം വാ അഹം ന പസ്സാമീതി (ക॰)]. ഇതി അത്തഹേതു വാ പരഹേതു വാ ആമിസകിഞ്ചിക്ഖഹേതു വാ സമ്പജാനമുസാ ഭാസിതാ ഹോതി.

"പിസുണവാചോ ഖോ പന ഹോതി. ഇതോ സുത്വാ അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ, അമുത്ര വാ സുത്വാ ഇമേസം അക്ഖാതാ അമൂസം ഭേദായ. ഇതി സമഗ്ഗാനം വാ ഭേത്താ [ഭേദകാ (ക॰), ഭേദേതാ (സ്യാ॰ കം॰), തദട്ഠകഥായം പന ഭേത്താതി ദിസ്സതി], ഭിന്നാനം വാ അനുപ്പദാതാ, വഗ്ഗാരാമോ വഗ്ഗരതോ വഗ്ഗനന്ദീ വഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

"ഫരുസവാചോ ഖോ പന ഹോതി. യാ സാ വാചാ അണ്ഡകാ [കണ്ഡകാ (ക॰)] കക്കസാ പരകടുകാ പരാഭിസജ്ജനീ കോധസാമന്താ അസമാധിസംവത്തനികാ , തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

"സമ്ഫപ്പലാപീ ഖോ പന ഹോതി. അകാലവാദീ അഭൂതവാദീ അനത്ഥവാദീ അധമ്മവാദീ അവിനയവാദീ. അനിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി

അകാലേന അനപദേസം അപരിയന്തവതിം അനത്ഥസംഹിതം. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, ചതുബ്ബിധം വാചായ അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, തിവിധം മനസാ അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ അഭിജ്ഝാലു ഹോതി, യം തം പരസ്സ പരവിത്തൂപകരണം തം അഭിജ്ഝാതാ ഹോതി - ‘അഹോ വത യം പരസ്സ തം മമസ്സാ’’’തി!

“ബ്യാപന്നചിത്തോ ഖോ പന ഹോതി പദുട്ഠമനസങ്കപ്പോ - ‘ഇമേ സത്താ ഹഞ്ഞന്തു വാ വജ്ഝന്തു വാ ഉച്ഛിജ്ജന്തു വാ വിനസ്സന്തു വാ മാ വാ അഹേസു’’’ന്തി [മാ വാ അഹേസും ഇതി വാതി (സീ॰ പീ॰ ക॰)].

“മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഖോ പന ഹോതി വിപരീതദസ്സനോ - ‘നത്ഥി ദിന്നം നത്ഥി യിട്ഠം നത്ഥി ഹുതം, നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, നത്ഥി അയം ലോകോ നത്ഥി പരോ ലോകോ, നത്ഥി മാതാ നത്ഥി പിതാ, നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ , നത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ സമ്മാപടിപന്നാ യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ’തി. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, തിവിധം മനസാ അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാ ഹോതി.

“ഏവം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു ഖോ, ഗഹപതയോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി.

൪൪൧. “തിവിധം ഖോ, ഗഹപതയോ, കായേന ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി, ചതുബ്ബിധം വാചായ ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി, തിവിധം മനസാ ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, തിവിധം കായേന ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി.

“അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി. യം തം പരസ്സ പരവിത്തൂപകരണം, ഗാമഗതം വാ അരഞ്ഞഗതം വാ, തം നാദിന്നം ഥേയ്യസങ്ഖാതം ആദാതാ ഹോതി.

“കാമേസുമിച്ഛാചാരം പഹായ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി. യാ താ മാതുരക്ഖിതാ പിതുരക്ഖിതാ മാതാപിതുരക്ഖിതാ ഭാതുരക്ഖിതാ ഭഗിനിരക്ഖിതാ ഞാതിരക്ഖിതാ ഗോത്തരക്ഖിതാ ധമ്മരക്ഖിതാ സസ്സാമികാ സപരിദണ്ഡാ അന്തമസോ മാലാഗുളപരിക്ഖിത്താപി, തഥാരൂപാസു ന ചാരിത്തം ആപജ്ജിതാ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, തിവിധം കായേന ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, ചതുബ്ബിധം വാചായ ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി. സഭാഗതോ വാ പരിസാഗതോ വാ, ഞാതിമജ്ഝഗതോ

വാ പൂഗമജ്ഝഗതോ വാ രാജകുലമജ്ഝഗതോ വാ, അഭിനീതോ സക്ഖിപുട്ഠോ - ‘ഏഹമ്ഭോ പുരിസ, യം ജാനാസി തം വദേഹീ’തി, സോ അജാനം വാ ആഹ - ‘ന ജാനാമീ’തി, ജാനം വാ ആഹ - ‘ജാനാമീ’തി, അപസ്സം വാ ആഹ - ‘ന പസ്സാമീ’തി, പസ്സം വാ ആഹ - ‘പസ്സാമീ’തി. ഇതി അത്തഹേതു വാ പരഹേതു വാ ആമിസകിഞ്ചിക്ഖഹേതു വാ ന സമ്പജാനമുസാ ഭാസിതാ ഹോതി.

“പിസുണം വാചം പഹായ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഇതോ സുത്വാ ന അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ, അമുത്ര വാ സുത്വാ ന ഇമേസം അക്ഖാതാ അമൂസം ഭേദായ. ഇതി ഭിന്നാനം വാ സന്ധാതാ, സഹിതാനം വാ അനുപ്പദാതാ, സമഗ്ഗാരാമോ സമഗ്ഗരതോ സമഗ്ഗനന്ദീ സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

“ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി. യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ - തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി.

“സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി. കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, ചതുബ്ബിധം വാചായ ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, തിവിധം മനസാ ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, യം തം പരസ്സ പരവിത്തൂപകരണം തം നാഭിജ്ഝാതാ ഹോതി - ‘അഹോ വത യം പരസ്സ തം മമസ്സാ’തി!

“അബ്യാപന്നചിത്തോ ഖോ പന ഹോതി അപ്പദുട്ഠമനസങ്കപ്പോ - ‘ഇമേ സത്താ അവേരാ അബ്യാബജ്ഝാ അനീഘാ സുഖീ അത്താനം പരിഹരന്തൂ’തി.

“സമ്മാദിട്ഠികോ ഖോ പന ഹോതി അവിപരീതദസ്സനോ - ‘അത്ഥി ദിന്നം അത്ഥി യിട്ഠം അത്ഥി ഹുതം, അത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, അത്ഥി അയം ലോകോ അത്ഥി പരോ ലോകോ, അത്ഥി മാതാ അത്ഥി പിതാ, അത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ, അത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ സമ്മാപടിപന്നാ യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ’തി. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, തിവിധം മനസാ ധമ്മചരിയാസമചരിയാ ഹോതി.

“ഏവം ധമ്മചരിയാസമചരിയാഹേതു ഖോ, ഗഹപതയോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി.

൪൪൨. “ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഖത്തിയമഹാസാലാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഖത്തിയമഹാസാലാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാനം...പേ... ഗഹപതിമഹാസാലാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഗഹപതിമഹാസാലാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ താവതിംസാനം ദേവാനം...പേ... യാമാനം ദേവാനം... തുസിതാനം ദേവാനം... നിമ്മാനരതീനം ദേവാനം... പരനിമ്മിതവസവത്തീനം ദേവാനം... ബ്രഹ്മകായികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മകായികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ആഭാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ആഭാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ പരിത്താഭാനം ദേവാനം...പേ... അപ്പമാണാഭാനം ദേവാനം... ആഭസ്സരാനം ദേവാനം... പരിത്തസുഭാനം ദേവാനം... അപ്പമാണസുഭാനം ദേവാനം... സുഭകിണ്ഹാനം ദേവാനം... വേഹപ്ഫലാനം ദേവാനം... അവിഹാനം ദേവാനം... അതപ്പാനം ദേവാനം... സുദസ്സാനം ദേവാനം... സുദസ്സീനം ദേവാനം... അകനിട്ഠാനം ദേവാനം... ആകാസാനഞ്ചായതനൂപഗാനം ദേവാനം... വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനൂപഗാനം ദേവാനം ... ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം... നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ’’തി.

൪൩൩. ഏവം വുത്തേ, സാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ, ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി. ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏതേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ [പാണുപേതം (ക॰)] സരണം ഗതേ''തി.

സാലേയ്യകസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. വേരഞ്ജകസുത്തം

൪൪൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന വേരഞ്ജകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ സാവത്ഥിയം പടിവസന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അസ്സോസും ഖോ വേരഞ്ജകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം; കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി'. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

അഥ ഖോ വേരഞ്ജകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതോ സന്തികേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ വേരഞ്ജകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''കോ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന മിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി? കോ പന, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന മിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തീ''തി?

''അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു ഖോ, ഗഹപതയോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി. ധമ്മചരിയാസമചരിയാഹേതു ഖോ, ഗഹപതയോ , ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തീ''തി.

“ന ഖോ മയം ഇമസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമ. സാധു നോ ഭവം ഗോതമോ തഥാ ധമ്മം ദേസേതു യഥാ മയം ഇമസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം അവിഭത്തസ്സ, വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനേയ്യാമാ”തി. “തേന ഹി, ഗഹപതയോ, സുണാഥ സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം ഭോ”തി ഖോ വേരഞ്ജകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൪൯. “തിവിധം ഖോ, ഗഹപതയോ, കായേന അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി, ചതുബ്ബിധം വാചായ അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി, തിവിധം മനസാ അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ , തിവിധം കായേന അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി. ലുദ്ദോ ലോഹിതപാണി ഹതപ്പഹതേ നിവിട്ഠോ അദയാപന്നോ പാണഭൂതേസു. അദിന്നാദായീ ഖോ പന ഹോതി. യം തം പരസ്സ പരവിത്തൂപകരണം... തം അദിന്നം ഥേയ്യസങ്ഖാതം ആദാതാ ഹോതി. കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഖോ പന ഹോതി. യാ താ മാതുരക്ഖിതാ... തഥാരൂപാസു ചാരിത്തം ആപജ്ജിതാ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, തിവിധം കായേന അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, ചതുബ്ബിധം വാചായ അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ മുസാവാദീ ഹോതി. സഭാഗതോ വാ... സമ്പജാനമുസാ ഭാസിതാ ഹോതി. പിസുണവാചോ ഖോ പന ഹോതി. ഇതോ സുത്വാ അമുത്ര അക്ഖാതാ... വഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. ഫരുസവാചോ ഖോ പന ഹോതി. യാ സാ വാചാ അണ്ഡകാ കക്കസാ... തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. സമ്ഫപ്പലാപീ ഖോ പന ഹോതി. അകാലവാദീ... അപരിയന്തവതിം അനത്ഥസംഹിതം. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, ചതുബ്ബിധം വാചായ അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, തിവിധം മനസാ അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ അഭിജ്ഝാലു ഹോതി...പേ०... തം മമസ്സാ’തി. ബ്യാപന്നചിത്തോ ഖോ പന ഹോതി പദുട്ഠമനസങ്കപ്പോ - ഇമേ സത്താ ഹഞ്ഞന്തു വാ... മാ വാ അഹേസു’ന്തി. മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഖോ പന ഹോതി വിപരീതദസ്സനോ - ‘നത്ഥി ദിന്നം, നത്ഥി യിട്ഠം... സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ’തി. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, തിവിധം മനസാ അധമ്മചാരീ വിസമചാരീ ഹോതി.

“ഏവം അധമ്മചരിയാവിസമചരിയാഹേതു ഖോ, ഗഹപതയോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി.

൪൦. “തിവിധം ഖോ, ഗഹപതയോ, കായേന ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി, ചതുബ്ബിധം വാചായ ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി, തിവിധം മനസാ ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, തിവിധം കായേന ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി. അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, യം തം പരസ്സ... തം നാദിന്നം ഥേയ്യസങ്ഖാതം ആദാതാ ഹോതി. കാമേസുമിച്ഛാചാരം പഹായ... തഥാരൂപാസു ന ചാരിത്തം ആപജ്ജിതാ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, തിവിധം കായേന ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, ചതുബ്ബിധം വാചായ ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി. സഭാഗതോ വാ...പേ॰... ന സമ്പജാനമുസാ ഭാസിതാ ഹോതി. പിസുണം വാചം പഹായ... സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. ഫരുസം വാചം പഹായ... തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ... കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം . ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, ചതുബ്ബിധം വാചായ ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, തിവിധം മനസാ ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, ഏകച്ചോ അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി. യം തം പരസ്സ പരവിത്തൂപകരണം തം നാഭിജ്ഝാതാ ഹോതി ‘അഹോ വത യം പരസ്സ, തം മമസ്സാ’തി. അബ്യാപന്നചിത്തോ ഖോ പന ഹോതി അപ്പദുട്ഠമനസങ്കപ്പോ - ‘ഇമേ സത്താ അവേരാ അബ്യാബജ്ഝാ അനീഘാ സുഖീ അത്താനം പരിഹരന്തൂ’തി. സമ്മാദിട്ഠികോ ഖോ പന ഹോതി അവിപരീതദസ്സനോ - ‘അത്ഥി ദിന്നം, അത്ഥി യിട്ഠം... സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തീ’തി. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, തിവിധം മനസാ ധമ്മചാരീ സമചാരീ ഹോതി.

‘‘ഏവം ധമ്മചരിയാസമചരിയാഹേതു ഖോ, ഗഹപതയോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി.

൪൪൭. ‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഖത്തിയമഹാസാലാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി ; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഖത്തിയമഹാസാലാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാനം ഗഹപതിമഹാസാലാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ഗഹപതിമഹാസാലാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു ? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ക്ഷേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ താവതിംസാനം ദേവാനം... യാമാനം ദേവാനം... തുസിതാനം ദേവാനം... നിമ്മാനരതീനം ദേവാനം... പരനിമ്മിതവസവത്തീനം ദേവാനം... ബ്രഹ്മകായികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മകായികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ആഭാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ആഭാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ, ഗഹപതയോ, ധമ്മചാരീ സമചാരീ ‘അഹോ വതാഹം കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ പരിത്താഭാനം ദേവാനം...പേ॰... അപ്പമാണാഭാനം ദേവാനം... ആഭസ്സരാനം ദേവാനം... പരിത്തസുഭാനം ദേവാനം... അപ്പമാണസുഭാനം ദേവാനം... സുഭകിണ്ഹാനം ദേവാനം ... വേഹപ്ഫലാനം ദേവാനം... അവിഹാനം ദേവാനം... അതപ്പാനം ദേവാനം... സുദസ്സാനം ദേവാനം... സുദസ്സീനം ദേവാനം... അകനിട്ഠാനം ദേവാനം... ആകാസാനഞ്ചായതനൂപഗാനം ദേവാനം... വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനൂപഗാനം ദേവാനം... ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം... നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, യം സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ.

‘‘ആകങ്ഖേയ്യ ചേ ഗഹപതയോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ - ‘അഹോ വതാഹം ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി; ഠാനം ഖോ പനേതം വിജ്ജതി, ‘യം സോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ ധമ്മചാരീ സമചാരീ’’’തി.

ൻ്വ. ഏവം വുത്തേ, വേരഞ്ജകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ, ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏതേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ സരണം ഗതേ’’തി.

വേരഞ്ജകസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. മഹാവേദല്ലസുത്തം

ർൻ. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച -

"'ദുപ്പഞ്ഞോ ദുപ്പഞ്ഞോ'തി, ആവുസോ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, ദുപ്പഞ്ഞോതി വുച്ചതീ"തി?

"'നപ്പജാനാതി നപ്പജാനാതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ ദുപ്പഞ്ഞോതി വുച്ചതി.

"കിഞ്ച നപ്പജാനാതി? 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി നപ്പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി നപ്പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി നപ്പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി നപ്പജാനാതി. 'നപ്പജാനാതി നപ്പജാനാതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ ദുപ്പഞ്ഞോതി വുച്ചതീ"തി.

"'സാധാവുസോ'തി ഖോ ആയസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഉത്തരിം പഞ്ഹം അപുച്ഛി -

"'പഞ്ഞവാ പഞ്ഞവാ'തി, ആവുസോ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ഞവാതി വുച്ചതീ"തി?

"'പജാനാതി പജാനാതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ പഞ്ഞവാതി വുച്ചതി.

"കിഞ്ച പജാനാതി? 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി പജാനാതി. 'പജാനാതി പജാനാതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ പഞ്ഞവാതി വുച്ചതീ"തി.

"'വിഞ്ഞാണം വിഞ്ഞാണ'ന്തി, ആവുസോ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, വിഞ്ഞാണന്തി വുച്ചതീ"തി?

"'വിജാനാതി വിജാനാതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ വിഞ്ഞാണന്തി വുച്ചതി.

"കിഞ്ച വിജാനാതി? സുഖന്തിപി വിജാനാതി, ദുക്ഖന്തിപി വിജാനാതി, അദുക്ഖമസുഖന്തിപി വിജാനാതി. 'വിജാനാതി വിജാനാതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ വിഞ്ഞാണന്തി വുച്ചതീ"തി.

"യാ ചാവുസോ, പഞ്ഞാ യഞ്ച വിഞ്ഞാണം - ഇമേ ധമ്മാ സംസട്ഠാ ഉദാഹു വിസംസട്ഠാ? ലബ്ഭാ ച പനിമേസം ധമ്മാനം വിനിബ്ഭുജിത്വാ [വിനിബ്ഭുജ്ജിത്വാ വിനിബ്ഭുജ്ജിത്വാ (ക॰)] വിനിബ്ഭുജിത്വാ നാനാകരണം പഞ്ഞാപേതു"ന്തി? "യാ ചാവുസോ, പഞ്ഞാ യഞ്ച വിഞ്ഞാണം - ഇമേ ധമ്മാ

സംസട്ഠാ, നോ വിസംസട്ഠാ. ന ച ലബ്ഭാ ഇമേസം ധമ്മാനം വിനിബ്ഭുജിത്വാ വിനിബ്ഭുജിത്വാ നാനാകരണം പഞ്ഞാപേതും. യം ഹാവുസോ [യഞ്ചാവുസോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], പജാനാതി തം വിജാനാതി, യം വിജാനാതി തം പജാനാതി. തസ്മാ ഇമേ ധമ്മാ സംസട്ഠാ, നോ വിസംസട്ഠാ. ന ച ലബ്ഭാ ഇമേസം ധമ്മാനം വിനിബ്ഭുജിത്വാ വിനിബ്ഭുജിത്വാ നാനാകരണം പഞ്ഞാപേതു''ന്തി.

''യാ ചാവുസോ, പഞ്ഞാ യഞ്ച വിഞ്ഞാണം - ഇമേസം ധമ്മാനം സംസട്ഠാനം നോ വിസംസട്ഠാനം കിം നാനാകരണ''ന്തി? ''യാ ചാവുസോ, പഞ്ഞാ യഞ്ച വിഞ്ഞാണം - ഇമേസം ധമ്മാനം സംസട്ഠാനം നോ വിസംസട്ഠാനം പഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ, വിഞ്ഞാണം പരിഞ്ഞേയ്യം. ഇദം നേസം നാനാകരണ''ന്തി.

൪൫൦. '''വേദനാ വേദനാ'തി, ആവുസോ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ , വേദനാതി വുച്ചതീ''തി?

'''വേദേതി വേദേതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ വേദനാതി വുച്ചതി.

''കിഞ്ച വേദേതി? സുഖമ്പി വേദേതി, ദുക്ഖമ്പി വേദേതി, അദുക്ഖമസുഖമ്പി വേദേതി. 'വേദേതി വേദേതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ വേദനാതി വുച്ചതീ''തി.

'''സഞ്ഞാ സഞ്ഞാ'തി, ആവുസോ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, സഞ്ഞാതി വുച്ചതീ''തി?

'''സഞ്ജാനാതി സഞ്ജാനാതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ സഞ്ഞാതി വുച്ചതി.

''കിഞ്ച സഞ്ജാനാതി? നീലകമ്പി സഞ്ജാനാതി, പീതകമ്പി സഞ്ജാനാതി, ലോഹിതകമ്പി സഞ്ജാനാതി, ഓദാതമ്പി സഞ്ജാനാതി. 'സഞ്ജാനാതി സഞ്ജാനാതീ'തി ഖോ, ആവുസോ, തസ്മാ സഞ്ഞാതി വുച്ചതീ''തി.

''യാ ചാവുസോ, വേദനാ യാ ച സഞ്ഞാ യഞ്ച വിഞ്ഞാണം - ഇമേ ധമ്മാ സംസട്ഠാ ഉദാഹു വിസംസട്ഠാ? ലബ്ഭാ ച പനിമേസം ധമ്മാനം വിനിബ്ഭുജിത്വാ വിനിബ്ഭുജിത്വാ നാനാകരണം പഞ്ഞാപേതു''ന്തി? ''യാ ചാവുസോ, വേദനാ യാ ച സഞ്ഞാ യഞ്ച വിഞ്ഞാണം - ഇമേ ധമ്മാ സംസട്ഠാ, നോ വിസംസട്ഠാ. ന ച ലബ്ഭാ ഇമേസം ധമ്മാനം വിനിബ്ഭുജിത്വാ വിനിബ്ഭുജിത്വാ നാനാകരണം പഞ്ഞാപേതും. യം ഹാവുസോ [യഞ്ചാവുസോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], വേദേതി തം സഞ്ജാനാതി, യം സഞ്ജാനാതി തം വിജാനാതി. തസ്മാ ഇമേ ധമ്മാ സംസട്ഠാ നോ വിസംസട്ഠാ. ന ച ലബ്ഭാ ഇമേസം ധമ്മാനം വിനിബ്ഭുജിത്വാ വിനിബ്ഭുജിത്വാ നാനാകരണം പഞ്ഞാപേതു''ന്തി.

൪൫൧. ''നിസ്സട്ഠേന ഹാവുസോ [നിസ്സട്ഠേന പനാവുസോ (?)], പഞ്ചഹി ഇന്ദ്രിയേഹി പരിസുദ്ധേന മനോവിഞ്ഞാണേന കിം നേയ്യ''ന്തി?

"നിസ്സട്ഠേന ആവുസോ, പഞ്ചഹി ഇന്ദ്രിയേഹി പരിസുദ്ധേന മനോവിഞ്ഞാണേന 'അനന്തോ ആകാസോ'തി ആകാസാനഞ്ചായതനം നേയ്യം, 'അനന്തം വിഞ്ഞാണ'ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം നേയ്യം, 'നത്ഥി കിഞ്ചീ'തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം നേയ്യ"ന്തി.

"നേയ്യം പനാവുസോ, ധമ്മം കേന പജാനാതീ"തി?

"നേയ്യം ഖോ, ആവുസോ, ധമ്മം പഞ്ഞാചക്ഖുനാ പജാനാതീ"തി.

"പഞ്ഞാ പനാവുസോ, കിമത്ഥിയാ"തി?

"പഞ്ഞാ ഖോ, ആവുസോ, അഭിഞ്ഞത്ഥാ പരിഞ്ഞത്ഥാ പഹാനത്ഥാ"തി.

൪൫൨. "കതി പനാവുസോ, പച്ചയാ സമ്മാദിട്ഠിയാ ഉപ്പാദായാ"തി?

"ദ്വേ ഖോ, ആവുസോ, പച്ചയാ സമ്മാദിട്ഠിയാ ഉപ്പാദായ - പരതോ ച ഘോസോ, യോനിസോ ച മനസികാരോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, ദ്വേ പച്ചയാ സമ്മാദിട്ഠിയാ ഉപ്പാദായാ"തി.

"കതിഹി പനാവുസോ, അങ്ഗേഹി അനുഗ്ഗഹിതാ സമ്മാദിട്ഠി ചേതോവിമുത്തിഫലാ ച ഹോതി ചേതോവിമുത്തിഫലാനിസംസാ ച, പഞ്ഞാവിമുത്തിഫലാ ച ഹോതി പഞ്ഞാവിമുത്തിഫലാനിസംസാ ചാ"തി?

"പഞ്ചഹി ഖോ, ആവുസോ, അങ്ഗേഹി അനുഗ്ഗഹിതാ സമ്മാദിട്ഠി ചേതോവിമുത്തിഫലാ ച ഹോതി ചേതോവിമുത്തിഫലാനിസംസാ ച, പഞ്ഞാവിമുത്തിഫലാ ച ഹോതി പഞ്ഞാവിമുത്തിഫലാനിസംസാ ച. ഇധാവുസോ, സമ്മാദിട്ഠി സീലാനുഗ്ഗഹിതാ ച ഹോതി, സുതാനുഗ്ഗഹിതാ ച ഹോതി, സാകച്ഛാനുഗ്ഗഹിതാ ച ഹോതി, സമഥാനുഗ്ഗഹിതാ ച ഹോതി, വിപസ്സനാനുഗ്ഗഹിതാ ച ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചഹങ്ഗേഹി അനുഗ്ഗഹിതാ സമ്മാദിട്ഠി ചേതോവിമുത്തിഫലാ ച ഹോതി ചേതോവിമുത്തിഫലാനിസംസാ ച, പഞ്ഞാവിമുത്തിഫലാ ച ഹോതി പഞ്ഞാവിമുത്തിഫലാനിസംസാ ചാ"തി.

൪൫൩. "കതി പനാവുസോ, ഭവാ"തി?

"തയോമേ, ആവുസോ, ഭവാ - കാമഭവോ , രൂപഭവോ, അരൂപഭവോ"തി.

"കഥം പനാവുസോ, ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ഹോതീ"തി?

"അവിജ്ജാനീവരണാനം ഖോ, ആവുസോ, സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം തത്രതത്രാഭിനന്ദനാ - ഏവം ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ഹോതീ"തി.

"കഥം പനാവുസോ, ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ന ഹോതീ"തി?

"അവിജ്ജാവിരാഗാ ഖോ, ആവുസോ, വിജ്ജുപ്പാദാ തണ്ഹാനിരോധാ - ഏവം ആയതിം പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തി ന ഹോതീ"തി.

൪൫൪. "കതമം പനാവുസോ, പഠമം ഝാന"ന്തി?

“ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി - ഇദം വുച്ചതി, ആവുസോ, പഠമം ഝാന”ന്തി.

“പഠമം പനാവുസോ, ഝാനം കതിഅങ്ഗിക”ന്തി?

“പഠമം ഖോ, ആവുസോ, ഝാനം പഞ്ചങ്ഗികം. ഇധാവുസോ, പഠമം ഝാനം സമാപന്നസ്സ ഭിക്ഖുനോ വിതക്കോ ച വത്തതി, വിചാരോ ച പീതി ച സുഖഞ്ച ചിത്തേകഗ്ഗതാ ച. പഠമം ഖോ, ആവുസോ, ഝാനം ഏവം പഞ്ചങ്ഗിക”ന്തി.

“പഠമം പനാവുസോ, ഝാനം കതങ്ഗവിപ്പഹീനം കതങ്ഗസമന്നാഗത”ന്തി?

“പഠമം ഖോ, ആവുസോ, ഝാനം പഞ്ചങ്ഗവിപ്പഹീനം, പഞ്ചങ്ഗസമന്നാഗതം. ഇധാവുസോ, പഠമം ഝാനം സമാപന്നസ്സ ഭിക്ഖുനോ കാമച്ഛന്ദോ പഹീനോ ഹോതി, ബ്യാപാദോ പഹീനോ ഹോതി, ഥിനമിദ്ധം പഹീനം ഹോതി, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹീനം ഹോതി, വിചികിച്ഛാ പഹീനാ ഹോതി; വിതക്കോ ച വത്തതി, വിചാരോ ച പീതി ച സുഖഞ്ച ചിത്തേകഗ്ഗതാ ച. പഠമം ഖോ, ആവുസോ, ഝാനം ഏവം പഞ്ചങ്ഗവിപ്പഹീനം പഞ്ചങ്ഗസമന്നാഗത”ന്തി.

൪൫൫. “പഞ്ചിമാനി , ആവുസോ, ഇന്ദ്രിയാനി നാനാവിസയാനി നാനാഗോചരാനി, ന അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോന്തി, സേയ്യഥിദം - ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം. ഇമേസം ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം നാനാവിസയാനം നാനാഗോചരാനം, ന അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോന്താനം, കിം പടിസരണം, കോ ച നേസം ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോതീ”തി?

“പഞ്ചിമാനി, ആവുസോ, ഇന്ദ്രിയാനി നാനാവിസയാനി നാനാഗോചരാനി, ന അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോന്തി, സേയ്യഥിദം - ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം. ഇമേസം ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം നാനാവിസയാനം നാനാഗോചരാനം, ന അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോന്താനം, മനോ പടിസരണം, മനോ ച നേസം ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോതീ”തി.

൪൫൬. “പഞ്ചിമാനി, ആവുസോ, ഇന്ദ്രിയാനി, സേയ്യഥിദം - ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം. ഇമാനി ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി കിം പടിച്ച തിട്ഠന്തീ”തി?

“പഞ്ചിമാനി, ആവുസോ, ഇന്ദ്രിയാനി, സേയ്യഥിദം - ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം. ഇമാനി ഖോ, ആവുസോ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ആയും പടിച്ച തിട്ഠന്തീ”തി.

“ആയു പനാവുസോ, കിം പടിച്ച തിട്ഠതീ”തി?

“ആയു ഉസ്മം പടിച്ച തിട്ഠതീ”തി.

“ഉസ്മാ പനാവുസോ, കിം പടിച്ച തിട്ഠതീ”തി?

“ഉസ്മാ ആയും പടിച്ച തിട്ഠതീ”തി.

“ഇദാനേവ ഖോ മയം, ആവുസോ, ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം ഏവം ആജാനാമ - ‘ആയു ഉസ്മം പടിച്ച തിട്ഠതീ’തി. ഇദാനേവ പന മയം, ആവുസോ, ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം ഏവം ആജാനാമ - ‘ഉസ്മാ ആയും പടിച്ച തിട്ഠതീ’തി.

“യഥാ കഥം പനാവുസോ, ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ”തി?

“തേന ഹാവുസോ, ഉപമം തേ കരിസ്സാമി; ഉപമായപിധേകച്ചേ വിഞ്ഞൂ പുരിസാ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനന്തി. സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, തേലപ്പദീപസ്സ ഝായതോ അച്ചിം പടിച്ച ആഭാ പഞ്ഞായതി, ആഭം പടിച്ച അച്ചി പഞ്ഞായതി; ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, ആയു ഉസ്മം പടിച്ച തിട്ഠതി, ഉസ്മാ ആയും പടിച്ച തിട്ഠതീ”തി.

൪൫൭. “തേവ നു ഖോ, ആവുസോ, ആയുസങ്ഖാരാ, തേ വേദനിയാ ധമ്മാ ഉദാഹു അഞ്ഞേ ആയുസങ്ഖാരാ അഞ്ഞേ വേദനിയാ ധമ്മാ”തി? “ന ഖോ , ആവുസോ, തേവ ആയുസങ്ഖാരാ തേ വേദനിയാ ധമ്മാ. തേ ച ഹാവുസോ, ആയുസങ്ഖാരാ അഭവിംസു തേ വേദനിയാ ധമ്മാ, ന യിദം സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപന്നസ്സ ഭിക്ഖുനോ വുട്ഠാനം പഞ്ഞായേഥ. യസ്മാ ച ഖോ, ആവുസോ, അഞ്ഞേ ആയുസങ്ഖാരാ അഞ്ഞേ വേദനിയാ ധമ്മാ, തസ്മാ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപന്നസ്സ ഭിക്ഖുനോ വുട്ഠാനം പഞ്ഞായതീ”തി.

“യദാ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമം കായം കതി ധമ്മാ ജഹന്തി; അഥായം കായോ ഉജ്ഝിതോ അവക്ഖിത്തോ സേതി, യഥാ കട്ഠം അചേതന”ന്തി?

“യദാ ഖോ, ആവുസോ, ഇമം കായം തയോ ധമ്മാ ജഹന്തി - ആയു ഉസ്മാ ച വിഞ്ഞാണം; അഥായം കായോ ഉജ്ഝിതോ അവക്ഖിത്തോ സേതി, യഥാ കട്ഠം അചേതന”ന്തി.

“യ്വായം, ആവുസോ, മതോ കാലങ്കതോ, യോ ചായം ഭിക്ഖു സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപന്നോ - ഇമേസം കിം നാനാകരണ”ന്തി?

“യ്വായം, ആവുസോ, മതോ കാലങ്കതോ തസ്സ കായസങ്ഖാരാ നിരുദ്ധാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ , വചീസങ്ഖാരാ നിരുദ്ധാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ, ചിത്തസങ്ഖാരാ നിരുദ്ധാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ, ആയു പരിക്ഖീണോ, ഉസ്മാ വൂപസന്താ, ഇന്ദ്രിയാനി പരിഭിന്നാനി. യോ ചായം ഭിക്ഖു സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപന്നോ തസ്സപി കായസങ്ഖാരാ നിരുദ്ധാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ, വചീസങ്ഖാരാ നിരുദ്ധാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ, ചിത്തസങ്ഖാരാ നിരുദ്ധാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ, ആയു ന പരിക്ഖീണോ, ഉസ്മാ അവൂപസന്താ, ഇന്ദ്രിയാനി വിപ്പസന്നാനി. യ്വായം, ആവുസോ, മതോ കാലങ്കതോ, യോ ചായം ഭിക്ഖു സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപന്നോ - ഇദം നേസം നാനാകരണ”ന്തി.

ൿര്വ. "കതി പനാവുസോ, പച്ചയാ അദുക്ഖമസുഖായ ചേതോവിമുത്തിയാ സമാപത്തിയാ"തി?

"ചത്താരോ ഖോ, ആവുസോ, പച്ചയാ അദുക്ഖമസുഖായ ചേതോവിമുത്തിയാ സമാപത്തിയാ. ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, ചത്താരോ പച്ചയാ അദുക്ഖമസുഖായ ചേതോവിമുത്തിയാ സമാപത്തിയാ"തി.

"കതി പനാവുസോ, പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ സമാപത്തിയാ"തി?

"ദ്വേ ഖോ, ആവുസോ, പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ സമാപത്തിയാ - സബ്ബനിമിത്താനഞ്ച അമനസികാരോ, അനിമിത്തായ ച ധാതുയാ മനസികാരോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, ദ്വേ പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ സമാപത്തിയാ"തി.

"കതി പനാവുസോ, പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ ഠിതിയാ"തി?

"തയോ ഖോ, ആവുസോ, പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ ഠിതിയാ - സബ്ബനിമിത്താനഞ്ച അമനസികാരോ, അനിമിത്തായ ച ധാതുയാ മനസികാരോ, പുബ്ബേ ച അഭിസങ്ഖാരോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, തയോ പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ ഠിതിയാ"തി.

"കതി പനാവുസോ, പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ വുട്ഠാനായാ"തി?

"ദ്വേ ഖോ, ആവുസോ, പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ വുട്ഠാനായ - സബ്ബനിമിത്താനഞ്ച മനസികാരോ, അനിമിത്തായ ച ധാതുയാ അമനസികാരോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, ദ്വേ പച്ചയാ അനിമിത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ വുട്ഠാനായാ"തി.

ൿരൻ. "യാ ചായം, ആവുസോ, അപ്പമാണാ ചേതോവിമുത്തി, യാ ച ആകിഞ്ചഞ്ഞാ ചേതോവിമുത്തി, യാ ച സുഞ്ഞതാ ചേതോവിമുത്തി, യാ ച അനിമിത്താ ചേതോവിമുത്തി - ഇമേ ധമ്മാ നാനാത്ഥാ ചേവ നാനാബ്യഞ്ജനാ ച ഉദാഹു ഏകത്ഥാ ബ്യഞ്ജനമേവ നാന"ന്തി?

"യാ ചായം, ആവുസോ, അപ്പമാണാ ചേതോവിമുത്തി, യാ ച ആകിഞ്ചഞ്ഞാ ചേതോവിമുത്തി, യാ ച സുഞ്ഞതാ ചേതോവിമുത്തി, യാ ച അനിമിത്താ ചേതോവിമുത്തി - അത്ഥി ഖോ, ആവുസോ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ ഇമേ ധമ്മാ നാനാത്ഥാ ചേവ നാനാബ്യഞ്ജനാ ച; അത്ഥി ച ഖോ, ആവുസോ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ ഇമേ ധമ്മാ ഏകത്ഥാ, ബ്യഞ്ജനമേവ നാനം".

“കതമോ ചാവുസോ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ ഇമേ ധമ്മാ നാനാത്ഥാ ചേവ നാനാബ്യഞ്ജനാ ച”?

“ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. അയം വുച്ചതാവുസോ, അപ്പമാണാ ചേതോവിമുത്തി”.

“കതമാ ചാവുസോ, ആകിഞ്ചഞ്ഞാ ചേതോവിമുത്തി”?

“ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ നത്ഥി കിഞ്ചീതി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതാവുസോ, ആകിഞ്ചഞ്ഞാ ചേതോവിമുത്തി”.

“കതമാ ചാവുസോ, സുഞ്ഞതാ ചേതോവിമുത്തി”?

“ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘സുഞ്ഞമിദം അത്തേന വാ അത്തനിയേന വാ’തി. അയം വുച്ചതാവുസോ, സുഞ്ഞതാ ചേതോവിമുത്തി”.

“കതമാ ചാവുസോ, അനിമിത്താ ചേതോവിമുത്തി”?

“ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു സബ്ബനിമിത്താനം അമനസികാരാ അനിമിത്തം ചേതോസമാധിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതാവുസോ, അനിമിത്താ ചേതോവിമുത്തി. അയം ഖോ, ആവുസോ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ ഇമേ ധമ്മാ നാനാത്ഥാ ചേവ നാനാബ്യഞ്ജനാ ച”.

“കതമോ ചാവുസോ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ ഇമേ ധമ്മാ ഏകത്ഥാ ബ്യഞ്ജനമേവ നാനം”?

“രാഗോ ഖോ, ആവുസോ, പമാണകരണോ, ദോസോ പമാണകരണോ, മോഹോ പമാണകരണോ. തേ ഖീണാസവസ്സ ഭിക്ഖുനോ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. യാവതാ ഖോ, ആവുസോ, അപ്പമാണാ ചേതോവിമുത്തിയോ, അകുപ്പാ താസം ചേതോവിമുത്തി അഗ്ഗമക്ഖായതി. സാ ഖോ പനാകുപ്പാ ചേതോവിമുത്തി സുഞ്ഞാ രാഗേന, സുഞ്ഞാ ദോസേന, സുഞ്ഞാ മോഹേന. രാഗോ ഖോ, ആവുസോ, കിഞ്ചനോ, ദോസോ കിഞ്ചനോ, മോഹോ കിഞ്ചനോ. തേ ഖീണാസവസ്സ ഭിക്ഖുനോ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. യാവതാ ഖോ, ആവുസോ, ആകിഞ്ചഞ്ഞാ ചേതോവിമുത്തിയോ, അകുപ്പാ താസം ചേതോവിമുത്തി അഗ്ഗമക്ഖായതി. സാ ഖോ പനാകുപ്പാ ചേതോവിമുത്തി സുഞ്ഞാ രാഗേന,

സുഞ്ഞാ ദോസേന , സുഞ്ഞാ മോഹേന. രാഗോ ഖോ, ആവുസോ, നിമിത്തകരണോ, ദോസോ നിമിത്തകരണോ, മോഹോ നിമിത്തകരണോ. തേ ഖീണാസവസ്സ ഭിക്ഖുനോ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. യാവതാ ഖോ, ആവുസോ, അനിമിത്താ ചേതോവിമുത്തിയോ, അകുപ്പാ താസം ചേതോവിമുത്തി അഗ്ഗമക്ഖായതി. സാ ഖോ പനാകുപ്പാ ചേതോവിമുത്തി സുഞ്ഞാ രാഗേന, സുഞ്ഞാ ദോസേന, സുഞ്ഞാ മോഹേന. അയം ഖോ, ആവുസോ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ ഇമേ ധമ്മാ ഏകത്ഥാ ബ്യഞ്ജനമേവ നാന''ന്തി.

ഇദമവോചായസ്മാ സാരിപുത്തോ. അത്തമനോ ആയസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

മഹാവേദല്ലസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. ചൂളവേദല്ലസുത്തം

൪൬൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ വിസാഖോ ഉപാസകോ യേന ധമ്മദിന്നാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ധമ്മദിന്നം ഭിക്ഖുനിം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വിസാഖോ ഉപാസകോ ധമ്മദിന്നം ഭിക്ഖുനിം ഏതദവോച - '''സക്കായോ സക്കായോ'തി, അയ്യേ, വുച്ചതി. കതമോ നു ഖോ, അയ്യേ, സക്കായോ വുത്തോ ഭഗവതാ''തി? ''പഞ്ച ഖോ ഇമേ, ആവുസോ വിസാഖ, ഉപാദാനക്ഖന്ധാ സക്കായോ വുത്തോ ഭഗവതാ, സേയ്യഥിദം - രൂപുപാദാനക്ഖന്ധോ, വേദനുപാദാനക്ഖന്ധോ, സഞ്ഞുപാദാനക്ഖന്ധോ, സങ്ഖാരുപാദാനക്ഖന്ധോ, വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധോ. ഇമേ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ സക്കായോ വുത്തോ ഭഗവതാ''തി.

''സാധയ്യേ''തി ഖോ വിസാഖോ ഉപാസകോ ധമ്മദിന്നായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ധമ്മദിന്നം ഭിക്ഖുനിം ഉത്തരിം പഞ്ഹം അപുച്ഛി - '''സക്കായസമുദയോ സക്കായസമുദയോ'തി, അയ്യേ, വുച്ചതി. കതമോ നു ഖോ, അയ്യേ, സക്കായസമുദയോ വുത്തോ ഭഗവതാ''തി? ''യായം, ആവുസോ വിസാഖ, തണ്ഹാ പോനോബ്ഭവികാ നന്ദീരാഗസഹഗതാ തത്രതത്രാഭിനന്ദിനീ, സേയ്യഥിദം - കാമതണ്ഹാ ഭവതണ്ഹാ വിഭവതണ്ഹാ; അയം ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, സക്കായസമുദയോ വുത്തോ ഭഗവതാ''തി.

'''സക്കായനിരോധോ സക്കായനിരോധോ'തി, അയ്യേ, വുച്ചതി. കതമോ നു ഖോ, അയ്യേ, സക്കായനിരോധോ വുത്തോ ഭഗവതാ''തി?

''യോ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, തസ്സായേവ തണ്ഹായ അസേസവിരാഗനിരോധോ ചാഗോ പടിനിസ്സഗ്ഗോ മുത്തി അനാലയോ; അയം ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, സക്കായനിരോധോ വുത്തോ ഭഗവതാ''തി.

'''സക്കായനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ സക്കായനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി, അയ്യേ, വുച്ചതി. കതമാ നു ഖോ, അയ്യേ, സക്കായനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വുത്താ ഭഗവതാ''തി?

“അയമേവ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സക്കായനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ വുത്താ ഭഗവതാ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധീ”തി.

“തഞ്ഞേവ നു ഖോ, അയ്യേ, ഉപാദാനം തേ [തേവ (സീ॰)] പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ ഉദാഹു അഞ്ഞത്ര പഞ്ചഹുപാദാനക്ഖന്ധേഹി ഉപാദാന”ന്തി? “ന ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, തഞ്ഞേവ ഉപാദാനം തേ പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ, നാപി അഞ്ഞത്ര പഞ്ചഹുപാദാനക്ഖന്ധേഹി ഉപാദാനം. യോ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു ഛന്ദരാഗോ തം തത്ഥ ഉപാദാന”ന്തി.

൪൬൫. “കഥം പനായ്യേ, സക്കായദിട്ഠി ഹോതീ”തി? “ഇധാവുസോ വിസാഖ, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ, അരിയാനം അദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ അകോവിദോ അരിയധമ്മേ അവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം അദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ അകോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ അവിനീതോ, രൂപം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, രൂപവന്തം വാ അത്താനം, അത്തനി വാ രൂപം, രൂപസ്മിം വാ അത്താനം. വേദനം…പേ॰… സഞ്ഞം… സങ്ഖാരേ… വിഞ്ഞാണം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, വിഞ്ഞാണവന്തം വാ അത്താനം, അത്തനി വാ വിഞ്ഞാണം, വിഞ്ഞാണസ്മിം വാ അത്താനം. ഏവം ഖോ , ആവുസോ വിസാഖ, സക്കായദിട്ഠി ഹോതീ”തി.

“കഥം പനായ്യേ, സക്കായദിട്ഠി ന ഹോതീ”തി?

“ഇധാവുസോ വിസാഖ, സുതവാ അരിയസാവകോ, അരിയാനം ദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ കോവിദോ അരിയധമ്മേ സുവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം ദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ കോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ സുവിനീതോ, ന രൂപം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, ന രൂപവന്തം വാ അത്താനം, ന അത്തനി വാ രൂപം, ന രൂപസ്മിം വാ അത്താനം. ന വേദനം…പേ॰… ന സഞ്ഞം… ന സങ്ഖാരേ…പേ॰… ന വിഞ്ഞാണം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, ന വിഞ്ഞാണവന്തം വാ അത്താനം , ന അത്തനി വാ വിഞ്ഞാണം, ന വിഞ്ഞാണസ്മിം വാ അത്താനം. ഏവം ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, സക്കായദിട്ഠി ന ഹോതീ”തി.

൪൬൬. “കതമോ പനായ്യേ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ”തി?

“അയമേവ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധീ”തി. “അരിയോ പനായ്യേ, അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സങ്ഖതോ ഉദാഹു അസങ്ഖതോ”തി?

“അരിയോ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സങ്ഖതോ”തി .

“അരിയേന നു ഖോ, അയ്യേ, അട്ഠങ്ഗികേന മഗ്ഗേന തയോ ഖന്ധാ സങ്ഗഹിതാ ഉദാഹു തീഹി ഖന്ധേഹി അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സങ്ഗഹിതോ”തി?

“ന ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, അരിയേന അട്ഠങ്ഗികേന മഗ്ഗേന തയോ ഖന്ധാ സങ്ഗഹിതാ; തീഹി ച ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, ഖന്ധേഹി അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സങ്ഗഹിതോ. യാ ചാവുസോ വിസാഖ, സമ്മാവാചാ യോ ച സമ്മാകമ്മന്തോ യോ ച സമ്മാആജീവോ ഇമേ ധമ്മാ സീലക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹിതാ. യോ ച സമ്മാവായാമോ യാ ച സമ്മാസതി യോ ച സമ്മാസമാധി ഇമേ ധമ്മാ സമാധിക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹിതാ. യാ ച സമ്മാദിട്ഠി യോ ച സമ്മാസങ്കപ്പോ, ഇമേ ധമ്മാ പഞ്ഞാക്ഖന്ധേ സങ്ഗഹിതാ”തി.

“കതമോ പനായ്യേ, സമാധി, കതമേ ധമ്മാ സമാധിനിമിത്താ, കതമേ ധമ്മാ സമാധിപരിക്ഖാരാ, കതമാ സമാധിഭാവനാ”തി?

“യാ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതാ അയം സമാധി; ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ സമാധിനിമിത്താ; ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനാ സമാധിപരിക്ഖാരാ. യാ തേസംയേവ ധമ്മാനം ആസേവനാ ഭാവനാ ബഹുലീകമ്മം, അയം ഏത്ഥ സമാധിഭാവനാ”തി.

൪൬൩. “കതി പനായ്യേ, സങ്ഖാരാ”തി?

“തയോമേ, ആവുസോ വിസാഖ, സങ്ഖാരാ - കായസങ്ഖാരോ, വചീസങ്ഖാരോ, ചിത്തസങ്ഖാരോ”തി.

“കതമോ പനായ്യേ, കായസങ്ഖാരോ, കതമോ വചീസങ്ഖാരോ, കതമോ ചിത്തസങ്ഖാരോ”തി?

“അസ്സാസപസ്സാസാ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, കായസങ്ഖാരോ, വിതക്കവിചാരാ വചീസങ്ഖാരോ, സഞ്ഞാ ച വേദനാ ച ചിത്തസങ്ഖാരോ”തി.

“കസ്മാ പനായ്യേ, അസ്സാസപസ്സാസാ കായസങ്ഖാരോ, കസ്മാ വിതക്കവിചാരാ വചീസങ്ഖാരോ, കസ്മാ സഞ്ഞാ ച വേദനാ ച ചിത്തസങ്ഖാരോ”തി?

“അസ്സാസപസ്സാസാ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, കായികാ ഏതേ ധമ്മാ കായപ്പടിബദ്ധാ, തസ്മാ അസ്സാസപസ്സാസാ കായസങ്ഖാരോ. പുബ്ബേ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വിതക്കേത്വാ വിചാരേത്വാ പച്ഛാ വാചം ഭിന്ദതി, തസ്മാ വിതക്കവിചാരാ വചീസങ്ഖാരോ. സഞ്ഞാ ച വേദനാ ച ചേതസികാ ഏതേ ധമ്മാ ചിത്തപ്പടിബദ്ധാ, തസ്മാ സഞ്ഞാ ച വേദനാ ച ചിത്തസങ്ഖാരോ”തി.

൪൬൪. “കഥം പനായ്യേ, സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തി ഹോതീ”തി?

“ന ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപജ്ജന്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഹോതി - ‘അഹം സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപജ്ജിസ്സ’ന്തി വാ, ‘അഹം സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപജ്ജാമീ’തി വാ, ‘അഹം സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപന്നോ’തി വാ. അഥ ഖ്വാസ്സ പുബ്ബേവ തഥാ ചിത്തം ഭാവിതം ഹോതി യം തം തഥത്തായ ഉപനേതീ”തി.

“സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപജ്ജന്തസ്സ പനായ്യേ, ഭിക്ഖുനോ കതമേ ധമ്മാ പഠമം നിരുജ്ഝന്തി - യദി വാ കായസങ്ഖാരോ, യദി വാ വചീസങ്ഖാരോ, യദി വാ ചിത്തസങ്ഖാരോ”തി? “സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപജ്ജന്തസ്സ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, ഭിക്ഖുനോ പഠമം നിരുജ്ഝതി വചീസങ്ഖാരോ, തതോ കായസങ്ഖാരോ, തതോ ചിത്തസങ്ഖാരോ”തി.

“കഥം പനായ്യേ, സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠാനം ഹോതീ”തി?

“ന ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠഹന്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ഹോതി - ‘അഹം സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠഹിസ്സ’ന്തി വാ, ‘അഹം സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠഹാമീ’തി വാ, ‘അഹം സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠിതോ’തി വാ. അഥ ഖ്വാസ്സ പുബ്ബേവ തഥാ ചിത്തം ഭാവിതം ഹോതി യം തം തഥത്തായ ഉപനേതീ”തി.

“സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠഹന്തസ്സ പനായ്യേ, ഭിക്ഖുനോ കതമേ ധമ്മാ പഠമം ഉപ്പജ്ജന്തി - യദി വാ കായസങ്ഖാരോ, യദി വാ വചീസങ്ഖാരോ, യദി വാ ചിത്തസങ്ഖാരോ”തി? “സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠഹന്തസ്സ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, ഭിക്ഖുനോ പഠമം ഉപ്പജ്ജതി ചിത്തസങ്ഖാരോ, തതോ കായസങ്ഖാരോ, തതോ വചീസങ്ഖാരോ”തി.

“സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠിതം പനായ്യേ, ഭിക്ഖും കതി ഫസ്സാ ഫുസന്തീ”തി? “സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠിതം ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, ഭിക്ഖും തയോ ഫസ്സാ ഫുസന്തി - സുഞ്ഞതോ ഫസ്സോ, അനിമിത്തോ ഫസ്സോ, അപ്പണിഹിതോ ഫസ്സോ”തി.

“സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠിതസ്സ പനായ്യേ, ഭിക്ഖുനോ കിംനിന്നം ചിത്തം ഹോതി കിംപോണം കിംപബ്ഭാര”ന്തി? “സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധസമാപത്തിയാ വുട്ഠിതസ്സ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, ഭിക്ഖുനോ വിവേകനിന്നം ചിത്തം ഹോതി, വിവേകപോണം വിവേകപബ്ഭാര”ന്തി.

ർന്ദ. “കതി പനായ്യേ, വേദനാ”തി?

“തിസ്സോ ഖോ ഇമാ, ആവുസോ വിസാഖ, വേദനാ - സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ”തി.

“കതമാ പനായ്യേ, സുഖാ വേദനാ, കതമാ ദുക്ഖാ വേദനാ, കതമാ അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ”തി?

“യം ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, കായികം വാ ചേതസികം വാ സുഖം സാതം വേദയിതം - അയം സുഖാ വേദനാ. യം ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, കായികം വാ ചേതസികം വാ ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം - അയം ദുക്ഖാ വേദനാ. യം ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, കായികം വാ ചേതസികം വാ നേവ സാതം നാസാതം വേദയിതം - അയം അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ”തി.

“സുഖാ പനായ്യേ, വേദനാ കിംസുഖാ കിംദുക്ഖാ, ദുക്ഖാ വേദനാ കിംസുഖാ കിംദുക്ഖാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ കിംസുഖാ കിംദുക്ഖാ”തി?

“സുഖാ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വേദനാ ഠിതിസുഖാ വിപരിണാമദുക്ഖാ; ദുക്ഖാ വേദനാ ഠിതിദുക്ഖാ വിപരിണാമസുഖാ ; അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ ഞാണസുഖാ അഞ്ഞാണദുക്ഖാ”തി.

“സുഖായ പനായ്യേ, വേദനായ കിം അനുസയോ അനുസേതി, ദുക്ഖായ വേദനായ കിം അനുസയോ അനുസേതി, അദുക്ഖമസുഖായ വേദനായ കിം അനുസയോ അനുസേതീ”തി?

“സുഖായ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വേദനായ രാഗാനുസയോ അനുസേതി, ദുക്ഖായ വേദനായ പടിഘാനുസയോ അനുസേതി, അദുക്ഖമസുഖായ വേദനായ അവിജ്ജാനുസയോ അനുസേതീ”തി.

“സബ്ബായ നു ഖോ, അയ്യേ, സുഖായ വേദനായ രാഗാനുസയോ അനുസേതി, സബ്ബായ ദുക്ഖായ വേദനായ പടിഘാനുസയോ അനുസേതി, സബ്ബായ അദുക്ഖമസുഖായ വേദനായ അവിജ്ജാനുസയോ അനുസേതീ”തി?

“ന ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, സബ്ബായ സുഖായ വേദനായ രാഗാനുസയോ അനുസേതി, ന സബ്ബായ ദുക്ഖായ വേദനായ പടിഘാനുസയോ അനുസേതി, ന സബ്ബായ അദുക്ഖമസുഖായ വേദനായ അവിജ്ജാനുസയോ അനുസേതീ”തി.

“സുഖായ പനായ്യേ, വേദനായ കിം പഹാതബ്ബം, ദുക്ഖായ വേദനായ കിം പഹാതബ്ബം, അദുക്ഖമസുഖായ വേദനായ കിം പഹാതബ്ബ”ന്തി?

“സുഖായ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വേദനായ രാഗാനുസയോ പഹാതബ്ബോ, ദുക്ഖായ വേദനായ പടിഘാനുസയോ പഹാതബ്ബോ, അദുക്ഖമസുഖായ വേദനായ അവിജ്ജാനുസയോ പഹാതബ്ബോ”തി.

“സബ്ബായ നു ഖോ, അയ്യേ, സുഖായ വേദനായ രാഗാനുസയോ പഹാതബ്ബോ, സബ്ബായ ദുക്ഖായ വേദനായ പടിഘാനുസയോ പഹാതബ്ബോ, സബ്ബായ അദുക്ഖമസുഖായ വേദനായ അവിജ്ജാനുസയോ പഹാതബ്ബോ”തി?

“ന ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, സബ്ബായ സുഖായ വേദനായ രാഗാനുസയോ പഹാതബ്ബോ, ന സബ്ബായ ദുക്ഖായ വേദനായ പടിഘാനുസയോ പഹാതബ്ബോ , ന സബ്ബായ അദുക്ഖമസുഖായ വേദനായ അവിജ്ജാനുസയോ പഹാതബ്ബോ. ഇധാവുസോ വിസാഖ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. രാഗം തേന പജഹതി, ന തത്ഥ രാഗാനുസയോ അനുസേതി. ഇധാവുസോ വിസാഖ, ഭിക്ഖു ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘കുദാസ്സു നാമാഹം തദായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സാമി യദരിയാ ഏതരഹി ആയതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ’തി? ഇതി അനുത്തരേസു വിമോക്ഖേസു പിഹം ഉപട്ഠാപയതോ ഉപ്പജ്ജതി പിഹാപ്പച്ചയാ ദോമനസ്സം. പടിഘം തേന പജഹതി, ന തത്ഥ പടിഘാനുസയോ അനുസേതി. ഇധാവുസോ വിസാഖ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ, ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ, അദുക്ഖമസുഖം

ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അവിജ്ജം തേന പജഹതി, ന തത്ഥ അവിജ്ജാനുസയോ അനുസേതീ''തി.

ർന്ന്ന. ''സുഖായ പനായ്യേ, വേദനായ കിം പടിഭാഗോ''തി?

''സുഖായ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വേദനായ ദുക്ഖാ വേദനാ പടിഭാഗോ''തി.

''ദുക്ഖായ പന്നായ്യേ, വേദനായ കിം പടിഭാഗോ''തി?

''ദുക്ഖായ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വേദനായ സുഖാ വേദനാ പടിഭാഗോ''തി.

''അദുക്ഖമസുഖായ പനായ്യേ, വേദനായ കിം പടിഭാഗോ''തി?

''അദുക്ഖമസുഖായ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വേദനായ അവിജ്ജാ പടിഭാഗോ''തി.

''അവിജ്ജായ പനായ്യേ, കിം പടിഭാഗോ''തി?

''അവിജ്ജായ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വിജ്ജാ പടിഭാഗോ''തി.

''വിജ്ജായ പനായ്യേ, കിം പടിഭാഗോ''തി?

''വിജ്ജായ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, വിമുത്തി പടിഭാഗോ''തി.

''വിമുത്തിയാ പനായ്യേ , കിം പടിഭാഗോ''തി?

''വിമുത്തിയാ ഖോ, ആവുസോ വിസാഖ, നിബ്ബാനം പടിഭാഗോ''തി.

''നിബ്ബാനസ്സ പനായ്യേ, കിം പടിഭാഗോ''തി? ''അച്ചയാസി, ആവുസോ [അച്ചസരാവുസോ (സീ॰ പീ॰), അച്ചസ്സരാവുസോ (സ്യാ॰ കം॰)] വിസാഖ, പഞ്ഹം, നാസക്ഖി പഞ്ഹാനം പരിയന്തം ഗഹേതും. നിബ്ബാനോഗധഞ്ഹി, ആവുസോ വിസാഖ, ബ്രഹ്മചരിയം, നിബ്ബാനപരായനം നിബ്ബാനപരിയോസാനം. ആകങ്ഖമാനോ ച ത്വം, ആവുസോ വിസാഖ, ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പുച്ഛേയ്യാസി, യഥാ ച തേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതി തഥാ നം ധാരേയ്യാസീ''തി.

ർന്നൗ. അഥ ഖോ വിസാഖോ ഉപാസകോ ധമ്മദിന്നായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ധമ്മദിന്നം ഭിക്ഖുനിം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വിസാഖോ ഉപാസകോ യാവതകോ അഹോസി ധമ്മദിന്നായ ഭിക്ഖുനിയാ സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം ഭഗവതോ ആരോചേസി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ വിസാഖം ഉപാസകം ഏതദവോച - ''പണ്ഡിതാ, വിസാഖ, ധമ്മദിന്നാ ഭിക്ഖുനീ, മഹാപഞ്ഞാ, വിസാഖ, ധമ്മദിന്നാ ഭിക്ഖുനീ. മം ചേപി ത്വം, വിസാഖ, ഏതമത്ഥം പുച്ഛേയ്യാസി, അഹമ്പി തം ഏവമേവം ബ്യാകരേയ്യം,

യഥാ തം ധമ്മദിന്നായ ഭിക്ഖുനിയാ ബ്യാകതം. ഏസോ ചേവേതസ്സ [ഏസോവേതസ്സ (സ്യാ॰ കം॰)] അത്ഥോ. ഏവഞ്ച നം [ഏവമേതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ധാരേഹീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ വിസാഖോ ഉപാസകോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

ചൂളവേദല്ലസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. ചൂളധമ്മസമാദാനസുത്തം

൪൬൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ , ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം''.

൪൬൯. ''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം? സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'നത്ഥി കാമേസു ദോസോ'തി. തേ കാമേസു പാതബ്യതം ആപജ്ജന്തി. തേ ഖോ മോളിബദ്ധാഹി [മോളിബന്ധാഹി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പരിബ്ബാജികാഹി പരിചാരേന്തി. തേ ഏവമാഹംസു - 'കിംസു നാമ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കാമേസു അനാഗതഭയം സമ്പസ്സമാനാ കാമാനം പഹാനമാഹംസു, കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി? സുഖോ ഇമിസ്സാ പരിബ്ബാജികായ തരുണായ മുദുകായ ലോമസായ ബാഹായ സമ്ഫസ്സോ'തി തേ കാമേസു പാതബ്യതം ആപജ്ജന്തി. തേ കാമേസു പാതബ്യതം ആപജ്ജിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി. തേ തത്ഥ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി. തേ ഏവമാഹംസു - 'ഇദം ഖോ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കാമേസു അനാഗതഭയം സമ്പസ്സമാനാ കാമാനം പഹാനമാഹംസു, കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി, ഇമേ ഹി മയം കാമഹേതു കാമനിദാനം ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയാമാ'തി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ മാലുവാസിപാടികാ ഫലേയ്യ. അഥ ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, മാലുവാബീജം അഞ്ഞതരസ്മിം സാലമൂലേ നിപതേയ്യ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യാ തസ്മിം സാലേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ സാ ഭീതാ സംവിഗ്ഗാ സന്താസം ആപജ്ജേയ്യ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തസ്മിം സാലേ അധിവത്ഥായ ദേവതായ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ആരാമദേവതാ വനദേവതാ രുക്ഖദേവതാ ഓസധിതിണവനപ്പതീസു അധിവത്ഥാ ദേവതാ സങ്ഗമ്മ സമാഗമ്മ ഏവം സമസ്സാസേയ്യും - 'മാ ഭവം ഭായി, മാ ഭവം ഭായി; അപ്പേവ നാമേതം മാലുവാബീജം മോരോ വാ ഗിലേയ്യ [മോരോ വാ ഗിലേയ്യ, ഗോധാ വാ ഖാദേയ്യ (ക॰)], മഗോ വാ ഖാദേയ്യ, ദവഡാഹോ [വനദാഹോ (ക॰)] വാ ഡഹേയ്യ, വനകമ്മികാ വാ ഉദ്ധരേയ്യും, ഉപചികാ വാ ഉട്ഠഹേയ്യും

[ഉദ്രഭേയ്യും (സീ॰ പീ॰ ക॰)], അബീജം വാ പനസ്സാ’തി. അഥ ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, മാലുവാബീജം നേവ മോരോ ഗിലേയ്യ, ന മഗോ ഖാദേയ്യ, ന ദവഡാഹോ ഡഹേയ്യ, ന വനകമ്മികാ ഉദ്ധരേയ്യും, ന ഉപചികാ ഉട്ഠഹേയ്യും, ബീജഞ്ച പനസ്സ തം പാവുസ്സകേന മേഘേന അഭിപ്പവുട്ഠം സമ്മദേവ വിരുഹേയ്യ. സാസ്സ മാലുവാലതാ തരുണാ മുദുകാ ലോമസാ വിലമ്ബിനീ, സാ തം സാലം ഉപനിസേവേയ്യ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തസ്മിം സാലേ അധിവത്ഥായ ദേവതായ ഏവമസ്സ - ‘കിംസു നാമ തേ ഭോന്തോ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ആരാമദേവതാ വനദേവതാ രുക്ഖദേവതാ ഓസധിതിണവനപ്പതീസു അധിവത്ഥാ ദേവതാ മാലുവാബീജേ അനാഗതഭയം സമ്പസ്സമാനാ സങ്ഗമ്മ സമാഗമ്മ ഏവം സമസ്സാസേസും [സമസ്സാസേയ്യും (ക॰)] - “മാ ഭവം ഭായി മാ ഭവം ഭായി, അപ്പേവ നാമേതം മാലുവാബീജം മോരോ വാ ഗിലേയ്യ, മഗോ വാ ഖാദേയ്യ, ദവഡാഹോ വാ ഡഹേയ്യ, വനകമ്മികാ വാ ഉദ്ധരേയ്യും, ഉപചികാ വാ ഉട്ഠഹേയ്യും, അബീജം വാ പനസ്സാ”തി; സുഖോ ഇമിസ്സാ മാലുവാലതായ തരുണായ മുദുകായ ലോമസായ വിലമ്ബിനിയാ സമ്ഫസ്സോ’തി. സാ തം സാലം അനുപരിഹരേയ്യ. സാ തം സാലം അനുപരിഹരിത്വാ ഉപരി വിടഭിം [വിടപം (സ്യാ॰ ട്ഠ॰)] കരേയ്യ. ഉപരി വിടഭിം കരിത്വാ ഓഘനം ജനേയ്യ. ഓഘനം ജനേത്വാ യേ തസ്സ സാലസ്സ മഹന്താ മഹന്താ ഖന്ധാ തേ പദാലേയ്യ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തസ്മിം സാലേ അധിവത്ഥായ ദേവതായ ഏവമസ്സ - ‘ഇദം ഖോ തേ ഭോന്തോ മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ ആരാമദേവതാ വനദേവതാ രുക്ഖദേവതാ ഓസധിതിണവനപ്പതീസു അധിവത്ഥാ ദേവതാ മാലുവാബീജേ അനാഗതഭയം സമ്പസ്സമാനാ സങ്ഗമ്മ സമാഗമ്മ ഏവം സമസ്സാസേസും [സമസ്സാസേയ്യും (ക॰)] - “മാ ഭവം ഭായി മാ ഭവം ഭായി, അപ്പേവ നാമേതം മാലുവാബീജം മോരോ വാ ഗിലേയ്യ, മഗോ വാ ഖാദേയ്യ, ദവഡാഹോ വാ ഡഹേയ്യ, വനകമ്മികാ വാ ഉദ്ധരേയ്യും, ഉപചികാ വാ ഉട്ഠഹേയ്യും അബീജം വാ പനസ്സാ”തി. യഞ്ചാഹം [യം വാഹം (ക॰), സ്വാഹം (സ്യാ॰ ക॰)] മാലുവാബീജഹേതു ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയാമീ’തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സന്തി ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ ‘നത്ഥി കാമേസു ദോസോ’തി . തേ കാമേസു പാതബ്യതം ആപജ്ജന്തി. തേ മോളിബദ്ധാഹി പരിബ്ബാജികാഹി പരിചാരേന്തി. തേ ഏവമാഹംസു - ‘കിംസു നാമ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കാമേസു അനാഗതഭയം സമ്പസ്സമാനാ കാമാനം പഹാനമാഹംസു, കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി? സുഖോ ഇമിസ്സാ പരിബ്ബാജികായ തരുണായ മുദുകായ ലോമസായ ബാഹായ സമ്ഫസ്സോ’തി. തേ കാമേസു പാതബ്യതം ആപജ്ജന്തി. തേ കാമേസു പാതബ്യതം ആപജ്ജിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി. തേ തത്ഥ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയന്തി. തേ ഏവമാഹംസു - ‘ഇദം ഖോ തേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കാമേസു അനാഗതഭയം സമ്പസ്സമാനാ കാമാനം പഹാനമാഹംസു, കാമാനം പരിഞ്ഞം പഞ്ഞപേന്തി. ഇമേ ഹി മയം കാമഹേതു കാമനിദാനം ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ വേദനാ വേദയാമാ’തി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം.

൪൭൦. “കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അചേലകോ ഹോതി മുത്താചാരോ ഹത്ഥാപലേഖനോ, നഏഹിഭദ്ദന്തികോ, നതിട്ഠഭദ്ദന്തികോ,

നാഭിഹടം, ന ഉദ്ദിസ്സകതം, ന നിമന്തനം സാദിയതി, സോ ന കുമ്ഭിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന കളോപിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന ഏളകമന്തരം, ന ദണ്ഡമന്തരം, ന മുസലമന്തരം, ന ദ്വിന്നം ഭുഞ്ജമാനാനം, ന ഗബ്ഭിനിയാ, ന പായമാനായ, ന പുരിസന്തരഗതായ, ന സങ്കിത്തീസു, ന യത്ഥ സാ ഉപട്ഠിതോ ഹോതി, ന യത്ഥ മക്ഖികാ സണ്ഡസണ്ഡചാരിനീ, ന മച്ഛം, ന മംസം, ന സുരം, ന മേരയം, ന ഥുസോദകം പിവതി. സോ ഏകാഗാരികോ വാ ഹോതി ഏകാലോപികോ, ദ്വാഗാരികോ വാ ഹോതി ദ്വാലോപികോ...പേ॰... സത്താഗാരികോ വാ ഹോതി സത്താലോപികോ. ഏകിസ്സാപി ദത്തിയാ യാപേതി, ദ്വീഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി... സത്തഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി. ഏകാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി, ദ്വീഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി... സത്താഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി. ഇതി ഏവരൂപം അഡ്ഢമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. സോ സാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി , സാമാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, നീവാരഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ദദ്ദുലഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ഹടഭക്ഖോ വാ ഹോതി, കണഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ആചാമഭക്ഖോ വാ ഹോതി, പിഞ്ഞാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, തിണഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ഗോമയഭക്ഖോ വാ ഹോതി, വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ. സോ സാണാനിപി ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി, ഛവദുസ്സാനിപി ധാരേതി, പംസുകൂലാനിപി ധാരേതി, തിരീടാനിപി ധാരേതി, അജിനമ്പി ധാരേതി, അജിനക്ഖിപമ്പി ധാരേതി, കുസചീരമ്പി ധാരേതി, വാകചീരമ്പി ധാരേതി, ഫലകചീരമ്പി ധാരേതി, കേസകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, വാളകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, ഉലൂകപക്ഖമ്പി ധാരേതി, കേസമസ്സുലോചകോപി ഹോതി, കേസമസ്സുലോചനാനുയോഗമനുയുത്തോ, ഉബ്ഭട്ഠകോപി ഹോതി, ആസനപടിക്ഖിത്തോ, ഉക്കുടികോപി ഹോതി ഉക്കുടികപ്പധാനമനുയുത്തോ, കണ്ടകാപസ്സയികോപി ഹോതി, കണ്ടകാപസ്സയേ സേയ്യം കപ്പേതി [പസ്സ മ॰ നി॰ ൧.൧൫൭ മഹാസീഹനാദസുത്തേ], സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. ഇതി ഏവരൂപം അനേകവിഹിതം കായസ്സ ആതാപനപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി . സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം.

൪൭൯. ''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാ തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, സോ അഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; പകതിയാ തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, സോ അഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; പകതിയാ തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി, സോ അഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. സോ സഹാപി ദുക്ഖേന, സഹാപി ദോമനസ്സേന, അസ്സുമുഖോപി രുദമാനോ പരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം.

൪൮൦. ''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാ ന

തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, സോ ന അഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; പകതിയാ ന തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, സോ ന അഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; പകതിയാ ന തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി , സോ ന അഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ധമ്മസമാദാനാനീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ചൂളധമ്മസമാദാനസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. മഹാധമ്മസമാദാനസുത്തം

൪൭൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''യേഭുയ്യേന, ഭിക്ഖവേ, സത്താ ഏവംകാമാ ഏവംഛന്ദാ ഏവംഅധിപ്പായാ - 'അഹോ വത അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ പരിഹായേയ്യും, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢേയ്യു'ന്തി. തേസം, ഭിക്ഖവേ, സത്താനം ഏവംകാമാനം ഏവംഛന്ദാനം ഏവംഅധിപ്പായാനം അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി. തത്ര തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, കം ഹേതും പച്ചേഥാ''തി? ''ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ, ഭഗവംനേത്തികാ, ഭഗവംപടിസരണാ. സാധു വത, ഭന്തേ, ഭഗവന്തഞ്ഞേവ പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ; ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ''തി. ''തേന ഹി, ഭിക്ഖവേ, സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൪൭൪. ''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ, അരിയാനം അദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ അകോവിദോ അരിയധമ്മേ അവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം അദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ അകോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ അവിനീതോ, സേവിതബ്ബേ ധമ്മേ ന ജാനാതി അസേവിതബ്ബേ ധമ്മേ ന ജാനാതി, ഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ന ജാനാതി അഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ന ജാനാതി. സോ സേവിതബ്ബേ ധമ്മേ അജാനന്തോ അസേവിതബ്ബേ ധമ്മേ അജാനന്തോ, ഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ അജാനന്തോ അഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ അജാനന്തോ, അസേവിതബ്ബേ ധമ്മേ സേവതി സേവിതബ്ബേ ധമ്മേ ന സേവതി, അഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ഭജതി ഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ന ഭജതി. തസ്സ അസേവിതബ്ബേ ധമ്മേ സേവതോ സേവിതബ്ബേ ധമ്മേ അസേവതോ, അഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ഭജതോ ഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ അഭജതോ അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ

അഭിവഡ്ഢന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം അവിദ്ദസുനോ.

''സുതവാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ, അരിയാനം ദസ്സാവീ അരിയധമ്മസ്സ കോവിദോ അരിയധമ്മേ സുവിനീതോ, സപ്പുരിസാനം ദസ്സാവീ സപ്പുരിസധമ്മസ്സ കോവിദോ സപ്പുരിസധമ്മേ സുവിനീതോ, സേവിതബ്ബേ ധമ്മേ ജാനാതി അസേവിതബ്ബേ ധമ്മേ ജാനാതി, ഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ജാനാതി അഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ജാനാതി. സോ സേവിതബ്ബേ ധമ്മേ ജാനന്തോ അസേവിതബ്ബേ ധമ്മേ ജാനന്തോ, ഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ജാനന്തോ അഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ജാനന്തോ, അസേവിതബ്ബേ ധമ്മേ ന സേവതി സേവിതബ്ബേ ധമ്മേ സേവതി, അഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ന ഭജതി ഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ഭജതി. തസ്സ അസേവിതബ്ബേ ധമ്മേ അസേവതോ സേവിതബ്ബേ ധമ്മേ സേവതോ, അഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ അഭജതോ ഭജിതബ്ബേ ധമ്മേ ഭജതോ, അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം വിദ്ദസുനോ.

൪൭൮. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം.

൪൭൯. ''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം [യദിദം (സീ॰)] ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം, തം അവിദ്വാ അവിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി - 'ഇദം ഖോ ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാക'ന്തി. തം അവിദ്വാ അവിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ തം സേവതി, തം ന പരിവജ്ജേതി. തസ്സ തം സേവതോ, തം അപരിവജ്ജയതോ, അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം അവിദ്ദസുനോ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം തം അവിദ്വാ അവിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി - 'ഇദം ഖോ ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാക'ന്തി. തം അവിദ്വാ അവിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ തം സേവതി, തം ന പരിവജ്ജേതി. തസ്സ തം സേവതോ, തം അപരിവജ്ജയതോ, അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം അവിദ്ദസുനോ.

''തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം, തം അവിദ്വാ അവിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി - 'ഇദം ഖോ ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാക'ന്തി. തം അവിദ്വാ അവിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ തം ന സേവതി, തം പരിവജ്ജേതി. തസ്സ തം അസേവതോ, തം പരിവജ്ജയതോ, അനിട്ഠാ അകന്താ

അമനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം അവിദ്ദസുനോ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം, തം അവിദ്വാ അവിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി - 'ഇദം ഖോ ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാക'ന്തി. തം അവിദ്വാ അവിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ തം ന സേവതി, തം പരിവജ്ജേതി. തസ്സ തം അസേവതോ, തം പരിവജ്ജയതോ, അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം അവിദ്ദസുനോ.

൪൭൭. ''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം തം വിദ്വാ വിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം പജാനാതി - 'ഇദം ഖോ ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാക'ന്തി. തം വിദ്വാ വിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം പജാനന്തോ തം ന സേവതി, തം പരിവജ്ജേതി. തസ്സ തം അസേവതോ, തം പരിവജ്ജയതോ, അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം വിദ്ദസുനോ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം തം വിദ്വാ വിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം പജാനാതി - 'ഇദം ഖോ ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാക'ന്തി. തം വിദ്വാ വിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം പജാനന്തോ തം ന സേവതി, തം പരിവജ്ജേതി. തസ്സ തം അസേവതോ, തം പരിവജ്ജയതോ , അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം വിദ്ദസുനോ.

''തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം തം വിദ്വാ വിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം പജാനാതി - 'ഇദം ഖോ ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാക'ന്തി. തം വിദ്വാ വിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം പജാനന്തോ തം സേവതി, തം ന പരിവജ്ജേതി. തസ്സ തം സേവതോ, തം അപരിവജ്ജയതോ, അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം വിദ്ദസുനോ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം തം വിദ്വാ വിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം പജാനാതി - 'ഇദം ഖോ ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാക'ന്തി. തം വിദ്വാ വിജ്ജാഗതോ യഥാഭൂതം പജാനന്തോ തം സേവതി, തം ന പരിവജ്ജേതി. തസ്സ തം സേവതോ, തം അപരിവജ്ജയതോ, അനിട്ഠാ അകന്താ അമനാപാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യഥാ തം വിദ്ദസുനോ.

൪൭൮. ''കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന പാണാതിപാതീ ഹോതി, പാണാതിപാതപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന അദിന്നാദായീ ഹോതി, അദിന്നാദാനപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന കാമേസു മിച്ഛാചാരീ ഹോതി, കാമേസു മിച്ഛാചാരപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന മുസാവാദീ ഹോതി, മുസാവാദപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന പിസുണവാചോ ഹോതി, പിസുണവാചാപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന ഫരുസവാചോ ഹോതി, ഫരുസവാചാപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന അഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അഭിജ്ഝാപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന ബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, ബ്യാപാദപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന മിച്ഛാദിട്ഠി ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠിപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം.

൪൭൯. ''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന പാണാതിപാതീ ഹോതി, പാണാതിപാതപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന അദിന്നാദായീ ഹോതി, അദിന്നാദാനപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന മുസാവാദീ ഹോതി, മുസാവാദപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന പിസുണവാചോ ഹോതി, പിസുണവാചാപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന ഫരുസവാചോ ഹോതി, ഫരുസവാചാപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന അഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അഭിജ്ഝാപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന ബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, ബ്യാപാദപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന മിച്ഛാദിട്ഠി ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠിപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം.

൪൭൦. “കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പാണാതിപാതാ വേരമണീപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി ; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ വേരമണീപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണീപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ വേരമണീപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി , പിസുണായ വാചായ വേരമണീപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി ; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ വേരമണീപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണീപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അനഭിജ്ഝാപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, അബ്യാപാദപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, സമ്മാദിട്ഠിപച്ചയാ ച ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം.

൪൭൧. “കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പാണാതിപാതാ വേരമണീപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ വേരമണീപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണീപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ വേരമണീപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ വേരമണീപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ വേരമണീപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണീപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അനഭിജ്ഝാപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, അബ്യാപാദപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം

പടിസംവേദേതി; സഹാപി സുഖേന സഹാപി സോമനസ്സേന സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി, സമ്മാദിട്ഠിപച്ചയാ ച സുഖം സോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. ഇദം, വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ധമ്മസമാദാനാനി.

൪൮൫. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, തിത്തകാലാബു വിസേന സംസട്ഠോ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ജീവിതുകാമോ അമരിതുകാമോ സുഖകാമോ ദുക്ഖപ്പടികൂലോ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, അയം തിത്തകാലാബു വിസേന സംസട്ഠോ, സചേ ആകങ്ഖസി പിവ [പിപ (സീ॰ പീ॰)]. തസ്സ തേ പിവതോ [പിപതോ (സീ॰ പീ॰)] ചേവ നച്ഛാദേസ്സതി വണ്ണേനപി ഗന്ധേനപി രസേനപി, പിവിത്വാ [പീത്വാ (സീ॰)] ച പന മരണം വാ നിഗച്ഛസി മരണമത്തം വാ ദുക്ഖ'ന്തി. സോ തം അപ്പടിസങ്ഖായ പിവേയ്യ, നപ്പടിനിസ്സജ്ജേയ്യ. തസ്സ തം പിവതോ ചേവ നച്ഛാദേയ്യ വണ്ണേനപി ഗന്ധേനപി രസേനപി, പിവിത്വാ ച പന മരണം വാ നിഗച്ഛേയ്യ മരണമത്തം വാ ദുക്ഖം. തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം ധമ്മസമാദാനം വദാമി, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച ദുക്ഖവിപാകം.

൪൮൬. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ആപാനീയകംസോ വണ്ണസമ്പന്നോ ഗന്ധസമ്പന്നോ രസസമ്പന്നോ. സോ ച ഖോ വിസേന സംസട്ഠോ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ജീവിതുകാമോ അമരിതുകാമോ സുഖകാമോ ദുക്ഖപ്പടികൂലോ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, അയം ആപാനീയകംസോ വണ്ണസമ്പന്നോ ഗന്ധസമ്പന്നോ രസസമ്പന്നോ. സോ ച ഖോ വിസേന സംസട്ഠോ, സചേ ആകങ്ഖസി പിവ. തസ്സ തേ പിവതോഹി [പിവതോപി (ക॰)] ഖോ ഛാദേസ്സതി വണ്ണേനപി ഗന്ധേനപി രസേനപി, പിവിത്വാ ച പന മരണം വാ നിഗച്ഛസി മരണമത്തം വാ ദുക്ഖ'ന്തി. സോ തം അപ്പടിസങ്ഖായ പിവേയ്യ, നപ്പടിനിസ്സജ്ജേയ്യ. തസ്സ തം പിവതോഹി ഖോ ഛാദേയ്യ വണ്ണേനപി ഗന്ധേനപി രസേനപി, പിവിത്വാ ച പന മരണം വാ നിഗച്ഛേയ്യ മരണമത്തം വാ ദുക്ഖം. തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം ധമ്മസമാദാനം വദാമി, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖം ആയതിം ദുക്ഖവിപാകം.

൪൮൭. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പൂതിമുത്തം നാനാഭേസജ്ജേഹി സംസട്ഠം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ പണ്ഡുകരോഗീ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, ഇദം പൂതിമുത്തം നാനാഭേസജ്ജേഹി സംസട്ഠം, സചേ ആകങ്ഖസി പിവ. തസ്സ തേ പിവതോഹി ഖോ നച്ഛാദേസ്സതി വണ്ണേനപി ഗന്ധേനപി രസേനപി, പിവിത്വാ ച പന സുഖീ ഭവിസ്സസീ'തി. സോ തം പടിസങ്ഖായ പിവേയ്യ, നപ്പടിനിസ്സജ്ജേയ്യ. തസ്സ തം പിവതോഹി ഖോ നച്ഛാദേയ്യ വണ്ണേനപി ഗന്ധേനപി രസേനപി, പിവിത്വാ ച പന സുഖീ അസ്സ. തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം ധമ്മസമാദാനം വദാമി, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം ആയതിം സുഖവിപാകം.

൪൮൮. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദധി ച മധു ച സപ്പി ച ഫാണിതഞ്ച ഏകജ്ഝം സംസട്ഠം. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ലോഹിതപക്ഖന്ദികോ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, ഇദം ദധിം ച മധും ച സപ്പിം ച ഫാണിതഞ്ച ഏകജ്ഝം സംസട്ഠം, സചേ ആകങ്ഖസി പിവ. തസ്സ തേ

പിവതോ ചേവ ഛാദേസ്സതി വണ്ണേനപി ഗന്ധേനപി രസേനപി, പിവിത്വാ ച പന സുഖീ ഭവിസ്സസീ'തി. സോ തം പടിസങ്ഖായ പിവേയ്യ, നപ്പടിനിസ്സജ്ജേയ്യ. തസ്സ തം പിവതോ ചേവ ഛാദേയ്യ വണ്ണേനപി ഗന്ധേനപി രസേനപി, പിവിത്വാ ച പന സുഖീ അസ്സ. തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം ധമ്മസമാദാനം വദാമി, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം.

൪൯൬. "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, വസ്സാനം പച്ഛിമേ മാസേ സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ആദിച്ചോ നഭം അബ്ഭുസ്സക്കമാനോ സബ്ബം ആകാസഗതം തമഗതം അഭിവിഹച്ച ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതേ ച; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യമിദം ധമ്മസമാദാനം പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ ആയതിഞ്ച സുഖവിപാകം തദഞ്ഞേ പുഥുസമണബ്രാഹ്മണപരപ്പവാദേ അഭിവിഹച്ച ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതേ ചാ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

മഹാധമ്മസമാദാനസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. വീമംസകസുത്തം

൪൯൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - "വീമംസകേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ പരസ്സ ചേതോപരിയായം അജാനന്തേന [ആജാനന്തേന (പീ॰ ക॰), അജാനന്തേന കിന്തി (?)] തഥാഗതേ സമന്നേസനാ കാതബ്ബാ 'സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വാ നോ വാ' ഇതി വിഞ്ഞാണായാ"തി. "ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ, ഭഗവംനേത്തികാ ഭഗവംപടിസരണാ; സാധു വത, ഭന്തേ, ഭഗവന്തംയേവ പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ; ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ"തി. "തേന ഹി, ഭിക്ഖവേ, സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ, ഭാസിസ്സാമീ"തി . "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

൪൯൮. "വീമംസകേന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനാ പരസ്സ ചേതോപരിയായം അജാനന്തേന ദ്വീസു ധമ്മേസു തഥാഗതോ സമന്നേസിതബ്ബോ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യേസു ധമ്മേസു - 'യേ സംകിലിട്ഠാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി വാ തേ തഥാഗതസ്സ നോ വാ'തി? തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'യേ സംകിലിട്ഠാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, ന തേ തഥാഗതസ്സ സംവിജ്ജന്തീ'തി.

"യതോ നം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'യേ സംകിലിട്ഠാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, ന തേ തഥാഗതസ്സ സംവിജ്ജന്തീ'തി, തതോ നം ഉത്തരിം സമന്നേസതി - 'യേ വീതിമിസ്സാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി വാ തേ തഥാഗതസ്സ നോ വാ'തി? തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'യേ വീതിമിസ്സാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, ന തേ തഥാഗതസ്സ സംവിജ്ജന്തീ'തി.

“യതോ നം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘യേ വീതിമിസ്സാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, ന തേ തഥാഗതസ്സ സംവിജ്ജന്തീ’തി, തതോ നം ഉത്തരിം സമന്നേസതി - ‘യേ വോദാതാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി വാ തേ തഥാഗതസ്സ നോ വാ’തി? തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘യേ വോദാതാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി തേ തഥാഗതസ്സാ’തി.

“യതോ നം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘യേ വോദാതാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി തേ തഥാഗതസ്സാ’തി, തതോ നം ഉത്തരിം സമന്നേസതി - ‘ദീഘരത്തം സമാപന്നോ അയമായസ്മാ ഇമം കുസലം ധമ്മം, ഉദാഹു ഇത്തരസമാപന്നോ’തി? തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘ദീഘരത്തം സമാപന്നോ അയമായസ്മാ ഇമം കുസലം ധമ്മം, നായമായസ്മാ ഇത്തരസമാപന്നോ’തി.

“യതോ നം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘ദീഘരത്തം സമാപന്നോ അയമായസ്മാ ഇമം കുസലം ധമ്മം, നായമായസ്മാ ഇത്തരസമാപന്നോ’തി, തതോ നം ഉത്തരിം സമന്നേസതി - ‘ഞത്തജ്ഝാപന്നോ അയമായസ്മാ ഭിക്ഖു യസപ്പത്തോ, സംവിജ്ജന്തസ്സ ഇധേകച്ചേ ആദീനവാ’തി? ന താവ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഇധേകച്ചേ ആദീനവാ സംവിജ്ജന്തി യാവ ന ഞത്തജ്ഝാപന്നോ ഹോതി യസപ്പത്തോ. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഞത്തജ്ഝാപന്നോ ഹോതി യസപ്പത്തോ , അഥസ്സ ഇധേകച്ചേ ആദീനവാ സംവിജ്ജന്തി. തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘ഞത്തജ്ഝാപന്നോ അയമായസ്മാ ഭിക്ഖു യസപ്പത്തോ, നാസ്സ ഇധേകച്ചേ ആദീനവാ സംവിജ്ജന്തീ’തി.

“യതോ നം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘ഞത്തജ്ഝാപന്നോ അയമായസ്മാ ഭിക്ഖു യസപ്പത്തോ, നാസ്സ ഇധേകച്ചേ ആദീനവാ സംവിജ്ജന്തീ’തി, തതോ നം ഉത്തരിം സമന്നേസതി - ‘അഭയൂപരതോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ ഭയൂപരതോ; വീതരാഗത്താ കാമേ ന സേവതി ഖയാ രാഗസ്സാ’തി? തമേനം സമന്നേസമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘അഭയൂപരതോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ ഭയൂപരതോ; വീതരാഗത്താ കാമേ ന സേവതി ഖയാ രാഗസ്സാ’തി. തഞ്ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖും പരേ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘കേ പനായസ്മതോ ആകാരാ, കേ അന്വയാ, യേനായസ്മാ ഏവം വദേസി - അഭയൂപരതോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ ഭയൂപരതോ; വീതരാഗത്താ കാമേ ന സേവതി ഖയാ രാഗസ്സാ’തി. സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം ബ്യാകരേയ്യ - ‘തഥാ ഹി പന അയമായസ്മാ സങ്ഘേ വാ വിഹരന്തോ ഏകോ വാ വിഹരന്തോ, യേ ച തത്ഥ സുഗതാ യേ ച തത്ഥ ദുഗ്ഗതാ, യേ ച തത്ഥ ഗണമനുസാസന്തി, യേ ച ഇധേകച്ചേ ആമിസേസു സംദിസ്സന്തി, യേ ച ഇധേകച്ചേ ആമിസേന അനുപലിത്താ, നായമായസ്മാ തം തേന അവജാനാതി . സമ്മുഖാ ഖോ പന മേതം ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അഭയൂപരതോഹമസ്മി, നാഹമസ്മി ഭയൂപരതോ, വീതരാഗത്താ കാമേ ന സേവാമി ഖയാ രാഗസ്സാ’തി.

ർവ്വൻ. “തത്ര , ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോവ ഉത്തരിം പടിപുച്ഛിതബ്ബോ - ‘യേ സംകിലിട്ഠാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി വാ തേ തഥാഗതസ്സ നോ വാ’തി? ബ്യാകരമാനോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ഏവം ബ്യാകരേയ്യ - ‘യേ

സംകിലിട്ഠാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, ന തേ തഥാഗതസ്സ സംവിജ്ജന്തീ’’’തി.

‘‘യേ വീതിമിസ്സാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി വാ തേ തഥാഗതസ്സ നോ വാതി? ബ്യാകരമാനോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ഏവം ബ്യാകരേയ്യ - ‘യേ വീതിമിസ്സാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, ന തേ തഥാഗതസ്സ സംവിജ്ജന്തീ’തി.

‘‘യേ വോദാതാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി വാ തേ തഥാഗതസ്സ നോ വാതി? ബ്യാകരമാനോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ഏവം ബ്യാകരേയ്യ - ‘യേ വോദാതാ ചക്ഖുസോതവിഞ്ഞേയ്യാ ധമ്മാ, സംവിജ്ജന്തി തേ തഥാഗതസ്സ; ഏതംപഥോഹമസ്മി, ഏതംഗോചരോ [ഏതപഥോഹമസ്മി ഏതഗോചരോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], നോ ച തേന തമ്മയോ’തി.

‘‘ഏവംവാദിം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ഥാരം അരഹതി സാവകോ ഉപസങ്കമിതും ധമ്മസ്സവനായ. തസ്സ സത്ഥാ ധമ്മം ദേസേതി ഉത്തരുത്തരിം പണീതപണീതം കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗം. യഥാ യഥാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ സത്ഥാ ധമ്മം ദേസേതി ഉത്തരുത്തരിം പണീതപണീതം കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗം തഥാ തഥാ സോ തസ്മിം ധമ്മേ അഭിഞ്ഞായ ഇധേകച്ചം ധമ്മം ധമ്മേസു നിട്ഠം ഗച്ഛതി, സത്ഥരി പസീദതി - ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ സങ്ഘോ’തി. തഞ്ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖും പരേ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘കേ പനായസ്മതോ ആകാരാ, കേ അന്വയാ, യേനായസ്മാ ഏവം വദേസി - സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ , സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ സങ്ഘോ’തി? സമ്മാ ബ്യാകരമാനോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഇധാഹം, ആവുസോ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിം ധമ്മസ്സവനായ. തസ്സ മേ ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേതി ഉത്തരുത്തരിം പണീതപണീതം കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗം. യഥാ യഥാ മേ, ആവുസോ , ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേതി ഉത്തരുത്തരിം പണീതപണീതം കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗം തഥാ തഥാഹം തസ്മിം ധമ്മേ അഭിഞ്ഞായ ഇധേകച്ചം ധമ്മം ധമ്മേസു നിട്ഠമഗമം, സത്ഥരി പസീദിം - സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ, ധമ്മോ, സുപ്പടിപന്നോ സങ്ഘോ’തി.

൪൯൦. ‘‘യസ്സ കസ്സചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേഹി ആകാരേഹി ഇമേഹി പദേഹി ഇമേഹി ബ്യഞ്ജനേഹി തഥാഗതേ സദ്ധാ നിവിട്ഠാ ഹോതി മൂലജാതാ പതിട്ഠിതാ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആകാരവതീ സദ്ധാ ദസ്സനമൂലികാ, ദള്ഹാ; അസംഹാരിയാ സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ ദേവേന വാ മാരേന വാ ബ്രഹ്മുനാ വാ കേനചി വാ ലോകസ്മിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതേ ധമ്മസമന്നേസനാ ഹോതി. ഏവഞ്ച പന തഥാഗതോ ധമ്മതാസുസമന്നിട്ഠോ ഹോതീ’’തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

വീമംസകസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൫. കോസമ്ബിയസുത്തം

൪൯൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന കോസമ്ബിയം ഭിക്ഖൂ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി. തേ ന ചേവ അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ഞാപേന്തി ന ച സഞ്ഞത്തിം ഉപേന്തി, ന ച അഞ്ഞമഞ്ഞം നിജ്ഝാപേന്തി, ന ച നിജ്ഝത്തിം ഉപേന്തി. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധ, ഭന്തേ, കോസമ്ബിയം ഭിക്ഖൂ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരന്തി, തേ ന ചേവ അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ഞാപേന്തി, ന ച സഞ്ഞത്തിം ഉപേന്തി, ന ച അഞ്ഞമഞ്ഞം നിജ്ഝാപേന്തി, ന ച നിജ്ഝത്തിം ഉപേന്തീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, മമ വചനേന തേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേഹി - 'സത്ഥാ വോ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതീ'''തി. ''ഏവം , ഭന്തേ''തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''സത്ഥാ ആയസ്മന്തേ ആമന്തേതീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവാ ഏതദവോച - ''സച്ചം കിര തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരഥ, തേ ന ചേവ അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ഞാപേഥ, ന ച സഞ്ഞത്തിം ഉപേഥ, ന ച അഞ്ഞമഞ്ഞം നിജ്ഝാപേഥ, ന ച നിജ്ഝത്തിം ഉപേഥാ''തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''. ''തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം തുമ്ഹേ സമയേ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരഥ, അപി നു തുമ്ഹാകം തസ്മിം സമയേ മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച, മേത്തം വചീകമ്മം...പേ॰... മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ചാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''ഇതി കിര, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം തുമ്ഹേ സമയേ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരഥ, നേവ തുമ്ഹാകം തസ്മിം സമയേ മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച, ന മേത്തം വചീകമ്മം...പേ॰... ന മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച. അഥ കിഞ്ചരഹി തുമ്ഹേ, മോഘപുരിസാ, കിം ജാനന്താ കിം പസ്സന്താ ഭണ്ഡനജാതാ കലഹജാതാ വിവാദാപന്നാ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്താ വിഹരഥ, തേ ന ചേവ അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ഞാപേഥ, ന ച സഞ്ഞത്തിം ഉപേഥ, ന ച അഞ്ഞമഞ്ഞം നിജ്ഝാപേഥ, ന ച നിജ്ഝത്തിം ഉപേഥ ? തഞ്ഹി തുമ്ഹാകം, മോഘപുരിസാ, ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ''തി.

൪൯൯. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഛയിമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സാരണീയാ പിയകരണാ ഗരുകരണാ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ

സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തന്തി. കതമേ ഛ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ മേത്തം കായകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച. അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ മേത്തം വചീകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച. അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകിഭാവായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ മേത്തം മനോകമ്മം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സബ്രഹ്മചാരീസു ആവി ചേവ രഹോ ച. അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേ തേ ലാഭാ ധമ്മികാ ധമ്മലദ്ധാ അന്തമസോ പത്തപരിയാപന്നമത്തമ്പി, തഥാരൂപേഹി ലാഭേഹി അപ്പടിവിഭത്തഭോഗീ ഹോതി സീലവന്തേഹി സബ്രഹ്മചാരീഹി സാധാരണഭോഗീ. അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യാനി താനി സീലാനി അഖണ്ഡാനി അച്ഛിദ്ദാനി അസബലാനി അകമ്മാസാനി ഭുജിസ്സാനി വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാനി അപരാമട്ഠാനി സമാധിസംവത്തനികാനി തഥാരൂപേസു സീലേസു സീലസാമഞ്ഞഗതോ വിഹരതി സബ്രഹ്മചാരീഹി ആവി ചേവ രഹോ ച. അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യായം ദിട്ഠി അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ തഥാരൂപായ ദിട്ഠിയാ ദിട്ഠിസാമഞ്ഞഗതോ വിഹരതി സബ്രഹ്മചാരീഹി ആവി ചേവ രഹോ ച. അയമ്പി ധമ്മോ സാരണീയോ പിയകരണോ ഗരുകരണോ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തതി.

“ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ സാരണീയാ ധമ്മാ പിയകരണാ ഗരുകരണാ സങ്ഗഹായ അവിവാദായ സാമഗ്ഗിയാ ഏകീഭാവായ സംവത്തന്തി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്നം സാരണീയാനം ധമ്മാനം ഏതം അഗ്ഗം ഏതം സങ്ഗാഹികം [സങ്ഗാഹകം (?)] ഏതം സങ്ഘാടനികം - യദിദം യായം ദിട്ഠി അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കൂടാഗാരസ്സ ഏതം അഗ്ഗം ഏതം സങ്ഗാഹികം ഏതം സങ്ഘാടനികം യദിദം കൂടം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഇമേസം ഛന്നം സാരണീയാനം ധമ്മാനം ഏതം അഗ്ഗം ഏതം സങ്ഗാഹികം ഏതം സങ്ഘാടനികം യദിദം യായം ദിട്ഠി അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ.

ർൻ൩. ''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, യായം ദിട്ഠി അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അത്ഥി നു ഖോ മേ തം പരിയുട്ഠാനം അജ്ഝത്തം അപ്പഹീനം, യേനാഹം പരിയുട്ഠാനേന പരിയുട്ഠിതചിത്തോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനേയ്യം ന പസ്സേയ്യ'ന്തി? സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കാമരാഗപരിയുട്ഠിതോ ഹോതി, പരിയുട്ഠിതചിത്തോവ ഹോതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതോ ഹോതി, പരിയുട്ഠിതചിത്തോവ ഹോതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതോ ഹോതി, പരിയുട്ഠിതചിത്തോവ ഹോതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതോ ഹോതി, പരിയുട്ഠിതചിത്തോവ ഹോതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതോ ഹോതി, പരിയുട്ഠിതചിത്തോവ ഹോതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇധലോകചിന്തായ പസുതോ ഹോതി, പരിയുട്ഠിതചിത്തോവ ഹോതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പരലോകചിന്തായ പസുതോ ഹോതി, പരിയുട്ഠിതചിത്തോവ ഹോതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഭണ്ഡനജാതോ കലഹജാതോ വിവാദാപന്നോ അഞ്ഞമഞ്ഞം മുഖസത്തീഹി വിതുദന്തോ വിഹരതി, പരിയുട്ഠിതചിത്തോവ ഹോതി . സോ ഏവം പജാനാതി - 'നത്ഥി ഖോ മേ തം പരിയുട്ഠാനം അജ്ഝത്തം അപ്പഹീനം, യേനാഹം പരിയുട്ഠാനേന പരിയുട്ഠിതചിത്തോ യഥാഭൂതം നപ്പജാനേയ്യം ന പസ്സേയ്യം. സുപ്പണിഹിതം മേ മാനസം സച്ചാനം ബോധായാ'തി. ഇദമസ്സ പഠമം ഞാണം അധിഗതം ഹോതി അരിയം ലോകുത്തരം അസാധാരണം പുഥുജ്ജനേഹി.

ർൻർ. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'ഇമം നു ഖോ അഹം ദിട്ഠിം ആസേവന്തോ ഭാവേന്തോ ബഹുലീകരോന്തോ ലഭാമി പച്ചത്തം സമഥം, ലഭാമി പച്ചത്തം നിബ്ബുതി'ന്തി? സോ ഏവം പജാനാതി - 'ഇമം ഖോ അഹം ദിട്ഠിം ആസേവന്തോ ഭാവേന്തോ ബഹുലീകരോന്തോ ലഭാമി പച്ചത്തം സമഥം, ലഭാമി പച്ചത്തം നിബ്ബുതി'ന്തി. ഇദമസ്സ ദുതിയം ഞാണം അധിഗതം ഹോതി അരിയം ലോകുത്തരം അസാധാരണം പുഥുജ്ജനേഹി.

ർൻ൫. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യഥാ രൂപായാഹം ദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ, അത്ഥി നു ഖോ ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ തഥാരൂപായ ദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ'തി? സോ ഏവം പജാനാതി - 'യഥാരൂപായാഹം ദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ, നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ തഥാരൂപായ ദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ'തി. ഇദമസ്സ തതിയം ഞാണം അധിഗതം ഹോതി അരിയം ലോകുത്തരം അസാധാരണം പുഥുജ്ജനേഹി.

ർൻ൬. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യഥാരൂപായ ധമ്മതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ, അഹമ്പി തഥാരൂപായ ധമ്മതായ സമന്നാഗതോ'തി. കഥംരൂപായ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ? ധമ്മതാ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ - 'കിഞ്ചാപി തഥാരൂപിം ആപത്തിം ആപജ്ജതി, യഥാരൂപായ ആപത്തിയാ വുട്ഠാനം പഞ്ഞായതി, അഥ ഖോ നം ഖിപ്പമേവ സത്ഥരി വാ വിഞ്ഞൂസു വാ സബ്രഹ്മചാരീസു ദേസേതി വിവരതി

ഉത്താനീകരോതി; ദേസേത്വാ വിവരിത്വാ ഉത്താനീകത്വാ ആയതിം സംവരം ആപജ്ജതി'. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദഹരോ കുമാരോ മന്ദോ ഉത്താനസേയ്യകോ ഹത്ഥേന വാ പാദേന വാ അങ്ഗാരം അക്കമിത്വാ ഖിപ്പമേവ പടിസംഹരതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മതാ ഏസാ ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ - 'കിഞ്ചാപി തഥാരൂപിം ആപത്തിം ആപജ്ജതി യഥാരൂപായ ആപത്തിയാ വുട്ഠാനം പഞ്ഞായതി, അഥ ഖോ നം ഖിപ്പമേവ സത്ഥരി വാ വിഞ്ഞൂസു വാ സബ്രഹ്മചാരീസു ദേസേതി വിവരതി ഉത്താനീകരോതി; ദേസേത്വാ വിവരിത്വാ ഉത്താനീകത്വാ ആയതിം സംവരം ആപജ്ജതി'. സോ ഏവം പജാനാതി - 'യഥാരൂപായ ധമ്മതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ, അഹമ്പി തഥാരൂപായ ധമ്മതായ സമന്നാഗതോ'തി. ഇദമസ്സ ചതുത്ഥം ഞാണം അധിഗതം ഹോതി അരിയം ലോകുത്തരം അസാധാരണം പുഥുജ്ജനേഹി.

൪൯൭. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യഥാരൂപായ ധമ്മതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ, അഹമ്പി തഥാരൂപായ ധമ്മതായ സമന്നാഗതോ'തി. കഥംരൂപായ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ? ധമ്മതാ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ - 'കിഞ്ചാപി യാനി താനി സബ്രഹ്മചാരീനം ഉച്ചാവചാനി കിംകരണീയാനി തത്ഥ ഉസ്സുക്കം ആപന്നോ ഹോതി, അഥ ഖ്വാസ്സ തിബ്ബാപേക്ഖാ ഹോതി അധിസീലസിക്ഖായ അധിചിത്തസിക്ഖായ അധിപഞ്ഞാസിക്ഖായ'. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗാവീ തരുണവച്ഛാ ഥമ്ബഞ്ച ആലുമ്പതി വച്ഛകഞ്ച അപചിനതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ധമ്മതാ ഏസാ ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ - 'കിഞ്ചാപി യാനി താനി സബ്രഹ്മചാരീനം ഉച്ചാവചാനി കിംകരണീയാനി തത്ഥ ഉസ്സുക്കം ആപന്നോ ഹോതി, അഥ ഖ്വാസ്സ തിബ്ബാപേക്ഖാ ഹോതി അധിസീലസിക്ഖായ അധിചിത്തസിക്ഖായ അധിപഞ്ഞാസിക്ഖായ'. സോ ഏവം പജാനാതി - 'യഥാരൂപായ ധമ്മതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ, അഹമ്പി തഥാരൂപായ ധമ്മതായ സമന്നാഗതോ'തി. ഇദമസ്സ പഞ്ചമം ഞാണം അധിഗതം ഹോതി അരിയം ലോകുത്തരം അസാധാരണം പുഥുജ്ജനേഹി.

൪൯൮. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യഥാരൂപായ ബലതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ, അഹമ്പി തഥാരൂപായ ബലതായ സമന്നാഗതോ'തി. കഥംരൂപായ ച, ഭിക്ഖവേ, ബലതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ? ബലതാ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ യം തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ ദേസിയമാനേ അട്ഠിംകത്വാ മനസികത്വാ സബ്ബചേതസാ [സബ്ബചേതസോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), സബ്ബം ചേതസാ (ക॰)] സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതോ ധമ്മം സുണാതി. സോ ഏവം പജാനാതി - 'യഥാരൂപായ ബലതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ, അഹമ്പി തഥാരൂപായ ബലതായ സമന്നാഗതോ'തി. ഇദമസ്സ ഛട്ഠം ഞാണം അധിഗതം ഹോതി അരിയം ലോകുത്തരം അസാധാരണം പുഥുജ്ജനേഹി.

൪൯൯. ''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യഥാരൂപായ ബലതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ, അഹമ്പി തഥാരൂപായ ബലതായ സമന്നാഗതോ'തി. കഥംരൂപായ ച, ഭിക്ഖവേ,

ബലതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ? ബലതാ ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ യം തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ ദേസിയമാനേ ലഭതി അത്ഥവേദം, ലഭതി ധമ്മവേദം, ലഭതി ധമ്മൂപസംഹിതം പാമോജ്ജം. സോ ഏവം പജാനാതി - 'യഥാരൂപായ ബലതായ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ സമന്നാഗതോ, അഹമ്പി തഥാരൂപായ ബലതായ സമന്നാഗതോ'തി. ഇദമസ്സ സത്തമം ഞാണം അധിഗതം ഹോതി അരിയം ലോകുത്തരം അസാധാരണം പുഥുജ്ജനേഹി.

൫൦൦. ''ഏവം സത്തങ്ഗസമന്നാഗതസ്സ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ ധമ്മതാ സുസമന്നിട്ഠാ ഹോതി സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ. ഏവം സത്തങ്ഗസമന്നാഗതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സോതാപത്തിഫലസമന്നാഗതോ ഹോതീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

കോസമ്ബിയസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. ബ്രഹ്മനിമന്തനികസുത്തം

൫൦൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഏകമിദാഹം, ഭിക്ഖവേ, സമയം ഉക്കട്ഠായം വിഹരാമി സുഭഗവനേ സാലരാജമൂലേ. തേന ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സമയേന ബകസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം ഹോതി - 'ഇദം നിച്ചം, ഇദം ധുവം, ഇദം സസ്സതം, ഇദം കേവലം, ഇദം അചവനധമ്മം, ഇദഞ്ഹി ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, ഇതോ ച പനഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം നത്ഥീ'തി. അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, ബകസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ഉക്കട്ഠായം സുഭഗവനേ സാലരാജമൂലേ അന്തരഹിതോ തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹോസിം. അദ്ദസാ ഖോ മം, ഭിക്ഖവേ, ബകോ ബ്രഹ്മാ ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം; ദിസ്വാന മം ഏതദവോച - 'ഏഹി ഖോ, മാരിസ, സ്വാഗതം, മാരിസ! ചിരസ്സം ഖോ, മാരിസ, ഇമം പരിയായമകാസി യദിദം ഇധാഗമനായ. ഇദഞ്ഹി, മാരിസ, നിച്ചം, ഇദം ധുവം, ഇദം സസ്സതം, ഇദം കേവലം, ഇദം അചവനധമ്മം, ഇദഞ്ഹി ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി. ഇതോ ച പനഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം നത്ഥീ'''തി.

ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, ബകം ബ്രഹ്മാനം ഏതദവോചം - ''അവിജ്ജാഗതോ വത, ഭോ, ബകോ ബ്രഹ്മാ; അവിജ്ജാഗതോ വത, ഭോ, ബകോ ബ്രഹ്മാ; യത്ര ഹി നാമ അനിച്ചംയേവ സമാനം നിച്ചന്തി വക്ഖതി, അദ്ധുവംയേവ സമാനം ധുവന്തി വക്ഖതി, അസസ്സതംയേവ സമാനം സസ്സതന്തി വക്ഖതി, അകേവലംയേവ സമാനം കേവലന്തി വക്ഖതി, ചവനധമ്മംയേവ

സമാനം അചവനധമ്മന്തി വക്ഖതി; യത്ഥ ച പന ജായതി ജീയതി മീയതി ചവതി ഉപപജ്ജതി തഞ്ച വക്ഖതി - ‘ഇദഞ്ഹി ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതീ’തി; സന്തഞ്ച പനഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം ‘നത്ഥഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണ’ന്തി വക്ഖതീ’’തി.

൫൦൨. ‘‘അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാരോ പാപിമാ അഞ്ഞതരം ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജം അന്വാവിസിത്വാ മം ഏതദവോച - ‘ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖു, മേതമാസദോ മേതമാസദോ, ഏസോ ഹി, ഭിക്ഖു, ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ [സജ്ജിതാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰), സഞ്ജിതാ (സീ॰ പീ॰)] വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാനം. അഹേസും ഖോ യേ, ഭിക്ഖു, തയാ പുബ്ബേ സമണബ്രാഹ്മണാ ലോകസ്മിം പഥവീഗരഹകാ പഥവീജിഗുച്ഛകാ, ആപഗരഹകാ ആപജിഗുച്ഛകാ, തേജഗരഹകാ തേജജിഗുച്ഛകാ, വായഗരഹകാ വായജിഗുച്ഛകാ, ഭൂതഗരഹകാ ഭൂതജിഗുച്ഛകാ, ദേവഗരഹകാ ദേവജിഗുച്ഛകാ, പജാപതിഗരഹകാ പജാപതിജിഗുച്ഛകാ, ബ്രഹ്മഗരഹകാ ബ്രഹ്മജിഗുച്ഛകാ - തേ കായസ്സ ഭേദാ പാണുപച്ഛേദാ ഹീനേ കായേ പതിട്ഠിതാ അഹേസും. യേ പന, ഭിക്ഖു, തയാ പുബ്ബേ സമണബ്രാഹ്മണാ ലോകസ്മിം പഥവീപസംസകാ പഥവാഭിനന്ദിനോ, ആപപസംസകാ ആപാഭിനന്ദിനോ, തേജപസംസകാ തേജാഭിനന്ദിനോ, വായപസംസകാ വായാഭിനന്ദിനോ, ഭൂതപസംസകാ ഭൂതാഭിനന്ദിനോ, ദേവപസംസകാ ദേവാഭിനന്ദിനോ, പജാപതിപസംസകാ പജാപതാഭിനന്ദിനോ, ബ്രഹ്മപസംസകാ ബ്രഹ്മാഭിനന്ദിനോ - തേ കായസ്സ ഭേദാ പാണുപച്ഛേദാ പണീതേ കായേ പതിട്ഠിതാ. തം താഹം, ഭിക്ഖു, ഏവം വദാമി - ‘ഇങ്ഘ ത്വം, മാരിസ, യദേവ തേ ബ്രഹ്മാ ആഹ തദേവ ത്വം കരോഹി, മാ ത്വം ബ്രഹ്മുനോ വചനം ഉപാതിവത്തിത്ഥോ’. സചേ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, ബ്രഹ്മുനോ വചനം ഉപാതിവത്തിസ്സസി, സേയ്യഥാപി നാമ പുരിസോ സിരിം ആഗച്ഛന്തിം ദണ്ഡേന പടിപ്പണാമേയ്യ, സേയ്യഥാപി വാ പന, ഭിക്ഖു, പുരിസോ നരകപ്പപാതേ പപതന്തോ ഹത്ഥേഹി ച പാദേഹി ച പഥവിം വിരാധേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം, ഭിക്ഖു, തുയ്ഹം ഭവിസ്സതി. ‘ഇങ്ഘ ത്വം, മാരിസ, യദേവ തേ ബ്രഹ്മാ ആഹ തദേവ ത്വം കരോഹി, മാ ത്വം ബ്രഹ്മുനോ വചനം ഉപാതിവത്തിത്ഥോ. നനു ത്വം, ഭിക്ഖു, പസ്സസി ബ്രഹ്മപരിസം സന്നിപതിത’ന്തി? ഇതി ഖോ മം, ഭിക്ഖവേ, മാരോ പാപിമാ ബ്രഹ്മപരിസം ഉപനേസി.

‘‘ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, മാരം പാപിമന്തം ഏതദവോചം - ‘ജാനാമി ഖോ താഹം, പാപിമ; മാ ത്വം മഞ്ഞിത്ഥോ - ന മം ജാനാതീ’തി. മാരോ ത്വമസി, പാപിമ. യോ ചേവ, പാപിമ, ബ്രഹ്മാ, യാ ച ബ്രഹ്മപരിസാ, യേ ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജാ, സബ്ബേവ തവ ഹത്ഥഗതാ സബ്ബേവ തവ വസംഗതാ. തുയ്ഹഞ്ഹി, പാപിമ, ഏവം ഹോതി - ‘ഏസോപി മേ അസ്സ ഹത്ഥഗതോ, ഏസോപി മേ അസ്സ വസംഗതോ’തി. അഹം ഖോ പന, പാപിമ, നേവ തവ ഹത്ഥഗതോ നേവ തവ വസംഗതോ’’തി.

൫൦൩. ‘‘ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, ബകോ ബ്രഹ്മാ മം ഏതദവോച - ‘അഹഞ്ഹി, മാരിസ, നിച്ചംയേവ സമാനം നിച്ചന്തി വദാമി, ധുവംയേവ സമാനം ധുവന്തി വദാമി, സസ്സതംയേവ സമാനം സസ്സതന്തി വദാമി, കേവലംയേവ സമാനം കേവലന്തി വദാമി, അചവനധമ്മംയേവ സമാനം

അചവനധമ്മ’ന്തി വദാമി, യത്ഥ ച പന ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി തദേവാഹം വദാമി - ‘ഇദഞ്ഹി ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതീ’തി. അസന്തഞ്ച പനഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം ‘നത്ഥഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണ’ന്തി വദാമി. അഹേസും ഖോ, ഭിക്ഖു, തയാ പുബ്ബേ സമണബ്രാഹ്മണാ ലോകസ്മിം യാവതകം തുയ്ഹം കസിണം ആയു താവതകം തേസം തപോകമ്മമേവ അഹോസി. തേ ഖോ ഏവം ജാനേയ്യും - ‘സന്തഞ്ച പനഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം അത്ഥഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണന്തി, അസന്തം വാ അഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം നത്ഥഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണ’ന്തി. തം താഹം, ഭിക്ഖു, ഏവം വദാമി - ‘ന ചേവഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം ദക്ഖിസ്സസി, യാവദേവ ച പന കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ ഭവിസ്സസി. സചേ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, പഥവിം അജ്ഝോസിസ്സസി, ഓപസായികോ മേ ഭവിസ്സസി വത്ഥുസായികോ, യഥാകാമകരണീയോ ബാഹിതേയ്യോ. സചേ ആപം… തേജം… വായം… ഭൂതേ… ദേവേ… പജാപതിം… ബ്രഹ്മം അജ്ഝോസിസ്സസി, ഓപസായികോ മേ ഭവിസ്സസി വത്ഥുസായികോ, യഥാകാമകരണീയോ ബാഹിതേയ്യോ’തി.

“അഹമ്പി ഖോ ഏവം, ബ്രഹ്മേ, ജാനാമി - സചേ പഥവിം അജ്ഝോസിസ്സാമി, ഓപസായികോ തേ ഭവിസ്സാമി വത്ഥുസായികോ, യഥാകാമകരണീയോ ബാഹിതേയ്യോ. ‘സചേ ആപം… തേജം… വായം… ഭൂതേ… ദേവേ… പജാപതിം… ബ്രഹ്മം അജ്ഝോസിസ്സാമി, ഓപസായികോ തേ ഭവിസ്സാമി വത്ഥുസായികോ, യഥാകാമകരണീയോ ബാഹിതേയ്യോ’തി അപി ച തേ അഹം, ബ്രഹ്മേ, ഗതിഞ്ച പജാനാമി, ജുതിഞ്ച പജാനാമി - ഏവം മഹിദ്ധികോ ബകോ ബ്രഹ്മാ, ഏവം മഹാനുഭാവോ ബകോ ബ്രഹ്മാ, ഏവം മഹേസക്ഖോ ബകോ ബ്രഹ്മാ”തി.

“യഥാകഥം പന മേ ത്വം, മാരിസ, ഗതിഞ്ച പജാനാസി, ജുതിഞ്ച പജാനാസി - ‘ഏവം മഹിദ്ധികോ ബകോ ബ്രഹ്മാ, ഏവം മഹാനുഭാവോ ബകോ ബ്രഹ്മാ, ഏവം മഹേസക്ഖോ ബകോ ബ്രഹ്മാ’തി?

“യാവതാ ചന്ദിമസൂരിയാ, പരിഹരന്തി ദിസാ ഭന്തി വിരോചനാ;
താവ സഹസ്സധാ ലോകോ, ഏത്ഥ തേ വത്തതേ [വത്തതീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വസോ.

“പരോപരഞ്ച [പരോവരഞ്ച (സീ॰ പീ॰)] ജാനാസി, അഥോ രാഗവിരാഗിനം;
ഇത്ഥഭാവഞ്ഞഥാഭാവം, സത്താനം ആഗതിം ഗതി”ന്തി.

“ഏവം ഖോ തേ അഹം, ബ്രഹ്മേ, ഗതിഞ്ച പജാനാമി ജുതിഞ്ച പജാനാമി - ‘ഏവം മഹിദ്ധികോ ബകോ ബ്രഹ്മാ, ഏവം മഹാനുഭാവോ ബകോ ബ്രഹ്മാ, ഏവം മഹേസക്ഖോ ബകോ ബ്രഹ്മാ’തി.

൫൦൪. “അത്ഥി ഖോ, ബ്രഹ്മേ, അഞ്ഞോ കായോ, തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി; തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. അത്ഥി ഖോ, ബ്രഹ്മേ, ആഭസ്സരാ നാമ കായോ യതോ ത്വം ചുതോ ഇധൂപപന്നോ. തസ്സ തേ അതിചിരനിവാസേന സാ സതി പമുട്ഠാ, തേന തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി; തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. ഏവമ്പി ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ, നേവ തേ സമസമോ അഭിഞ്ഞായ,

കുതോ നീചേയ്യം? അഥ ഖോ അഹമേവ തയാ ഭിയ്യോ. അത്ഥി ഖോ, ബ്രഹ്മേ, സുഭകിണ്ഹോ നാമ കായോ, വേഹപ്ഫലോ നാമ കായോ, അഭിഭൂ നാമ കായോ, തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി; തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. ഏവമ്പി ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ, നേവ തേ സമസമോ അഭിഞ്ഞായ, കുതോ നീചേയ്യം? അഥ ഖോ അഹമേവ തയാ ഭിയ്യോ. പഥവിം ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ, പഥവിതോ അഭിഞ്ഞായ യാവതാ പഥവിയാ പഥവത്തേന അനനുഭൂതം തദഭിഞ്ഞായ പഥവിം നാപഹോസിം, പഥവിയാ നാപഹോസിം, പഥവിതോ നാപഹോസിം, പഥവിം മേതി നാപഹോസിം, പഥവിം നാഭിവദിം. ഏവമ്പി ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ, നേവ തേ സമസമോ അഭിഞ്ഞായ, കുതോ നീചേയ്യം? അഥ ഖോ അഹമേവ തയാ ഭിയ്യോ. ആപം ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... തേജം ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... വായം ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... ഭൂതേ ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... ദേവേ ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... പജാപതിം ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... ബ്രഹ്മം ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... ആഭസ്സരേ ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... സുഭകിണ്ഹേ ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ... ...പേ॰... വേഹപ്ഫലേ ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... അഭിഭും ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ...പേ॰... സബ്ബം ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ, സബ്ബതോ അഭിഞ്ഞായ യാവതാ സബ്ബസ്സ സബ്ബത്തേന അനനുഭൂതം തദഭിഞ്ഞായ സബ്ബം നാപഹോസിം സബ്ബസ്മിം നാപഹോസിം സബ്ബതോ നാപഹോസിം സബ്ബം മേതി നാപഹോസിം, സബ്ബം നാഭിവദിം. ഏവമ്പി ഖോ അഹം, ബ്രഹ്മേ, നേവ തേ സമസമോ അഭിഞ്ഞായ, കുതോ നീചേയ്യം? അഥ ഖോ അഹമേവ തയാ ഭിയ്യോ''തി.

''സചേ ഖോ, മാരിസ, സബ്ബസ്സ സബ്ബത്തേന അനനുഭൂതം, തദഭിഞ്ഞായ മാ ഹേവ തേ രിത്തകമേവ അഹോസി, തുച്ഛകമേവ അഹോസീ''തി .

'''വിഞ്ഞാണം അനിദസ്സനം അനന്തം സബ്ബതോ പഭം', തം പഥവിയാ പഥവത്തേന അനനുഭൂതം, ആപസ്സ ആപത്തേന അനനുഭൂതം, തേജസ്സ തേജത്തേന അനനുഭൂതം, വായസ്സ വായത്തേന അനനുഭൂതം, ഭൂതാനം ഭൂതത്തേന അനനുഭൂതം, ദേവാനം ദേവത്തേന അനനുഭൂതം, പജാപതിസ്സ പജാപതിത്തേന അനനുഭൂതം, ബ്രഹ്മാനം ബ്രഹ്മത്തേന അനനുഭൂതം, ആഭസ്സരാനം ആഭസ്സരത്തേന അനനുഭൂതം, സുഭകിണ്ഹാനം സുഭകിണ്ഹത്തേന അനനുഭൂതം, വേഹപ്ഫലാനം വേഹപ്ഫലത്തേ അനനുഭൂതം, അഭിഭുസ്സ അഭിഭുത്തേന അനനുഭൂതം, സബ്ബസ്സ സബ്ബത്തേന അനനുഭൂതം''.

''ഹന്ദ ചരഹി [ഹന്ദ ച ഹി (സീ॰ പീ॰)] തേ, മാരിസ, പസ്സ അന്തരധായാമീ''തി. 'ഹന്ദ ചരഹി മേ ത്വം, ബ്രഹ്മേ, അന്തരധായസ്സു, സചേ വിസഹസീ'തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബകോ ബ്രഹ്മാ 'അന്തരധായിസ്സാമി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ, അന്തരധായിസ്സാമി സമണസ്സ ഗോതമസ്സാ'തി നേവസ്സു മേ സക്കോതി അന്തരധായിതും.

''ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, ബകം ബ്രഹ്മാനം ഏതദവോചം - 'ഹന്ദ ചരഹി തേ ബ്രഹ്മേ അന്തരധായാമീ'തി. 'ഹന്ദ ചരഹി മേ ത്വം, മാരിസ, അന്തരധായസ്സു സചേ വിസഹസീ'തി. അഥ ഖോ അഹം, ഭിക്ഖവേ, തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസിം - 'ഏത്താവതാ ബ്രഹ്മാ ച ബ്രഹ്മപരിസാ ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജാ ച സദ്ദഞ്ച മേ സോസ്സന്തി [സദ്ദമേവ സുയ്യന്തി (ക॰)], ന ച മം ദക്ഖന്തീ'തി. അന്തരഹിതോ ഇമം ഗാഥം അഭാസിം -

“ഭവേവാഹം ഭയം ദിസ്വാ, ഭവഞ്ച വിഭവേസിനം;
ഭവം നാഭിവദിം കിഞ്ചി, നന്ദിഞ്ച ന ഉപാദിയി”ന്തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ ച ബ്രഹ്മപരിസാ ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജാ ച അച്ഛരിയബ്ഭുതചിത്തജാതാ അഹേസും - ‘അച്ഛരിയം വത ഭോ, അബ്ഭുതം വത ഭോ! സമണസ്സ ഗോതമസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ, ന ച വത നോ ഇതോ പുബ്ബേ ദിട്ഠോ വാ, സുതോ വാ, അഞ്ഞോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവം മഹിദ്ധികോ ഏവം മഹാനുഭാവോ യഥായം സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ. ഭവരാമായ വത, ഭോ, പജായ ഭവരതായ ഭവസമ്മുദിതായ സമൂലം ഭവം ഉദബ്ബഹീ’തി.

൩൩൨. “അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാരോ പാപിമാ അഞ്ഞതരം ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജം അന്വാവിസിത്വാ മം ഏതദവോച - ‘സചേ ഖോ ത്വം, മാരിസ, ഏവം പജാനാസി, സചേ ത്വം ഏവം അനുബുദ്ധോ, മാ സാവകേ ഉപനേസി, മാ പബ്ബജിതേ; മാ സാവകാനം ധമ്മം ദേസേസി, മാ പബ്ബജിതാനം; മാ സാവകേസു ഗേധിമകാസി, മാ പബ്ബജിതേസു. അഹേസും ഖോ, ഭിക്ഖു, തയാ പുബ്ബേ സമണബ്രാഹ്മണാ ലോകസ്മിം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ പടിജാനമാനാ . തേ സാവകേ ഉപനേസും പബ്ബജിതേ, സാവകാനം ധമ്മം ദേസേസും പബ്ബജിതാനം, സാവകേസു ഗേധിമകംസു പബ്ബജിതേസു, തേ സാവകേ ഉപനേത്വാ പബ്ബജിതേ, സാവകാനം ധമ്മം ദേസേത്വാ പബ്ബജിതാനം, സാവകേസു ഗേധിതചിത്താ പബ്ബജിതേസു, കായസ്സ ഭേദാ പാണുപച്ഛേദാ ഹീനേ കായേ പതിട്ഠിതാ. അഹേസും യേ പന, ഭിക്ഖു, തയാ പുബ്ബേ സമണബ്രാഹ്മണാ ലോകസ്മിം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ പടിജാനമാനാ. തേ ന സാവകേ ഉപനേസും ന പബ്ബജിതേ, ന സാവകാനം ധമ്മം ദേസേസും ന പബ്ബജിതാനം, ന സാവകേസു ഗേധിമകംസു ന പബ്ബജിതേസു, തേ ന സാവകേ ഉപനേത്വാ ന പബ്ബജിതേ, ന സാവകാനം ധമ്മം ദേസേത്വാ ന പബ്ബജിതാനം, ന സാവകേസു ഗേധിതചിത്താ ന പബ്ബജിതേസു, കായസ്സ ഭേദാ പാണുപച്ഛേദാ പണീതേ കായേ പതിട്ഠിതാ. തം താഹം, ഭിക്ഖു, ഏവം വദാമി - ഇങ്ഘ ത്വം, മാരിസ, അപ്പോസ്സുക്കോ ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരമനുയുത്തോ വിഹരസ്സു, അനക്ഖാതം കുസലഞ്ഹി, മാരിസ, മാ പരം ഓവദാഹീ’തി.

“ഏവം വുത്തേ, അഹം, ഭിക്ഖവേ, മാരം പാപിമന്തം ഏതദവോചം - ‘ജാനാമി ഖോ താഹം, പാപിമ, മാ ത്വം മഞ്ഞിത്ഥോ - ന മം ജാനാതീ’തി. മാരോ ത്വമസി, പാപിമ. ന മം ത്വം, പാപിമ, ഹിതാനുകമ്പീ ഏവം വദേസി; അഹിതാനുകമ്പീ മം ത്വം, പാപിമ, ഏവം വദേസി. തുയ്ഹഞ്ഹി, പാപിമ, ഏവം ഹോതി - ‘യേസം സമണോ ഗോതമോ ധമ്മം ദേസേസ്സതി, തേ മേ വിസയം ഉപാതിവത്തിസ്സന്തീ’തി. അസമ്മാസമ്ബുദ്ധാവ പന തേ , പാപിമ, സമാനാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാമ്ഹാതി പടിജാനിംസു. അഹം ഖോ പന, പാപിമ, സമ്മാസമ്ബുദ്ധോവ സമാനോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോമ്ഹീതി പടിജാനാമി. ദേസേന്തോപി ഹി, പാപിമ, തഥാഗതോ സാവകാനം ധമ്മം താദിസോവ അദേസേന്തോപി ഹി, പാപിമ, തഥാഗതോ സാവകാനം ധമ്മം താദിസോവ. ഉപനേന്തോപി ഹി, പാപിമ, തഥാഗതോ സാവകേ താദിസോവ, അനുപനേന്തോപി ഹി, പാപിമ, തഥാഗതോ സാവകേ താദിസോവ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാഗതസ്സ, പാപിമ, യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ - തേ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ.

സേയ്യഥാപി, പാപിമ, താലോ മത്ഥകച്ഛിന്നോ അഭബ്ബോ പുന വിരൂള്ഹിയാ; ഏവമേവ ഖോ, പാപിമ, തഥാഗതസ്സ യേ ആസവാ സംകിലേസികാ പോനോബ്ഭവികാ സദരാ ദുക്ഖവിപാകാ ആയതിം ജാതിജരാമരണിയാ - തേ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാതി.

''ഇതി ഹിദം മാരസ്സ ച അനാലപനതായ ബ്രഹ്മുനോ ച അഭിനിമന്തനതായ, തസ്മാ ഇമസ്സ വേയ്യാകരണസ്സ ബ്രഹ്മനിമന്തനികംതേവ അധിവചന''ന്തി.

ബ്രഹ്മനിമന്തനികസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. മാരതജ്ജനീയസുത്തം

൫൦൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ ഭേസകളാവനേ മിഗദായേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമതി. തേന ഖോ പന സമയേന മാരോ പാപിമാ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ കുച്ഛിഗതോ ഹോതി കോട്ഠമനുപവിട്ഠോ. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ ഏതദഹോസി - ''കിം നു ഖോ മേ കുച്ഛി ഗരുഗരോ വിയ [ഗരു ഗരു വിയ (സീ॰ പീ॰ ടീകായം പാഠന്തരം)]? മാസാചിതം മഞ്ഞേ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ചങ്കമാ ഓരോഹിത്വാ വിഹാരം പവിസിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ പച്ചത്തം യോനിസോ മനസാകാസി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ മാരം പാപിമന്തം കുച്ഛിഗതം കോട്ഠമനുപവിട്ഠം. ദിസ്വാന മാരം പാപിമന്തം ഏതദവോച - ''നിക്ഖമ, പാപിമ; നിക്ഖമ, പാപിമ! മാ തഥാഗതം വിഹേസേസി, മാ തഥാഗതസാവകം. മാ തേ അഹോസി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ''തി. അഥ ഖോ മാരസ്സ പാപിമതോ ഏതദഹോസി - ''അജാനമേവ ഖോ മം അയം സമണോ അപസ്സം ഏവമാഹ - 'നിക്ഖമ, പാപിമ; നിക്ഖമ, പാപിമ! മാ തഥാഗതം വിഹേസേസി, മാ തഥാഗതസാവകം. മാ തേ അഹോസി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ'തി. യോപിസ്സ സോ സത്ഥാ സോപി മം നേവ ഖിപ്പം ജാനേയ്യ, കുതോ പന [കുതോ ച പന (സ്യാ॰)] മം അയം സാവകോ ജാനിസ്സതീ''തി? അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ മാരം പാപിമന്തം ഏതദവോച - ''ഏവമ്പി ഖോ താഹം, പാപിമ, ജാനാമി, മാ ത്വം മഞ്ഞിത്ഥോ - 'ന മം ജാനാതീ'തി. മാരോ ത്വമസി, പാപിമ; തുയ്ഹഞ്ഹി, പാപിമ, ഏവം ഹോതി - 'അജാനമേവ ഖോ മം അയം സമണോ അപസ്സം ഏവമാഹ - നിക്ഖമ, പാപിമ; നിക്ഖമ, പാപിമ! മാ തഥാഗതം വിഹേസേസി, മാ തഥാഗതസാവകം. മാ തേ അഹോസി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാതി. യോപിസ്സ സോ സത്ഥാ സോപി മം നേവ ഖിപ്പം ജാനേയ്യ, കുതോ പന മം അയം സാവകോ ജാനിസ്സതീ'''തി?

അഥ ഖോ മാരസ്സ പാപിമതോ ഏതദഹോസി - ''ജാനമേ ഖോ മം അയം സമണോ പസ്സം ഏവമാഹ - 'നിക്ഖമ, പാപിമ; നിക്ഖമ, പാപിമ! മാ തഥാഗതം വിഹേസേസി, മാ തഥാഗതസാവകം. മാ തേ അഹോസി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ'''തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ മുഖതോ ഉഗ്ഗന്ത്വാ പച്ചഗ്ഗളേ അട്ഠാസി.

൫൦൭. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ മാരം പാപിമന്തം പച്ചഗ്ഗളേ ഠിതം; ദിസ്വാന മാരം പാപിമന്തം ഏതദവോച - 'ഏത്ഥാപി ഖോ താഹം, പാപിമ, പസ്സാമി; മാ ത്വം മഞ്ഞിത്ഥോ "ന മം പസ്സതീ"തി. ഏസോ ത്വം, പാപിമ, പച്ചഗ്ഗളേ ഠിതോ. ഭൂതപുബ്ബാഹം, പാപിമ, ദൂസീ നാമ മാരോ അഹോസിം, തസ്സ മേ കാളീ നാമ ഭഗിനീ. തസ്സാ ത്വം പുത്തോ. സോ മേ ത്വം ഭാഗിനേയ്യോ അഹോസി. തേന ഖോ പന, പാപിമ, സമയേന കകുസന്ധോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ലോകേ ഉപ്പന്നോ ഹോതി. കകുസന്ധസ്സ ഖോ പന, പാപിമ, ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ വിധുരസഞ്ജീവം നാമ സാവകയുഗം അഹോസി അഗ്ഗം ഭദ്ദയുഗം. യാവതാ ഖോ പന, പാപിമ, കകുസന്ധസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ സാവകാ. തേസു ന ച കോചി ആയസ്മതാ വിധുരേന സമസമോ ഹോതി യദിദം ധമ്മദേസനായ. ഇമിനാ ഖോ ഏവം [ഏതം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)], പാപിമ, പരിയായേന ആയസ്മതോ വിധുരസ്സ വിധുരോതേവ [വിധുരസ്സ വിധുരോ വിധുരോത്വേവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സമഞ്ഞാ ഉദപാദി.

"ആയസ്മാ പന, പാപിമ, സഞ്ജീവോ അരഞ്ഞഗതോപി രുക്ഖമൂലഗതോപി സുഞ്ഞാഗാരഗതോപി അപ്പകസിരേനേവ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപജ്ജതി. ഭൂതപുബ്ബം, പാപിമ, ആയസ്മാ സഞ്ജീവോ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപന്നോ നിസിന്നോ ഹോതി. അദ്ദസംസു ഖോ, പാപിമ, ഗോപാലകാ പസുപാലകാ കസ്സകാ പഥാവിനോ ആയസ്മന്തം സഞ്ജീവം അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപന്നം നിസിന്നം; ദിസ്വാന തേസം ഏതദഹോസി - 'അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! അയം സമണോ നിസിന്നകോവ കാലങ്കതോ! ഹന്ദ നം ദഹാമാ'തി. അഥ ഖോ തേ, പാപിമ, ഗോപാലകാ പസുപാലകാ കസ്സകാ പഥാവിനോ തിണഞ്ച കട്ഠഞ്ച ഗോമയഞ്ച സംകഡ്ഢിത്വാ ആയസ്മതോ സഞ്ജീവസ്സ കായേ ഉപചിനിത്വാ അഗ്ഗിം ദത്വാ പക്കമിംസു. അഥ ഖോ, പാപിമ, ആയസ്മാ സഞ്ജീവോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന തായ സമാപത്തിയാ വുട്ഠഹിത്വാ ചീവരാനി പപ്ഫോടേത്വാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഗാമം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസംസു ഖോ തേ, പാപിമ, ഗോപാലകാ പസുപാലകാ കസ്സകാ പഥാവിനോ ആയസ്മന്തം സഞ്ജീവം പിണ്ഡായ ചരന്തം; ദിസ്വാന നേസം ഏതദഹോസി - 'അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! അയം സമണോ നിസിന്നകോവ കാലങ്കതോ, സ്വായം പടിസഞ്ജീവിതോ'തി . ഇമിനാ ഖോ ഏവം, പാപിമ, പരിയായേന ആയസ്മതോ സഞ്ജീവസ്സ സഞ്ജീവോതേവ [സഞ്ജീവോ സഞ്ജീവോത്വേവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സമഞ്ഞാ ഉദപാദി.

൫൦൮. "അഥ ഖോ, പാപിമ, ദൂസിസ്സ മാരസ്സ ഏതദഹോസി - 'ഇമേസം ഖോ അഹം ഭിക്ഖൂനം സീലവന്താനം കല്യാണധമ്മാനം നേവ ജാനാമി ആഗതിം വാ ഗതിം വാ. യംനൂനാഹം ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ അന്വാവിസേയ്യം - ഏഥ, തുമ്ഹേ ഭിക്ഖൂ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ അക്കോസഥ പരിഭാസഥ രോസേഥ വിഹേസേഥ. അപ്പേവ നാമ തുമ്ഹേഹി അക്കോസിയമാനാനം പരിഭാസിയമാനാനം രോസിയമാനാനം വിഹേസിയമാനാനം സിയാ ചിത്തസ്സ അഞ്ഞഥത്തം, യഥാ തം ദൂസീ മാരോ ലഭേഥ ഓതാര'ന്തി. അഥ ഖോ തേ, പാപിമ, ദൂസീ മാരോ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ അന്വാവിസി - 'ഏഥ, തുമ്ഹേ ഭിക്ഖൂ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ അക്കോസഥ പരിഭാസഥ രോസേഥ

വിഹേസേഥ. അപ്പേവ നാമ തുമ്ഹേഹി അക്കോസിയമാനാനം പരിഭാസിയമാനാനം രോസിയമാനാനം വിഹേസിയമാനാനം സിയാ ചിത്തസ്സ അഞ്ഞഥത്തം, യഥാ തം ദൂസീ മാരോ ലഭേഥ ഓതാര'ന്തി.

"അഥ ഖോ തേ, പാപിമ, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ അന്വാവിസിട്ഠാ ദൂസിനാ മാരേന ഭിക്ഖൂ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ അക്കോസന്തി പരിഭാസന്തി രോസേന്തി വിഹേസേന്തി - 'ഇമേ പന മുണ്ഡകാ സമണകാ ഇബ്ഭാ കിണ്ഹാ [കണ്ഹാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ബന്ധുപാദാപച്ചാ "ഝായിനോസ്മാ ഝായിനോസ്മാ"തി പത്തക്ഖന്ധാ അധോമുഖാ മധുരകജാതാ ഝായന്തി പജ്ഝായന്തി നിജ്ഝായന്തി അപജ്ഝായന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ ഉലൂകോ രുക്ഖസാഖായം മൂസികം മഗ്ഗയമാനോ ഝായതി പജ്ഝായതി നിജ്ഝായതി അപജ്ഝായതി; ഏവമേവിമേ മുണ്ഡകാ സമണകാ ഇബ്ഭാ കിണ്ഹാ ബന്ധുപാദാപച്ചാ "ഝായിനോസ്മാ ഝായിനോസ്മാ"തി പത്തക്ഖന്ധാ അധോമുഖാ മധുരകജാതാ ഝായന്തി പജ്ഝായന്തി നിജ്ഝായന്തി അപജ്ഝായന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ കോത്ഥു നദീതീരേ മച്ഛേ മഗ്ഗയമാനോ ഝായതി പജ്ഝായതി നിജ്ഝായതി അപജ്ഝായതി; ഏവമേവിമേ മുണ്ഡകാ സമണകാ ഇബ്ഭാ കിണ്ഹാ ബന്ധുപാദാപച്ചാ "ഝായിനോസ്മാ ഝായിനോസ്മാ"തി പത്തക്ഖന്ധാ അധോമുഖാ മധുരകജാതാ ഝായന്തി പജ്ഝായന്തി നിജ്ഝായന്തി അപജ്ഝായന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ ബിളാരോ സന്ധിസമലസങ്കടീരേ മൂസികം മഗ്ഗയമാനോ ഝായതി പജ്ഝായതി നിജ്ഝായതി അപജ്ഝായതി; ഏവമേവിമേ മുണ്ഡകാ സമണകാ ഇബ്ഭാ കിണ്ഹാ ബന്ധുപാദാപച്ചാ "ഝായിനോസ്മാ ഝായിനോസ്മാ"തി പത്തക്ഖന്ധാ അധോമുഖാ മധുരകജാതാ ഝായന്തി പജ്ഝായന്തി നിജ്ഝായന്തി അപജ്ഝായന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ ഗദ്രഭോ വഹച്ഛിന്നോ സന്ധിസമലസങ്കടീരേ ഝായതി പജ്ഝായതി നിജ്ഝായതി അപജ്ഝായതി, ഏവമേവിമേ മുണ്ഡകാ സമണകാ ഇബ്ഭാ കിണ്ഹാ ബന്ധുപാദാപച്ചാ "ഝായിനോസ്മാ ഝായിനോസ്മാ"തി പത്തക്ഖന്ധാ അധോമുഖാ മധുരകജാതാ ഝായന്തി പജ്ഝായന്തി നിജ്ഝായന്തി അപജ്ഝായന്തീ"തി.

"യേ ഖോ പന, പാപിമ, തേന സമയേന മനുസ്സാ കാലങ്കരോന്തി യേഭുയ്യേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജന്തി.

൫൦൯. "അഥ ഖോ, പാപിമ, കകുസന്ധോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - 'അന്വാവിട്ഠാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ദൂസിനാ മാരേന - ഏഥ, തുമ്ഹേ ഭിക്ഖൂ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ അക്കോസഥ പരിഭാസഥ രോസേഥ വിഹേസേഥ, അപ്പേവ നാമ തുമ്ഹേഹി അക്കോസിയമാനാനം പരിഭാസിയമാനാനം രോസിയമാനാനം വിഹേസിയമാനാനം സിയാ ചിത്തസ്സ അഞ്ഞഥത്തം, യഥാ തം ദൂസീ മാരോ ലഭേഥ ഓതാര'ന്തി. ഏഥ, തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരഥ. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം

ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരഥാ'തി.

''അഥ ഖോ തേ, പാപിമ, ഭിക്ഖൂ കകുസന്ധേന ഭഗവതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ഏവം ഓവദിയമാനാ ഏവം അനുസാസിയമാനാ അരഞ്ഞഗതാപി രുക്ഖമൂലഗതാപി സുഞ്ഞാഗാരഗതാപി മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരിംസു, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിംസു. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരിംസു, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാബജ്ഝേന ഫരിത്വാ വിഹരിംസു .

൫൦. ''അഥ ഖോ, പാപിമ, ദൂസിസ്സ മാരസ്സ ഏതദഹോസി - 'ഏവമ്പി ഖോ അഹം കരോന്തോ ഇമേസം ഭിക്ഖൂനം സീലവന്താനം കല്യാണധമ്മാനം നേവ ജാനാമി ആഗതിം വാ ഗതിം വാ, യംനൂനാഹം ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ അന്വാവിസേയ്യം - ഏഥ, തുമ്ഹേ ഭിക്ഖൂ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ സക്കരോഥ ഗരും കരോഥ മാനേഥ പൂജേഥ , അപ്പേവ നാമ തുമ്ഹേഹി സക്കരിയമാനാനം ഗരുകരിയമാനാനം മാനിയമാനാനം പൂജിയമാനാനം സിയാ ചിത്തസ്സ അഞ്ഞഥത്തം, യഥാ തം ദൂസീ മാരോ ലഭേഥ ഓതാര'ന്തി . അഥ ഖോ തേ, പാപിമ, ദൂസീ മാരോ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ അന്വാവിസി - 'ഏഥ, തുമ്ഹേ ഭിക്ഖൂ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ സക്കരോഥ ഗരും കരോഥ മാനേഥ പൂജേഥ, അപ്പേവ നാമ തുമ്ഹേഹി സക്കരിയമാനാനം ഗരുകരിയമാനാനം മാനിയമാനാനം പൂജിയമാനാനം സിയാ ചിത്തസ്സ അഞ്ഞഥത്തം, യഥാ തം ദൂസീ മാരോ ലഭേഥ ഓതാര'ന്തി. അഥ ഖോ തേ, പാപിമ, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ അന്വാവിട്ഠാ ദൂസിനാ മാരേന ഭിക്ഖൂ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ സക്കരോന്തി ഗരും കരോന്തി മാനേന്തി പൂജേന്തി.

''യേ ഖോ പന, പാപിമ, തേന സമയേന മനുസ്സാ കാലങ്കരോന്തി യേഭുയ്യേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി.

൫൧. ''അഥ ഖോ, പാപിമ, കകുസന്ധോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - 'അന്വാവിട്ഠാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ദൂസിനാ മാരേന - ഏഥ, തുമ്ഹേ ഭിക്ഖൂ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ സക്കരോഥ ഗരും കരോഥ മാനേഥ പൂജേഥ, അപ്പേവ നാമ തുമ്ഹേഹി സക്കരിയമാനാനം ഗരുകരിയമാനാനം മാനിയമാനാനം പൂജിയമാനാനം സിയാ ചിത്തസ്സ അഞ്ഞഥത്തം, യഥാ തം ദൂസീ മാരോ ലഭേഥ ഓതാരന്തി. ഏഥ, തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, അസുഭാനുപസ്സിനോ കായേ വിഹരഥ, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞിനോ, സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞിനോ [അനഭിരതസഞ്ഞീനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സിനോ'തി.

‘‘അഥ ഖോ തേ, പാപിമ, ഭിക്ഖൂ കകുസന്ധേന ഭഗവതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന ഏവം ഓവദിയമാനാ ഏവം അനുസാസിയമാനാ അരഞ്ഞഗതാപി രുക്ഖമൂലഗതാപി സുഞ്ഞാഗാരഗതാപി അസുഭാനുപസ്സിനോ കായേ വിഹരിംസു, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞിനോ, സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞിനോ, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സിനോ.

൫൦൭. ‘‘അഥ ഖോ, പാപിമ, കകുസന്ധോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ആയസ്മതാ വിധുരേന പച്ഛാസമണേന ഗാമം പിണ്ഡായ പാവിസി. അഥ ഖോ, പാപിമ, ദൂസീ മാരോ അഞ്ഞതരം കുമാരകം [കുമാരം (സീ॰ പീ॰)] അന്വാവിസിത്വാ സക്ഖരം ഗഹേത്വാ ആയസ്മതോ വിധുരസ്സ സീസേ പഹാരമദാസി; സീസം വോഭിന്ദി [സീസം തേ ഭിന്ദിസ്സാമീതി (ക॰)]. അഥ ഖോ, പാപിമ, ആയസ്മാ വിധുരോ ഭിന്നേന സീസേന ലോഹിതേന ഗളന്തേന കകുസന്ധംയേവ ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധി. അഥ ഖോ , പാപിമ, കകുസന്ധോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ നാഗാപലോകിതം അപലോകേസി - ‘ന വായം ദൂസീ മാരോ മത്തമഞ്ഞാസീ’തി. സഹാപലോകനായ ച പന, പാപിമ, ദൂസീ മാരോ തമ്ഹാ ച ഠാനാ ചവി മഹാനിരയഞ്ച ഉപപജ്ജി.

‘‘തസ്സ ഖോ പന, പാപിമ, മഹാനിരയസ്സ തയോ നാമധേയ്യാ ഹോന്തി - ഛഫസ്സായതനികോ ഇതിപി, സങ്കുസമാഹതോ ഇതിപി, പച്ചത്തവേദനിയോ ഇതിപി. അഥ ഖോ മം, പാപിമ, നിരയപാലാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - യദാ ഖോ തേ [യതോ തേ (ക॰)], മാരിസ, സങ്കുനാ സങ്കു ഹദയേ സമാഗച്ഛേയ്യ. അഥ നം ത്വം ജാനേയ്യാസി - ‘വസ്സസഹസ്സം മേ നിരയേ പച്ചമാനസ്സാ’തി. സോ ഖോ അഹം, പാപിമ, ബഹൂനി വസ്സാനി ബഹൂനി വസ്സസതാനി ബഹൂനി വസ്സസഹസ്സാനി തസ്മിം മഹാനിരയേ അപച്ചിം. ദസവസ്സസഹസ്സാനി തസ്സേവ മഹാനിരയസ്സ ഉസ്സദേ അപച്ചിം വുട്ഠാനിമം നാമ വേദനം വേദിയമാനോ. തസ്സ മയ്ഹം, പാപിമ, ഏവരൂപോ കായോ ഹോതി, സേയ്യഥാപി മനുസ്സസ്സ. ഏവരൂപം സീസം ഹോതി, സേയ്യഥാപി മച്ഛസ്സ.

൫൦൮. ‘‘കീദിസോ നിരയോ ആസി, യത്ഥ ദൂസീ അപച്ചഥ;
വിധുരം സാവകമാസജ്ജ, കകുസന്ധഞ്ച ബ്രാഹ്മണം.

‘‘സതം ആസി അയോസങ്കൂ, സബ്ബേ പച്ചത്തവേദനാ;
ഈദിസോ നിരയോ ആസി, യത്ഥ ദൂസീ അപച്ചഥ;
വിധുരം സാവകമാസജ്ജ, കകുസന്ധഞ്ച ബ്രാഹ്മണം.

‘‘യോ ഏതമഭിജാനാതി, ഭിക്ഖു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
താദിസം ഭിക്ഖുമാസജ്ജ, കണ്ഹ ദുക്ഖം നിഗച്ഛസി.

‘‘മജ്ഝേ സരസ്സ തിട്ഠന്തി, വിമാനാ കപ്പട്ഠായിനോ;
വേളുരിയവണ്ണാ രുചിരാ, അച്ചിമന്തോ പഭസ്സരാ;
അച്ഛരാ തത്ഥ നച്ചന്തി, പുഥു നാനത്തവണ്ണിയോ.

‘‘യോ ഏതമഭിജാനാതി, ഭിക്ഖു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
താദിസം ഭിക്ഖുമാസജ്ജ, കണ്ഹ ദുക്ഖം നിഗച്ഛസി.

“യോ വേ ബുദ്ധേന ചോദിതോ, ഭിക്ഖു സങ്ഘസ്സ പേക്ഖതോ;
മിഗാരമാതുപാസാദം, പാദങ്ഗുട്ഠേന കമ്പയി.

“യോ ഏതമഭിജാനാതി, ഭിക്ഖു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
താദിസം ഭിക്ഖുമാസജ്ജ, കണ്ഹ ദുക്ഖം നിഗച്ഛസി.

“യോ വേജയന്തം പാസാദം, പാദങ്ഗുട്ഠേന കമ്പയി;
ഇദ്ധിബലേനുപത്ഥദ്ധോ, സംവേജേസി ച ദേവതാ.

“യോ ഏതമഭിജാനാതി, ഭിക്ഖു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
താദിസം ഭിക്ഖുമാസജ്ജ, കണ്ഹ ദുക്ഖം നിഗച്ഛസി.

“യോ വേജയന്തപാസാദേ, സക്കം സോ പരിപുച്ഛതി;
അപി വാസവ ജാനാസി, തണ്ഹാക്ഖയവിമുത്തിയോ;
തസ്സ സക്കോ വിയാകാസി, പഞ്ഹം പുട്ഠോ യഥാതഥം.

“യോ ഏതമഭിജാനാതി, ഭിക്ഖു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
താദിസം ഭിക്ഖുമാസജ്ജ, കണ്ഹ ദുക്ഖം നിഗച്ഛസി.

“യോ ബ്രഹ്മം പരിപുച്ഛതി, സുധമ്മായാഭിതോ സഭം;
അജ്ജാപി ത്യാവുസോ ദിട്ഠി, യാ തേ ദിട്ഠി പുരേ അഹു;
പസ്സസി വീതിവത്തന്തം, ബ്രഹ്മലോകേ പഭസ്സരം.

“തസ്സ ബ്രഹ്മാ വിയാകാസി, അനുപുബ്ബം യഥാതഥം;
ന മേ മാരിസ സാ ദിട്ഠി, യാ മേ ദിട്ഠി പുരേ അഹു.

“പസ്സാമി വീതിവത്തന്തം, ബ്രഹ്മലോകേ പഭസ്സരം;
സോഹം അജ്ജ കഥം വജ്ജം, അഹം നിച്ചോമ്ഹി സസ്സതോ.

“യോ ഏതമഭിജാനാതി, ഭിക്ഖു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
താദിസം ഭിക്ഖുമാസജ്ജ, കണ്ഹ ദുക്ഖം നിഗച്ഛസി.

“യോ മഹാമേരുനോ കൂടം, വിമോക്ഖേന അഫസ്സയി;
വനം പുബ്ബവിദേഹാനം, യേ ച ഭൂമിസയാ നരാ.

“യോ ഏതമഭിജാനാതി, ഭിക്ഖു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
താദിസം ഭിക്ഖുമാസജ്ജ, കണ്ഹ ദുക്ഖം നിഗച്ഛസി.

“ന വേ അഗ്ഗി ചേതയതി [വേഠയതി (സീ॰)], ‘അഹം ബാലം ഡഹാമീ’തി;
ബാലോ ച ജലിതം അഗ്ഗിം, ആസജ്ജ നം സ ഡയ്ഹതി.

“ഏവമേവ തുവം മാര, ആസജ്ജ നം തഥാഗതം;
സയം ഡഹിസ്സസി അത്താനം, ബാലോ അഗ്ഗിംവ സംഫുസം.

“അപുഞ്ഞം പസവീ മാരോ, ആസജ്ജ നം തഥാഗതം;
കിന്നു മഞ്ഞസി പാപിമ, ന മേ പാപം വിപച്ചതി.

“കരോതോ ചീയതി പാപം, ചിരരത്തായ അന്തക;

മാര നിബ്ബിന്ദ ബുദ്ധമ്ഹാ, ആസം മാകാസി ഭിക്ഖുസു.

“ഇതി മാരം അതജ്ജേസി, ഭിക്ഖു ഭേസകളാവനേ;
തതോ സോ ദുമ്മനോ യക്ഖോ, നതത്ഥേവന്തരധായഥാ”തി.

മാരതജ്ജനീയസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

ചൂളയമകവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സാലേയ്യ വേരഞ്ജദുവേ ച തുട്ഠി, ചൂളമഹാധമ്മസമാദാനഞ്ച;
വീമംസകാ കോസമ്ബി ച ബ്രാഹ്മണോ, ദൂസീ ച മാരോ ദസമോ ച വഗ്ഗോ.

സാലേയ്യവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ പഞ്ചമോ.

ഇദം വഗ്ഗാനമുദ്ദാനം -

മൂലപരിയായോ ചേവ, സീഹനാദോ ച ഉത്തമോ;
കകചോ ചേവ ഗോസിങ്ഗോ, സാലേയ്യോ ച ഇമേ പഞ്ച.

മൂലപണ്ണാസകം സമത്തം.